

Dvacet jedna řečí askety Gótama

zvaného

BUDDHA

Vybrané suty pálijského kánonu Tripitaka
podle jediného doslovného německého překladu
K.E. Neumanna sbírky Madždžhimanikája
přeložil a komentářem opatřil Jan Kozák.

Pálijský kánon je svatá buddhistická kniha ortodoxního buddhismu, tzv. théravády (učení starších), která důsledně zastává a ctí náhledy a myšlenky Buddhovy, která se snaží uchovávat a ochraňovat svaté učení v pokud možno původní, nezměněné podobě. Tento kánon je znám a také uváděn pod názvem Tripitaka (pál. Tipitaka), tj. tři koše: Vina-ja-pitaka (koš kázně, předpisů mnichům), Sutta-pitaka (koš sūt, neboli Buddhových rozprav) a Abhidhamma-pitaka (koš scholastiky). Z těchto tří košů je Sutta-pitaka košem daleko nejstarším, nejpůvodnějším, po staletí považován za svatou knihu samu (tak na Cejloně podle kroniky Mahávamso ještě ve 4. stol.n.l.). Dělí se na několik částí - nikáji: Dígħa-nikája (třicet čtyři dlouhých řečí), Madždžhima-nikája (152 středních řečí), Samjutta-nikája (složené řeči), Anguttara-nikája (sbírka seřazených výroků) a Khuddaka-nikája (sbírka krátkých řečí). Madždžhima-nikája, ze které jsem vybíral, je potom jednou z nejceněnějších právě autentičností a živostí řečeného, sestavená z velké části evidentně z toho, co se po Siddhárthovi Gautamovi, zvanému Buddha - Probuzený, dochovalo a zapamatovalo. O původnosti této nikáje svědčí také skutečnost, že se v ní fenomén zázračnosti vyskytuje zřídka.

Specifikum indické tradice je v tom, že téměř všechno, co zde „literárního“ vzniklo, bylo zprvu, před případným pozdějším zapsáním uchováváno ústně, a to mnohdy po staletí. To byl i případ Tripitaky, jejíž definitivní zapsání můžeme poměrně bezpečně datovat teprve kolem roku 80 př.n.l. (cejlonské kroniky Mahávamso, Dípavamso). O serióznosti a přesnosti ústního tradování, které v Indii platilo za bezpečnější než písemný záznam, mluví však indologové velmi přesvědčivým způsobem. Navíc, po srovnání thajských, barmských, čínských a severoindických verzí kánonu s cejlonskými, vyšla najevo velká podobnost, ne-li totožnost textu. Jestliže tedy v nápisech Aśókových z poloviny 3. stol.př.n.l. čteme titul „znalec sūt“ (stéla z Baráhatu), můžeme se

právem domnívat, že se jednalo o tytéž suty nebo alespoň mnohé z těch, které se v nynější Suttapitace nacházejí.

Poměrně bezpečně můžeme také říci, že sákjamuni Gótamo - sakejský světec, také šramana, samana, Siddhártha Gautama (pál. Siddhatho Gótamo) žil asi v letech 563-483 př.n.l. Vyrstl v tehdejší hlavním městě kmenového státečku Sákjů Kapilavatthu, jako syn Suddhódany Gótama, tehdejšího vládce, podřízeného ovšem sousednímu kóšalskému králi ze Sávatthí. Jak bude moci čtenář číst v suté Svaty cíl, odebral se Siddhártha ještě velmi mlád (29 let) z otcovského domu „do bezdomoví“, aby našel „věčnou jistotu, které není rovno - osvobození z klamu“. Po dosažení tohoto cíle putoval potom až do své smrti v 80 letech, tj. přibližně 40 let za stále rostoucí popularity krajem Magadhá a Kóšala a vysvětloval a přednášel. O úspěšnosti a zralosti tehdejší doby na jeho učení svědčí nejen velká popularita a obliba, kterou si získal, ale např. i to, že i magadhský král Bimbisára se stal příznivcem jeho školy.

Co je podstatou Buddhovy vize světa? Je to poznání, ovšemže přístupné od jisté úrovně vědomí, že člověk a „příroda“ není totéž, a vyvození závěrů z tohoto poznání. Důslednou introspekci je poznána podmíněná podstata „všeho co je“, řadou: nevědění - rozlišování - uvědomování - obraz a pojem - říše smyslů - dotyk - pocit - žízeň - ulpívání - stávání se - zrození, celá tedy mající počátek ve snu, v klamu o bytostné existenci světa, o autenticitě života jako takového. Sama podstata opravdové, bytostné existence je, jak je v Indii tradicí, spojována jednoznačně s věčností. Protože však jakákoliv hmotná konstelace, myšlenka, pocit, vjem, vše je pouze v čase, měnlivé, nemáme to v moci, nic z toho nemá také žádnou bytostnou podstatu, žádné pravé „já“, je to jen realizace klamu, omylu, ze kterého je třeba se probudit. Centrálním orgánem, který Buddha střeží, ošetřuje, pěstuje, je srdce, které u něj není pouze oběhovou pumpou, nýbrž „sjednocené, pevné, očištěné“ mediem pro vstup do jiných, vyšších stavů. Proto kdyby někdo charakte-

rizoval Buddhovo učení jako „kulturu srdce“, nebyl by daleko od pravdy. Pravé „posílení pocitů“ však není ve vydrážděnosti dotykem nebo dojmem, ale pouze a jedině v osvobození, ve svobodě od pouhých reakcí na dojmy. Autenticita není proto spojována s žádným okamžikem, protože žádný okamžik není možné spojit s tím, co opravdu jsem. Čistota a z ní pramenící nemožnost citové hry, opravdovost, to vše se u Buddha sjednocuje do práce na největší vzpouře proti kultu Matky Země, jakou dějiny znají. Cokoliv zrozeného z věčnosti sem dolů, do času, je pejorativem, ztělesněnou bídou. Člověk s tímto poznáním, takto osvobozený, takto probuzený, stojí nad všemi silami tohoto světa, dokonce i nad bohy, kteří jsou pouze mocnostmi. Říše svobody je tak podle Buddha nalezena, ne však v „harmonii s přírodou“, tou „říší smrti“, symbolizovanou Márem pokušitelem, nýbrž v důsledné, antiherecké, bytostné čistotě, která ruší klam.

Buddhovo učení se po jeho smrti dále šíří a nalézá v postavě krále Ašóky ve 3. stol. př.n.l., tj. 200 let po Buddhově smrti, mocného propagátora, který nejenže rozšiřoval toto učení po celé Indii i na Cejlon, ale rozesílal své buddhistické mise i do ostatního jemu známého světa, na západ pak do Přední Asie, Řecka a Egypta. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že po výbojích Alexandra Makedonského (indické tažení 327-325 př.n.l.), který se dostal až do Pandžábu, je celý tento prostor politicky spojený a velmi prostupný a následek tohoto západního výboje na sebe nenechal dlouho čekat. Buddhismus, tehdy nejvíce v květu, ovšemže spíše jeho severská mahájánovská tradice, se šíří celým tímto prostorem, dostává se postupně i do Střední Asie a ovlivňuje i názor na svět ve vzdálených říších západu, tj. v prostoru Římské říše.

Dnes, po objevu qumránských svitků, ale hlavně po senzačním nálezů nových, dosud neznámých raně křesťanských evangelií a jiných křesťansko-gnostických spisů v Nag Hammádí, je zřejmé, že egoistická, evropocentrická koncepce vzniku křesťanství je neudržitelná. Už před těmito významnými nálezy z poloviny 20. stol. existovaly domněnky

některých vědců (v češtině pojednané v závěrečné kapitole knihy prof. V. Lesného: *Buddhismus*) o vlivu buddhismu na vznik křesťanství, které vycházely z rozpornosti charakteru Nového a Starého zákona a z podobnosti některých míst evangelíí s buddhistickými legendami. Tyto domněnky jsou novými nálezy ještě více potvrzovány. Z qumránských textů vyplývá, že tzv. křesťanství se formovalo již před narozením Ježíše Krista, že tedy nebylo žádným „božím zázrakem“, ale leželo v povaze lidské psychiky a tedy „světa“, nebylo tudíž žádnou předmětnou, fyzickou misí „Boha“, už vůbec pak ne starozákonního Hospodina. Nag Hammadské texty potom dokládají, že tzv. gnose, vykládaná katolickou církví podle svých svatých otců jako hereze, kacířství a ošklivost, se nevyvinula z jakéhosi čistého křesťansko-katolického hnutí jako její vadná větev, ale spíše naopak - římské katolictví se postupně zformovalo z rané, více méně gnostické podoby křesťanství do své svérázné formy. Základním rysem tohoto gnostického, raně křesťanského vidění světa, který je v naprostém rozporu se starozákonní židovskou tradicí, je dualismus nemanifestovatelného, nepředmětného náboje lásky, světla, klidu a věčnosti, který stojí v protipozici ke všem silám předmětným, manifestovaným, tedy vize, svým základním charakterem totožná s Buddhovým viděním světa. Pesimistické vidění vnějšího světa, poznání (řecky gnósis) podstaty zjeveného světa jako rozhodující moment osvobození, probuzení z nevědění jako hlavní zázrak obratu, spolu s kultem světla, jasu, lásky, klidu, dále gnostické učení o neustále se opakujících epochách času (Bráhma, hlavní indické božstvo, podléhá koloběhu životů), to vše a ještě mnoho dalšího je zcela evidentně východního, indo-iránského původu.

Propast mezi Novým a Starým zákonem se tak dá interpretovat upádem indoiránských archetypálních představ do židovské tradice monotheistické, jejímž výsledkem je velké zmatení pojmů, které se obráží v Novém zákoně. Autoři tří synoptických evangelíí (Matouš, Marek a Lukáš) se pokoušejí skloubit tento nový mocný nápor indické a

perské optiky se starou židovskou tradiční vírou v Mesiáše a vtělit legendu o Buddhovi do své zprávy o Ježíšovi. Občas přitom zapomněli z buddhistických legend škrtnout nebo přeměnit věty, takže v Novém zákoně zůstávají torza buddhistických předloh (např. známé místo v poušti se zvířaty, Marek I, 13). Celý tento proud indoiránského vidění světa, jehož součástí je i Ježíš, „Syn člověka“ (staroiránský kult „Člověka“), bojovník za světlo a „život věčný“ proti knížeti světa tohoto (u Buddhy nazývaný Máro), se valí do Evropy i v následujících stoletích, kdy nejvyšší „křesťanské“ autority východního Středomoří, např. Basilidés, vykazují ještě zřetelněji buddhistický původ celého proudu, aby se pak, po dlouho trvajícím, oplodňovatelském díle, narodilo v tomto západním prostoru několik jeho „dětí“ - katolických církví (katholikos, řec. obecný): římská, antiochejská, alexandrijská, jeruzalémská, arménská, ktesifontská - nestoriánská, se správním územím od Mezopotámie po Čínu, cařihradská a dále méně známý, ne však méně významný, tisíc let trávající manicheismus.

Římsko-katolický proud vykrystalizoval asi okolo 4. stol. do přesvědčení, že Jahve, Hospodin Starého zákona, je totožný s Ježíšovým Otcem zákona Nového a stal se tak objektivistickým Bohem všeho a všech, ať jsou rozpory těchto dvou vizí - Starého a Nového zákona jakkoliv velké. (Na to už přímo „in flagranti“ upozorňoval ve 2. stol. Marcion). Ježíšův Otec, Světlo, Bůh lásky a čistoty srdce se tak spojením s tradiční židovskou představou stal i Otcem země a všeho zjeveného, dokonce i bohem všech událostí a celých dějin, což je pro dějiny Evropy, a viděno z našeho 20. stol. i pro dějiny světové, vize absolutně nejvýznamnější, osudová. Katolické církvi římské se tak coby dědičce staré, všeovládající moci podařilo spojit obě tradice - světové vlády a křesťanské duchovní obrody v jeden program, který zůstává v Evropě po mnoho staletí prototypem, jenž se prosadil, alespoň v tomto eonu.

Výsledkem takového vývoje je potom dnešní věk a jeho přesvědčení, že svět, tak jak je dnes chápán, tedy Příroda - je Bůh, jeho realizace a

jeho explikace. Theologie se nám tak před očima pomalu transformuje v Biologii a je konáno nemálo pokusů lidským důmyslem a rozumem vyzkoumat a dopátrat se podstaty tohoto Boha - Přírody.

Předkládaný text ukázek se svaté knihy buddhistické - Pálijského kánonu, seznamuje čtenáře s původní vizí, s originálem čistě duchovního vidění světa, s kultem Věčně nezrozeného, je však koncepcí netheistickou - nejedná se tedy, jak se mylně má za to, o nějaké náboženství. Netheismus pak znamená především to, že něco takového jako „nic“ vůbec nikde v kosmu není, že tzv. theistické „nic“ je ve skutečnosti něčím alespoň tak velkým, jako slavné a velké theistické „něco“. Přestože všechno, co jsme doposud poznali, i atom, stojí na dualitě dvou základních protichůdných principů, přestože díky této polarizaci žijeme, používáme ji k výrobě energie, jsme doslova její součástí, katolicko-theistická koncepce v nás stále převládá a nadřazujeme měnlivé hře sil starého, dobrého, „osvědčeného“ a pevně zakořeněného boha „velkého Ano“, který prý stojí nad touto dualitou, protože dualita je „nemorální“, protože konfrontační, protože svárlivá. Nevíme přitom nebo rádi zapomínáme, že tento křesťanský theistický Bůh přešel postupem času v obyčejného Boha této Země, že je to kult Matky Země, který, jak v původní buddhistické koncepci, tak i ve všech vizích, které buddhismus ovlivnil, tedy hlavně a výslovně v raném gnostickém křesťanství, byl protihráčem „Boha opravdového“, pro kterého se tehdy planulo, Boha lásky a světla, pro vysvobození ze samsary - koloběhu životů, nebo pro „život věčný“ Ježíšův, což je vlastně totéž: ztotožněním se s tím pólem v nás, který není neklidný a lačný, protože „se poznal, probudil“ a „už všechno má“, a právě jedině proto také může být „morální“.

Buddha pročišťuje problém morálky tak, že je srozumitelný. V křesťanství se morálka váže na víru v kanonizovaného Ježíše a biblického Boha. Jakkoliv je to i po všech hrůzách šíření katolické víry v minulosti nebo po strojovém zabíjení lidí po miliónech ve 20. stol.

neuvěřitelné, platí stále ještě setrvačností a logikou theismu, že „Bůh lásky“ toto vše dopustil, že je Prozřetelností, když se někomu něco povede, že „vedl jeho kroky“, atd. Theistický pozitivismus zde předvádí kejklářství, které se rovná tmářské pověrečnosti a plete si Boha s Fortunou: „Credo, quia absurdum“ Tomáše Aquinského je zde tou pravou rovnicí. Buddha naopak ukazuje, že osvobození člověka z pout zla je procesem poznávacím, osvětlovacím, nikoliv pouze vírou, která konzervuje tmu (věřím, protože nevím), že je poznáním podstaty manifestovaného, a toto poznání také ve svém učení dává v nejdůslednější reflexi, jakou dějiny znají.

Pro jakéhokoli theistu, tj. člověka uznávajícího jednu základní sílu, která nad vším stojí, vše řídí, ze které „život vyvěrá“, bude Buddha nesmyslem, nihilistou, logicky nečitelný, zkalený. Na Buddhovo učení je nutno hledět, abychom mu porozuměli, pohledem netheistickým, tj. že svět není stvořen jednou základní silou, která koreluje sebe sama do harmonie, nýbrž že uvnitř každého z nás, stejně jako v celém kosmu, je přítomna síla, která té první odporuje, všeprostupující síla se stálými atributy klidu, jasu, která se vztahuje k věčnosti, nečasovosti. Smysl života není potom viděn v bujení jednotlivých forem života a v afirmaci jejich ega. Ve ztotožnění s touto silou vidí Buddha osvobození, vysvobození člověka ze světa manifestace, afektů, reakcí a permanentní žízň. Buddha však, jako netheista, nikdy nejde tak daleko, jako pozdější evropská gnose, aby tuto sílu nazval Bůh, klaněl se jí a stal se vědomě jejím ochráncem, popřípadě Synem.

V pozitivistické vizi světa je amorálnost chápána funkcionalisticky, jako jakási chyba systému, která se musí opravovat, asi jako instalatéri opravují kapající kohoutek. Buddha velmi zřetelně ukazuje na obrovský omyl takového vidění, ukazuje, že sám světský pozitivismus nutně a zákonitě ústí do zla, protože je postaven na falešné víře v to, co to je ego, a na následném a nutném rozdmýchávání chtivosti.

Proto také dnes a zítra, při řešení obrovských problémů, spojených s rakovinovým bujením lidského rodu na této planetě, těžko pomohou vnější, dodatečné kroky ekologie nebo jakékoliv „zprísnění zákonů“, ale pouze cesta vnitřní přeměny, poznání nového ideálu, změna optiky, a na takové cestě máme právě v Siddhárthovi Gautamovi nedocenitelného učitele.

Slovo překladatele

Překládal jsem pokud možno co nejdoslovněji, ve snaze nepoškodit Neumannův úmysl (jediný doslovný německý překlad) být věrný pokud možno i co do kadence slov originálu. Pozměnil jsem pouze často uváděné „im Siegerwalde“ na „v Džétově háji“, i když „sad Vítěze“ zná Novosad (Nyanasatta Thera: Základy buddhismu, Alternativa 1992), vyrostl však, řekl bych, dlouho po Buddhově smrti. V celém textu je vynecháno pouze pět řádků v sítě Saččako o ohnivém démonovi, jako evidentně rušivý, pozdější vpisek. Snažil jsem se vybírat podle závažnosti tématu, popř. průzračnosti, jasnosti vyřčeného. Celý text, protože byl stovky let ponejprv pouze recitován, je rytmický a složen ze „stavebních cihel“, které se jako refrén opakují, což nevadí ani učení ani písni, ale určitě dnešní lidské netrpělivosti. V celém svatém textu není Buddha nikdy jmenován zájmenem, bylo to tedy i pro mne závazné. Mojí snahou bylo, jak už vyplývá z názvu, přiblížit čtenáři hlavně vidění samotného Gótama, ne jeho žáků a následovníků. Takové autentické sůty se nalézají především v prvních třech knihách prvního dílu (Madž. I - Madž. 40), proto zde také leží těžiště přeloženého.

Text je jednoduchým příkladem toho, že pravé, autentické vidění světa není pouze jakási rozumnost, převoditelná do počítače, zaznamenaná

na matematicky. Je to vždy zjevení se vším všudy, se svými pravidly, svérázem, svým tepem, svou melodií, rytmem, od kterého je ta „pravda“, ten „obsah“ neoddělitelný. Jakékoliv schematicko-racionální interpretace nebo i nedoslovné, sumarizované překlady (např. K. Schmidta) vyznívají proto suše, nudně, neživotně, protože nejen rozum je ve hře, dokonce nejen to, co je řečeno. Právě proto je cenný překlad Neumannův, který, i když pionýrský, první německý, tlumočí učení bez jakýchkoliv vynechávek, tlukoucím srdcem, celým člověkem.

K. E. Neumann končí v roce 1895 svoji předmluvu slovy: „Řeči pocházejí sice z 5. stol. před Kristem, ale dost často působí dojmem, jako by vznikly v 5. stol. po Schopenhauerovi“. Dnes, téměř po sto letech, není nejmenší důvod na tomto výroku něco měnit.

*Prokopské údolí v Praze
a Díly u Klenčí, léto 1993*

J. K.

Svatý cíl (Arijaparijesanasuttam)

To jsem slyšel. Svého času pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě¹. A Vznešený, včas připravený, vzal svrchní šat a misku a šel do města almužnou. Tu se odebralo mnoho mnichů ke ctihodnému Ánandovi a řekli mu:

„Už je to dlouho, bratře Ánando, co jsme z úst Vznešeného slyšeli poučnou řeč. Bylo by dobré, bratře Ánando, kdybychom z úst Vznešeného slyšeli nějakou poučnou řeč.“

„Nuže dobrá, ctihodní, odeberte se tedy k poustevně bráhmana Rammaka, snad uslyšíte poučnou řeč z úst Vznešeného.“

„To rádi učiníme, bratře“, odpověděli mniši ctihodnému Ánandovi.

Poté, co se Vznešený v Sávatthí ubíral od domu k domu a navrátil se ze své cesty za almužnou, obrátil se po jídle na ctihodného Ánandu:

„Pojď, Ánando, odebereme se do Východního háje k terase Migárovy matky a zůstaneme tam až do večera.“

„Dobře, ó pane,“ odpověděl ctihodný Ánando Vznešenému.

A Vznešený se odebral pro tento den se ctihodným Ánandou do Východního háje k terase Migárovy matky.

Když pak Vznešený navečer ukončil klid myšlenek, obrátil se k ctihodnému Ánandovi:

„Pojď, Ánando, půjdeme ke Staré koupeli osvěžit si ruce a nohy.“

„Dobře, ó pane,“ odpověděl ctihodný Ánando Vznešenému.

A Vznešený se odebral se ctihodným Ánandou ke Staré koupeli osvěžit si ruce a nohy. Potom si Vznešený postříkal a opláchl ruce a nohy, ovázal si jeden ze svých tří kusů oděvu a čekal, až oschne. Tu řekl ctihodný Ánando Vznešenému:

„Ona poustevna bráhmana Rammaka, ó pane, není daleko odsud, nádherně položená, ó pane, v úplném klidu. Bylo by dobré, ó pane, kdyby se tam Vznešený chtěl odebrat, pohnutý soucitem.“

Mlčky vyhověl Vznešený prosbě a odebral se nyní k poustevně bráhmana Rammaka.

V tuto dobu tam ale bylo mnoho mnichů shromážděných v poučném rozhovoru. Tu zůstal Vznešený stát před branou poustevny a vyčkával konec rozhovoru. Když pak Vznešený zjistil, že je rozhovor u konce, odkašlal si a zaklepal na klepadlo a mnichové otevřeli Vznešenému bránu. A Vznešený vstoupil do poustevny bráhmana Rammaka a sedl si na nabídnuté místo. Potom se obrátil Vznešený k mnichům: „K jakému rozhovoru, mnichové, jste se zde shromáždili a u čeho jste právě přestali?“

„Přerušili jsme poučný rozhovor, ó pane, kvůli Vznešenému, neboť Vznešený přišel.“

„Dobrá, moji mnichové, to je vám ke cti, moji mnichové, kteří jste jako ušlechtilí synové odešli, pohnuti důvěrou, z domova do bezdomoví, že jste se shromáždili k poučnému rozhovoru. Jestliže se setkáváte, moji mnichové, tak je vhodné dvojí: poučný rozhovor anebo svaté mlčení.

Existují dva cíle, mnichové: svatý cíl a nesvatý cíl. Co to ale je, mnichové, nesvatý cíl? To hledá člověk, sám zrození podléhající to, co také zrození podléhá, sám stárnutí podléhající hledá to, co také stárnutí podléhá, sám nemoci podléhající hledá to, co také nemoci podléhá, sám smrti podléhající hledá to, co také smrti podléhá, sám

bolesti vydán všanc hledá to, co je také bolesti vydáno všanc, sám špíně vydán všanc hledá to, co je také špíně vydáno všanc.

Co ale, mnichové, nazvete zrození podléhající? Žena a dítě, mnichové, jsou zrození podléhající, pacholek a děvečka jsou zrození podléhající, ovce a koza jsou zrození podléhající, prase a kohout jsou zrození podléhající, slon a kráva jsou zrození podléhající, hřebec a kobyla jsou zrození podléhající, zlato a stříbro jsou zrození podléhající. Zrození podléhající jsou tyto zjevy, mnichové, a tu někdo zlákaný, zastřený, nevyjasněný, uchvácený, sám zrození podléhá hledá to, co také zrození podléhá. Co ale nazvete, mnichové, stárnutí, nemoci, umírání, bolesti, špíně podléhající? Žena a dítě, mnichové, pacholek a děvečka, ovce a koza, prase a kohout, slon a kráva, hřebec a kobyla, zlato a stříbro, tyto všechny zjevy podléhají zrození, stárnutí, nemoci, smrti, bolesti a špíně, mnichové, a tu někdo hledá, sám zastřený, nevyjasněný, uchvácený, stárnutí, nemoci, smrti, bolesti a špíně podléhající to, co také stárnutí, nemoci, smrti, bolesti a špíně podléhá. To je, mnichové, nesvatý cíl.

Co je ale, mnichové, svatý cíl? To hledá, mnichové, někdo, sám kdo zrození podléhá a dobře zná bídu tohoto přírodního zákona, věčnou jistotu bez nových zrození, které není rovno, osvobození od klamu; sám, kdo stárnutí podléhá a dobře zná bídu tohoto přírodního zákona, hledá nestárnoucí jistotu, které není rovno, osvobození od klamu; sám, kdo nemoci podléhá a dobře zná bídu tohoto přírodního zákona, hledá věčně zdravou jistotu, které není rovno, osvobození od klamu; sám, kdo smrti podléhá a dobře zná bídu tohoto přírodního zákona, hledá nesmrtelnou jistotu, které není rovno, osvobození od klamu; sám, kdo bolesti vydán všanc a dobře zná bídu tohoto přírodního zákona, hledá bezbolestnou jistotu, které není rovno, osvobození od klamu; sám, kdo špíně vydán všanc a dobře zná bídu tohoto přírodního zákona, hledá nepošpinitelnou jistotu, které není rovno, osvobození od klamu. To je, mnichové, svatý cíl².

Také já, mnichové, kdysi, ještě před úplným procitnutím, jako nedokonale probuzený, o procitnutí teprve usilující, sám zrození podléhající, jsem hledal to, co také zrození podléhá, sám stárnutí podléhající, jsem hledal to, co také stárnutí podléhá, sám nemoci podléhající, jsem hledal to, co také nemoci podléhá, sám smrti podléhající jsem hledal to, co také smrti podléhá, sám bolesti vydán všanc, jsem hledal to, co je také bolesti vydáno všanc, sám špíně vydán všanc, jsem hledal to, co je také špíně vydáno všanc.

Tu mně svítla, mnichové, myšlenka: Copak hledám, sám zrození, stárnutí, nemoci, smrti, bolesti, špíně podléhající, to, co také zrození, stárnutí, nemoci, smrti, bolesti, špíně podléhá? Což kdybych teď, sám zrození podléháje, znaje bídu tohoto přírodního zákona, hledal nestárnoucí jistotu, které není rovno, zrušení klamu? Sám stárnutí podléháje, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, kdybych hledal nestárnoucí jistotu, které není rovno, zrušení klamu? Sám nemoci podléháje, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, kdybych hledal věčně zdravou jistotu, které není rovno, zrušení klamu? Sám smrti podléháje, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, kdybych hledal nesmrtelnou jistotu, které není rovno, zrušení klamu? Sám bolesti vydán všanc, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, kdybych hledal bezbolestnou jistotu, které není rovno, zrušení klamu? Sám špíně vydán všanc, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, kdybych hledal nepošpinitelnou jistotu, které není rovno, zrušení klamu?

I odešel jsem, mnichové, po nějakém čase, ještě v květu čerstvých sil, ještě báječně tmavovlasý, v počátku šťastného mládí, v prvních letech mužnosti, proti přání mých plačících a nešťastných rodičů, s ostříhanou hlavou a vousy, v prostých šatech z domova do bezdomoví.

Stavši se tedy poutníkem, hledajícím pravých statků, pátrajícím po nejvyšší stezce míru, již není rovno, odebral jsem se k Álarovi Kálámovi a řekl jsem mu: 'Chtěl bych, bratře Kálámo, v tomto tvém učení a řádu vést život askety.' Na to mně, mnichové, Álaro

Kálámo odpověděl: 'Zůstaň, ctihodný, toto učení je takového druhu, že rozumný muž si ho dokonce v krátkosti může osvojit a dosáhnout v něm mistrovství.' A já jsem pochopil, mnichové, velmi brzy toto učení. A učil jsem se, mnichové, dokud rty a hlásky mohly sdělovat slova vědění a slova starších učedníků, a já a ostatní jsme věděli: 'Známe a rozumíme tomu.' Tu mi přišlo, mnichové, na mysl: 'Álaro Kálámo nezvěstuje celé své učení podle své víry. Sám už všechno chápu, poučený setrvávám v tomto učení, ale jistě Álaro Kálámo zná víc.' A šel jsem, mnichové, k Álaro Kálámovi a řekl: 'Do jaké míry, Álaro Kálámo, myslíš, že jsme toto učení pochopili, ozřejmili si je a přivlastnili?' Na to, mnichové, Álaro Kálámo vylíčil říši nebytí. A tu mi svitlo, mnichové: 'Álaro Kálámo nemá víru, ale já mám víru, Álaro Kálámo nemá vytrvalost, ale já mám vytrvalost, Álaro Kálámo nemá hlubší pochopení, ale já mám hlubší pochopení, Álaro Kálámo nemá vědomost, ale já mám vědomost.' Což kdybych teď toto učení, o kterém Álaro Kálámo říká: 'Mně samotnému je pochopitelné a jasné, zmocnil jsem se ho', což kdybych si ho také osvojil, aby mně bylo zcela jasné? A velmi brzy, mnichové, jsem toto učení pochopil, osvojil jsem si ho. Šel jsem pak, mnichové, znovu za Álaro Kálámem a řekl: 'Je toto učení do takové míry, v jaké jsme ho pochopili a si osvojili, završené?' 'Toto učení je v takové míře završené.' 'Já jsem, bratře Kálámo, toto učení v této míře pochopil a zcela si osvojil.' 'Jsme obšťastněni, bratře, velmi šťastni, že vidíme takového ctihodného a pravého asketu. Tak, jak učení hlásám, jsi ho pochopil i ty, tak, jak jsi ho pochopil, tak učení hlásám. Tak, jak já znám toto učení, znáš ho i ty, tak, jak ty znáš to učení, znám ho i já. Tak, jak já jsem, jseš i ty, tak, jak jsi ty, jsem i já. Pojď, bratře, spolu povedeme tyto učedníky.'

Tak, mnichové, mě Álaro Kálámo, můj učitel, mě, svého žáka, prohlásil za sobě rovna a poctil mě vysokou ctí. Tu mi přišlo na mysl: 'Toto učení ale nevede k obratu, k odklonu, k zrušení, k odstranění, k prohlédnutí, k probuzení, k osvobození, nýbrž jen k

cestě do říše nebytí.' A shledal jsem toto učení nedostatečným, mnichové, a neuspokojen odešel jsem od něj pryč.

A odebral jsem se nyní, mnichové, hledaje pravých statků a pátraje po nejvyšší stezce míru, které není rovno, k Uddakovi, synovi Ráma a řekl mu: 'Chtěl bych, bratře Rámo, v tomto tvém učení a řádu vést život askety.' Na to mně, mnichové, Uddako odpověděl: 'Zůstaň, ctihodný, toto učení je takového druhu, že rozumný muž si ho dokonce v krátkosti může osvojit a dosáhnout v něm mistrovství.' A já jsem pochopil, mnichové, velmi brzy toto učení. A učil jsem se, mnichové, dokud rty a hlásky mohly sdělovat slova vědění a slova starších učedníků, a já a ostatní jsme věděli: 'Známe a rozumíme tomu.' Tu mi přišlo, mnichové, na mysl: 'Uddako nezvěstuje celé své učení podle své víry. Sám už všechno chápu, poučený setrvávám v tomto učení, ale jistě Uddako zná víc.' A šel jsem, mnichové, k Uddakovi a řekl: 'Do jaké míry, Uddako, myslíš, že jsme toto učení pochopili, ozřejmili si a přivlastnili?' Na to, mnichové, Uddako vylíčil hranici možného vnímání. A tu mi svitlo, mnichové: 'Uddako nemá víru, ale já mám víru, Uddako nemá vytrvalost, ale já mám vytrvalost, Uddako nemá hlubší pochopení, ale já mám hlubší pochopení, Uddako nemá vědomost, ale já mám vědomost.' Což kdybych teď toto učení, o kterém Uddako říká: 'Mně samotnému je pochopitelné a jasné, zmocnil jsem se ho', což kdybych si ho také osvojil, aby mně bylo zcela jasné? A velmi brzy, mnichové, jsem toto učení pochopil, osvojil jsem si ho. Šel jsem pak, mnichové, znovu za Uddakem a řekl: 'Je toto učení do takové míry, v jaké jsme ho pochopili a osvojili si, završené?' 'Toto učení je v takové míře završené.' 'Já jsem, bratře Uddako, toto učení v této míře pochopil a zcela si osvojil.' 'Jsme obšťastněni, bratře, velmi šťastni, že vidíme takového ctihodného a pravého asketu. Tak, jak učení hlásám, jsi ho pochopil i ty, tak, jak jsi ho pochopil, tak učení hlásám. Tak, jak já znám to učení, znáš ho i ty, tak, jak ty znáš to učení, znám ho i já. Tak, jak já jsem, jseš i

ty, tak, jak jsi ty, jsem i já. Pojď, bratře, spolu povedeme tyto učedníky.'

Tak, mnichové, mě Uddako, můj učitel, mě, svého žáka, prohlásil za sobě rovna a poctil mě vysokou ctí. Tu mi přišlo na mysl: 'Ani toto učení ale nevede k obratu, k odklonu, k zrušení, k odstranění, k prohlédnutí, k probuzení, k osvobození, nýbrž jen k cestě do říše hranic možného vnímání.' A shledal jsem toto učení nedostatečným, mnichové, a neuspokojen odešel jsem od něj pryč.

Putoval jsem nyní, mnichové, pravé statky hledaje, pátraje po nejvyšší stezce míru, které není rovno, v zemi Magadhá z místa na místo a přišel jsem do blízkosti hradu Uruvelá. Tam jsem spatřil nádherný kus země, krásný les, čistou proudící řeku, vhodnou ke koupání, k potěše a kolem dokola louky, pole. Tu mi napadlo, mnichové: 'Báječný je opravdu tenhle kousek země, nádherný je les, čistá řeka proudí tady, ke koupeli vhodná, k potěše a kolem dokola jen louky, pole. To zcela postačí vznešenému synovi, který ctí askezi, k přebývání.' A usadil jsem se tam s myšlenkou: 'To k askezi je dobré.'

A já, mnichové, sám zrození podléhaje, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, který jsem hledal věčnou jistotu, které není rovno, vysvobození z klamu, jsem tuto jistotu našel; a já sám, stárnutí podléhaje a dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, který jsem hledal nestárnoucí jistotu, které není rovno, vysvobození z klamu, jsem tuto jistotu našel; a já sám, nemoci vydán všanc, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, který jsem hledal věčně zdravou jistotu, které není rovno, vysvobození z klamu, jsem tuto jistotu našel; a já sám, smrti podléhaje a znaje bídu tohoto přírodního zákona, který jsem hledal nesrovnatelnou jistotu, která nezná smrti, vysvobození z klamu, jsem tuto jistotu našel; a já sám, bolesti vydán všanc, znaje bídu tohoto přírodního zákona, který jsem hledal nesrovnatelnou jistotu, která nezná bolesti, vysvobození z klamu, jsem tuto jistotu našel; a já sám, špíně vydán všanc, dobře znaje bídu tohoto přírodního zákona, který jsem hledal

nesrovnatelnou, nepošpinitelnou jistotu, zrušení klamu, jsem tuto jistotu našel. Jasně vědomí mně vzešlo:

'Navždy jsem osvobozen
toto je poslední život
nikdy již nebude znovuzrození.'

Tu mi přišlo, mnichové, na mysl: Objevil jsem tuto hlubokou pravdu, tak těžko zřetelnou, těžko srozumitelnou, tak tichou, vybranou, nepřístupnou pouhému rozumování, jemnou, pouze pro zasvěcence: libé pocity ale hledá toto pokolení, slasti pocitů miluje, libé pocity si cení. Zábavu hledajícímu pokolení nyní ale, zábavu milujícímu, zábavu si cenícímu, bude taková věc těžko srozumitelná: totiž stav podmíněnosti, podmíněné vznikání, a také takové věci těžko porozumí: totiž právě tomu zrušení všeho rozlišování, odmítnutí veškerého lpění, utišení žízňě, obratu, zrušení, uhašení. Když tedy tuto pravdu vyjevím a ostatní mě přesto nepochopí, bude to jen trápení a pohoršení. A vytanuly mi, mnichové, v mysli tyto přirozené strofy, nikdy předtím neslyšené:

'Co s velkou námahou jsem našel
teď vykládat by bylo zbytečné
chtivost a nenávisť vládne lidem
a k mému pojetí se jistě nekloní.'

Ten, kdo jde proti proudu
hluboce v svém nitru skrytý
neviditelný je všem žádostivcům
jak hustou temnotou oděný.'

Takto vše zvažujíc, mnichové, klonila se moje mysl k uzavřenosti, ne ke zvěstování pravdy. Tu spatřil, mnichové, Bráhma Sahampati sklon mého srdce a žaloval, obviňoval: 'Ztracený, ach, ztracený bude tento svět, bídně zašlý, když se mysl Dokončeného, Svatého, úplně Probuzeného rozhodne pro skrytost a ne pro zvěstování pravdy!' A zmizel hned, mnichové, Bráhma Sahampati, tak rychle, jak silný muž stačí ruku vytrčit nebo rozpaženou připažit, ze světa Bráhma a objevil se přede mnou. A obnažil, mnichové, Bráhma Sahampati ramena, sepnul ke mně ruce a řekl: 'Kéž přece jen Vznešený, Pán, pravdu zvěstuje, kéž přece jen, Vítaný, pravdu hlásá. Existují bytosti vznešenějšího druhu, bez slyšení pravdy se ztratí, ti budou učení rozumět.' To řekl Bráhma Sahampati a nadto dále pravil:

'Zvěstována byla v Magadhá zvrácenost
kálné učení smyšlené nečistými
otevři teď tuto bránu života -
čistý nám ukáže odhalenou pravdu

Jako ten, který na vrchu velké hory stojí
a do krajiny hledí, do všech stran
tak hledíš ty, Všeoko, z věže pravdy
do této říše bolesti, ty, lékař bolestí
podívej jen, ó Moudrý, na tak zvané bytí
vznikání a zanikání je jeho soužení

Ó hrdino, vítězný válečníku
jdi jen do světa, mistře bez viny
pravdu můžeš, Pane, zvěstovat
najdou se ti, kteří ti porozumí'

Na naléhání Bráhmy, mnichové, a ze slitování k bytostem, pohlédl jsem nyní probuzeným okem do světa. A spatřil jsem, mnichové, probuzeným okem se dívaje, bytosti vznešenějšího druhu a bytosti nižšího druhu, bystré a tupé, nadané a nenadané, lehce chápající a těžce chápající a také mnohé, kteří vychvalování nějakého jiného světa považují za zlo. Stejně jako, mnichové, v lotosovém rybníku jednotlivé květy, modré, červené a bílé ve vodě se uchytí, pak se rozrostou a pod vodou zůstanou, z vodní hlubiny výživu čerpají; nebo jednotlivé, modré, červené a bílé květy se ve vodě uchytí, pak se rozrostou a až k hladině dosáhnou; nebo jednotlivé květy, modré, červené a bílé se ve vodě uchytí, pak se rozrostou a nad hladinou vodní se rozprostřou - stejně tak, mnichové, jsem viděl na svět probuzeným okem se dívaje, bytosti vznešenějšího druhu a nižšího druhu, bystré a tupé, nadané a nenadané, lehce chápající a těžce chápající a také mnohé, kteří vychvalování nějakého jiného světa považují za zlo. A odpověděl jsem nyní, mnichové, Bráhmovi strofou:

'Otevřeny jsou brány k věčnosti
kdo má uši k slyšení, přijď a poslouvej
pohoršení tuše, chránil jsem, Bráhmo, v skrytosti
vzácnou vznešenost před lidmi'

A tu Bráhma Sahampati poznáv, že Vznešený se odhodlal ke zvěstování pravdy, pozdravil Vznešeného uctivě, obešel ho zprava a pak zmizel.

Potom jsem přemítal, mnichové, v mysli: 'Komu bych jen zvěstoval pravdu, kdo by toto učení brzy pochopil?' Tu mě napadlo: 'Onen Álaro Kálámo je moudrý, přístupný a hlubokomyslný, žije dlouhý čas v odříkání, kdybych jemu nejprve učení zvěstoval, brzy je pochopí.' A tu se dostavila božstva ke mně a řekla: 'Před sedmi dny, ó pane, Álaro Kálámo zemřel.' Jasnou jistotu jsem

blížil, tím méně bylo těch pět mnichů odhodláno setrvat na svém rozhodnutí. Někteří mi vyšli v ústřety a vzali mi svrchní šat a misku, někteří připravili koupel pro nohy a prosili mě, abych si sedl a přátelsky mě zdravili. A já jsem, mnichové, oslovil těch pět asketů takto: 'Neoslovujte, mnichové, Dokončeného jménem a nenazývejte ho bratrem: Svatý, mnichové, je totiž Završený, Dokončený, dokonale Probuzený. Popřejte sluchu, mnichové, věčnost je nalezena. Já vás provedu a vysvětlím učení. Půjďte-li za mnou, brzy si ozřejmíte, uskutečňte a dosáhnete onoho cíle, kvůli kterému tolik vznešených synů opouští domovy a odchází do bezdomoví, nejvyšší uskutečnění svatosti ještě za tohoto života.' Na tato slova, mnichové, mně odpovědělo těch pět asketů: 'Ani pomocí tvé tak tvrdé askeze, ó bratře Gótamo, ani trýzněním, jsi svaté nadnebeské říše jasnosti vědění nedosáhl. Jakkak bys mohl, poté, co ses vrátil ke světu, odpadl od askeze a oddal se bujnosti, získat nadpozemskou, mocnou spásu jasného vědění?' Na tato slova jsem odpověděl: 'Dokončený, mnichové, se nestal světským člověkem, ani neodpadl od askeze a neoddal se bujnosti: Svatý je totiž Završený, Dokončený, dokonale Probuzený. Popřejte sluchu, mnichové, věčnost je nalezena. Já vás provedu a vysvětlím učení. Půjďte-li za mnou, brzy si ozřejmíte, uskutečňte a dosáhnete onoho cíle, kvůli kterému tolik vznešených synů opouští domovy a odchází do bezdomoví, nejvyšší uskutečnění svatosti ještě za tohoto života.' A podruhé, nyní, mně odpovědělo těch pět asketů: 'Ani pomocí tvé tak tvrdé askeze, ó bratře Gótamo, ani trýzněním jsi svaté, nadnebeské říše jasnosti vědění nedosáhl. Jakkak bys mohl, poté co ses vrátil ke světu, odpadl od askeze a oddal se bujnosti, získat nadpozemskou, mocnou spásu jasného vědění?' A podruhé, mnichové, jsem řekl těm pěti asketům: 'Dokončený, mnichové, se nestal světským člověkem, ani neodpadl od askeze a neoddal se bujnosti. Svatý je totiž Završený, Dokončený, dokonale Probuzený. Popřejte sluchu, mnichové, věčnost je nalezena. Já vás provedu a vysvětlím učení. Půjďte-li za mnou, brzy si ozřejmíte, uskutečňte a dosáhnete

onoho cíle, kvůli kterému tolik vznešených synů opouští domovy a odchází do bezdomoví, nejvyšší uskutečnění svatosti ještě za tohoto života.' A potřetí, mnichové, mně odpovědělo těch pět asketů: 'Ani pomocí tvé tak tvrdé askeze, ó bratře Gótamo, ani trýzněním jsi svaté, nadnebeské říše jasnosti vědění nedosáhl. Jakkak bys mohl, poté, co ses vrátil ke světu, odpadl od askeze a oddal se bujnosti, získat nadpozemskou, mocnou spásu jasného vědění?' Na tato slova, mnichové, jsem řekl těm pěti asketům: 'Pamatujete se, mnichové, že bych k vám dříve někdy takto mluvil?' 'Ne, pane.' 'Svatý je totiž Završený, Dokončený, dokonale Probuzený. Popřejte sluchu, mnichové, věčnost je nalezena. Já vás provedu a vysvětlím učení. Půjďte-li za mnou, brzy si ozřejmíte, uskutečňte a dosáhnete onoho cíle, kvůli kterému tolik vznešených synů opouští své domovy a odchází do bezdomoví, nejvyšší uskutečnění svatosti ještě za tohoto života.'

A podařilo se mně, mnichové, těmto pěti asketům sdělit svoje poznání. Napřed jsem přednášel dvěma a tři ostatní šli almužnou, a co přinesli, jsme si všichni rozdělili na šest dílů a žili z toho. Pak jsem přednášel třem zbylým a dva šli almužnou, a co přinesli, jsme rozdělili na šest dílů a žili z toho.

A těchto pět asketů, mnichové, ode mě poučeno a mnou zasněveno, sami zrození podléhající a dobře znalí bídy tohoto přírodního zákona, hledající věčnou jistotu, které není rovno, vysvobození z klamu, tuto jistotu našli; sami stárnutí podléhající, znalí bídy tohoto přírodního zákona, hledající nestárnoucí jistotu, které není rovno, vyhasnutí klamu, ji také našli; sami nemoci vydáni všanc a dobře znalí bídy tohoto přírodního zákona, hledající věčně zdravou jistotu, které není rovno, vyhasnutí klamu, ji také našli; sami smrti podléhající a dobře znalí bídy tohoto přírodního zákona, hledající nesmrtelnou jistotu, které není rovno, vyhasnutí klamu, ji také našli; sami bolesti vydáni všanc, znalí bídy tohoto přírodního zákona a hledající bezbolestnou jistotu, které není rovno, vyhasnutí klamu, ji také našli; sami špíně vydáni všanc, dobře znalí bídy

tohoto přírodního zákona a hledající nepošpinitelnou jistotu, které není rovno, vyhasnutí klamu, ji také našli. Jasně poznání jim vešlo:

'Na věky jsme osvobozeni
toto je poslední život
již nikdy nebude znovuzrození.'

Existuje, mnichové, pět žádostí. Jakých pět? Skrze pohled do vědomí vstupujících forem, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, vzrušujících; skrze sluch do vědomí vstupujících zvuků, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, vzrušujících; skrze čich do vědomí vstupujících vůní, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, vzrušujících; skrze chuť do vědomí vstupujících požitků, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, vzrušujících; skrze hmat do vědomí vstupujících dotyků, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, vzrušujících. To je, mnichové, pět žádostí.

O všech asketech a kněžích, mnichové, kteří jsou těmito žádostmi nalákáni, strženi, zmateni, aniž by vnímali tu bídu, aniž by mysleli na únik, platí: jsou ztraceni, zkaženi, vydáni zlu k libosti. Stejně jako, mnichové, když se zvěř lesní chytne do nastraženého oka, tu platí o ní: ztracena, vydána choutkám lovce, když lovec přijde, nemůže uniknout, kam by chtěla. Stejně tak to platí o všech asketech a kněžích, kteří, aniž by vnímali tu bídu, aniž by mysleli na únik, jsou ztraceni, zkaženi, vydáni zlu k libosti.

O všech ale asketech a kněžích, kteří nejsou těmito pěti žádostmi zlákáni, strženi, zmateni, vidouce tu bídu, myslíce na únik, o těch platí: nejsou ztraceni, nejsou zkaženi, nejsou vydáni zlu k libosti. Stejně jako lesní zvěř, když nepadne do léčky a přijde-li lovec, může

prchnout, kam chce, totéž platí, mnichové, o všech asketech a kněžích, kteří nejsou těmito pěti žádostmi zlákáni, strženi, zmateni: nezlákáni, nestrženi, nezmateni, nejsou vydáni zlu k libosti.

Stejně jako, mnichové, lesní zvěř ve volné přírodě bezpečně stojí, bezpečně sedí, bezpečně leží a sice proto, že je mimo dosah lovce, rovněž tak, mnichové, přebývá mnich, vzdálen žádostí, vzdálen nesvatých věcí, v klidu ponořen v myslivě zvažující, v klidu zrozené, blažené jasnosti, v zasvěcení prvního zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem, zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a unikl tak zlému³.

Dále pak, mnichové, po završení přemítání a myšlení, dosáhne mnich vnitřního klidu moře, jednoty myslí, osvobozené od zvažování a myšlenek, v jednotě zrozené, blažené jasnosti, zasvěcení druhého zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, v jasném klidu spočívá mnich, vyrovnaný, s pochopením, jasně vědomý, štěstí pociťuje v těle, o takovém říkají světci: 's pochopením a s vyrovnanou myslí kdo vše vnímá, žije šťastně', tak dojde zasvěcení třetího zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, po zavržení radostí a strastí, po zrušení někdejší veselé a smutné myslí, dojde mnich zasvěcení vyrovnaně chápající, dokonalé čistoty, zbavené radostí i strastí, čtvrtého zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání vnímání forem, zrušení vnímání nevnímání, po završení vnímání mnohosti, dosáhne mnich v myšlence: 'neohraničený je prostor', říší prostoru bez hranic. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání prostoru bez hranic, dosáhne mnich v myšlence: 'vědomí nezná hranic' říší vědomí bez

hranic. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání neohraničené říše vědomí dosáhne mnich v myšlence 'není tu nic' říše nebytí. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání říše nebytí dosáhne mnich hranice možného vnímání. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání hranice možného vnímání dosáhne mnich utišení vjemů a klam moudře se dívajícího je u konce. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl tak zlému, unikl světskosti. Bezpečně jde, bezpečně stojí, bezpečně sedí, bezpečně leží a sice proto, že se zdržuje mimo dosah zla.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně se těšili mnichové ze slov Vznešeného.

U kořene věcí (Mulaparijásuttam)

To jsem slyšel. Svého času přebýval Vznešený u Ukkathá, v parku, u úpatí královského stromu. Tam se obrátil Vznešený k mnichům: „Mnichové!“ „Vznešený!“ odpověděli mnichové Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Původ všech věcí vám chci ukázat, mnichové, poslouchejte a dávejte pozor na mou řeč.“ „Ano, ó pane,“ odpověděli pozorně mniši Vznešenému. Vznešený tedy řekl:

„To žije, mnichové, člověk, který nic nezakusil, obyčejný člověk, bez smyslu pro svatost, svatého učení neznalý, svatému učení nepřístupný, bez smyslu pro ušlechtilost, ušlechtilého učení neznalý, vznešeným pravdám nepřístupný a bere zemi jako zemi, myslí: 'země', myslí na zemi, přemýšlí o zemi, myslí 'moje je země' a těší se ze země, a proč? Protože ji nezná, říkám.

A bere vodu jako vodu, a myslí: 'voda', a myslí na vodu, přemýšlí o vodě, myslí 'moje je voda' a těší se z vody, a proč? Protože ji nezná, říkám.

A bere oheň jako oheň, a myslí: 'oheň', myslí na oheň, přemýšlí o ohni a myslí 'můj je oheň' a těší se z ohně, a proč? Protože ho nezná, říkám.

A bere vzduch jako vzduch, a myslí: 'vzduch', myslí na vzduch, přemýšlí o vzduchu, myslí 'můj je vzduch' a těší se ze vzduchu, a proč? Protože ho nezná, říkám.

A bere přírodu jako přírodu, a myslí: 'příroda', myslí na přírodu, přemýšlí o přírodě, myslí 'moje je příroda' a těší se z přírody, a proč? Protože ji nezná, říkám.

A bere bohy jako bohy, a myslí: 'bohové', myslí na bohy, přemýšlí o bozích, myslí 'moji jsou bohové' a těší se z bohů, a proč? Protože je nezná, říkám.

A bere Pána plození jako Pána plození a myslí: 'Pán plození', myslí na Pána plození, přemýšlí o Pánovi plození, myslí 'můj je Pán plození' a těší se z Pána plození, a proč? Protože ho nezná, říkám.

A bere Bráhma jako Bráhma, a myslí: 'Bráhma', myslí na Bráhma, přemýšlí o Bráhma, myslí 'moje je Bráhma' a těší se z Bráhma, a proč? Protože je nezná, říkám.

A bere svítící bytosti jako svítící bytosti a myslí: 'svítící bytosti', myslí na svítící bytosti, přemýšlí o svítících bytostech, myslí 'moje jsou svítící bytosti' a těší se ze svítících bytostí, a proč? Protože je nezná, říkám.

A bere zářící bytosti jako zářící bytosti a myslí: 'zářící bytosti', myslí na zářící bytosti, přemýšlí o zářících bytostech, myslí 'moje jsou zářící bytosti' a těší se ze zářících bytostí, a proč? Protože je nezná, říkám.

A bere mocné bytosti jako mocné bytosti a myslí: 'mocné bytosti', myslí na mocné bytosti, přemýšlí o mocných bytostech, myslí 'moje jsou mocné bytosti' a těší se z mocných bytostí, a proč? Protože je nezná, říkám.

A bere prostor bez hranic jako prostor bez hranic a myslí: 'prostor bez hranic', myslí na prostor bez hranic, přemýšlí o prostoru bez hranic, myslí 'můj je prostor bez hranic' a těší se z prostoru bez hranic, a proč? Protože ho nezná, říkám.

A bere vědomí bez hranic jako vědomí bez hranic a myslí: 'vědomí bez hranic', myslí na vědomí bez hranic, přemýšlí o vědomí bez hranic, myslí 'moje je vědomí bez hranic' a těší se z vědomí bez hranic, a proč? Protože ho nezná, říkám.

A bere říší nebytí jako říší nebytí a myslí: 'říše nebytí', myslí na říší nebytí, přemýšlí o říší nebytí, myslí 'moje je říše nebytí' a těší se z říše nebytí, a proč? Protože ji nezná, říkám.

A bere hranici možného vnímání jako hranici možného vnímání a myslí: 'hranice možného vnímání', myslí na hranici možného vnímání, přemýšlí a hranici možného vnímání, myslí 'moje je hranice možného vnímání' a těší se z hranice možného vnímání, a proč? Protože ji nezná, říkám.

A bere viděné jako viděné a myslí: 'viděné', myslí na viděné, přemýšlí o viděném, myslí 'moje je viděné' a těší se z viděného, a proč? Protože je nezná, říkám¹.

A bere slyšené jako slyšené a myslí: 'slyšené', myslí na slyšené, přemýšlí o slyšeném, myslí 'moje je slyšené' a těší se ze slyšeného, a proč? Protože je nezná, říkám.

A bere myšlené jako myšlené a myslí: 'myšlené', myslí na myšlené, přemýšlí o myšleném, myslí 'moje je myšlené' a těší se z myšleného, a proč? Protože je nezná, říkám².

A bere poznané jako poznané a myslí: 'poznané', myslí na poznané, přemýšlí o poznaném, myslí 'moje je poznané' a těší se z poznaného, a proč? Protože je nezná, říkám.

A bere mnohost jako mnohost a myslí: 'mnohost', myslí na mnohost, přemýšlí o mnohosti, myslí 'moje je mnohost' a těší se z mnohosti, a proč? Protože ji nezná, říkám.

A bere jednotu jako jednotu a myslí: 'jednota', myslí na jednotu, přemýšlí o jednotě, myslí 'moje je jednota' a těší se z jednoty, a proč? Protože ji nezná, říkám.

A bere 'všechno co je' jako 'všechno co je', a myslí: 'všechno co je', myslí na 'všechno co je', přemýšlí o 'všem co je', myslí 'moje je všechno co je' a těší se ze 'všeho co je', a proč? Protože to nezná, říkám.

A bere vysvobození z klamu jako vysvobození z klamu a myslí: 'vysvobození z klamu', myslí na vysvobození z klamu, přemýšlí o

vysvobození z klamu, myslí 'moje je vysvobození z klamu' a těší se z vysvobození z klamu, a proč? Protože je nezná, říkám.

Kdo se ale, mnichové, jako bojující mnich usilovně snaží získat jistotu, tomu také platí země za zemi, ale nemá myslet: 'země', myslet na zemi, přemýšlet o zemi, nemá myslet 'moje je země' a radovat se ze země. A proč ne? Aby se ji naučil znát, říkám. Voda, oheň, vzduch, příroda, bohové, jednota, mnohost, 'všechno co je', to vše mu platí jako takové, ale nemá myslet: 'všechno co je', nemá myslet na 'všechno co je' a nemá přemýšlet o 'všem co je' a nemá se z toho těšit, a proč ne? Aby se to naučil znát, říkám³. Vysvobození z klamu mu platí za vysvobození z klamu, ale nemá myslet: 'vysvobození z klamu', nemá myslet na vysvobození z klamu, nemá přemýšlet o vysvobození z klamu, nemá myslet 'moje je vysvobození z klamu' nemá se radovat z vysvobození z klamu, a proč ne? Aby se je naučil znát, říkám.

Kdo ale, mnichové, jako svatý mnich odmítající klam, hotového díla, dokončovatel, zbavený břemene, po dosažení svého cíle, který zrušil pouta vázající ho k bytí, který je osvobozen dokonalým věděním, tomu také platí země za zemi, ale nemyslí: 'země', nemyslí na zemi, nepřemýšlí o zemi, nemyslí 'moje je země' a netěší se ze země, a proč ne? Protože ji zná, říkám. Voda, oheň, vzduch, příroda, bohové, jednota, mnohost, 'všechno co je' mu také platí za 'všechno co je', ale nemyslí: 'všechno co je', nemyslí na 'všechno co je', nepřemýšlí o 'všem co je', nemyslí 'moje je všechno co je' netěší se ze 'všeho co je', a proč ne? Protože to zná, říkám⁴. Vysvobození z klamu mu platí za vysvobození z klamu a nemyslí: 'vysvobození z klamu', nemyslí na vysvobození z klamu, nepřemýšlí o vysvobození z klamu, nemyslí 'moje je vysvobození z klamu' a netěší se z vysvobození z klamu, a proč ne? Protože je zná, říkám.

Kdo ale⁵, mnichové, jako svatý mnich odmítající klam, hotového díla, dokončovatel, zbaven břemene, který dosáhnul svého cíle a zrušil pouta vázající ho k bytí, který je osvobozen dokonalým věděním, tomu také platí země za zemi, ale nemyslí: 'země', nemys-

lí na zemi, nepřemýšlí o zemi, nemyslí 'moje je země' a netěší se ze země, a proč ne? Protože uhasil žádost a je bez žádosti, protože uhasil nenávist a je bez nenávisti, protože uhasil omyl a je bez omylu.

Voda, oheň, vzduch, příroda, bohové, jednota, mnohost, 'všechno co je' mu platí také za 'všechno co je', ale nemyslí: 'všechno co je', nemyslí na 'všechno co je', nepřemýšlí o 'všem co je', nemyslí 'moje je všechno co je' a netěší se ze 'všeho co je', a proč ne? Protože uhasil žádost a je bez žádosti, protože uhasil nenávist a je bez nenávisti, protože uhasil omyl a je bez omylu. Zrušení klamu mu platí za zrušení klamu, ale nemyslí: 'zrušení klamu', nemyslí na zrušení klamu, nepřemýšlí o zrušení klamu, nemyslí 'moje je zrušení klamu' a netěší se ze zrušení klamu, a proč ne? Protože uhasil žádost a je bez žádosti, protože uhasil nenávist a je bez nenávisti, protože uhasil omyl a je bez omylu.

A tak Dokončenému, mnichové, svatému, zcela probuzenému, platí země za zemi, nemyslí ale: 'země', nemyslí na zemi, nepřemýšlí o zemi, nemyslí 'moje je země' a netěší se ze země, a proč ne? Protože ji Dokončený zná, říkám. Voda, oheň, vzduch, příroda, bohové, jednota, mnohost, 'všechno co je', platí Dokončenému jako 'všechno co je', nemyslí ale: 'všechno co je', nemyslí na 'všechno co je', nepřemýšlí o 'všem co je', nemyslí 'moje je všechno co je', a proč ne? Protože to Dokončený zná, říkám. Zrušení klamu mu platí za zrušení klamu, nemyslí ale: 'zrušení klamu', nemyslí na zrušení klamu, nepřemýšlí o zrušení klamu, nemyslí 'moje je zrušení klamu' a netěší se ze zrušení klamu, a proč ne? Protože je Dokončený zná, říkám.

A tak Dokončenému, mnichové, svatému, zcela probuzenému platí země za zemi, ale nemyslí: 'země', nemyslí na zemi, nepřemýšlí o zemi, nemyslí 'moje je země', a netěší se ze země, a proč ne? 'Touha po libosti je kořenem utrpení' - to objevil. 'Stávat se, znamená rodit se, zrozené pak stárne a umírá'. Proto tedy, mnichové, říkám, že Dokončený, který vši žízni po životě odumřel, odvykl,

unikl, který ji vymýtil, je ten, který je zcela probuzen v dokonalé bdělosti, které není rovno. Voda, oheň, vzduch, příroda, bohové, jednota, mnohost, 'všechno co je' mu platí za 'všechno co je', ale nemyslí: 'všechno co je', nemyslí na 'všechno co je', nepřemýšlí o 'všem co je', nemyslí 'moje je všechno co je' a netěší se ze 'všeho co je', a proč ne? 'Touha po libosti je kořenem všeho utrpení' - to objevil. 'Stávat se znamená rodit se, zrozené pak stárne a umírá.' Proto tedy říkám, mnichové, že Dokončený, který vši žízni po životě odumřel, odvykl, unikl, který ji vymýtil, je ten, který je zcela probuzen, v dokonalé bdělosti, které není rovno. Vyhasnutí klamu mu platí jako vyhasnutí klamu ale nemyslí: 'vyhasnutí klamu', nemyslí na vyhasnutí klamu, nepřemýšlí o vyhasnutí klamu, nemyslí 'moje je vyhasnutí klamu' a netěší se z vyhasnutí klamu, a proč ne? 'Touha po libosti je kořenem utrpení' - to objevil. 'Stávat se znamená rodit se, zrozené pak stárne a umírá.' Proto tedy, mnichové, říkám, že Dokončený, který vši žízni po životě odumřel, odvykl, unikl, který ji vymýtil, je ten, který je probuzen v dokonalé bdělosti, které není rovno.“

Tak mluvil Vznešený. Spokojeně těšili se mnichové ze slov Vznešeného.

Všechny druhy neklidu

(Sabbásavasuttam)

To jsem slyšel. Jednou přebýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. Tam se obrátil Vznešený k mnichům. „Mnichové!“ „Vznešený!“ , odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Jak se uchráníte všemu neklidu, mnichové, to vám chci ukázat. Poslouchejte a dávejte pozor na moji řeč!“

„Ano, ó pane“, odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Znalci, mnichové, dobře obeznámenému, slibuji osvobození z klamu, ne neobeznámenému, neznalému. Co ale má být známo, mnichové, co se má vědět o zrušení neklidu? Důkladná pozornost a povrchní pozornost. Povrchní pozornost, mnichové, obnovuje nový neklid a zesiluje starý, důkladná pozornost, mnichové, nenechává vzniknout novému neklidu a starý ruší.

Existuje, mnichové, neklid, který se překonává věděním. Existuje neklid, který se překonává obranou. Existuje neklid, který se překonává péčí. Existuje neklid, který se překonává trpělivostí. Existuje neklid, který se překonává útekem. Existuje neklid, který se překonává bojem a existuje neklid, který se překonává působením.

Co je to, mnichové, neklid, který se překonává věděním? To žije člověk, který nic nezakusil, obyčejný člověk, bez smyslu pro svatost, svatého učení neznalý, svatým pravdám nepřístupný, bez smyslu pro ušlechtilost, ušlechtilého učení neznalý, vznešeným pravdám

nepřístupný a neví, co je hodno pozornosti a co pozornosti hodno není. Bez znalosti, co je úctyhodné a co nikoliv, dává pozor na věci nehodnotné, ne na hodnotné. Co je ale, mnichové, to nehodnotné, čeho si cení? Jeho vyceňováním, mnichové, je obnoveno další klamné přání a staré posíleno, další klam bytí je obnoven a starý zesílen, další omyl je obnoven a starý zesílen, to je to, co není úctyhodné, čeho si však cení!

A co je, mnichové, to úctyhodné, čeho si však necení? Jeho uctíváním, mnichové, nemůže vzejít nové klamné přání a staré se neposílí, nemůže vzejít nový klam bytí a starý se neposílí, nemůže vzejít nový omyl a starý se neposílí, to je to úctyhodné, čeho si necení. A tím tedy, že nehodnotné věci vyceňuje a hodnotných si neváží, rodí se v něm nový klam a starý se posiluje.

Povrchně pak zvažuje: 'Žil jsem již v minulosti? Nebo nežil? A co jsem byl v minulosti? A čím jsem se pak v minulosti stal? A budu také v budoucnosti? Nebo nebudu? Co budu v budoucnosti? Čím se stanu v příštím životě?' A také přítomnost ho naplňuje pochybami: 'Jsem vůbec? Nebo nejsem? A co jsem? A jaký jsem? Tato bytost zde, odkud vůbec přišla? A kam směřuje?'

A při takovém povrchním zvažování přijde k tomuto nebo k jednomu ze šesti názorů: názor 'Já mám duši' se mu stane pevným přesvědčením, nebo názor 'Já nemám duši' se mu stane pevným přesvědčením, nebo názor 'S duší dojdou oduševnění' se mu stane pevným přesvědčením, nebo názor 'Bez duše nedojdu oduševnění' se mu stane pevným přesvědčením, nebo názor 'Bez duše dojdou oduševnění' se mu stane pevným přesvědčením, nebo dostane následující názor: 'Samo mé já, říkám, bude existovat znovu, když si tu a tam dopřeje mzdu dobrých a špatných činů, a toto moje já je trvalé, věčné, neproměnné, a zůstane tak věčně.' Tomu se říká, mnichové, ulička názorů, jeskyně názorů, propast názorů, trn názorů, houští názorů, past názorů. Do pasti názorů upadne, mnichové, neosvobodí se nezkušený syn země od nových zrození,

od stárnutí a smrti, od běd, nářků, bolesti, zármutku a zoufalství - nebude osvobozen, říkám, od utrpení.

Avšak zkušený, svatý učedník, mnichové, má smysl pro svaté věci, je znalý svatého učení, přístupný svatým pravdám a rozezná, co je hodno pozornosti a co pozornosti hodno není. Seznámen s úctyhodnými věcmi i neúctyhodnými, nevšímá si těchto, nýbrž oněch. A co je, mnichové, to nehodnotné, čeho si necení? Jeho vyceňováním, mnichové, je obnoven další klam přání a starý posílen, je obnoven nový klam bytí a starý posílen, je obnoven další omyl a starší posílen, to je to nehodnotné, čeho si necení.

A co je, mnichové, to úctyhodné, čeho si cení? Jeho uctíváním, mnichové, nemůže vzniknout nový klam přání a starý nemůže být posílen, nemůže vzejít nový klam bytí a starý obnoven, nemůže vzejít nový omyl a starý být posílen, to je to cenné, kterého si váží. A tím, že nehodnotného si necení a úctyhodné uctívá, mu nevzejde nový klam a starý pomine.

Zvažuje důkladně: 'Toto je utrpení', zvažuje důkladně: 'Toto je vývoj utrpení', zvažuje důkladně: 'Toto je konec utrpení a toto cesta, která k němu vede'.

A při takovém důkladném zvažování se osvobodí od tří pastí: od víry v osobnost, od kultu pochybovačnosti a od uzavření se do práce na ctnosti³. To se nazývá, mnichové, neklidem, který se překonává věděním.

Co to ale, mnichové, je neklid, který se překonává obranou? To si zachovává, mnichové, mnich rozvahu pohledu jako základní obranu a zbraň. Neboť kdyby si, mnichové, dopřával pohledu bez obrany, vzešel by mu rušivý, stále se zvětšující neklid, avšak obranou chráněný pohled ho ušetří od rušivého, stále narůstajícího neklidu. To si zachovává, mnichové, mnich rozvahu sluchu jako základní obranu a zbraň. Neboť kdyby si, mnichové, dopřával sluchu bez obrany, vzešel by mu rušivý, stále se zvětšující neklid, avšak obranou chráněný sluch ho ušetří od rušivého, stále narůstajícího neklidu. To si zachovává, mnichové, mnich rozvahu čichu

jako základní obranu a zbraň. Neboť kdyby si, mnichové, dopřával čichu bez obrany, vzešel by mu rušivý, stále se zvětšující neklid, avšak obranou chráněný čich ho ušetří od rušivého, stále narůstajícího neklidu. To si zachovává, mnichové, mnich rozvahu chuti jako základní obranu a zbraň. Neboť kdyby si, mnichové, dopřával chuti bez obrany, vzešel by mu rušivý, stále se zvětšující neklid, avšak obranou chráněná chuť ho ušetří od rušivého, stále narůstajícího neklidu. To si zachovává, mnichové, mnich rozvahu hmatu jako základní obranu a zbraň. Neboť kdyby si, mnichové dopřával hmatu bez obrany, vzešel by mu rušivý, stále narůstající neklid, avšak obranou chráněný hmat ho ušetří od rušivého, stále se zvětšujícího neklidu. To si zachovává, mnichové, mnich rozvahu myšlení jako základní obranu a zbraň. Neboť, kdyby si, mnichové, dopřával myšlení bez obrany, vzešel by mu rušivý, stále se zvětšující neklid, avšak obranou chráněné myšlení ho ušetří od rušivého, stále narůstajícího neklidu. To se nazývá, mnichové, neklidem, který se překonává obranou.

Co to ale, mnichové, je neklid, který se překonává péčí? To se stará, mnichové, mnich s důkladnou opatrností o svůj oděv, jen aby se měl čím chránit před zimou, před vedrem, jen aby se měl čím chránit před větrem a nečasem, před komáry, vosami a jiným dotěrným hmyzem, jen aby zakryl svoji nahotu. S důkladnou opatrností se stará o darovaný pokrm, ne pro radost a libý zážitek, ne pro rozmar nebo choutku, nýbrž k údržbě tohoto těla, aby prošlo životem bez úhony, aby umožnilo žít svatý život. 'Tak zruším dřívější pocit a nový pocit nevzejde, tak se dostanu dál, obstojím bez poskvrny a budu se cítit dobře.' S důkladnou opatrností se stará o své obydlí, jen aby se měl čím chránit před zimou, před vedrem, jen aby se měl čím chránit před větrem a nečasem, před komáry, vosami a jiným dotěrným hmyzem, jen aby se vyhnul nepřízni času, aby si mohl dopřát klid. S důkladnou pozorností se stará o léky pro případ nemoci, jen aby zvládl pocity slabosti, s nezávislostí jako posledním cílem. Protože, mnichové, kdyby se

nestaral, zmocnil by se ho rušivý, stále narůstající neklid, proto bere péči vážně a je tak rušivému, stále narůstajícímu neklidu vzdálen. To se nazývá, mnichové, neklidem, který se překonává péčí.

Co to ale, mnichové, je neklid, který se překonává trpělivostí? To snáší, mnichové, mnich s důkladnou rozvahou chlad a teplo, hlad a žízeň, vítr a nečas, komáry a všelijaký dotěrný hmyz, zlé, zlomyslné řeči a tělesné bolesti, které ho potkávají - všechny tyto prudké, řezavé, bodavé, nepříjemné, životu nebezpečné pocity snáší trpělivě. Neboť, kdyby byl netrpělivý, mnichové, tak by ho ovládl rušivý, stále se zvětšující neklid, proto zůstává trpělivý a tomuto rušivému, stále narůstajícímu neklidu unikne. To se nazývá, mnichové, neklidem, který se překonává trpělivostí.

Co ale, mnichové, je neklid, který se překonává útekem? To prchá, mnichové, mnich s důkladnou opatrností před zuřivým slonem, zuřícím koněm, zuřícím býkem, zuřícím psem, prchá před hady, vyhýbá se trnů, propastem, loužím a bahniskům, místům k přebývání nevhodným, k putování nevhodným, přátelům ke vztahu nevhodným, takovým místům, takovým přátelům se vyhýbá s důkladnou opatrností. Neboť kdyby se nevyhýbal, mnichové, vzešel by mu rušivý, stále narůstající neklid, proto prchá, aby se mu vyhnul. To se nazývá, mnichové, neklidem, který se překonává útekem.

Co ale, mnichové, je neklid, který se překonává bojem? To nedopřává, mnichové, mnich s důkladnou opatrností žádný prostor vzrůstající myšlence na přání, zamítá ji, zahání ji, rdousí ji v zárodku; nepřeje žádné vzrůstající myšlence na nenávisť, zamítá ji, zahání ji, rdousí ji v zárodku; nepřeje žádné myšlence na zlost, zamítá ji, zahání ji, rdousí ji v zárodku; nepřeje žádné myšlence na hněv, zamítá ji, zahání ji, rdousí ji v zárodku, nepřeje těmto ani oněm záhubným myšlenkám. Kdyby povolil, mnichové, vzešel by mu rušivý, stále se zvětšující neklid, proto bojuje a zůstává tak osvobozen od tohoto rušivého, narůstajícího neklidu. To se nazývá, mnichové, neklidem, který se překonává bojem.

A co, mnichové, je neklid, který se překonává působením? To uskuteční, mnichové, mnich s důkladnou rozvahou probuzení vzhledu, zrozeného v osamění, zrozeného v odloučenosti, zrozeného z vymýcení, který vyústí v dokončení; s důkladnou rozvahou uskuteční probuzení hlubšího smyslu, zrozeného v osamění, zrozeného v odloučenosti, zrozeného z vymýcení, který vyústí v dokončení; s důkladnou rozvahou uskuteční probuzení síly, zrozené v osamění, zrozené v odloučenosti, zrozené z vymýcení, která vyústí v dokončení; s důkladnou rozvahou uskuteční probuzení jasu, zrozeného v osamění, zrozeného v odloučenosti, zrozeného z vymýcení, který vyústí v dokončení; s důkladnou rozvahou uskuteční probuzení mírnosti, zrozené v osamění, zrozené v odloučenosti, zrozené z vymýcení, která vyústí v dokončení; s důkladnou rozvahou uskuteční probuzení niternosti, zrozené v osamění, zrozené v odloučenosti, zrozené z vymýcení, která vyústí v dokončení; s důkladnou rozvahou uskuteční probuzení vyrovnané mysli, zrozené v osamění, zrozené v odloučenosti, zrozené z vymýcení, která vyústí v dokončení. Protože tedy, mnichové, bez působení podlehne mnich stále vzrůstajícímu neklidu, proto působí a žádný rušivý, vzrůstající neklid mu nevzejde. To se nazývá neklidem, který se překonává působením.

Jestliže, mnichové, mnich neklid, který se překonává věděním, také věděním překoná; jestliže neklid, který se překonává obranou, také obranou překoná; jestliže neklid, který se překonává péčí, také péčí překoná; jestliže neklid, který se překonává trpělivostí, také trpělivostí překoná; jestliže neklid, který se překonává útekem, také útekem překoná; jestliže neklid, který se překonává bojem, také bojem překoná; jestliže neklid, který se překonává působením, také působením překoná, pak se nazývá mnichem, který je ochráněn proti veškerému neklidu. Oddělil se od žízne po životě, odhodil pouta, úplným vítězstvím nad iluzí učinil konec utrpení.

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mnichové ze slov Vznešeného.

Bázeň a strach (Bhajabheravasuttam)

To jsem slyšel¹. Svého času přebýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. Tu přišel ke Vznešenému bráhrman Janussoni, pozdravil Vznešeného uctivě, vyměnil se Vznešeným přátelská, paměťihodná, slova a usedl stranou. Sedě stranou, obrátil se potom bráhrman Janussoni ke Vznešenému:

„Tito ušlechtilí synové zde, ó Gótamo, kteří odešli s důvěrou kvůli ctěnému Gótamovi z domova do bezdomoví, následují ctěného Gótama, považují si ctěného Gótama velmi, vyvolili si ctěného Gótama za vůdce, tito lidé si osvojili životní názor a způsob života ctěného Gótama.“

„Tak je to, bráhrmane, tak je to, bráhrmane. Tito ušlechtilí synové zde, bráhrmane, kteří kvůli mně odešli s důvěrou z domova do bezdomoví, mě následují, považují si mě velmi, vyvolili si mě za vůdce, tito lidé si osvojili mé životní náhledy a způsob života.“

„Těžko se ale žije, ó Gótamo, v hlubokém lese, na odlehlých místech, je těžké pěstovat samotu, těžké být sám, když vidí lesní propasti, musí opravdu mnichovi, který nemůže získat klid v duši, zmírat srdce v těle.“

„Tak je to, bráhrmane, tak je to bráhrmane. Těžko se opravdu žije v hlubokém lese, na odlehlých místech, je těžké pěstovat samotu, těžké být sám, když vidí lesní propasti, opravdu musí mnichovi, který nemůže získat klid v duši, zmírat srdce v těle.“

Také mně, bráhrmane, se tak, ještě před úplným probuzením, ještě nedokonale probuzenému, vedlo: těžko se žije, ach, v temném lese, na odlehlých místech, těžké je pěstovat samotu, těžké být sám, když vidí lesní propasti, musí opravdu mnichovi, který nemůže získat klid v duši, zmírat srdce v těle.

Tu jsem si řekl, bráhrmane, všichni ti asketové a bráhrmani, kteří s nepročištěnými činy hledají v lesích odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že jejich činy nejsou ještě pročištěny, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který, v činech ne neočištěný, vyhledávám hluboko v lesích odlehlá místa, zkouším čisté dílo: jestli ale máte světce, kteří čisti v díle hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhrmane, zjistil, že tato čistota díla je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhrmane: všichni ti milí asketové a bráhrmani, kteří v řeči nepročištění hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že jejich řeč není ještě pročištěna, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který, v slovech ne nepročištěný, vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, pracuji na čisté řeči: jestli ale máte světce, kteří čisti v řeči hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhrmane, zjistil, že tato čistota řeči je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhrmane, všichni ti milí asketové a bráhrmani, kteří v myšlení nepročištění, hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že jejich myšlení není pročištěno, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který, v myšlení ne nepročištěný, vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, zkouším čisté myslet: a jestli máte světce, kteří čisti v myšlení, hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhrmane, zjistil, že tato čistota myšlení je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhrmane, všichni ti milí asketové a bráhrmani, kteří s nepročištěným bytím, hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že jejich bytí není ještě pročištěno, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který ne s nepročištěným bytím vyhledávám hluboko

v lese odlehlá místa, zkouším čisté bytí: a jestli máte světce, kteří s pročištěným bytím hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že tato čistota bytí je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří žádostiví a plní mocných přání, hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že jsou žádostiví a plní mocných přání, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který jsem bez žádosti a bez mocných přání, vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa a nejsem žádostivý: jestli ale máte světce, kteří prosti žádosti hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že tato svoboda od žádosti je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří nevraživí a zahořklí hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že jsou nevraživí a zahořklí, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který bez nenávisti a zahořklosti vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, cítím soucit: a jestli máte světce, kteří plní soucitu hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že tento soucit ke mně patří, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si; bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří mdlí a unavení hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že se jich zmocnila mdloba a únava, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který se bráním mdlobě a únavě a vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem mdlobné únavy zbavený: a jestli máte světce, kteří prosti mdloby a únavy hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že tato mdloba a únava je mi cizí, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří, rozrušení a neklidného ducha, hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že rozrušení a neklidní, nepěknou bázeň a

strach. Já ale, který bez rozrušení a bez neklidu vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, zůstávám s klidnou myslí: a jestli máte světce, kteří s klidnou myslí hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že tato klidná mysl je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří kolísající a s pochybnostmi hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě proto, že kolísají a jsou nejistí, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který s jistotou a bez pochyb vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem si svou věcí jistý: a jestli máte světce, kteří svou věcí si jistí hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že tato jistota je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří se sebechválou a haněním druhých hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že se chváli a ostatními pohrdají, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který bez sebechvály vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem sebechvály a pohrdání druhými zbaven: a jestli máte světce, kteří prosti sebechvály a pohrdání druhými hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že sebechvála a pohrdání druhými je mi cizí, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří s obavami a váháním hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že se třesou a váhají, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který prost obav a váhání vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem pevný: jestli ale máte světce, kteří prosti obav a váhání hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmáne, zjistil, že obava a váhání jsou mi cizí, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmáne, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří touží po darech, počtách a uznání a hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že doufají v dary, počty a uznání,

nepěknou bázeň a strach. Já ale, který pohrdám dary, poctami a uznáním a vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, se uskrovnuji: a jestli máte světce, kteří uskrovněni hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmane, zjistil, že tato skromnost je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmane, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří zlomeni a bez odvahy, hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že zlomeni a bez odvahy, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který nezlomen a ne bez odvahy vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem vytrvalý: a jestli máte světce, kteří nezlomeni hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmane, zjistil, že tato vytrvalost je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmane, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří s rozrušeným, matným rozumem hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že matní a nejasní, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který bez rozrušení a bez matnosti vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem jasného rozumu: jestli ale máte světce, kteří s jasným rozumem hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmane, zjistil, že tento jasný rozum je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmane, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří s nestálou, nesoustředěnou myslí hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že nestálí a nesoustředění, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který, ne nestálý, ne nesoustředěný, vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem vyrovnaný: jestli ale máte světce, kteří s vyrovnaností hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmane, zjistil, že tato vyrovnanost je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

A řekl jsem si, bráhmane, všichni ti milí asketové a bráhmani, kteří bláhoví a tupí hledají v lese odlehlá místa, ti všichni zažijí, právě že bláhoví a tupí, nepěknou bázeň a strach. Já ale, který ne

bláhový a ne tupý vyhledávám hluboko v lese odlehlá místa, jsem moudrý: jestli ale máte světce, kteří s moudrostí hledají hluboko v lese odlehlá místa, tak jsem jedním z nich. A když jsem, bráhmane, zjistil, že tato moudrost je mi vhod, moje záliba v lesním životě jenom vzrostla.

Tu jsem si řekl, bráhmane, což kdybych nyní vyhledával za jistých obávaných nocí, za úplňku a za novoluní, za první a za poslední čtvrti, v hájích, v lesích, pod stromy různé hrobky a přebýval na místech strachu a hrůzy, abych tak zažil, co je na oné bázni a strachu? A během času, bráhmane, jsem vyhledával za jistých obávaných nocí, za úplňku a při novoluní, za první i poslední čtvrti, v hájích, lesích a pod stromy různé hrobky a přebýval na místech strachu a hrůzy. Tu jsem seděl, bráhmane, a srnec šel kolem, nebo nějaký větší lesní pták zlomil větev, nebo vítr rozšuměl listí. Ale já jsem si myslel: zde se teď opravdu nastolí ona bázeň a strach. A řekl jsem si: 'Co tu čekám se zrakem upřeným na zjevení se strachu? Což kdybych nyní, až se ten strach a bázeň někde ukáže, se s onou bázní a oním strachem setkal?' A onen strach a bázeň, bráhmane, se dostavil, když jsem sem a tam chodil. Ale ani jsem nestanul, bráhmane, tiše, ani si neseđl, ani se nepoložil, když jsem se, chodě sem tam, s oním strachem setkal. A onen strach a bázeň, bráhmane, se dostavil, když jsem tiše stál. Ale ani jsem, bráhmane, nechodil sem a tam, ani si neseđl, ani se nepoložil, když jsem se, stoje tiše, s oním strachem setkal. A onen strach a bázeň, bráhmane, se mi přiblížily, když jsem seděl. Ale ani jsem se, bráhmane, nepoložil, ani se nepostavil, ani nechodil sem a tam, když jsem se, sedě tiše, s oním strachem setkal. A onen strach a bázeň ke mně, bráhmane, přišel, když jsem ležel. Ale ani jsem se, bráhmane, nezvedl, ani se nepostavil, ani nechodil sem a tam, když jsem se, leže tiše, s oním strachem a bázní setkal.

Avšak existují, bráhmane, někteří asketové a bráhmani, kteří mají noc za den a den za noc. To nazývám, bráhmane, klamem oněch asketů a bráhmanů. Já ale, bráhmane, považuji den za den a

noc za noc. Kdo nyní, bráhmane, právem může říci o nějakém muži: 'Bytost bez iluzí se objevila na světě, mnohým k užitku, ke spáse, ze soucitu ke světu, pro dobro a spásu bohům i lidem', ten také o mně řekne právem: 'Bytost bez iluzí se objevila na světě, mnohým k užitku, ke spáse, ze soucitu ke světu, pro dobro a spásu bohům i lidem.'

Neochvějně jsem ale, bráhmane, vytrval, bez zakolísání, s jasnou hlavou, bez rozrušení, se zklidnělým tělem, bez vzrušení, s vyrovnanou myslí, jednotný. Zcela vzdálen žádostem, vzdálen nesvatých věcí, spočíval jsem, bráhmane, v myslivě zvažující, v klidu zrozené, blažené jasnosti a došel zasněžení prvního zření.

Po završení přemítání a myšlení, dosáhl jsem vnitřní tichosti moře, jednoty mysli, osvobozené od myšlenek a zvažování, v jednotě zrozené, blažené jasnosti, zasněžení druhého zření.

V jasném klidu jsem spočíval, s vyrovnanou myslí, chápající, jasně vědomý, štěstí pociťuje v těle, o takovém říkají světci: 'S vyrovnanou, chápavou myslí kdo vše vnímá, žije šťastně', tak jsem dosáhl zasněžení třetího zření.

Po zavržení radostí a strastí, po zrušení někdejší veselí i smutné mysli, došel jsem zasněžení klidně chápající, dokonalé čistoty, zbavené radosti i strasti, čtvrtého zření.

Takové mysli, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbaven zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, obrátil jsem mysl ke vzpomínavému poznávání dřívějších forem bytí. Vzpomněl jsem si na mnohé různé dřívější formy bytí, jakoby na jeden život, pak na dva životy, pak na tři životy, pak na čtyři životy, pak na pět životů, pak na deset životů, pak na dvacet životů, pak na třicet životů, pak čtyřicet životů, pak na padesát životů, pak na sto životů, pak na tisíc životů, pak na sto tisíc životů, potom na časy povstání různých světů a na časy zániku různých světů, pak na časy vznikání i zanikání různých světů. 'Tam jsem byl, ono jméno jsem měl, do oné rodiny jsem patřil, to byl můj stav, to moje povolání, takové blaho a bolest jsem zažil, to byl můj konec', rozdílně pak zase jinde

vstoupil jsem do bytí: 'Tady jsem teď byl, toto jméno jsem měl, do této rodiny jsem patřil, toto byl můj stav, to moje povolání, takové blaho a bolest jsem zažil, to byl můj konec', pak jinak vstoupil jsem zde zase do bytí. Tak jsem si vzpomínal na různé dřívější formy bytí, pokaždé se svými zvláštními rysy, svými zvláštními vztahy. Tohoto poznání, bráhmane, jsem dosáhl v prvních hodinách noci, rozděluje nevědění, získav vědění, rozděluje temno, získav světlo, spočívaje s vážnou myslí, snaživě, neúnavně.

Takové mysli, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, obrátil jsem mysl k poznání vzniku a zániku bytostí. Nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, jsem viděl bytosti zanikat a opět se objevovat, obyčejné i vznešené, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné a poznával jsem, jak se bytosti podle svých činů opět navracejí. 'Tyto milé bytosti jsou vpravdě v činech oddány zlému, slovy oddány zlému, v myšlenkách oddány zlému, hanobí svaté, pěstují zkaženost, zkaženost provádějí - při zániku těla, po smrti, se dostanou na zcestí, na špatnou stopu, hluboko dolů, do spodního světa. Ony milé bytosti jsou ale oddány dobru, slovem oddány dobru, myšlenkami oddány dobru, nehanobí svaté, dbají toho pravého, dělají to pravé - při zániku těla, po smrti, se dostanou na dobrou stopu, do světa spasení.' Tak jsem viděl nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, bytosti zanikat a znovu se objevovat, obyčejné i vznešené, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné a poznal jsem, jak se tyto bytosti podle svých činů navracejí. Tohoto poznání, bráhmane, jsem dosáhl v prostředních hodinách noci jako druhého, rozděluje nevědění, získav vědění, rozděluje temno, získav světlo, spočívaje s vážnou myslí, snaživě, neúnavně.

Takové mysli, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, obrátil jsem mysl k poznání zániku klamu. 'To je utrpení', jsem poznal podle pravdy. 'To je vývoj utrpení', jsem poznal podle pravdy. 'To je zánik utrpení', jsem poznal podle pravdy. 'To je stezka vedoucí k zániku utrpení',

jsem poznal podle pravdy. 'To je klam', jsem poznal podle pravdy. 'To je vývoj klamu', jsem poznal podle pravdy. 'To je zánik klamu', jsem poznal podle pravdy. 'To je stezka vedoucí k zániku klamu', jsem poznal podle pravdy. S tímto poznáním, takto hledíc, oprostila se má mysl od klamu přání, osvobodila od klamu bytí, vyprostila z klamu nevědění. 'V osvobozeném je osvobození', toto poznání mně vzešlo. 'Ukončeno je zrození, završeno asketství, dokonáno dílo, ničím není tento svět', jsem tu porozuměl. Tohoto poznání, bráhmane, jsem dosáhl v posledních hodinách noci jako třetího, rozděluje nevědění, získav vědění, rozděluje temno, získav světlo, spočívaje s vážnou myslí, snaživě, neúnavně.

Ale teď by sis, bráhmane, možná řekl: 'Ani teď není asketa Gótamo ještě prost žádosti, nevraživosti a klamu, proto vyhledává hluboko v lese odlehlá místa.' Avšak, bráhmane, špatně bys tomu rozuměl. Dva důvody tu jsou, bráhmane, které mně dopřávají vyhledávat hluboko v lese odlehlá místa: můj vlastní dobrý pocit v tomto běhu věcí a soucit k těm, kteří mě následují.“

„Soucit věnoval opravdu asketa Gótamo těm, kteří ho následují, jak se sluší od světce zcela probuzeného. Výborně, ó Gótamo, výborně, ó Gótamo! Stejně jako, Gótamo, padlé, když se znovu postaví, skryté odkryje, nebo zbloudilému cesta ukáže, anebo rozsvítí světlo ve tmách: 'Kdo má oči, bude vidět věci', právě tak osvítil světec Gótamo učení ze všech stran. A tak se chci i já uchýlit ke světci Gótamovi, k jeho učení a stát se jeho žákem, za příznivce nechť mne považuje světec Gótamo, ode dneška po celý život věrného.“

Zježené vlasy (Mahásihanásuttam)

To jsem slyšel. Jednou přebýval Vznešený u Vesálí, za městem, na okraji lesa. Právě tehdy vystoupil Sunakkhatto, ličchavijský¹ princ, před krátkým časem ze svatého řádu. Ten se nechal všude ve Vesálí slyšet: „Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění. Omezené, hloubalské učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel, a účel, proč své učení vykládá, je jednoduše ten, že to učení takovému hloubalovi zcela vystačí k utišení utrpení.“

Tu se odebral ctihodný Sariputto, včas připravený, ve svrchním šatě a s miskou, za almužnou do Vesálí. A ctihodný Sariputto slyšel, jak ličchavijský princ Sunakkhatto vypráví po celém Vesálí: „Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění. Omezené, hloubalské učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel, a účel, proč své učení vykládá, je jednoduše ten, že to učení takovému hloubalovi zcela vystačí k utišení utrpení.“

Poté, co obešel ctihodný Sariputto ve Vesálí dům po domu, vrátil se zpátky a pojedl, co dostal almužnou, odebral se k místu, kde přebýval Vznešený. Když přišel, pozdravil Vznešeného uctivě a usedl stranou. Sedě stranou, řekl ctihodný Sariputto Vznešenému:

„Ličchavijský princ Sunakkhatto, ó pane, který před nedávnem vystoupil ze svatého řádu, vede po celém Vesálí takovouto řeč:

‘Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění. Omezené, hloubalské učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel, a účel, proč své učení vykládá, je jednoduše ten, že to učení zcela vystačí takovému hloubalovi k utišení utrpení.’“

„Nahněvaný, Sariputto, je Sunakkhatto, ješitný muž a jen ve hněvu řekl tato slova. ‘Pošpinit chci’, míní, Sariputto, tento Sunakkhatto, ješitný muž a chválí tím právě Dokončeného. Chválou to je, Sariputto, Vznešeného, když někdo říká: ‘A smysl, proč své učení vykládá, je jednoduše ten, že to učení zcela vystačí takovému hloubalovi k utišení utrpení.’“

Ale ovšemže, Sariputto, Sunakkhattovi, ješitnému muži, tušení pravdy u mě nevzejde, takového druhu totiž: ‘Toto je Vznešený, Svätý, dokonale Probuzený, Osvědčený v životě i ve vědění, Vítaný, Znalec světa, Učitel lidí, jemuž není rovno, Mistr bohů i lidí, Probuzený, Vznešený.’ A ovšemže, Sariputto, Sunakkhattovi, ješitnému muži, ani ono tušení pravdy u mě nevzejde, takového druhu totiž: ‘To je Vznešený, který může rozličným způsobem na sobě vyzkoušet rozvíjení moci: z jednoho totiž stát se mnohým a stav se mnohým, opět být jedním; nebo stávat se viditelným a zase neviditelným; nebo pronikat zdmi, hradbami a skalami jako vzduchem; nebo na zemi se vynořovat a potápět jako ve vodě; nebo se pohybovat na vodě bez potopení jako na zemi; nebo přemísťovat se v sedě ve vzduchu jako pták se svými křídly; nebo možná rukou cítit a dotýkat se tohoto Měsíce a tohoto Slunce, tak mocných, ohromných, a možná až do světa Bráhma ovládat své tělo.’ A ovšemže, Sariputto, Sunakkhattovi, ješitnému muži, ano ono tušení pravdy u mě nevzejde, takového druhu totiž: ‘To je Vznešený, který slyší nebeským sluchem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, oba druhy tónů, nebeské i pozemské, vzdálené i blízké.’ A ovšemže, Sariputto, Sunakkhattovi, ješitnému muži ani ono tušení pravdy u mě nevzejde, takového druhu totiž: ‘To je Vznešený, který prohlédá

a rozpoznává srdce a mysl jiných bytostí, jiných lidí: žádostivé srdce poznává jako žádostivé a srdce bez žádosti poznává jako bez žádosti, nenávistné srdce poznává jako nenávistné a srdce bez nenávisti poznává jako bez nenávisti, mýlící se srdce poznává jako mýlící se a neomylné srdce poznává jako neomylné, sjednocené srdce poznává jako sjednocené a roztékané srdce jako roztékané, velkomyslné srdce poznává jako velkomyslné a nízcí smýšlející srdce jako nízcí smýšlející, ušlechtilé srdce poznává jako ušlechtilé a obyčejné srdce jako obyčejné, zklidněné srdce poznává jako zklidněné a neklidné srdce jako neklidné, osvobozené srdce poznává jako osvobozené a spoutané srdce jako spoutané.'

Deset ctností je to, Sariputto, které se Dokončenému hodí, které k Dokončenému patří, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti. Kterých deset? To chápe, Sariputto, Dokončený podle pravdy právě jako právě a falešné jako falešné. Co tu, Sariputto, Dokončený chápe podle pravdy jako právě a jako falešné, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, zná Dokončený podle pravdy právě a skutečné následky minulých, budoucích a současných činů. Co tu, Sariputto, Dokončený podle pravdy poznává jako právě a skutečné následky minulých, budoucích i současných činů, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, poznává Dokončený podle pravdy cestu, ať vede kamkoliv. Co tu, Sariputto, Dokončený poznává podle pravdy jako cestu, ať vede kamkoliv, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby

rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, zná Dokončený podle pravdy, jak se z jednotlivých složek skládá svět, z jak rozmanitých složek je složen. Co tu, Sariputto, Dokončený podle pravdy ví o skladbě světa z jednotlivých, rozmanitých složek, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, zná Dokončený podle pravdy bytostí různě vytvořené sklony. Co tu, Sariputto, Dokončený podle pravdy poznává jako různě vytvořené sklony bytostí, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, zná Dokončený podle pravdy skrze smysly stanovenou míru ostatních bytostí. Co tu, Sariputto, Dokončený poznává podle pravdy jako skrze smysly stanovenou míru ostatních bytostí, ostatních lidí, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, zná Dokončený podle pravdy vinu, čistotu a směřování vidících, osvobozených, zvnitřnělých. Co tu, Sariputto, Dokončený poznává podle pravdy jako vinu, čistotu a směřování vidících, osvobozených a zvnitřnělých, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, si vzpomíná Dokončený na různé dřívější formy bytí, jako na jeden život, pak na dva životy, pak na tři životy, pak na čtyři životy, pak na pět životů, pak na deset životů, pak na dvacet životů, pak na třicet životů, pak na čtyřicet životů, pak na padesát životů, pak na sto životů, pak na tisíc životů, pak na sto tisíc životů, pak na časy vznikání různých světů, pak na časy zanikání různých světů, pak na časy vznikání a zanikání různých světů: 'Tam jsem byl, ono jméno jsem měl, k oné rodině jsem patřil, to byl můj stav, to moje povolání, takové štěstí a bolest jsem zažil, to byl můj konec'; pak jinde zas jsem vstoupil do bytí: 'Tady jsem nyní byl, toto jméno jsem teď měl, k této rodině jsem patřil, to byl můj stav, to moje povolání, takové štěstí a bolest jsem zažil, to byl můj konec; tu rozdílně zas jsem znovu vstoupil do bytí.' Tak si vzpomíná na různé dřívější formy bytí, se všemi svými zvláštními rysy, se svými svéráznými vztahy. Co tu, Sariputto, Dokončený podle pravdy poznává jako mnohé různé dřívější formy bytí, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, vidí Dokončený nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, bytosti zanikat a znovu se objevovat, vznešené i nízké, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné a poznává, jak se bytosti podle svých činů navracejí. 'Tyto milé bytosti jsou ovšem v činech oddání zlému, ve slovech oddání zlému, v myšlenkách oddání zlému, haní svaté, uznávají zkažené, zkaženost uskutečňují a při zániku těla, po smrti, se dostanou na zcestí, na špatnou stopu, dolů, do spodního světa. Ony milé bytosti jsou ale v činech oddání dobrému, ve slovech oddání dobrému, v myšlenkách oddání dobrému, nehaní svaté, dbalí toho pravého, dělají to pravé a při zániku těla, po smrti se dostanou na dobrou stopu, do světa blaženosti.' Tak vidí nebeským okem, očištěným, přesahujícím

lidské možnosti, bytosti zanikat a znovu se zjevovat, nízké i ušlechtilé, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné a poznává, jak se bytosti podle svých činů navracejí. Co tu, Sariputto, Dokončený podle pravdy vidí jako znovuobjevování bytostí podle svých činů, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Dále pak, Sariputto, si ukončením klamu Vznešený ozřejmil, uskutečnil a dosáhnul ještě za života osvobození mysli a moudrosti od klamu. Co si tu, Sariputto, Dokončený zrušením klamu ozřejmil, uskutečnil a dosáhnul ještě za života jako osvobození mysli a moudrosti od klamu, to právě, Sariputto, patří k Dokončenému jako ctnost, je Dokončenému coby ctnost vhod, aby porozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

To, Sariputto, je deset ctností, které patří k Dokončenému, které jsou Dokončenému coby ctnosti vhod, aby porozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti.

Kdo by teď, Sariputto, mně, takto poznávajícímu, takto se dívajícímu, tedy řekl: 'Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění: hloubalsky omezené učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel', a nelitoval by, Sariputto, této řeči, nezavrhnul by tyto myšlenky, nevzdal by se tohoto náhledu, ten by mohl také upadnout na zcestí.

Čtyři druhy důvěry jsou to, Sariputto, které patří k Dokončenému, které jsou Dokončenému vhod, aby porozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti. Které čtyři? 'Dokonale probuzeným se sice nazýváš, ale tuto věc jsi nevěděl': že by mě totiž nějaký asketa nebo bráhma,

nějaký bůh nebo ďábel, nějaký Bráhma nebo kdokoliv jiný na tomto světě mohl odmítnout právem, takovou možnost, Sariputto, nevidím. A protože, Sariputto, žádnou takovou možnost neznám, zůstávám klidný, nerušený, plný důvěry. 'Zcela zbaveným klamu se sice nazýváš, ale tento klam není zcela zrušen': že by mě nějaký asketa nebo bráhman, nějaký bůh nebo ďábel, nějaký Bráhma nebo kdokoliv jiný na tomto světě mohl odmítnout právem, takovou možnost, Sariputto, nevidím. A protože, Sariputto, žádnou takovou možnost neznám, zůstávám klidný, nerušený, plný důvěry. 'Co tu pak dokonce označuješ za zničující, nemusí tím pro toho, kdo tak činí, vůbec být': že by mě nějaký asketa nebo bráhman, nějaký bůh nebo ďábel, nějaký Bráhma nebo kdokoliv jiný na tomto světě mohl odmítnout právem, takovou možnost, Sariputto, nevidím. A protože, Sariputto, žádnou takovou možnost neznám, zůstávám klidný, nerušený, plný důvěry. 'A přednášíš-li s jistým úmyslem své učení, nemusí však hloubalovi k úplnému utišení utrpení': že by mě nějaký asketa nebo bráhman, nějaký bůh nebo ďábel, nějaký Bráhma nebo kdokoliv jiný na tomto světě mohl odmítnout právem, takovou možnost, Sariputto, nevidím. A protože, Sariputto, žádnou takovou možnost neznám, zůstávám klidný, nerušený, plný důvěry.

To jsou, Sariputto, čtyři druhy důvěry, které patří k Dokončenému, které jsou Dokončenému vhod, aby rozuměl tomu, co je nápadné, aby mezi lidmi bylo slyšet jeho lví řev, aby založil říši svatosti. Kdo by teď, Sariputto, mně, takto poznávajícímu, takto se dívajícímu, řekl: 'Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění: hloubalsky omezené učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel', a nelitoval by, Sariputto, této řeči, nezavrhnul tyto myšlenky, nevzdal by se tohoto náhledu, ten by mohl také upadnout na zcestí.

Existuje, Sariputto, osm druhů shromáždění. Jakých osm? Shromáždění válečníků, shromáždění kněží, shromáždění měšťanů, shromáždění asketů, shromáždění bohů čtyř světových stran, shromáždění bohů třiatřiceti, shromáždění bohů smyslů a shromáždění svatých bohů. To je, Sariputto, osm druhů shromáždění. Vyzbrojen onou čtyřnásobnou důvěrou, Sariputto, přichází Dokončený do těchto osmi shromáždění, ubírá se mezi ně. A já vyznávám, Sariputto, že jsem byl mezi mnoha stovkami válečníků. Seděli přede mnou, hovořil jsem s nimi, měnili jsme spolu řeč za protiřeč. Že bych ale mohl být ohromen nebo upadnout do rozpaků, taková možnost, Sariputto, tu není. A protože, Sariputto, žádnou takovou možnost neznám, zůstávám klidný, nerušený, plný důvěry.

A já vyznávám, Sariputto, že jsem byl mezi mnoha sty kněží, měšťanů, asketů, mezi mnoha sty bohů čtyř stran, bohů třiatřiceti, bohů smyslů a svatých bohů: seděli přede mnou, hovořil jsem s nimi, měnili jsme spolu řeč za protiřeč. Že bych ale mohl být ohromen nebo upadnout do rozpaků, taková možnost, Sariputto, tu není. A protože, Sariputto, žádnou takovou možnost neznám, zůstávám klidný, nerušený, plný důvěry. Kdo by teď, Sariputto, mně, takto poznávajícímu, takto se dívajícímu, řekl: 'Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění: hloubalsky omezené učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel', a nelitoval by, Sariputto, této řeči, nezavrhnul tyto myšlenky, nevzdal by se tohoto náhledu, ten by mohl také upadnout na zcestí.

Existují, Sariputto, čtyři druhy líhni. Jaké čtyři? Líheň z vejce, líheň z těla, líheň z kvasu a líheň zjevem. Co je to ale, Sariputto, líheň z vejce? To když bytosti, Sariputto, prorazí skořápku vejce a přijdou na svět, to se nazývá líheň z vejce. Co je to ale, Sariputto, líheň z těla? To když bytosti, Sariputto, z tělní ochrany přicházejí na svět, to se nazývá, Sariputto, líheň z těla. Co je to ale, Sariputto, líheň z kvasu? To když bytosti, Sariputto, přicházejí na svět v

rozkládající se rybě nebo mase nebo jídle, nebo v bažině a louži, to se nazývá, Sariputto, líheň z kvasu. Co je to ale, Sariputto, líheň zjevem? To když bohové klesají do hloubky a mnozí lidé a mnozí duchové, to se nazývá, Sariputto, líheň zjevem². To jsou, Sariputto, čtyři druhy líhni. Kdo by teď, Sariputto, mně, takto poznávajícímu, takto se dívajícímu, řekl: 'Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění: hloubalsky omezené učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel', a nelitoval by, Sariputto, této řeči, nezavrhnul tyto myšlenky, nevzdal by se tohoto náhledu, ten by mohl také upadnout na zcestí.

Existuje, Sariputto, pět stezek. Jakých pět? Zcestí, zvířecí zrození, říše duchů, lidé a bohové. Zcestí znám, Sariputto, dolů vedoucí stezku, dolů jdoucí způsob života, jehož pěstováním se dospěje při zániku těla, po smrti, do zkázy a neštěstí, na místa trýzně a bédování, tuto cestu znám. Zvířecí líheň znám, Sariputto, a do zvířecí líhně vedoucí stezku, způsob života, jehož pěstováním se dospěje při zániku těla, po smrti, do zvířecí říše, také tuto cestu znám. Říši duchů znám, Sariputto, a stezku vedoucí do říše duchů, způsob života vedoucí do říše duchů, jehož pěstováním se dospěje při zániku těla, po smrti, do říše duchů, také tuto cestu znám. Lidí znám, Sariputto, a stezku vedoucí do lidského světa i způsob života vedoucí do lidského světa, jehož pěstováním se při zániku těla, po smrti, dospěje k lidství, také tuto cestu znám. Bohy znám, Sariputto, a stezku vedoucí do světa bohů i způsob života vedoucí do světa bohů, jehož pěstováním se při zániku těla, po smrti, dospěje na místa božské radosti, také tuto cestu znám. A zrušení klamu znám, Sariputto, a stezku vedoucí ke zrušení klamu i způsob života vedoucí ke zrušení klamu, jehož pěstováním se po zrušení klamu ozřejmí, uskuteční, dosáhne a přisvojí čisté osvobození mysli a moudrosti ještě za tohoto života, také tuto cestu znám.

A prohlédám a rozpoznávám, Sariputto, srdce a mysl člověka: 'Takto jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že při zániku těla, po smrti, dojde dolů, na špatnou stopu, do zkázy a neštěstí', a vidím ho pak, později, nebeským okem, očištěným, přesahující lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, padat dolů, na špatnou stopu, do zkázy a neštěstí, zcela naplněného pocity bolesti, pálení a bodání. Stejně, Sariputto, jako kdyby tu byla jáma hlubší než člověk, plná žhnoucího uhlí, bez plamene, bez kouře; a přišel by někdo spálený sluncem, slunečním vedrem sežehlý, vyčerpaný, třesoucí se, vyprahlý a kráčel by přímou cestou do této jámy. Toho by spatřil nějaký muž a řekl by: 'Takovým způsobem jedná tento milý člověk, na tom pracuje, takovou se vydal cestou, že spadne přímo do toho žhavého uhlí', a viděl by ho později v žhavé jámě, naplněného pouze pocity bolesti, pálení a bodání. Stejně tak, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že při zániku těla, po smrti, se dostane dolů, na špatnou stopu, do zkázy a neštěstí.' A vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, upadnout dolů, na špatnou stopu, do zkázy a neštěstí, naplněného pouze pocity bolesti, bodání a pálení.

A dále pak, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka takto: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou zvolil cestu, že při zániku těla, po smrti, se dostane do zvířecí líhně,' a vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, upadnout do zvířecí líhně, naplněného pocity bolesti, pálení a bodání. Stejně, Sariputto, jako kdyby tu byla jáma hlubší než člověk, plná všelijaké špíny a nečistoty a přišel by člověk spálený sluncem, slunečním vedrem sežehlý, vyčerpaný, třesoucí se, vyprahlý, a kráčel by přímou cestou právě do této jámy. Toho by spatřil

nějaký muž a řekl by: 'Takovým způsobem jedná tento milý člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že spadne přímo doprostřed této špíny', a viděl by ho později v této špíně, naplněného pocity bolesti, pálení a bodání. Právě tak také, Sariputto, prohlédám srdce a mysl člověka: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že při zániku těla, po smrti, upadne do zvířecí líhně.' A vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, upadnout do zvířecí líhně, naplněného pocity bolesti, pálení a bodání.

A dále, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka takto: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou zvolil cestu, že při zániku těla, po smrti, se dostane do říše duchů', a vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahující lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, upadnout do říše duchů, naplněného mnohými pocity bolesti. Stejně, Sariputto, jako kdyby na špatném kusu země vyrostl strom se zakrslými listy, nedostatkem zeleně, s omezeným stínem, a přišel by někdo spálený sluncem, slunečním vedrem sežehlý, vyčerpaný, třesoucí se, vyprahlý a kráčel by přímou cestou právě k tomuto stromu. Toho by uviděl nějaký muž a řekl by: 'Takovým způsobem jedná tento milý člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že se dostane právě k tomuto stromu', a viděl by ho později sedět nebo ležet ve stínu tohoto stromu, naplněného mnohými pocity bolesti. Právě tak také, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka: 'Takovým způsobem jedná tento muž, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že při zániku těla, po smrti, se dostane do říše duchů.' A vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, upadnout do říše duchů, naplněného mnohými pocity bolesti.

A dále, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka takto: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou zvolil cestu, že při zániku těla, po smrti, se znovu zjeví jako člověk', a vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, zjevit se znovu jako člověka, naplněného mnohými pocity blaha. Stejně, Sariputto, jako kdyby na dobrém kusu země vyrostl strom se širokou korunou, hustým listovím, hlubokým stínem a přišel by někdo spálený sluncem, slunečním vedrem sežehlý, vyčerpaný, třesoucí se, vyprahlý a kráčel by přímou cestou k tomuto stromu. Toho by uviděl nějaký muž a řekl by: 'Takovým způsobem jedná tento milý člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že se dostane právě k tomuto stromu', a viděl by ho později sedět nebo ležet ve stínu tohoto stromu, naplněného mnohými pocity blaha. Právě tak také, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že při zániku těla, po smrti, se opět zjeví jako člověk.' A vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, zjevit se znovu jako člověka, naplněného mnohými pocity blaha.

A dále, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka takto: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že při zániku těla, po smrti, dosáhne místa božské radosti', a vidím ho potom, později, nebeským okem, očištěným, přesahující lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, na místech božské radosti, naplněného pouze pocity blaha. Stejně, Sariputto, jako kdyby tu stál dům se vzdušnou terasou, ozdobenou, ohlazenou, opatřenou krásným zábradlím a s podloubím před okny se vzdušnými matracemi, kde by bylo odpočívadlo, plné příjemných podušek a nejjemnějších antilopích kožešin, po obou stranách purpurové polštáře, a přišel by někdo spálený sluncem, slunečním

vedrem sežehlý, vyčerpaný, třesoucí se, vyprahlý a kráčel by přímou cestou právě k tomuto domu. Toho by spatřil nějaký muž a řekl by: 'Takovým způsobem jedná tento milý člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že přijde právě k tomuto domu', a viděl by ho později v tomto domě sedět na terase nebo ležet v odpočívadle, naplněného pouze pocity blaha. Stejně tak, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že při zániku těla, po smrti, se dostane na místa božské radosti.' A vidím ho potom, později, nebeským okem, očistěným, přesahujícím lidské možnosti, při zániku těla, po smrti, na místech božské radosti, naplněného pouze pocity blaha.

A dále, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka takto: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že po zrušení klamu si ozřejmí, uskuteční, dosáhne a přisvojí ještě za života osvobození myslí a moudrosti od klamu', a vidím ho potom, později, po zrušení klamu, si ozřejmit, uskutečnit, dosáhnout a přisvojit ještě za života osvobození myslí a moudrosti od klamu, naplněného pouze pocity blaha. Stejně, Sariputto, jako kdyby tu bylo tiché lotosové jezírko s čistou hladinou, jemné, chladné, zářící, dobře přístupné, osvěžující a blízko od vody hluboký les. A přišel by někdo od slunce spálený, slunečním vedrem sežehlý, vyčerpaný, třesoucí se, vyprahlý a kráčel by přímou cestou k tomuto lotosovému jezírku. A toho by uviděl nějaký muž a řekl by: 'Takovým způsobem jedná tento milý člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil, že přijde přímo k tomuto lotosovému jezírku.' A viděl by ho později, poté, co se v jezírku vykoupal, napil a zbavil se všeho soužení a trýzně z vyčerpání, sedět nebo ležet pod lesními stromy, naplněného pouze pocity blaha. Právě tak také, Sariputto, prohlédám a poznávám srdce a mysl člověka: 'Takovým způsobem jedná tento člověk, na tom pracuje, takovou cestu zvolil,

že si po zrušení klamu ozřejmí, uskuteční, dosáhne a osvojí osvobození myslí a moudrosti od klamu ještě za tohoto života.' A vidím ho potom, později, po zrušení klamu, po dosažení a získání osvobozené myslí a moudrosti ještě za tohoto života, naplněného pouze pocity blaha.

To je, Sariputto, pět stezek. Kdo by nyní, Sariputto, mně, takto poznávajícímu, takto se dívajícímu, řekl: 'Asketa Gótamo nemá nadpozemskou svatost jasnosti vědění: hloubalsky omezené učení přednáší asketa Gótamo, které si sám vymyslel', a nelitoval by, Sariputto, této řeči, nezavrhnul tyto myšlenky, nevzdal by se tohoto náhledu, ten by mohl také upadnout na zcestí.

A dále, Sariputto, vyznávám doby čtveré askeze:

'Vroucným jsem se stal
vroucným, jako dosud žádný

Drsným jsem se stal
drsným jako dosud žádný

Soucitným jsem se stal
soucitným, jako dosud žádný

Odloučeným jsem se stal
odloučeným, jako dosud žádný.'

To jsem, Sariputto, takto zažil vroucnost: neoblečeným, nevázaným jsem byl, rukama pojídajícím, žádný příchozí, žádný čekatel, nedopřával jsem si žádné nabídky, žádné výhody, žádného pozvání. Nešpehoval jsem při přijímání almužny po hrnci, po misce, přes

práh, přes závoru, nedíval se do nádob, nepřijímal jsem od dvou dárců, od těhotné, od kojící, nebo od té, co přišla od muže, nepřijímal od nečistých nebo kde pes u toho stál nebo kde lítaly mouchy. Nejedl jsem ryby, maso, nepil víno, ani převařenou vodu nebo ovesný kvas. Šel jsem do jednoho domu a spokojil se s jednou hrstkou almužny, šel jsem do dvou domů a spokojil se s dvěma hrstmi almužny, šel do sedmi domů a spokojil se sedmi hrstmi almužny. Žil jsem z dobročinnosti pouze jedné dárkyně, pouze dvou dárekyní, pouze sedmi dárekyní. Přijímal jsem pokrm jen každý první den, jen každý druhý den, jen každý sedmý den. Takto různě sledoval jsem přísně tento až na půl měsíce se zvětšující půst.

A žil jsem z bylin a hub, z divoké rýže a zrní, sál rostlinnou šťávu ze stromů, žil jsem z trávy, z kravinců, živořil z kořínků a plodů lesa, žil z odpadlých plodů. A nosil jsem košili z konopí, nosil šaty udělané z cárů nalezených na ulici nebo na hřbitově, halil se do hadrů, do koží, opásával jsem se travinami nebo páskem z kůry nebo z větvoří, skrýval nahotu do kožené zástěry, do pichlavé zástěry, kryl ji sovím křídlem.

A trhal jsem si vlasy i vousy, sleduje pravidla podobných asketů; byl jsem stálestojícím, který odmítá sedět nebo ležet; byl jsem na patách sedícím, cvičil kázeň, sedě stále na patách; byl jsem ležícím v trní a pokládal se do trnitých houštin; sestupoval jsem každý večer na třikrát do kající lázně. Tak jsem všelijak cvičil své tělo v horoucí askezi bolesti. A to byla, Sariputto, moje vroucnost.

A pěstoval jsem, Sariputto, drsnost. Mnohaletou špínu a prach jsem si nechával na těle, až sám od sebe odpadával. Stejně jako, Sariputto, na pařezu ebenového stromu se vrství rok za rokem bláto, až samo odpadne, právě tak, Sariputto, se hromadila mnohaletá špína a prach na mém těle, až samy odpadávaly. A nezaměstnávala mě žádná taková myšlenka: 'Ach, nemohl bych se teď konečně očistit od této špíny a prachu, nebo ať mě druzí očistí', taková

myšlenka, Sariputto, mě nenapadla. A to byla, Sariputto, moje drsnost.

A chránil jsem, Sariputto, svůj zármutek. Každý můj krok, Sariputto, jsem řídil jasným vědomím, každý krok jsem jasným vědomím ovládal³, a sama kapka vody vzbuzovala ve mně soucit: 'Ó, kéž bych žádnou škodu neučinil ani těm nejmenším zbloudilým tvorům!' A to byl, Sariputto, můj zármutek.

A naučil jsem se, Sariputto, odloučenosti: šel jsem do nějakého lesa a přebýval tam. Když jsem ale spatřil pastýře nebo honáky dobytka, hledače bylin nebo sběrače chrastí či dřevaře, prchal jsem z lesa do lesa, z údolí do údolí, z jedné hory na druhou. A proč? Oni mě neměli spatřit a já je nechtěl vidět. Stejně jako, Sariputto, divoká zvěř lesní, když spatří člověka, prchá z lesa do lesa, z údolí do údolí, z jedné hory na druhou: stejně tak, Sariputto, jsem prchal i já, kdykoliv jsem spatřil pastýře či honáky dobytka, hledače bylin nebo sběrače chrastí či dřevaře, z lesa do lesa, z údolí do údolí, z jedné hory na druhou. A proč? Oni mě neměli spatřit a já je nechtěl vidět. A to, Sariputto, byla moje samota.

A sestupoval jsem pak, Sariputto, když byli honáci pryč, ke stádům dolů, k přivázaným kravám a sbíral jsem trus od mladých sajících telat a žil z toho. A co ze mě samotného nestráveného vyšlo, také to jsem jedl a pil. A to byl, Sariputto, můj velký kalich hořkosti.

A potom, Sariputto, jsem se odebral do jiného lesa, plného hrůzy, abych tam přebýval. A v oné strašné divočině, Sariputto, panovala taková hrůza, že každému světskému poutníkovi vstávaly tou hrůzou vlasy na hlavě. A během studených, ledových nocí, v zimě, když mrzlo, jsem se zdržoval na mýtinách a přes den v houští. A v létě, v době veder, jsem přebýval ve dne na mýtinách a v noci v

houští. A zjevily se mi, Sariputto, tyto přirozené strofy, nikdy před tím neslyšené:

'V letním vedru, v zimní bouři
sám v divokém, hrůzném lese
bez ohně bdí, beze stáda
Trpělivý, v sebe ponořen.'

A putoval jsem, Sariputto, k jednomu místu plnému mrtvol a usídlil se na hromadě tlejících lidských údů. A tu šly, Sariputto, kolem děti pastýřů a plivaly na mě, močily na mě, poházely mě špínou a píchaly mě špičatými stébly do uší. Avšak nevzpomínám si, Sariputto, že by ve mně vůči nim vystala nějaká zlá myšlenka. A to, Sariputto, byla moje vyrovnanost.

Někteří asketové a bráhmani, Sariputto, říkají a učí: 'Pokrm očišťuje.' A nabádají: 'Živme se pouze jablky.' A jedí toto ovoce, pijí jablečnou šťávu, požívají všechny pokrmy z jablek. A já si vzpomínám, Sariputto, že jsem pojídal jen jedno takové jablko denně. Mohl by sis, Sariputto, myslet, že tehdy existovala nějaká větší jablka. Avšak takové mínění, Sariputto, by bylo nesprávné: také tehdy bylo jablko právě tak velké jako dnes. A tím tedy, Sariputto, že jsem požíval pouze jedno jablko denně, mé tělo velmi zhublo.

Někteří asketové a bráhmani, Sariputto, říkají a učí: 'Potrava očišťuje.' A nabádají: 'Živme se pouze fazolemi', 'Živme se pouze sezamem', 'Živme se pouze rýží.' A pojídají rýži, jedí rýžovou kaši, pijí rýžovou vodu, požívají všechny pokrmy pouze z rýže. Vzpomínám si, Sariputto, že jsem jídal jen jedno rýžové zrnko denně. A mohl by sis, Sariputto, myslet, že tehdy byla také nějaká větší rýže. Ale takové mínění, Sariputto, by bylo nesprávné: také tehdy

byla rýže právě tak velká jako dnes. A tím, že jsem, Sariputto, jedl pouze jedno zrnko rýže denně, mé tělo velmi zhublo.

Jako suché, vrásčité hůlky byly tehdy mé ruce a nohy, tímto nanejvýš malým požíváním potravy, jako hubený velbloudí hřbet byly moje hýždě, tímto nanejvýš malým požíváním potravy, jako řetěz z kuliček s vystupujícími a ustupujícími obratli byla tehdy moje páteř, tímto nanejvýš malým požíváním potravy, jako se zvedají konce starých dřevěných krokvic na střeše, vystupovala také moje žebra, tímto nanejvýš malým přijímáním potravy, jako se v hluboké studni ztrácí hluboko dole vodní hladina, tak se v mých očních jamkách ztrácely oči, tímto nanejvýš malým přijímáním potravy, jako dýně, nakrájená a ponechaná na slunci, svraská a vysuší se, tak vypadala také moje kůže na hlavě, tímto nanejvýš malým přijímáním potravy. A když jsem si, Sariputto, chtěl sáhnout na břicho, dotknul jsem se páteře, a když jsem si chtěl sáhnout na páteř, dotknul jsem se břicha, tak se mi spojilo břicho s páteří, Sariputto, tímto nanejvýš malým přijímáním potravy. A když jsem se chtěl vyprázdnit, tak jsem přepadal dopředu, tímto nanejvýš malým přijímáním potravy. Abych si posílil tělo, třel jsem si rukou údy, a tím, jak jsem si třel údy, mně vypadávaly kořenu zbavené chlupy, tímto nanejvýš malým přijímáním potravy.

A také tato cesta, tato kázeň, tato tvrdá askeze, Sariputto, mě nepřivedla blíž k nadpozemské bohaté svatosti jasnosti vědění. A proč ne? Právě proto, že jsem jí nezískal ono svaté vědění, onu svatou moudrost, jejíž dosažení se prokáže jako svaté zasvěcení hloubalovi k úplnému zrušení utrpení.

Někteří asketové a bráhmani, Sariputto, říkají a učí: 'Koloběh životů očišťuje.' Avšak není koloběh životů, Sariputto, vůbec nic lehkého a nenašel jsem ho na této dlouhé pouti nikde jinde než u čistých bohů. A i kdybych měl, Sariputto, žít jen mezi nimi: nemám chuť se na tento svět znovu vrátit.

Někteří asketové a bráhmani, Sariputto, říkají a učí: 'Zrození očisťuje.' Avšak zrození není, Sariputto, vůbec nic lehkého a nenašel jsem ho na této dlouhé pouti nikde jinde než u čistých bohů. A i kdybych se měl, Sariputto, zrodit jen mezi nimi: nemám chuť se na tento svět znovu vrátit.

Někteří asketové a bráhmani, Sariputto, říkají a učí: 'Život očisťuje.' Avšak život není, Sariputto, vůbec nic lehkého a nenašel jsem ho na této dlouhé pouti nikde jinde než u čistých bohů. A i kdybych měl, Sariputto, žít jen mezi nimi, nemám chuť se na tento svět znovu vrátit.

Někteří asketové a bráhmani, Sariputto, říkají a učí: 'Dávání almužny očisťuje.' Avšak dávání almužny, Sariputto, není vůbec nic lehkého, abych ji mohl dávat na této dlouhé pouti, ať jako pomazaný král nebo mocný bráhma.

Někteří asketové a bráhmani, Sariputto, říkají a učí: 'Oběť v ohni očisťuje.' Avšak oběť v ohni není, Sariputto, vůbec nic lehkého, abych ji na této dlouhé pouti mohl přinést, ať jako pomazaný král nebo mocný bráhma.

Někteří asketové a bráhmani říkají a učí: 'Dokud je tento muž zde svěží a silný, pěkně tmavovlasý, v požitku šťastného mládí, v prvních letech mužnosti, dotud vlastní také nejvyšší duchovní síly. Když je ale tento milý muž starý a sešlý, s velkým počtem dní, blízký svému konci, vyžilý, osmdesátník, devadesátník nebo stoletý, pak mu tyto duchovní síly mizí.' Avšak, Sariputto, to není zcela pravda. Já jsem teď, Sariputto, starý a šedivý, s vysokým počtem dní, blízký konci, vyžilý, mám už osmdesát let. Řekněme ale, Sariputto, že by tu byli čtyři žáci, kteří by žili sto let, nanejvýš čistě, ctnostně a statečně, nadáni těmi nejvyššími duchovními silami. Podobní, Sariputto, šlachovitému lukostřelci, dobře školenému, cvičenému a ozkoušenému, který bez problému přestřelí i vysokou

palmu: právě tak by byli tito čtyři velmi čistí, ctnostní a silní, nadáni nejvyššími duchovními silami. A dávali by mi otázku za otázkou o čtyřech šípech vředu a já jim dával vysvětlení za vysvětlením, a oni uchovávali, co jsem vyložil za vyložené a neptali by se na žádnou věc dvakrát, jen tak zběžně, při jídle a pití, při žvýkání a popíjení, při vyprazdňování a ve chvílkách mezi spánkem a unaveností: nedokončeno by tu zůstalo, vpravdě, Sariputto, nedokončeno svědectví pravdy Dokončeného, dobře nerozvedené by tu zůstalo vyznačení stezky pravdy, dobře nerozvedené by tu zůstalo objasnění otázek Dokončeným, neboť tito čtyři žáci, kteří by žili sto let, by mně tu zatím zemřeli. A až mě nakonec ponese na lůžku, Sariputto, i pak zůstane duchovní síla Dokončeného beze změny.

Jestli někdo, Sariputto, právem o nějakém muži může říci: 'Bytost bez klamu se objevila na světě, mnohým k užítku, mnohým ke spáse, ze soucitu ke světu, k potřebě, blahu a spáse bohům i lidem', ten může také o mně říci právem: 'Bytost bez klamu se objevila na světě, mnohým k užítku, mnohým ke spáse, ze soucitu ke světu, k potřebě, blahu a spáse bohům i lidem.'"

Během celé této doby stál ctihodný Nagasamálo za Vznešeným a ovíval ho proti horku. Tu se obrátil ctihodný Nagasamálo na Vznešeného a řekl: „Nádherné to bylo, ó pane, vyjímečné, neboť zatímco jsem tady, ó pane, poslouchal výklad, zježily se mi vlasy. Jak se má, ó pane, tato řeč nazývat?“

„Teď dobrá, Nagasamálo, uchovej ji pod názvem 'Zježené vlasy'.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně se těšil ctihodný Nagasamálo ze slov Vznešeného.

Přirovnání o šatě (Vatthúpamasuttam)

To jsem slyšel. Svého času pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově hájí, v Anáthapindikově zahradě. Tam se Vznešený obrátil k mnichům: „Mnichové!“ „Vznešený!“, odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Stejně jako, mnichové, vezme-li barvíř šaty, které jsou zašpiněné a plné skvrn a ponoří je do barvy, do té nebo do oné, do modré nebo do žluté, do červené nebo do fialové, může tak získat jen špatné, nečisté zbarvení, a proč? - protože šat, mnichové, nebyl čistý - stejně tak, mnichové, nemůžeme očekávat při zašpiněném, zmatněném srdci dobrý výsledek.“

A stejně jako když, mnichové, vezme-li barvíř šaty, které jsou čisté, a ponoří je do barvy, do té či do oné, do modré nebo do žluté, do červené nebo do fialové, získá dobré, čisté zbarvení, a proč? - protože šat, mnichové, byl čistý - stejně tak, mnichové, můžeme očekávat u nezašpiněného, nematného srdce dobrý výsledek.“

Co je pak, mnichové, zmatnění srdce? Záhubné sobectví je zmatnění srdce, zloba je zmatnění srdce, hněv je zmatnění srdce, podlost je zmatnění srdce, pokrytectví je zmatnění srdce, závist je zmatnění srdce, upřílišněnost je zmatnění srdce, ziskuchtivost je zmatnění srdce, podvod je zmatnění srdce, záludnost je zmatnění

srdce, umíněnost je zmatnění srdce, prudkost je zmatnění srdce, ješitnost je zmatnění srdce, přezíravost je zmatnění srdce, netečnost je zmatnění srdce, lehkomyšlnost je zmatnění srdce.

Mnich potom, mnichové, který nahlédl, že záhubné sobectví je zmatnění srdce, se vyhýbá tomuto sobectví; který nahlédl, že zloba je zmatnění srdce, se vyhýbá této zlobě; který nahlédl, že hněv je zmatnění srdce, se vyhýbá tomuto hněvu; který nahlédl, že podlost je zmatnění srdce, se vyhýbá této podlosti; který nahlédl, že pokrytectví je zmatnění srdce, se vyhýbá tomuto pokrytectví; který nahlédl, že závist je zmatnění srdce, se vyhýbá této závisti; který nahlédl, že ziskuchtivost je zmatnění srdce, se vyhýbá této ziskuchtivosti; který nahlédl, že podvod je zmatnění srdce, se vyhýbá tomuto podvodu; který nahlédl, že záludnost je zmatnění srdce, se vyhýbá této záludnosti; který nahlédl, že umíněnost je zmatnění srdce, se vyhýbá této umíněnosti; který nahlédl, že ješitnost je zmatnění srdce, se vyhýbá této ješitnosti; který nahlédl, že přezíravost je zmatnění srdce, se vyhýbá této přezíravosti; který nahlédl, že netečnost je zmatnění srdce, se vyhýbá této netečnosti; který nahlédl, že lehkomyšlnost je zmatnění srdce, se vyhýbá této lehkomyšlnosti.

Když, mnichové, mnich poznal a odmítá záhubné sobectví jako zmatnění srdce, poznal a odmítá zlobu jako zmatnění srdce, poznal a odmítá hněv jako zmatnění srdce, poznal a odmítá podlost jako zmatnění srdce, poznal a odmítá pokrytectví jako zmatnění srdce, poznal a odmítá závist jako zmatnění srdce, poznal a odmítá ziskuchtivost jako zmatnění srdce, poznal a odmítá podvod jako zmatnění srdce, poznal a odmítá záludnost jako zmatnění srdce, poznal a odmítá ješitnost jako zmatnění srdce, poznal a odmítá přezíravost jako zmatnění srdce, poznal a odmítá netečnost jako zmatnění srdce, poznal a odmítá lehkomyšlnost jako zmatnění srdce, je jeho láska k Probuzenému vyzkoušena, tím totiž způsobem: 'To je

Vznešený, Svatý, zcela Probuzený, Osvědčený v životě i ve vědě, Vítaný, Znalec světa, Učitel lidí, jemuž není rovno, Mistr bohů a lidí, Probuzený, Vznešený; je jeho láska k pravdě vyzkoušena: 'Zvěstována je Vznešeným pravda, zjevná, věčná, vzpružující, zvoucí, vědoucím sama od sebe pochopitelná'; je jeho láska k žákům vyzkoušena: 'Plni důvěry jsou žáci ke Vznešenému, plni čestnosti, spravedlivé náležitě důvěry, a sice čtyři páry lidí podle osmi lidských druhů, to je družina učedníků Gótamových, která si zaslouží obět a dar a pozdrav, nejsvětější místo světa.' Ohled ale, ten ztratil, zrušil, odmítl, zahodil¹.

'Moje láska k Probuzenému je vyzkoušena': tak získá porozumění smyslu, porozumění pravdy, blaženost pravdy uzrálou k pochopení. Tato blaženost ho hřeje. Takto oblažené tělo se zklidní. Uklidněné tělo pociťuje jas. Srdce takového člověka je pak jednotné.

'Moje láska k pravdě je vyzkoušena': tak získá porozumění smyslu, porozumění pravdy, blaženost pravdy uzrálou k pochopení. Tato blaženost ho hřeje. Takto oblažené tělo se zklidní. Uklidněné tělo pociťuje jas. Srdce takového člověka je pak jednotné.

'Moje láska k žákům je vyzkoušena': tak získá porozumění smyslu, porozumění pravdy, blaženost pravdy uzrálou k pochopení. Tato blaženost ho hřeje. Takto oblažené tělo se zklidní. Uklidněné tělo pociťuje jas. Srdce takového člověka je pak jednotné.

'Ohled ale, ten jsem ztratil, zrušil, odmítl, zahodil': tak získá porozumění smyslu, porozumění pravdy, blaženost pravdy uzrálou k pochopení. Tato blaženost ho hřeje. Takto oblažené tělo se zklidní. Uklidněné tělo pociťuje jas. Srdce takového člověka je pak jednotné.

Mnich, který si osvojí, mnichové, takovou ctnost, takovou pravdu, takovou moudrost, může také užívat darovaný pokrm, ať je

připraven jakkoliv chutně a neuškodí mu. Stejně, mnichové, jako šat, který je zašpiněn a plný skvrn, se v čisté vodě do čista vypere, nebo nečisté zlato v tavící peci zcela vyčistí, stejně tak, mnichové, smí mnich, který si osvojil takovou ctnost, takovou pravdu, takovou moudrost, užívat darovaný pokrm, ať je připraven jakkoliv chutně, a neuškodí mu².

S myslí plnou lásky vyzařuje do jedné strany, pak do druhé, pak do třetí, pak do čtvrté, rovněž tak nahoru a dolů: všude ve všem se poznává, prozařuje celým světem, s láskyplnou myslí, širokou, hlubokou, neomezenou, očištěnou od hněvu a nenávisti.

S myslí plnou slitování vyzařuje do jedné strany, pak do druhé, pak do třetí, pak do čtvrté, rovněž tak nahoru a dolů: všude ve všem se poznává, prozařuje celým světem, se soucituplnou myslí, širokou, hlubokou, neomezenou, očištěnou od hněvu a nenávisti.

S myslí plnou radosti vyzařuje do jedné strany, pak do druhé, pak do třetí, pak do čtvrté, rovněž tak nahoru a dolů: všude ve všem se poznává, prozařuje celým světem, s radostnou myslí, širokou, hlubokou, neomezenou, očištěnou od hněvu a nenávisti.

S myslí plnou klidu vyzařuje do jedné strany, pak do druhé, pak do třetí, pak do čtvrté, rovněž tak nahoru a dolů: všude ve všem se poznává, prozařuje celým světem, se zklidněnou myslí, širokou, hlubokou, neomezenou, očištěnou od hněvu a nenávisti.

'Tak je to tedy!', pochopil. 'Nízké je zde a ušlechtilé je zde též, ale existuje vyšší svoboda, než je toto smyslové vnímání.' A s takovým zřením, s takovýmto pohledem, se jeho srdce osvobodí od klamu přání, osvobodí od klamu bytí, osvobodí od klamu nevědění. 'V osvobozeném je osvobození', toto poznání mu vzejde. 'Skončeno je zrození, završeno asketství, dokončeno dílo, ničím není tento svět', tu porozumí. Takový se, mnichové, nazývá mnichem, který se vykoupal ve vnitřní lázni³.'

V tuto chvíli ale zaujal místo v blízkosti Vznešeného bráhma Sundariko Bhárávadžo. A obrátil se bráhma Sundariko Bhárávadžo ke Vznešenému a řekl:

„Půjde se asketa Gótamo koupat do řeky Báhuká?“

„Co je s Báhuká, bráhmane, o co jde?“

„Věří se, že Báhuká dává očištění, že léčí, věří se, ó Gótamo, že v jejích vlnách člověk smyje svoje viny.“

Tu se obrátil Vznešený k bráhmaovi a řekl ve verších:

„Báhuká, Adhiká

Gajá nebo sama Sundarí

Sarasvatí nebo pajagský proud

a rychlá řeka Bahúmatí

nikdy nesmyjí způsobenou vinu

ať se tam myjeme jakkoliv dlouho

Čím nás očistí Sundarí

pajagské vlny, Báhuká?

Zlého, prokletého zločince

neočistí vlny z jeho činů

Na čistého však se věčné jaro usmívá

žije jak ve stálé slavnosti

čistý, který se nedokáže pošpinit

si může věčně něco přát

Jen se tam klidně koupej

ty, který jdeš vnitřní cestou

vše živé je před tebou bezpečno

Jestli jsi odmítl lhát
žádnou bytost nezraňuješ
a nevezmeš nic, co ti nepatří
v odmítání sebelásky pevně věrný
proč by ses v řece Gáje očišťoval?
Jen vodou je pro tebe ta svatá řeka.“

Po těchto slovech řekl bráhman Sundariko Bháravádžo Vznešenému: „Výborně, Gótamo, výborně, Gótamo! Stejně, ó Gótamo, jako padlé, když se znovu postaví, skryté odhalí nebo zbloudilému cesta ukáže anebo světlo rozsvítí ve tmách: 'Kdo má oči, bude vidět věci', právě tak osvitil asketa Gótamo učení ze všech stran. A tak se chci i já uchýlit ke Gótamovi, k jeho učení a stát se jeho žákem, dovolí-li mi asketa Gótamo, a vstoupit do řádu.“

A bráhman Sundariko Bháravádžo byl Vznešeným přijat a přijetím k řádu ochráněn. Nedlouho potom, co byl ctihodný Bháravádžo přijat do řádu, uskutečnil a dosáhl sám, odděleně, v neúnavné práci, ve vnitřní vroucí vážnosti toho, co láká vznešené syny z domova do bezdomoví, onen nejvyšší cíl asketství. 'Zrušeno je zrození, završeno asketství, dokončeno dílo, ničím není tento svět', to tehdy pochopil. Ctihodný Bháravádžo se stal jedním ze světců.

Osvobození (Sallekhasuttam)

To jsem slyšel. Jednou přebýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě.

Když ctihodný Maháčundo ukončil k večeru klid myšlenek, odebral se ke Vznešenému, pozdravil Vznešeného uctivě a posadil se stranou. Sedě stranou, řekl pak ctěný Maháčundo Vznešenému:

„Z mnoha různých škol, ó pane, které se na světě objevují, které se zaobírají hned pozorováním sebe sama, hned pozorováním světa, potřebuje znát mnich jen jejich začátek, ó pane, aby je zavrhl, aby je odmítl?“

„Z mnoha různých škol, Čundo, které se tu na světě objevují, které se zaobírají hned pozorováním sebe sama, hned pozorováním světa, platí všude, kde se objeví, vystoupí, vzniknou, dokonalý moudrý soud podle pravdy: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já', tak jsou zavrženy, tak jsou odmítnuty.“

Může být, Čundo, že tu nějaký mnich, zcela vzdálen žádostem, vzdálen nesvatých věcí, dosáhne, v klidu ponořen do myslivě zvažující, v klidu zrozené jasnosti, zasněžení prvního zření a teď myslí: 'Osvobozuji se', avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, viditelným blahem¹ se to nazývá v řádu Dokončeného.

Může být, Čundo, že nějaký mnich dosáhne, po završení přemítání a myšlení, vnitřního klidu moře, jednoty myslí osvobozené od

zvažování a myšlenek, v jednotě zrozené blažené jasnosti, zasvěcení druhého zření a teď myslí: 'Osvobozuji se.' Avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, viditelným blahem se to nazývá v řádu Dokončeného.

Může být, Čundo, že nějaký mnich spočívá v jasném klidu, vyrovnaný, s pochopením, jasně vědomý, štěstí pociťuje v těle, o takovém světcí říkají: 'S pochopením a vyrovnanou myslí, kdo vše vnímá, žije šťastně', tak dojde zasvěcení třetího zření a teď myslí: 'Osvobozuji se.' Avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, viditelným blahem se to nazývá v řádu Dokončeného.

Může být, Čundo, že nějaký mnich dojde po zavržení radostí i strastí, po zrušení někdejší veselé a smutné myslí, zasvěcení klidně chápající, dokonalé čistoty, zbavené radosti i strasti - čtvrtého zření a teď myslí: 'Osvobozuji se.' Avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, viditelným blahem se to nazývá v řádu Dokončeného.

Může být, Čundo, že nějaký mnich dosáhne po úplném překonání vnímání forem, po zrušení vnímání nevnímání, po zavržení vnímání mnohosti, v myšlence 'prostor není oddělen', říše prostoru bez hranic a teď myslí: 'Osvobozuji se.' Avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, blaženým klidem se to nazývá v řádu Dokončeného.

Může být, Čundo, že nějaký mnich dosáhne po úplném překonání prostoru bez hranic, v myšlence 'vědomí nezná hranic', říše vědomí bez hranic a teď myslí: 'Osvobozuji se.' Avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, blaženým klidem se to nazývá v řádu Dokončeného.

Může být, Čundo, že nějaký mnich dosáhne po úplném překonání říše vědomí bez hranic, v myšlence 'není tu nic', říše nebytí a teď myslí: 'Osvobozuji se.' Avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, blaženým klidem se to nazývá v řádu Dokončeného.

Může být, Čundo, že nějaký mnich dosáhne po úplném překonání říše nebytí hranici možného vnímání a teď myslí: 'Osvobozuji se.' Avšak to se, Čundo, v řádu Dokončeného nenazývá osvobozením, blaženým klidem se to nazývá v řádu Dokončeného.

Ale tady, Čundo, byste se měli učit osvobození?: 'Ostatní budou upadat do vzteku, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou loupit život, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou brát, co jim nepatří, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou žít nečistě, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou lhát, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní povedou tajné řeči, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní povedou sprosté řeči, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou tlachat, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou nenávidní, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou sobečtí, my ne', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou pěstovat chybné poznání, my pravé poznání', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou pěstovat chybné smýšlení, my pravé smýšlení', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou pěstovat chybné jednání, my pravé jednání', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou pěstovat chybný vhled, my pravý vhled', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou pěstovat chybnou niternost, my pravou niternost', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou pěstovat chybné vědění, my pravé vědění', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou pěstovat chybnou svobodu, my pravou svobodu', tak se učí osvobození. 'Ostatní se nechají ovlivnit ochablou únavou, my jí ale zaplašíme', tak se učí osvobození. 'Ostatní se budou napařovat, my ale zůstaneme pokorní', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou sem a tam kolísat, my si ale budeme svou věcí jistí', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou zlostní, my ale nebudeme zlostní', tak se učí osvobození. 'Ostatní se budou hádat, my ale budeme svorní', tak se učí osvobození. 'Ostatní se budou přetvařovat, my se ale nebudeme přetvařovat', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou závidět, my ale nebudeme závidět', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou mít naspěch, my ale nebudeme mít naspěch', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou toužit po

zisku, my ale nebudeme zjištní', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou lstiví, my ale nebudeme lstiví', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou kluzcí, my ale nebudeme kluzcí', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou vzpurní, my ale nebudeme vzpurní', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou ješitní, my ale nebudeme ješitní', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou prudcí, ale my zůstaneme jemní', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou přátelé špatného, my ale budeme přátelé dobrého', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou bez zábran, my ale budeme neúnavní', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou nedůvěřiví, my ale budeme budovat důvěru', tak se učí osvobození. 'Ostatní se nebudou stydět, ale my si stud ponecháme', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou nevědomí, my ale zůstaneme vědomí', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou nezkušení, my ale budeme zkušeni', tak se učí osvobození. 'Ostatní se budou poddávat, my ale budeme vytrvalí', tak se učí osvobození. 'Ostatním se bude kalit vhléd, náš vhléd ale zůstane čistý', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou blázniví, my ale moudří', tak se učí osvobození. 'Ostatní budou mít smysl pouze pro to, co budou mít před očima, oběma rukama budou brát, těžko si odepřou, my ale nebudeme mít smysl pouze pro to, co budeme mít před očima, nebudeme brát oběma rukama, lehce si odepřeme', tak se učí osvobození.

Rozhodnutí srdce k dobrému považují, Čundo, za důležité, co bychom tu mluvili o příkazech k činům a k řeči! Proto tedy, Čundo: 'Ostatní budou upadat do zuřivosti, my ale nechceme upadat do zuřivosti', takové rozhodnutí srdce ať se zrodí. 'Ostatní klidně půjdou přes zlo, my ale nepůjdem přes zlo', takové rozhodnutí srdce ať se zrodí. 'Ostatní budou mít smysl pouze pro to, co budou mít před očima, budou brát oběma rukama, těžko si odepřou, ale my nechceme mít smysl pouze pro to, co máme před očima, nechceme brát oběma rukama, lehce si chceme odepřít', takové rozhodnutí srdce ať se zrodí.

Stejně asi, Čundo, jako kdyby tu existovala neschůdná cesta a schůdná by se vinula kolem ní, nebo stejně asi, Čundo, jako kdyby tu byl nesjízdný brod a sjízdný by byl blízko něj, právě tak, Čundo, kdo má sklon k prudkosti, může přejít stezkou mírnosti, kdo má sklon ke zlu, může přejít po stezce neubližování, kdo je nízký, bere oběma rukama, těžko si odříká, může přejít vyšší stezkou slušnosti a klidu.

Stejně jako tu, Čundo, všechna špatnost vede zpátky k nižšímu stupni bytí, každé dobro zase k vyššímu stupni bytí: právě tak také, Čundo, může každý, kdo má sklon k prudkosti, dosáhnout mírnosti vyšší stupeň bytí, kdo má sklon ke zlu, může stezkou neubližování získat vyšší stupeň bytí, kdo je nízký, hladově bere, těžce si odříká, může získat vyšší stezkou slušnosti a klidu vyšší stupeň bytí.

Že by ale, Čundo, někdo, sám do bahna ponořený, mohl druhého, stejně zapadlého, vytáhnout, takový případ neexistuje. Že by ale, Čundo, někdo, sám do bahna neponořený, mohl druhého, zcela zapadlého, vytáhnout, takový případ se stává. A že by někdo, Čundo, kdo sám sebe neovládl, nezapřel, neosvobozený z klamu, mohl někoho druhého přivést k sebeovládání, k zapření, k osvobození z klamu, takový případ neexistuje. Že by ale, Čundo, někdo, sám kdo zvládnutý, z klamu osvobozený, mohl jiného přivést k sebeovládání, k osvobození z klamu, takový případ se stává.

Právě tak, Čundo, může prudký dosáhnout mírností osvobození z klamu, může krvežíznivý dosáhnout překonáním krvežíznivosti osvobození z klamu, může zloděj dosáhnout překonáním chuti krást osvobození z klamu, může nemravný dosáhnout překonáním nemravnosti osvobození z klamu, může lhář dosáhnout překonáním sklonu ke lži osvobození z klamu, může zákeřný dosáhnout překonáním zákeřnosti osvobození z klamu, může hrubý dosáhnout překonáním hrubosti osvobození z klamu, může tlachavý dosáhnout překonáním sklonu k tlachání osvobození z klamu, může sobec dosáhnout překonáním sobectví osvobození z klamu, může nenávistník dosáhnout překonáním nenávisti osvobození z klamu,

může chybně poznávající dosáhnout pravým poznáním osvobození z klamu, může chybně smýšlející dosáhnout správným smýšlením osvobození z klamu, může chybně mluvící dosáhnout pravou řečí osvobození z klamu, může chybně jednající pravým jednáním dosáhnout osvobození z klamu, může člověk se špatným způsobem života dosáhnout správným způsobem života osvobození z klamu, může chybně se namáhající dosáhnout námahou správným směrem osvobození z klamu, může chybně uvažující dosáhnout správnou úvahou osvobození z klamu, může chybně zvnitřnělý dosáhnout pravým zvnitřněním osvobození z klamu, může chybně vědoucí dosáhnout pravým věděním osvobození z klamu, může chybně se oprošťující dosáhnout pravým oprostěním osvobození z klamu, může ochablý malátnou únavou dosáhnout překonáním malátné únavy osvobození z klamu, může nerozhodný dosáhnout pevností osvobození z klamu, může hněvivý dosáhnout mírností osvobození z klamu, může hádavec dosáhnout svorností osvobození z klamu, může lstivý dosáhnout přímostí osvobození z klamu, může kluzký dosáhnout čestností osvobození z klamu, může vzpurný dosáhnout dobrou vůlí osvobození z klamu, může prudký dosáhnout mírností osvobození z klamu, může člověk se sklonem ke špatnému dosáhnout sklonem k dobrému osvobození z klamu, může ochablý dosáhnout vytrvalostí osvobození z klamu, může nedůvěřivý dosáhnout důvěrou osvobození z klamu, může nestoudný dosáhnout studem osvobození z klamu, může člověk bez vědomí dosáhnout uvědomováním osvobození z klamu, může nezkušený dosáhnout zkušenostmi osvobození z klamu, může ústupný dosáhnout pevností osvobození z klamu, může člověk se zakaleným vhladem dosáhnout pročištěním vhladu osvobození z klamu, může bláznivý dosáhnout moudrostí osvobození z klamu, může nízký, který lačně oběma rukama bere, těžko si odříká, dosáhnout vyšším smyslem, slušností a klidem osvobození z klamu.

A tak jsem, Čundo, ukázal způsob osvobození, ukázal způsob rozhodování srdce, způsob zacházení, ukázal způsob vyššího bytí,

způsob osvobození z klamu. A co, Čundo, mistr dluží žákům z lásky a účasti, pohnutý soucitem, to jste ode mne dostali. To se, Čundo, někde nakládají stromy a někde zase prázdné cely. Cvičte vhlad, později nebudete litovat, že jste nebyli nečinní: to považujte za náš příkaz.“

Šípy vhledu (Satipathánasuttam)

To jsem slyšel¹. Jednou pobýval Vznešený v zemi Kurú, u města Kuruú, jménem Kammásadamam. Tam se obrátil Vznešený k mnichům: „Mnichové!“ „Vznešený!“, odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Přímá cesta, mnichové, která vede k očištění bytosti, k překonání bolesti a trýzně, ke zrušení utrpení a smutku, k dosažení toho pravého, k osvobození, to jsou čtyři šípy vhledu. Které čtyři? To bdí, mnichové, mnich, po překonání světských tužeb a starostí, u těla nad tělem, neúnavně, s jasnou hlavou, s pochopením; bdí, po překonání světských tužeb a starostí, u pocitů nad pocity, neúnavně, s jasnou hlavou, s pochopením; bdí, po překonání světských tužeb a starostí, u myslí nad myslí, neúnavně, s jasnou hlavou, s pochopením; bdí, po překonání světských tužeb a starostí, u jevů nad jevy, neúnavně, s jasnou hlavou, s pochopením.

Jak ale, mnichové, bdí mnich u těla nad tělem? To se odebere, mnichové, mnich do hloubky lesa nebo pod nějaký veliký strom nebo do prázdné cely, sedne si se zkříženýma nohama, vzpřímen, a cvičí vhléd. Vědomě se nadechuje, vědomě vydechuje. Když se zhluboka nadechne, tak ví 'nadechuji se zhluboka', když se málo nadechne, tak ví 'nadechuji se málo', když zhluboka vydechne, tak ví 'vydechuji zhluboka', když vydechne málo, tak ví 'vydechuji málo'. 'Vnímaje celé tělo, chci se nadechnout', 'vnímaje celé tělo, chci vydechnout', tak se cvičí. 'Zcela zklidněný ze spojení s tímto

tělem, chci se nadechnout', 'zcela zklidněný ze spojení s tímto tělem, chci vydechnout', tak se cvičí.

Stejně jako asi, mnichové, šikovný řemeslník nebo jeho pomocník při práci s pilníkem, když zhluboka zabírá, ví 'teď zabírám zhluboka', když zabere málo, ví 'zabírám málo': právě tak také, mnichové, ví mnich při hlubokém nádechu 'nadechuji se zhluboka', při malém nádechu 'nadechuji se málo', při hlubokém výdechu 'vydechuji zhluboka', při malém výdechu 'vydechuji málo'. 'Vnímá je celé tělo chci se nadechnout', 'vnímá je celé tělo chci vydechnout', 'zcela zklidněný ze spojení s tímto tělem chci se nadechnout', 'zcela zklidněný ze spojení s tímto tělem chci vydechnout'.

Tak bdí dovnitř u těla nad tělem, tak bdí vně u těla nad tělem, dovnitř i ven bdí u těla nad tělem. Pozoruje, jak tělo vzniká, pozoruje jak tělo zaniká, pozoruje jak tělo vzniká a zaniká. 'Tělo je tady', tento vhled prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u těla nad tělem.

Dále pak, mnichové, mnich ví, když jde 'jdu', ví, když stojí 'stojím', ví, když sedí 'sedím', ví, když leží 'ležím', ví, když se jeho tělo nalézá v té nebo oné pozici, že je v té nebo oné pozici.

Tak bdí uvnitř u těla nad tělem, tak bdí vně u těla nad tělem, dovnitř i ven bdí u těla nad tělem. Pozoruje, jak tělo vzniká, pozoruje, jak zaniká, pozoruje, jak tělo vzniká a zaniká. 'Tělo je tady', tento vhled prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u těla nad tělem.

Dále pak, mnichové: je mnich plně vědomý při přicházení i odcházení, plně vědomý při pohledu dopředu i dozadu, plně vědomý při ohýbání a zvedání se, plně vědomý při nošení šatu a misky na almužnu, plně vědomý při jídle i pití, žvýkání a ochutnávání, plně vědomý při vyprazdňování těla, plně vědomý při chůzi, stání i sedění, při usínání a probouzení, plně vědomý při mluvě i při mlčení.

Tak bdí dovnitř u těla nad tělem, tak bdí vně u těla nad tělem, dovnitř i ven bdí u těla nad tělem. Pozoruje, jak tělo vzniká, pozoruje, jak zaniká, pozoruje, jak tělo vzniká i zaniká. 'Tělo je tady', tento vhled prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u těla nad tělem.

Dále pak, mnichové, si mnich prohlíží toto tělo od hlavy až k patě, celé potažené kůží, vyplněné všelijakou nečistotou: 'Toto tělo má na hlavě kštici, je ochlupacené, má nehty a zuby, kůži a maso, šlachy a kosti a morek, ledviny, srdce, játra, bránici, slezinu, plíce, žaludek, vnitřnosti a výměšky, má žluč, sliz, hnis, krev, pot, mizu, slzy, sliny, hlen, kloubní maz, moč.'

Stejně asi, mnichové, jako kdyby tu byl pytel na obou koncích svázaný, naplněný různým zrním a luštěninami, rýží, fazolemi, sezamem a nějaký muž ho rozvázal a pozorně zkoumal jeho obsah: 'To je rýže, to je fazole, to je sezam', právě tak také, mnichové, si prohlíží mnich toto tělo od hlavy až k patě, potažené kůží, naplněné nejrůznější nečistotou.

Tak bdí dovnitř u těla nad tělem, tak bdí vně u těla nad tělem, dovnitř i ven bdí u těla nad tělem. Pozoruje, jak tělo vzniká, pozoruje, jak zaniká, pozoruje, jak tělo vzniká a zaniká. 'Tělo je tady', tento vhled prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u těla nad tělem.

Dále pak, mnichové, pohlíží mnich na toto tělo zde, jak stojí a jde, jako na složeninu prvků: 'Toto tělo zde je složeno z prvků země, vody, ohně a vzduchu'. Stejně jako, mnichové, když šikovný řezník nebo jeho pomocník zabije krávu, přinese ji na trh, rozloží jednotlivé kusy a pak si může sednout, právě tak, mnichové, se dívá mnich na toto tělo zde, jak stojí a jde, jako na složeninu prvků: 'Toto tělo je složeno z prvků země, prvků vody, z prvků ohně a prvků vzduchu.'

Tak bdí dovnitř u těla nad tělem, tak bdí vně u těla nad tělem, dovnitř i ven bdí u těla nad tělem. Pozoruje, jak tělo vzniká, pozoruje, jak zaniká, pozoruje, jak tělo vzniká a zaniká. 'Tělo je tady', tento vhled prožívá, dokud je to k věděni potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u těla nad tělem.

Dále pak, mnichové, jako kdyby viděl mnich nějaké tělo ležet na márách jeden den po smrti nebo dva nebo tři dny po smrti, odulé, zčernalé, rozkládající se, vztahuje takový konec na sebe: 'Také toto tělo je tak vytvořeno, stane se s ním toto, nemůže tomu uniknout.'

Dále pak, mnichové, jako kdyby viděl mnich nějaké tělo ležet na mrchovišti, rozežrané od havranů a vran nebo supů, od psů nebo šakalů nebo prolezlé mnohými červy, vztahuje takový konec na sebe: 'Také toto tělo je tak vytvořeno, stane se s ním toto, nemůže tomu uniknout'. Dále pak, mnichové, jako kdyby viděl mnich nějaké tělo ležet rozpitvané, kostru obalenou masem, zalitou krví, šlachami vše přivázané; kostru oddělenou od masa, postříkanou krví, šlachami spojenou; kostru bez masa, bez krve, šlachami spojenou; údy bez šlach všude rozházené, tady kost z ruky, tam kost z nohy, tady holenní kost, tam stehenní, tady pánev a tam páteř, tady lebka; když by to viděl, vztahuje takový konec na sebe: 'Také toto tělo je tak vytvořeno, stane se s ním toto, nemůže tomu uniknout.' Dále pak, mnichové, jako kdyby viděl mnich na hromadě mrtvol ležet nějaké tělo, kosti bílé, zažloutlé, kosti na hromadě naházené, po uběhnutí jednoho roku, kosti rozkládající se, na prach rozpadlé; když by to viděl, vztahuje takový konec na sebe: 'Také toto tělo je tak vytvořeno, stane se s ním toto, nemůže tomu uniknout.'

Tak bdí dovnitř u těla nad tělem, tak bdí vně u těla nad tělem, dovnitř i ven bdí u těla nad tělem. Pozoruje, jak tělo vzniká, pozoruje, jak tělo zaniká, pozoruje, jak tělo vzniká a zaniká. 'Tělo je tady', tento vhled prožívá, dokud je to k věděni potřebné, k uvědo-

mování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u těla nad tělem.

Jak ale, mnichové, bdí mnich u pocitů nad pocity? To ví, mnichové, mnich, když pociťuje nějaký libý pocit 'pociťuji libý pocit', ví, když cítí bolest 'pociťuji bolest', ví, když necítí nic libého ani nelibého 'necítím nic libého ani nelibého'. Ví, když cítí světský libý pocit 'pociťuji světský libý pocit', a ví, když pociťuje nesvětský libý pocit 'pociťuji nesvětský libý pocit', když pociťuje světskou bolest, ví 'pociťuji světskou bolest', a ví, když pociťuje nesvětskou bolest 'pociťuji nesvětskou bolest', ví, když cítí světský pocit bez libosti a bolesti 'pociťuji světský pocit bez libosti a bolesti', a ví, když pociťuje nesvětský pocit bez libosti a bolesti 'pociťuji nesvětský pocit bez libosti a bolesti.'

Tak bdí dovnitř u pocitů nad pocity, tak bdí vně u pocitů nad pocity, dovnitř i ven bdí u pocitů nad pocity. Pozoruje, jak pocity vznikají, pozoruje, jak pocity zanikají, pozoruje, jak pocity vznikají a zanikají. 'Pocit je tady', tento vhled prožívá, dokud je to k věděni potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u pocitů nad pocity.

Jak ale, mnichové, bdí mnich u myslí nad myslí? To zná, mnichové, mnich žádostivou mysl jako žádostivou a mysl bez žádosti jako bez žádosti, nenávistnou mysl jako nenávistnou a mysl bez nenávisti jako bez nenávisti, chybující mysl jako chybující a mysl bez omylu jako bez omylu, koncentrovanou mysl jako koncentrovanou a roztěkanou mysl jako roztěkanou, k vyššímu zaměřenou mysl jako k vyššímu zaměřenou a nízkou mysl jako nízkou, vznešenou mysl jako vznešenou a obyčejnou mysl jako obyčejnou, zklidněnou mysl jako zklidněnou a neklidnou mysl jako neklidnou, osvobozenou mysl zná jako osvobozenou a spoutanou mysl jako spoutanou.

Tak bdí dovnitř u myslí nad myslí, tak bdí vně u myslí nad myslí, dovnitř i ven bdí u myslí nad myslí. Pozoruje, jak mysl vzniká, pozoruje, jak mysl zaniká, pozoruje, jak mysl vzniká a

zaniká. 'Mysl je tady', tento vhléd prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u myslí nad myslí.

Jak ale, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy? To bdí, mnichové, mnich u jevů nad jevy pěti druhů spoutaností. To vnímá, mnichové, mnich, když je v něm vůle k přání 'je ve mně vůle k přání', vnímá, když v něm žádná vůle k přání není 'není ve mně žádná vůle k přání', vnímá, když se v něm teprv vůle k přání právě rodí, vnímá, když v něm zřetelně vzniklá vůle k přání zaniká a vnímá, když v něm zřetelně vzniklá vůle k přání natrvalo mizí. Vnímá, když je v něm nenávisť 've mně je nenávisť' a vnímá, když v něm žádná nenávisť není 've mně není žádná nenávisť'. Vnímá když se v něm nenávisť teprv právě rodí, vnímá, když v něm zřetelně vzniklá nenávisť zaniká a vnímá, když v něm zřetelně vzniklá nenávisť natrvalo mizí. Vnímá, když je v něm malátná únava 've mně je malátná únava', vnímá, když v něm žádná malátná únava není 've mně není žádná malátná únava'. Vnímá, když se v něm malátná únava teprv právě rodí, vnímá, když v něm zřetelně vzniklá malátná únava zaniká a vnímá, když v něm zřetelně vzniklá malátná únava natrvalo mizí. Vnímá, když je v něm pyšná nevrlost 've mně je pyšná nevrlost', vnímá, když v něm pyšná nevrlost není 've mně není pyšná nevrlost'. Vnímá, když se v něm pyšná nevrlost teprv právě rodí, vnímá, když v něm zřetelně vzniklá pyšná nevrlost zaniká a vnímá, když v něm zřetelně vzniklá pyšná nevrlost natrvalo mizí. Vnímá, když je v něm váhavost 've mně je váhavost', vnímá, když v něm váhavost není 'není ve mně váhavost'. Vnímá, když se v něm váhavost teprv právě rodí a vnímá, když v něm zřetelně vzniklá váhavost zaniká a vnímá, když v něm zřetelně vzniklá váhavost natrvalo mizí.

Tak bdí dovnitř u jevů nad jevy, tak bdí vně u jevů nad jevy, dovnitř i ven bdí u jevů nad jevy. Pozoruje, jak jevy vznikají, pozoruje, jak jevy zanikají, pozoruje, jak jevy vznikají a zanikají.

'Jevy jsou tady', tento vhléd prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy².

Dále pak, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy pěti druhů ulpívání. Jak ale, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy pěti druhů ulpívání? To si říká, mnichové, mnich: 'Toto je forma, takto vzniká a tak zaniká', 'Toto je pocit, takto vzniká a tak zaniká', 'Toto je vnímání, takto vzniká a tak zaniká', 'Toto je rozlišování, takto vzniká a tak zaniká', 'Toto je vědomí, takto vzniká a tak zaniká'.

Tak bdí dovnitř u jevů nad jevy, tak bdí vně u jevů nad jevy, dovnitř i ven bdí u jevů nad jevy. Pozoruje, jak jevy vznikají, pozoruje, jak jevy zanikají. Pozoruje, jak jevy vznikají a zanikají. 'Jevy jsou tady', tento vhléd prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy pěti druhů ulpívání.

Dále pak, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy šesti vnějších a vnitřních říší. Jak ale, mnichové, bdí mnich u těchto jevů? To zná, mnichové, mnich oko a zná formy i spojení, ke kterému u obou dochází, také toto zná. Zná je, když ke spojení právě dochází, zná je, když vzniklé spojení zaniká a zná je, když vzniklé spojení natrvalo mizí. Zná ucho a zná tóny i spojení, ke kterému u obou dochází, také toto zná. Zná je, když ke spojení právě dochází, zná je, když vzniklé spojení zaniká a zná je, když vzniklé spojení natrvalo mizí. Zná nos a zná pachy i spojení, ke kterému u obou dochází, také toto zná. Zná je, když ke spojení právě dochází, zná je, když vzniklé spojení zaniká a zná je, když vzniklé spojení natrvalo mizí. Zná jazyk a zná štávy i spojení, ke kterému u obou dochází, také toto zná. Zná je, když ke spojení právě dochází, zná je, když vzniklé spojení zaniká a zná je, když vzniklé spojení natrvalo mizí. Zná tělo a zná dotyky i spojení, ke kterému u obou dochází, také toto zná. Zná je, když ke spojení právě dochází, zná je, když vzniklé spojení

zaniká a zná je, když vzniklé spojení natrvalo mizí. Zná myšlení a zná věci i spojení, ke kterému u obou dochází, také toto zná. Zná je, když ke spojení právě dochází, zná je, když vzniklé spojení zaniká a zná je, když vzniklé spojení natrvalo mizí.

Tak bdí dovnitř u jevů nad jevy, tak bdí vně u jevů nad jevy, dovnitř i ven bdí u jevů nad jevy. Pozoruje, jak jevy vznikají, pozoruje, jak jevy zanikají, pozoruje jak jevy vznikají a zanikají. 'Jevy jsou tady', tento vhled prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u jevů nad zjevováním šesti vnějších a vnitřních říší.

Dále pak, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy sedmi druhů probuzení. Jak ale, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy sedmi druhů probuzení? To vnímá, mnichové, mnich, když je v něm živý vhled 'je ve mně živý vhled' a vnímá, když v něm živý vhled není 've mně není živý vhled', vnímá, když se v něm živý vhled právě rodí a vnímá, když v něm živý vhled zcela zaniká. Vnímá, když je v něm hloubka 'je ve mně hloubka' a vnímá, když v něm hloubka není 've mně není hloubka', vnímá, když se v něm hloubka právě rodí a vnímá, když v něm oživlá hloubka zcela zaniká. Vnímá, když je v něm síla 've mně je síla' a vnímá, když v něm síla není 've mně není síla', vnímá, když se v něm síla právě rodí a vnímá, když v něm oživlá síla zcela zaniká. Vnímá, když je v něm jasno 've mně je jasno' a vnímá, když v něm jasno není 've mně není jasno', vnímá, když se v něm jasno právě rodí a vnímá, když v něm oživlé jasno zcela zaniká. Vnímá, když je v něm mírnost 've mně je mírnost' a vnímá, když v něm mírnost není 've mně není mírnost', vnímá, když se v něm mírnost právě rodí a vnímá, když v něm oživlá mírnost zcela zaniká. Vnímá, když je v něm niternost 've mně je niternost' a vnímá, když v něm niternost není 've mně není niternost', vnímá, když se v něm niternost právě rodí a vnímá, když v něm oživlá niternost zcela zaniká. Vnímá, když je v něm vyrovnanost 've mně je vyrovnanost' a vnímá, když v něm vyrovnanost není

've mně není vyrovnanost', vnímá, když se v něm vyrovnanost právě rodí a vnímá, když v něm oživlá vyrovnanost zcela zaniká.

Tak bdí dovnitř u jevů nad jevy, tak bdí vně u jevů nad jevy, dovnitř i ven bdí u jevů nad jevy. Pozoruje, jak jevy vznikají, pozoruje jak jevy zanikají, pozoruje, jak jevy vznikají a zanikají. 'Jevy jsou tady' tento vhled prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u jevů nad jevy sedmi druhů probuzení.

Dále pak, mnichové, bdí mnich u jevů nad zjevením čtyř svatých pravd. Jak ale, mnichové, bdí mnich u jevů nad zjevením čtyř svatých pravd? To chápe, mnichové, mnich podle pravdy: 'Toto je utrpení', chápe podle pravdy: 'Toto je vývoj utrpení', chápe podle pravdy: 'Toto je konec utrpení', chápe podle pravdy: 'Toto je cesta vedoucí ke konci utrpení'.

Tak bdí dovnitř u jevů nad jevy, tak bdí vně u jevů nad jevy, dovnitř i ven bdí u jevů nad jevy. Pozoruje, jak jevy vznikají, pozoruje, jak jevy zanikají, pozoruje, jak jevy vznikají a zanikají. 'Jevy jsou tady', tento vhled prožívá, dokud je to k vědění potřebné, k uvědomování dobré, a setrvává bez chuti k novému vznikání a nelpí na ničem na světě. Tak, mnichové, bdí mnich u jevů nad zjevením čtyř svatých pravd.

Kdo by pak, mnichové, dokázal tyto čtyři šípy vhledu zastávat sedm let, ten by dozrál k jednomu ze dvou: k jistotě za života nebo, zbývá-li mu ještě lpění, k nenávratu. Kdo by pak, mnichové, tyto šípy vhledu dokázal zastávat šest let, pět let, čtyři roky, tři roky, dva roky, jeden rok, ten by dozrál k jednomu ze dvou: k jistotě za života nebo, zbývá-li mu ještě lpění, k nenávratu.

A kdyby se pak jednalo o jeden rok: Kdo by pak, mnichové, tyto čtyři šípy vhledu dokázal zastávat sedm měsíců, ten by dozrál k jednomu ze dvou: k jistotě za života nebo, zbývá-li mu ještě lpění, k nenávratu. Kdo by pak, mnichové, tyto čtyři šípy vhledu dokázal zastávat šest měsíců, pět měsíců, čtyři měsíce, tři měsíce, dva měsíce,

ce, jeden měsíc, půl měsíce, ten by dozrál k jednomu ze dvou: k jistotě za života nebo, zbývá-li mu ještě lpění, k nenávratu.

A kdyby se pak jednalo o půl měsíce: Kdo by pak, mnichové, tyto čtyři šípy vzhledu dokázal zastávat sedm dní, ten by dozrál k jednomu ze dvou: k jistotě za života nebo, zbývá-li mu ještě lpění, k nenávratu.

Přímá cesta, mnichové, která vede k očištění bytosti, k překonání bolesti a trýzně, ke zrušení utrpení a smutku, k dosažení toho pravého a k osvobození, to jsou čtyři šípy vzhledu: jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mniši ze slov Vznešeného.

Lví řev (Čúlasíhanádasuttam)

To jsem slyšel. Svého času pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. Tam se obrátil Vznešený k mnichům: „Mnichové!“ „Vznešený!“, odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Zde konečně, mnichové, je k nalezení asketa, je k nalezení druhý asketa, třetí asketa, čtvrtý asketa, bez snahy se přít a hádat s jinými: tento nejoprávněnější lví řev nechte zaznít. Ale může být, mnichové, že poutníci jiné stezky¹ říkají: Jakým právem, ctihodní, říkáte: Zde je konečně, mnichové, k nalezení asketa, je k nalezení druhý asketa, třetí asketa, čtvrtý asketa, bez snahy se přít a hádat s jinými? Na takovou řeč poutníků jiné stezky, mnichové, by toto byla odpověď: Čtyři věci nám vysvětlil, bratři, Vznešený, znalec, světec, dokonale probuzený, kterým nyní vnitřně rozumíme, a proto tak mluvíme. Které čtyři? Milujeme, bratři, mistra, milujeme učení, plníme požadavky řádu a jeho pravidla jsou nám cenná a příjemná, jak světská, tak duchovní. To, bratři, jsou čtyři věci, které nám vysvětlil Vznešený, znalec, videc, dokončený, dokonale probuzený a těm vnitřně rozumíme, proto tedy říkáme: Zde konečně, mnichové, je k nalezení asketa, je k nalezení druhý asketa, třetí asketa, čtvrtý asketa, bez snahy se přít a hádat s jinými. Ale může být, mnichové, že poutníci jiné stezky říkají: Také my, bratři, milujeme toho, který je naším mistrem, také my milujeme to, co je naším učení, také my plníme požadavky našeho řádu a také nám

jsou tato pravidla cenná a příjemná, jak světská, tak duchovní: Jaká tedy hranice, bratři, jaká zvláštnost a rozdíl je mezi námi? Na takovou řeč poutníků jiné stezky by byla taková odpověď: Co myslíte, bratři, je dokonalost ojedinelá nebo všeobecná? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Ojedinelá, bratři, je dokonalost, ne všeobecná. A tuto dokonalost, bratři, má ji někdo žádostivý nebo někdo bez žádosti? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Ten bez žádosti, bratři, ne ten žádostivý. A tuto dokonalost, bratři, má ji někdo nenávistný nebo někdo bez nenávisti? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky by byla: Ten bez nenávisti, bratři, ne ten nenávistný. Tuto dokonalost, bratři, má ji někdo chybný nebo ten, kdo nechybje? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Ten nechybující, bratři, ne ten, který chybje. A tuto dokonalost, bratři, má ji ten ještě žíznivý nebo ten už nežíznivý? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Ten už nežíznivý, bratři, ne ten žíznivý. A tuto dokonalost, bratři, má ji někdo závislý, ulpívající, nebo ten už nezávislý? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Ten už nezávislý, bratři, ne ten závislý. A tuto dokonalost, bratři, má ji vědoucí nebo nevědoucí? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Vědoucí, bratři, ne ten nevědoucí. A tuto dokonalost, bratři, má ji někdo rychle uchvácený, rychle rozladěný, nebo někdo ani neuchvácený ani nerozladěný? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Ten ani neuchvácený ani nerozladěný. A je někdo dokonalý, bratři, komu se zamlouvají zvláštnosti, zvláštnosti se líbí, nebo je to ten, kterému na zvláštnostech nezáleží, komu se zvláštnosti nelíbí? A pravdivá odpověď poutníků jiné stezky, mnichové, by byla: Komu se žádné zvláštnosti nezamlouvají, komu se nelíbí, bratři, ten je dokonalý a ne ten, komu se líbí.

Je dvojitý pohled, mnichové, pohled na jsoucí a pohled na nejsoucí. Všichni asketové nebo kněží, mnichové, kteří jsou oddáni

pohledu na jsoucí, pohled na jsoucí velebí, pohledu na jsoucí se přidržují, jsou rozladěni pohledem na nejsoucí.

Všichni asketové nebo kněží, mnichové, kteří jsou oddáni pohledu na nejsoucí, pohled na nejsoucí velebí, pohledu na nejsoucí se přidržují, jsou rozladěni pohledem na jsoucí.

Všichni tito asketové nebo kněží, mnichové, kteří neporozuměli podle pravdy začátku a konci těchto dvou pohledů, blahu i strasti i překonání těchto dvou pohledů, ti žádostiví, nenávidící, pletoucí se, ještě žízniví, ještě závislí, ti nevědoucí, rychle nadšení a rychle rozladění, jimž zvláštnosti jsou vhod, jimž zvláštnosti se líbí: ti nebudou osvobozeni od zrození, stárnutí a smrti, od starostí, soužení a bolesti, zármutku a zoufalství, nebudou, říkám, osvobozeni od utrpení. Ale všichni ti asketové nebo kněží, mnichové, kteří porozuměli podle pravdy začátku a konci těchto dvou pohledů, blahu a strasti i překonání těchto dvou pohledů, ti bez žádosti, bez nenávisti, nematoucí se, ti už nežízniví, už svobodní, vědoucí, ani uchvácení ani rozladění, kterým na zvláštnostech nezáleží, kterým se zvláštnosti nelíbí: ti budou osvobozeni od zrození, stárnutí a smrti, od starosti, od soužení, zármutku a zoufalství, budou osvobozeni, říkám, od utrpení.

Jsou čtyři druhy ulpívání, mnichové: ulpívání na požitku, ulpívání na pohledu, ulpívání na ctnosti, ulpívání na sebezpotvrzení. Existují někteří asketové a kněží, mnichové, kteří říkají, že jsou schopni vysvětlit celou podstatu ulpívání, avšak žádné takové vysvětlení nepodávají: zkoumají ulpívání na požitku, ale ne ulpívání na pohledu, ani ulpívání na ctnosti, ani ulpívání na sebezpotvrzení, a proč ne? Tito milí asketové a kněží právě nepromysleli náležitě tyto tři případy a nemohou proto, i když se snaží, vést taková zkoumání. Existují někteří asketové a kněží, mnichové, kteří říkají, že jsou schopni vysvětlit celou podstatu ulpívání, avšak žádné takové vysvětlení nepodávají: zkoumají ulpívání na požitku, zkoumají ulpívání na pohledu, ale ne ulpívání na ctnosti nebo ulpívání na sebezpotvrzení², a proč ne? Tito milí asketové a kněží právě nepro-

mysleli tyto dva případy a nemohou proto, i když se snaží, porozumět podstatě ulpívání, nemohou vést takové zkoumání. Existují někteří asketové a kněží, mnichové, kteří říkají, že jsou schopni vysvětlit celou podstatu ulpívání, avšak žádné takové vysvětlení nepodávají: zkoumají ulpívání na požitku, zkoumají ulpívání na pohledu, zkoumají ulpívání na ctnosti, ale ne ulpívání na sebezpotvrzení, a proč ne? Tito milí asketové a kněží právě nepromysleli tento případ a nemohou proto, i když se snaží, porozumět podstatě ulpívání, nemohou vést takové zkoumání.

V takovém svatém řádu, mnichové, nemůže být láska k mistrovi úplná, nemůže být ani láska k učení úplná, ani plnění požadavků řádu nemůže být úplné, ani jeho pravidla nemohou být úplně cenná a příjemná, a proč ne? Věc, mnichové, se chová právě tak, jak můžeme očekávat u špatně hlásaného svatého řádu, špatně vyloženého, odpuzujícího, vytvářejícího nepokoj, který nevyhlásil nikdo zcela probuzený. Avšak Dokončený, mnichové, dokonale Probuzený je schopen vysvětlit podstatu veškerého ulpívání a takové vysvětlení dává: zkoumá ulpívání na požitku, zkoumá ulpívání na pohledu, zkoumá ulpívání na ctnosti, zkoumá ulpívání na sebezpotvrzení.

V takovém svatém řádu, mnichové, může být láska k mistrovi úplná, může být láska k učení úplná, plnění požadavků řádu úplné a vytvořená pravidla mohou být úplně cenná a příjemná, a proč? Věc, mnichové, se chová právě tak, jak můžeme očekávat u správně hlásaného svatého řádu, správně vyloženého, přitažlivého, vytvářejícího klid, který vyhlásil dokonale Probuzený.

Ale toto čtyřnásobné ulpívání, mnichové, kde má kořeny, odkud vyvěrá, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Toto čtyřnásobné ulpívání má kořeny v žízni, vyvěrá ze žízně, ze žízně vzniká, ze žízně vyrůstá. A tato žízeň, mnichové, kde má kořeny, odkud vyvěrá, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Žízeň má kořeny v pocitu, pramení z pocitu, z pocitu vzniká, vyrůstá. A tento pocit, mnichové, kde má kořeny, z čeho vyvěrá, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Pocit má kořeny v dotyku, vyvěrá z dotyku, z dotyku vzniká, vyrůstá. A tento

dotyk, mnichové, kde má kořeny, z čeho vyvěrá, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Dotyk má kořeny v šestinásobné říši, vyvěrá ze šestinásobné říše, ze šestinásobné říše vzniká, vyrůstá. A tato šestinásobná říše, mnichové, kde má kořeny, z čeho vyvěrá, z čeho vyrůstá? Šestinásobná říše má kořeny v obrazu a pojmu³, vyvěrá z obrazu a pojmu, z obrazu a pojmu vzniká, vyrůstá. A tento obraz a pojem, mnichové, kde má kořeny, z čeho vyvěrá, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Obraz a pojem má kořeny ve vědomí, vyvěrá ve vědomí, ve vědomí vzniká, vyrůstá. A toto vědomí, mnichové, kde má kořeny, z čeho vyvěrá, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Vědomí má kořeny v rozlišování, vyvěrá z rozlišování, v rozlišování vzniká, vyrůstá. A toto rozlišování, mnichové, kde má kořeny, z čeho vyvěrá, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Rozlišování má kořeny v nevědění, vyvěrá z nevědění, z nevědění vzniká, vyrůstá⁴.

Když, mnichové, mnich potlačil nevědění a dosáhl vědění, odcizen nevědomosti a s věděním sblížen, neulpívá na požitku, neulpívá na pohledu, neulpívá na ctnosti, ani na sebezpotvrzování. Bez ulpívání nedojde otřesu. Neotřesitelný dosáhne právě sám u sebe osvobození. 'Skončeno je zrození, dokonáno asketství, hotové je dílo, ničím není tento svět', tu porozumí."

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mnichové ze slov Vznešeného.

Řetěz utrpení I

(Mahádukkhakkhandhasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. Tu se odebralo mnoho mnichů, včas připravených, ve svrchním šatě a s miskou, na cestu do města za almužnou. Tyto mnichy však po chvíli napadlo: „Je ještě brzy na to jít do města za almužnou. Což kdybychom teď navštívili zahradu poutníků jiné stezky?“ A tito mniši se odebrali do zahrady poutníků jiné stezky, vyměnili si s nimi zdvořilý pozdrav a přátelská pamětihodná slova a usedli stranou. Potom se obrátili poutníci jiné stezky k mnichům a řekli:

„Asketa Gótamo, bratři, zkoumá žádosti od základu, také my zkoumáme žádosti od základu; asketa Gótamo, bratři, zkoumá tělesnost od základu, také my zkoumáme tělesnost od základu; asketa Gótamo, bratři, zkoumá pocity od základu, také my zkoumáme pocity od základu: jaké omezení, bratři, jaký svéráz a rozdílnost je tedy mezi asketou Gótamem a námi, ať ve vztahu k přednášenému nebo k příkazům?“

Avšak mnichové nebyli těmito slovy ani uspokojeni ani rozladěni, bez uspokojení a bez rozladění se zvedli a odešli: „U Vznešeného porozumíme smyslu těchto slov.“ A odešli do Sávatthí, chodili od domu k domu almužnou, vrátili se, pojedli a odebrali se potom ke

Vznešenému. Když přišli, pozdravili Vznešeného uctivě a usedli stranou. Po straně sedíce, řekli tito mniši Vznešenému:

„Byli jsme dnes ráno, ó pane, ve svrchním šatě a s miskou na cestě do Sávatthí za almužnou. Tu nás napadlo, ó pane: 'Je ještě brzy jít pro almužnu do města. Navštívme projednou zahradu poutníků jiné stezky.' A odebrali jsme se, ó pane, do zahrady poutníků jiné stezky, vyměnili s nimi zdvořilé pozdravy a přátelská, pamětihodná slova a usedli stranou. Potom se na nás obrátili poutníci jiné stezky, ó pane, s následující řečí: 'Asketa Gótamo, bratři, zkoumá žádosti od základu, také my zkoumáme žádosti od základu; asketa Gótamo, bratři, zkoumá tělesnost od základu, také my zkoumáme tělesnost od základu; asketa Gótamo, bratři, zkoumá pocity od základu, také my zkoumáme pocity od základu: jaké omezení, bratři, jaký svéráz a rozdílnost je tedy mezi asketou Gótamem a námi, ať ve vztahu k přednášenému nebo k příkazům?' Tato slova poutníků jiné stezky, ó pane, nás neuspokojila ani nerozladila, bez uspokojení, bez rozladění jsme se zvedli a odešli: 'U Vznešeného porozumíme smyslu těchto slov.'“

„Na tato slova, mnichové, by bylo třeba poutníkům jiné stezky odpovědět: 'Co je tedy, bratři, posílení žádosti, bída žádosti, překonání žádosti? Co je posílení tělesnosti, bída tělesnosti a překonání tělesnosti? Co je posílení pocitů, bída pocitů a překonání pocitů?' Na takovou otázku, mnichové, by poutníci jiné stezky nenalezli dostatečnou odpověď. A proč? Protože, mnichové, je to pro ně neznámá oblast. Žádného nevidím, mnichové, na světě s jeho bohy, s jeho zlými i svatými duchy, s jeho houfy hledačů a kněží, kdo by vysvětlením této otázky dovedl získat srdce, s výjimkou Dokončeného nebo nějakého žáka Dokončeného a těch, kteří jsou odsud.

Co je tedy, mnichové, posílení žádosti? Existuje pět žádostí, mnichové, a kterých pět? Skrze zrak do vědomí vstupujících forem, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovída-

jících, dráždivých; skrze sluch do vědomí vstupujících tónů, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých; skrze čich do vědomí vstupujících vůní, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých; skrze chuť do vědomí vstupujících šťáv, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých; skrze hmat do vědomí vstupujících dotyků, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých. To je, mnichové, pět žádostí. Co potom přispívá k blahu a přání těchto pěti žádostí, to je posílení žádosti.

Co je pak, mnichové, bída žádosti? To si vydělává, mnichové, nějaký syn domu na své živobytí v úřadě, buď jako písař nebo účetní nebo správce, nebo jako hospodář nebo obchodník nebo jako majitel stáda, jako voják nebo ministr krále, nebo nějakou jinou službou, vystaven vedru, vystaven chladu, navzdory slunci nebo větru, obtěžován komáry, vosami, nebo všelijakým dotěrným hmyzem, vystaven hladu a žízni. To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

Když tomuto synovi domu, mnichové, který se takto namáhá, plahočí a trápí, nevkvete žádné bohatství, přepadá ho sklíčená, těžká mysl, běduje, bije se sténaje do prsou, upadá v zoufalství: 'Ach, marná je moje námaha, mé úsilí nemá žádný smysl!' To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

Když tomuto synovi domu, mnichové, který se takto namáhá, plahočí a trápí, vykvete bohatství, trápí ho starost o zachování tohoto bohatství: 'Jen aby mé statky nevzal král, aby je lupiči nepřepadli, nebo je nespálil oheň, nezalila voda, aby je nevzali nepřátelští příbuzní!' A zatímco své statky střeží a ochraňuje, vezme je král, zpusťoší je lupiči, spálí oheň, zaleje voda nebo je vezmou

neprátelejší příbuzní. Tu ho přepadá sklíčená, těžká mysl, běduje, bije se sténaje do prsou, upadá v zoufalství: 'Ach, můj majetek! Už jsem o něj přišel!' To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

Dále pak, mnichové, žádostí hnání, žádostí vydráždění, žádostí podnícení, právě jen z ješitné žádosti válčí král s králem, kníže s knížetem, kněz s knězem, měšťan s měšťanem, hádá se a pere matka se synem, syn s matkou, syn s otcem, otec se synem, hádá se a pere bratr s bratrem, bratr se sestrou, přítel s přítelem. Do sporu, hádky a boje vtaženi, jdou na sebe pěstmi, kameny, klacky a meči, a tak spěchají smrti vstříc nebo smrtelné bolesti. To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

Dále pak, mnichové, žádostí hnání, žádostí rozdráždění, žádostí podnícení, právě jen z ješitné žádosti se srazí, štít a meč v ruku, opásání toulcem a lukem, z obou stran v bitevním šiku a šípy fičí, oštěpy sviští a meče se blýskají. A propichují se šípy a probodávají se oštěpy a rozsekávají si mečem hlavy, a tak spěchají smrti vstříc nebo smrtelné bolesti. To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

Dále pak, mnichové, žádostí hnání, žádostí rozdráždění, žádostí podnícení, právě jen z ješitné žádosti se srazí, štít a meč v ruku, opásání toulcem a lukem, na klouzavém, upěchovaném valu a šípy fičí a oštěpy sviští a meče se blýskají. A propichují se šípy a probodávají se oštěpy, sypou kolem žhavý písek, shazují rozbité kamenné bloky a rozsekávají si mečem hlavy, a tak spěchají smrti vstříc nebo smrtelné bolesti. To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

Dále pak, mnichové, žádostí hnání, žádostí vydráždění, žádostí podnícení, právě jen z ješitné žádosti porušují smlouvy, loupí cizí majetek, kradou, podvádějí, hanobí vdané ženy. Pak nechají králové takové lidi pochytat a potrestat různými tresty: bijí je bičem, holí nebo prutem, řezou jim ruce, uřezávají nohy, nebo jim řezou ruce i nohy, řezou jim uši, uřezávají nosy, nebo jim řezou uši i nosy, házejí je do vroucího kotle, dřou mušlemi, mrskají prutem s bodci, zavěšují na hák, polévají louhem, svěrákem drtí údy, polévají hořícím olejem, nechají je trhat psy, zaživa napichují na kůl, popravují. A tak spěchají smrti vstříc nebo smrtelné bolesti. To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

Dále pak, mnichové, žádostí hnání, žádostí vydráždění, žádostí podnícení, právě jen z ješitné žádosti, jdou v činech cestou bezpráví, jdou ve slovech cestou bezpráví, putují v myšlenkách cestou bezpráví. A v činech po cestě bezpráví, ve slovech po cestě bezpráví a v myšlenkách po cestě bezpráví, dospějí při zrušení těla, po smrti, dolů, na špatnou stezku, do záhuby a neštěstí. To je ale, mnichové, bída žádosti, je zřetelný řetěz utrpení, vzniklý žádostí, spojený s žádostí, získaný žádostí, žádostí právě podmíněný.

A co je, mnichové, překonání žádosti? Co je u žádosti, mnichové, odmítnutí dráždění vůle, popření dráždění vůle, to je překonání žádosti.

Že by snad ale asketové nebo kněží, mnichové, kteří nepoznávají podle pravdy posílení žádosti jako posílení, nepoznávají bídu žádosti jako bídu, nepoznávají překonání žádosti jako překonání, mohli žádosti sami rozumět nebo ji někomu jinému vysvětlit: to je nemožné. Že by ale asketové nebo kněží, mnichové, kteří poznávají podle pravdy posílení žádosti jako posílení, poznávají bídu žádosti

jako bídu, poznávají překonání žádosti jako překonání, mohli sami žádosti rozumět nebo ji někomu jinému vysvětlit: to je možné.

Co je pak, mnichové, posílení tělesnosti? Například, mnichové, královská dcera nebo mladá bráhmanská panna nebo nějaké měšťanské děvče v květu patnácti, šestnácti let, ani příliš velká, ani příliš malá, ani příliš hubená, ani příliš silná, ani příliš tmavá, ani příliš světlá: nezjevuje se taková třpytivá krása, mnichové, v tuto dobu nejnádherněji?“

„Ovšem, ó pane!“

„Co tu přispívá k blahu a přání třpytivé kráse, to je posilování tělesnosti.

Co je pak, mnichové, bída tělesnosti? Pohledme jen, mnichové, na tuto sestru v jiné době, když jí je osmdesát, devadesát nebo sto let - shrbená, ohnutá, schřadlá, vleče se vrávoravě o holi, churavá, vrásčitá, bezzubá, se šedivými vlasy, s téměř holou, třaslavou hlavou, kůže samá skvrna: co myslíte, mnichové? Zmizelo to, co kdysi bylo třpytivou krásou? Stala se bída zřejmější?“

„Ovšem, ó pane!“

„To ale, mnichové, je bída tělesnosti. Dále pak, mnichové: vidíme tuto sestru nemocnou, trpící, těžce churavou, v tělesné špíně zde ležet, ostatními podpíranou, na ostatních závislou: co myslíte, mnichové? Zmizelo to, co kdysi bylo třpytivou krásou? Stala se bída zřejmější?“

„Ovšem, ó pane!“

„To je ale, mnichové, bída tělesnosti. Dále pak, mnichové: vidíme pak tuto sestru, tělo na márách, jeden den nebo dva nebo tři po skonání, napuchlou, modročernou, rozkládající se: co myslíte, mnichové? Zmizelo to, co kdysi bylo třpytivou krásou? Stala se bída zřejmější?“

„Ovšem, ó pane!“

„To je ale, mnichové, bída tělesnosti. Dále pak, mnichové: vidíme pak tuto sestru, tělo na mrchovišti, rozežrané od havranů nebo vran nebo supů, roztrhané od psů nebo šakalů, prolezlé mnohými červy: co myslíte, mnichové? Zmizelo to, co kdysi bylo třpytivou krásou? Stala se bída zřejmější?“

„Ovšem, ó pane!“

„To je ale, mnichové, bída tělesnosti. Dále pak, mnichové: vidíme tuto sestru, tělo na mrchovišti, kostru ověšenou masem, zalitou krví, šlachami spojenou; kostru bez masa, zakrvácenou, šlachami spojenou; kostru bez masa, bez krve, bez šlach, tu a tam rozházenou, tady kost z ruky, tam kost z nohy, tady holenní kost, tam zas stehenní, tady pánev a tam páteř, tady lebka: co myslíte, mnichové? Zmizelo to, co kdysi bylo třpytivou krásou? Stala se bída zřejmější?“

„Ovšem, ó pane!“

„To je ale, mnichové, bída tělesnosti. Dále pak, mnichové, vidíme tuto sestru, tělo na mrchovišti, kosti bledé, zažloutlé; kosti nahromaděné po uplynutí roku; kosti z těla na prach rozpadlé: co myslíte, mnichové? Zmizelo to, co kdysi bylo třpytivou krásou? Stala se bída zřejmější?“

„Ovšem, ó pane!“

„To je ale, mnichové, bída tělesnosti.

A co je, mnichové, překonání tělesnosti? Co je u tělesného, mnichové, odmítnutí dráždění vůle, popření dráždění vůle, to je překonání tělesnosti.

Že by snad ale asketové nebo kněží, mnichové, kteří nepoznávají podle pravdy posílení tělesnosti jako posílení, nepoznávají bídu tělesnosti jako bídu, nepoznávají překonání tělesnosti jako překonání, mohli tělesnosti rozumět nebo ji někomu jinému vysvětlit: to je nemožné. Že by ale asketové nebo kněží, mnichové, kteří poznávají

podle pravdy posílení tělesnosti jako posílení, poznávají bídu tělesnosti jako bídu, poznávají překonání tělesnosti jako překonání, mohli sami tělesnosti rozumět nebo ji někomu jinému vysvětlit: to je možné.

Co je pak, mnichové, posílení pocitů? To získává, mnichové, mnich, zcela vzdálen žádostem, vzdálen nesvatých věcí, v klidu ponořen do myslivě zvažující blažené jasnosti, zasvěcení prvního zření. V této době, mnichové, když mnich dosáhl zasvěcení prvního zření, v takové chvíli není závislý ani sám na sobě, ani na jiných, nezávislý jak na sobě, tak na jiných, zažívá v takové chvíli jen pocit nezávislosti. Nezávislost, říkám, mnichové, je nejvyšší posílení pocitů¹.

Dále pak, mnichové: po završení myšlení a přemítání dosáhne mnich vnitřního klidu moře, jednoty myslí, osvobozené od zvažování a myšlenek, v jednotě zrozené blažené jasnosti, zasvěcení druhého zření. V této době, mnichové, kdy mnich dosáhne zasvěcení druhého zření, v takové chvíli není závislý ani sám na sobě, ani na jiných, nezávislý jak na sobě, tak na jiných, zažívá v takové chvíli jen pocit nezávislosti. Nezávislost, říkám, mnichové, je nejvyšší posílení pocitů.

Dále pak, mnichové: v jasném klidu spočívá mnich s vyrovnanou myslí, s pochopením, jasně vědomý, blaho pociťuje ve těle, o takovém říkají světci: 'Vyrovnaně, s porozuměním kdo vše vnímá, žije šťastně', tak dosáhne zasvěcení třetího zření. V této době, mnichové, kdy mnich dosáhne zasvěcení třetího zření, v takové chvíli není závislý ani sám na sobě, ani na jiných, na sobě ani na jiných nezávislý, zažívá v takové chvíli jen pocit nezávislosti. Nezávislost, říkám, mnichové, je nejvyšší posílení pocitů.

Dále pak, mnichové: po zavržení radostí i strastí, po zrušení někdejší veselé a smutné myslí, dosáhne mnich zasvěcení klidné,

chápací, dokonalé čistoty, zbavené radostí i strastí, čtvrtého zření. V této době, mnichové, kdy mnich dosáhl zasvěcení čtvrtého zření, v takové chvíli není závislý ani sám na sobě, ani na jiných, na sobě ani na jiných nezávislý, zažívá v takové chvíli jen pocit nezávislosti. Nezávislost, říkám, mnichové, je nejvyšší posílení pocitů.

Co je pak, mnichové, bída pocitů? Co je na pocitu prchavého, bolestného, měnlivého, mnichové, to je bída pocitů.

A co je, mnichové, překonání pocitů? Co je u pocitů, mnichové, odmítnutí dráždění vůle, popření dráždění vůle, to je překonání pocitů.

Že by snad ale asketové nebo kněží, mnichové, kteří nepoznávají podle pravdy posílení pocitů jako posílení, nepoznávají bídu pocitů jako bídu, nepoznávají překonání pocitů jako překonání, mohli pocitům rozumět nebo je někomu jinému vysvětlit: to je nemožné. Že by ale asketové nebo kněží, mnichové, kteří poznávají podle pravdy posílení pocitů jako posílení, poznávají bídu pocitů jako bídu, poznávají překonání pocitů jako překonání, sami mohli pocitům rozumět nebo je někomu jinému vysvětlit: to je možné.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mniši ze slov Vznešeného.

Dvojí zvažování (Dvedhávitaḥkasuttam)

To jsem slyšel. Svého času pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. Tam se obrátil Vznešený k mnichům: „Mnichové!“ „Vznešený!“, odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Dříve, mnichové, ještě před úplným probuzením, mě napadlo, mě, ještě nedokonale procitlého, k probuzení teprve pracujícího: 'Což kdybych si teď rozdělil zvažování na jednu a na druhou stranu?' A rozdělil jsem, mnichové, váhu žádosti, zloby a násilí na jednu stranu a váhu odříkání, neubližování a mírnosti na stranu druhou. Když mně pak, mnichové, za této vážné, horlivé a vroucí myslí, vzešlo zvažování žádosti, řekl jsem si: 'Vzešlo mi teď toto zvažování žádosti, a to vede k vlastnímu omezování a vede k omezování druhých, vede k omezování obou, hubí moudrost, přináší s sebou rozrušenost, nevede k utišení klamu, vede k vlastnímu omezení'; protože jsem takto uvažoval, mnichové, váha žádosti pominula. 'Vede k omezování druhých': protože jsem takto uvažoval, mnichové, váha žádosti pominula. 'Hubí moudrost, přináší s sebou rozrušenost, nevede k utišení klamu': protože jsem takto uvažoval, mnichové, váha žádosti pominula. A kdykoliv, mnichové, ve mně povstalo zvažování žádosti, tu jsem ho odmítl, zahnal, zničil.

Když mi pak, mnichové, za této vážné, horlivé a vroucí myslí vzešlo zvažování zloby, zvažování násilí, řekl jsem si: 'Vzešlo mi teď toto zvažování zloby, zvažování násilí, to však vede k vlastnímu omezování a vede k omezování druhých, vede k omezování obou, hubí moudrost, přináší s sebou rozrušenost, nevede k utišení klamu, vede k vlastnímu omezení'; protože jsem takto uvažoval, mnichové, váha zloby a násilí pominula. 'Vede k omezování obou': protože jsem takto uvažoval, mnichové, váha žádosti pominula. 'Hubí moudrost, přináší s sebou rozrušenost, nevede k utišení klamu': protože jsem takto uvažoval, mnichové, váha žádosti pominula. A kdykoliv, mnichové, ve mně vzešlo zvažování zloby, zvažování násilí, tu jsem ho odmítnul, zahnal, zničil.

To, co, mnichové, mnich dlouho zvažuje, o čem dlouho přemýšlí, k tomu se kloní jeho mysl¹. Když mnich, mnichové, dlouho zvažuje váhu žádosti, dlouho o ní přemýšlí, tak odmítl váhu odříkání, zvětšil váhu žádosti a jeho srdce se kloní k váze žádosti. Když mnich, mnichové, dlouho zvažuje váhu zloby, váhu násilí, dlouho o nich přemýšlí, tak odmítl váhu neubližování, váhu mírnosti a jeho srdce se kloní k váze zloby, k váze násilí. Podobně, mnichové, jako když pastýř dobytka v posledním měsíci doby dešťů, na podzim, když je úroda sklizena, shromáždí své stádo, tu i tam dobytek popožene a dovede do stájí a ohrad, a proč to?: protože jinak by, mnichové, utrpěl pastýř jistou škodu nebo nehodu, neštěstí nebo bezpráví; právě tak také, mnichové, vidím tu bídu špatného, ubohost a zhanobení, a léčivý vliv dobrého v odříkání.

Když mi pak, mnichové, za této vážné, horlivé a vroucí myslí vzešlo zvažování odříkání, řekl jsem si: 'Vzešlo mi tu zvažování odříkání, a to nevede opravdu k vlastnímu omezení², ani k omezení druhých, nevede k žádnému omezení, podporuje moudrost, nepřináší s sebou rozrušení, vede k ukončení klamu.' Ať jsem je nyní, mnichové, v noci zvažoval a o něm přemýšlel, ať jsem pak, mnichové,

vé, ve dne je zvažoval a o něm přemýšlel, nemohl jsem na něm, mnichové, nic strašného nalézt: ať jsem je, mnichové, zvažoval, ať jsem o něm přemýšlel zároveň ve dne i v noci, nemohl jsem na něm nic strašného nalézt. 'Ale jestli se oddám tomuto zvažování a přemýšlení příliš dlouho, unaví se mé tělo, u unaveného těla zmatní srdce a matné srdce je daleko od zvnitřnění.' Tu jsem, mnichové, mé srdce vnitřně oživil, uklidnil, sjednotil, opevnil: a proč? Aby mé srdce nezmatnělo.

Když mi pak, mnichové, za této vážné, horlivé a vroucí myslí vzešlo zvažování neubližování, zvažování nenásilí, řekl jsem si: 'Vzešlo mi tu zvažování neubližování, zvažování nenásilí, a to nevede opravdu k vlastnímu omezení, k omezení druhých, nevede k žádnému omezení, podporuje moudrost, nepřináší s sebou rozrušení, vede k ukončení klamu.' Ať jsem je nyní, mnichové, v noci zvažoval a o nich přemýšlel, ať jsem je pak, mnichové, ve dne zvažoval a o nich přemýšlel, nemohl jsem na nich, mnichové, nic strašného nalézt: ať jsem je, mnichové, zvažoval, ať jsem o nich přemýšlel zároveň ve dne i v noci, nemohl jsem na nich nic strašného nalézt. 'Ale jestli se oddám tomuto zvažování a přemýšlení příliš dlouho, unaví se mé tělo, u unaveného těla zmatní srdce a matné srdce je daleko od zvnitřnění.' Tu jsem, mnichové, mé srdce vnitřně oživil, uklidnil, sjednotil, opevnil: a proč? Aby mé srdce nezmatnělo.

To, co, mnichové, mnich dlouho zvažuje, o čem dlouho přemýšlí, k tomu se kloní jeho mysl. Když mnich, mnichové, dlouho zvažuje váhu odříkání, dlouho o ní přemýšlí, tak odmítl váhu žádosti a zvětšil váhu odříkání a jeho srdce se kloní k váze odříkání. Když mnich, mnichové, dlouho zvažuje váhu neubližování, váhu mírnosti, dlouho o nich přemýšlí, tak odmítl váhu zloby, váhu násilí, zvětšil váhu neubližování, váhu mírnosti, a jeho srdce se kloní k váze neubližování, k váze mírnosti.

Podobně, mnichové, jako když pastýř dobytka v posledním měsíci léta, když na polích všude kolem zraje obilí, musí své stádo hlídat a střežit ho, jak v lese tak i na louce: 'Dobytěk je tady'; právě tak také, mnichové, musel jsem i já dávat pozor: 'Věci jsou tady'.

Zocelila se ale, mnichové, moje síla, nezlomný, živý byl můj vhled, neochvějně, zklidněné tělo, bez hnutí, prohloubená moje mysl, jednotná. A spočíval jsem pak, mnichové, zcela vzdálen žádostem, vzdálen nesvatých věcí, v klidu ponořen do myslivě zvažující, v klidu zrozené, blažené jasnosti, zasvěcení prvního zření. Po završení myšlení a zvažování jsem dosáhl vnitřní tichosti moře, jednoty myslí osvobozené od myšlenek a přemýšlení, v jednotě zrozené blažené jasnosti, zasvěcení druhého zření. V jasném klidu spočívaje, s vyrovnanou myslí, s pochopením, jasně vědomý, pocítil jsem blaho v těle, o kterém říkají světcí 'vyrovnaně, s porozuměním kdo vše vnímá, žije šťastně', zasvěcení třetího zření. Po zavržení radostí a strastí, po zrušení někdejší veselé i smutné myslí, došel jsem zasvěcení klidné, chápající, dokonalé čistoty, zbavené radostí i strastí, čtvrtého zření.

Takové myslí, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, obrátil jsem mysl ke vzpomínavému poznávání dřívějších forem bytí. Vzpomněl jsem si na mnohé různé dřívější formy bytí, jakoby na jeden život, pak na dva životy, pak na tři životy, pak na čtyři životy, pak na pět životů, pak na deset životů, pak na dvacet životů, pak na třicet životů, pak na čtyřicet životů, pak na padesát životů, pak na sto životů, pak na tisíc životů, pak na sto tisíc životů, potom na časy povstání různých světů a na časy zániku různých světů, pak na časy vznikání i zanikání různých světů. 'Tam jsem byl, ono jméno jsem měl, do oné rodiny jsem patřil, to byl můj stav, to moje povolání, takové blaho a bolest jsem zažil, to byl můj konec', rozdílně pak zase jinde vstoupil jsem do bytí: 'Tady jsem teď byl, toto jméno jsem měl, do

této rodiny jsem patřil, to byl můj stav, to moje povolání, takové blaho a bolest jsem zažil, to byl můj konec', pak jinak vstoupil jsem zde zase do bytí. Tak jsem si vzpomínal na různé dřívější formy bytí, pokaždé se svými zvláštními rysy, svými zvláštními vztahy. Tohoto poznání, bráhmane, jsem dosáhl v prvních hodinách noci, rozděluje nevědění, získav vědění, rozděluje temno, získav světlo, spočívaje s vážnou myslí, snaživě, neúnavně.

Takové myslí, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, obrátil jsem mysl k poznání vzniku a zániku bytostí. Nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, jsem viděl bytosti zanikat a opět se objevovat, obyčejné i vznešené, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné, a poznával jsem, jak se bytosti podle svých činů opět navracejí. 'Tyto milé bytosti jsou v pravdě v činech oddány zlému, slovy oddány zlému, v myšlenkách oddány zlému, hanobí svaté, pěstují zkaženost, zkaženost provádějí: při zániku těla, po smrti, se dostanou na zcestí, na špatnou stopu, hluboko dolů, do spodního světa. Ony milé bytosti jsou ale oddány dobru, slovem oddány dobru, myšlenkami oddány dobru, nehanobí svaté, dbají toho pravého, dělají to pravé, při zániku těla, po smrti, se dostanou na dobrou stopu, do světa spasení.' Tak jsem viděl nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, bytosti zanikat a znovu se objevovat, obyčejné i vznešené, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné a poznal jsem, jak se tyto bytosti podle svých činů navracejí. Tohoto poznání, mnichové, jsem dosáhl v prostředních hodinách noci, rozděluje nevědění, získav vědění, rozděluje temno, získav světlo, spočívaje s vážnou myslí, snaživě, neúnavně.

Takové myslí, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, obrátil jsem mysl k poznání zániku klamu. 'To je utrpení', jsem poznal podle pravdy. 'To je vývoj utrpení', jsem poznal podle pravdy. 'To je zánik utrpení', jsem poznal podle pravdy. 'To je stezka vedoucí k zániku utrpení', jsem poznal podle pravdy. 'To je klam', jsem poznal podle pravdy.

'To je vývoj klamu', jsem poznal podle pravdy. 'To je zánik klamu', jsem poznal podle pravdy. 'To je stezka vedoucí k zániku klamu', jsem poznal podle pravdy. Toto poznáv, takto hledíc, oprostila se má mysl od klamu přání, osvobodila od klamu bytí, vyprostila z klamu nevědění. 'V osvobozeném je osvobození', toto poznání mně vzešlo. 'Ukončeno je zrození, završeno asketství, dokonáno dílo, ničím není tento svět', jsem tu porozuměl. Tohoto poznání, mnichové, jsem dosáhl v posledních hodinách noci jako třetího, rozděluje nevědění, získav vědění, rozděluje temno, získav světlo, spočívaje s vážnou myslí, snaživě, neúnavně.

Stejně asi, mnichové, jako kdyby velké stádo divoké zvěře narazilo v listnatém údolí na velký bažinatý močál a nějaký člověk by si přál jejich záhuby, myslel by na jejich zkázu, pohromu; tu by uzavřel tu cestu, která je bezpečná, příznivá a spásná a nechal by jen zcestí, které vede do bažiny a hnal je tam: tak by potom, mnichové, to velké stádo brzy zašlo nebo zesláblo. Avšak, mnichové, kdyby se nějaký člověk nad tím velkým stádem zvěře slitoval, pomyslel na jejich blaho a záchranu, otevřel by cestu, která je bezpečná, příznivá a spásná, a uzavřel by zcestí, přehradil stezku k bažině a zvířata odtud odehnal: potom by, mnichové, to velké stádo brzy zase kvetlo, prospívalo.

Dal jsem tu přirovnání, moji mnichové, abych vysvětlil smysl. Tady je pak ten smysl. Velký bažinatý močál: to je, mnichové, označení žádostí. Velké stádo zvěře: to je, mnichové, označení živých. Člověk, který chce zlé, myslí na zkázu a záhuby: to je, mnichové, označení přírody, té zlé³. Zcestí: to je, mnichové, označení osmidílné chybné stezky, totiž, chybné poznání, chybné smýšlení, chybná řeč, chybné jednání, chybný způsob života, chybná mysl, chybný vhled, chybná jednota. Cesta v bažině: to je, mnichové, označení smyslových požitků. Cesta do bažiny: to je,

mnichové, označení nevědění. Ten člověk ale, který myslí na blaho a prospěch: to je, mnichové, označení Dokončeného, Svatého, dokonale Probuzeného. A bezpečná cesta, příznivá a spásná: to je, mnichové, označení svaté osmidílné stezky, totiž pravé poznání, pravé smýšlení, pravá řeč, pravé jednání, pravý způsob života, pravá mysl, pravý vhled, pravá jednota. A tak jsem, mnichové, otevřel bezpečnou cestu, příznivou a spásnou, a uzavřel zcestí, bažinatou stezku přehradil, vstup do bažiny zamezil. Co je mistr, mnichové, žákům povinován z lásky a účasti, pohnutý soucitem, to jste ode mne dostali. To se, mnichové, někde nakládají stromy a někde zase prázdné cely. Cvičte vhled, mnichové, a později nebudete litovat, že nejste nebyli reční: to považujte za náš příkaz.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mnichové ze slov Vznešeného.

Přirovnání o hadu (Alagaddúpamasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. V oné době šířil mnich jménem Arittho, dříve lovec supů, následující zvrácené mínění: „Chápu tedy učení hlásané Vznešeným tak, že jednání, označované Vznešeným za škodlivé, však nevede nutně ke škodě toho, kdo je činí.“ Doneslo se tehdy k uším mnoha mnichů, že mnich jménem Arittho, dříve lovec supů, zastává toto chybné mínění. Tu se odebrali mniši tam, kde přebýval Arittho, mnich, dříve lovec supů, a mluvili s ním takto:

„Je pravda, jak se říká, bratře Arittho, že jsi přijal toto zvrácené mínění: 'Chápu tedy učení hlásané Vznešeným tak, že jednání, označované Vznešeným za škodlivé, však nevede nutně ke škodě toho, kdo je činí?'“

„Tak je to, bratři, ovšemže chápu učení hlásané Vznešeným tak, že ty skutky, označované Vznešeným jako škodlivé, nevedou nutně ke škodě toho, kdo je činí.“

Tu tedy chtěli oni mniši mnicha Arittho, dřívějšího lovce supů, odvrátit od jeho chybného mínění, věnovali se mu, mluvili s ním, poučovali ho:

„Nemluv tak, bratře Arittho, nevylepšuj učení Vznešeného, není dobré Vznešeného vylepšovat, Vznešený nic takového jako ty neřekl. Nejrůznějším způsobem, bratře Arittho, vysvětloval Vznešený škodlivá jednání, která vedou toho, kdo je činí, do záhuby: 'Neukojitelné jsou žádosti', řekl Vznešený, 'plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje.' K ohlodaným kostem přirovnal Vznešený žádosti, k cárům masa je přirovnával, k hořící slámě přirovnal Vznešený žádosti, k žhavému uhlí je přirovnával, k blouznění přirovnal Vznešený žádosti, k žebrotě je přirovnával, k plodům stromů přirovnal Vznešený žádosti, k řezným ranám meče je přirovnával, ke špičkám kopí přirovnal Vznešený žádosti, hadí tlamy jsou žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje².“

Ale mnich Arittho, dřívější lovec supů, přestože byl takto osloven a poučován, trval pevně na svém chybném mínění: „Já opravdu, bratři, rozumím učení hlásanému Vznešeným tak, že to jednání, označované Vznešeným za škodlivé, nemusí vést nutně ke škodě toho, kdo je činí.“

Když tedy mniši nemohli tohoto mnicha Arittho, dřívějšího lovce supů, odvrátit od jeho chybného mínění, odebrali se tam, kde přebýval Vznešený, pozdravili Vznešeného uctivě a usedli stranou. Potom řekli oni mniši Vznešenému:

„Jeden mnich jménem Arittho, ó pane, dřívější lovec supů, vyslovil toto zvrácené mínění: 'Chápu tedy učení hlásané Vznešeným tak, že jednání, označované Vznešeným za škodlivé, však nevede nutně ke škodě toho, kdo je činí.' Slyšeli jsme o tom zprávu, ó pane, vydali jsme se k němu a ptali se ho, zda je tato pověst pravdivá. Na naši otázku, ó pane, nám odpověděl mnich Arittho, dřívější lovec supů: 'Tak je to, bratři, ovšemže chápu učení hlásané Vznešeným tak, že jednání, označované Vznešeným za škodlivé,

však nevede nutně ke škodě toho, kdo je činí.' Pak jsme chtěli, ó pane, mnicha Arittho, dřívějšího lovce supů, odvrátit od jeho chybného mínění, věnovali se mu, mluvili s ním, poučovali ho: 'Nemluv tak, bratře Arittho, nevylepšuj učení Vznešeného, není dobré Vznešeného vylepšovat, Vznešený nic takového jako ty neřekl. Nejrůznějším způsobem, bratře Arittho, vysvětloval Vznešený škodlivá jednání, která vedou toho, kdo je činí, do záhuby: 'Neukojitelné jsou žádosti', řekl Vznešený, 'plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje.' K ohlodaným kostem přirovnal Vznešený žádosti, k cárům masa je přirovnával, k hořící slámě přirovnal Vznešený žádosti, k žhavému uhlí je přirovnával, k blouznění přirovnal Vznešený žádosti, k žebrotě je přirovnával, k plodům stromů přirovnal Vznešený žádosti, k řezným ranám meče je přirovnával, ke špičkám kopí přirovnal Vznešený žádosti, 'hadí tlamy jsou žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje.' Ale mnich Arittho, dřívější lovec supů, přestože byl takto osloven a poučován, trval pevně na svém zvráceném mínění. Protože jsme tedy, ó pane, nemohli mnicha Arittho, dřívějšího lovce supů, od jeho chybného mínění odvrátit, rozhodli jsme se přednést tu věc Vznešenému."

Tehdy se Vznešený obrátil k jednomu z mnichů:

„Jdi, mnichu, a řekni mým jménem mnichovi Arittho, dřívějšímu lovci supů: 'Mistr tě volá, bratře Arittho.'“

„Ano, ó pane“, řekl onen mnich a poslechnuv Vznešeného odebral se tam, kde byl mnich Arittho, dřívější lovec supů, a řekl mu:

„Mistr tě volá, bratře Arittho.“

„Dobře, bratře, už jdu“, odpověděl mnich Arittho, dřívější lovec supů, onomu mnichovi, odebral se tam, kde přebýval Vznešený, pozdravil Vznešeného uctivě a usedl stranou.

Potom řekl Vznešený mnichovi Arittho, dřívějšímu lovci supů:

„Je pravda, co se říká, Arittho, že zastáváš toto zvrácené mínění: 'Chápu tedy učení hlásané Vznešeným tak, že to jednání, označované Vznešeným jako škodlivé, však nevede nutně ke škodě toho, kdo je činí?'“

„Tak je to: já, ó pane, já opravdu chápu učení hlásané Vznešeným tak, že to jednání označované Vznešeným jako škodlivé nevede nutně ke škodě toho, kdo je činí.“

„Od koho jsi, zaslepenče, slyšel, že bych takové učení hlásal? Což jsem, poštilče, nevysvětloval nejrůznějším způsobem škodlivé jednání a neukazoval, že toho, kdo je činí, nutně povede do záhuby? Neukojitelné jsou žádosti, říkal jsem, plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje. K ohlodaným kostem jsem přirovnával žádosti, k cárům masa jsem je přirovnával, k hořící slámě jsem přirovnával žádosti, ke žhavému uhlí jsem je přirovnával, k blouznění jsem přirovnával žádosti, k žebrotě jsem je přirovnával, k plodům stromu jsem přirovnával žádosti, k řezným ranám meče jsem je přirovnával, ke špičkám kopí jsem přirovnával žádosti, jako hadí tlamy, říkal jsem, jsou žádosti, plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje. Ty ale nechápavou myslí, poštilče, nás chceš vylepšovat, kopeš si sám hrob a zatěžkáváš se velkou vinou. To tě nutně přivede nadlouho do neštěstí a utrpení.“

A Vznešený se obrátil k mnichům: „Co myslíte, mnichové? Nezaložil tento mnich Arittho, dřívější lovec supů, v našem svatém řádu požár?“

„Jak by to bylo možné, ó pane, ne, opravdu ne, pane!“

Na tato slova usedl mnich Arittho, dřívější lovec supů, zamklle a vyděšeně, s ohnutými zády, svěšenou hlavou, v obličeji celý červený, beze slova. Když pak Vznešený viděl, jak tu mnich Arittho, dřívější lovec supů, zamklle a vyděšeně sedí, s ohnutými zády a svěšenou

hlavou, v obličeji celý červený, beze slov, řekl mu: „To se prokáže jako tvé vlastní zbloudilé mínění, pošetilče; budu se teď ptát mnichů.“

A Vznešený se obrátil k mnichům:

„Chápete také, moji mnichové, zvěstované učení tak, jak tento mnich Arittho, dřívější lovec supů, který nás vylepšuje nechápavou myslí, sám si kope hrob a zatěžkává se velkou vinou?“

„Vůbec ne, ó pane! Nejrůznějším způsobem nám, ó pane, Vznešený vysvětloval a vyložil škodlivé jednání, které nutně vede ke zkáze toho, kdo je činí. 'Neukojitelné jsou žádosti', řekl Vznešený, 'plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje.' K ohlodaným kostem přirovnal Vznešený žádosti, k cárům masa je přirovnával, k hořící slámě přirovnal Vznešený žádosti, k žhavému uhlí je přirovnával, k blouznění přirovnal Vznešený žádosti, k žebrotě je přirovnával, k plodům stromů přirovnal Vznešený žádosti, k řezným ranám meče je přirovnával, ke špičkám kopí přirovnal Vznešený žádosti, hadí tlamy jsou žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje.“

„Dobře, mnichové, dobře, moji mnichové, že tak rozumíte hlásanému učení. Ovšemže jsem vám, mnichové, vysvětlil a vyložil různým způsobem škodlivé jednání, které nutně vede toho, kdo je činí, do záhuby. Neukojitelné jsou žádosti, říkal jsem, plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje. K ohlodaným kostem jsem přirovnával žádosti, k cárům masa jsem je přirovnával, k hořící slámě jsem přirovnával žádosti, ke žhavému uhlí jsem je přirovnával, k blouznění jsem přirovnával žádosti, k žebrotě jsem je přirovnával, k plodům stromu jsem přirovnával žádosti, k řezným ranám meče jsem je přirovnával, k špičkám kopí jsem přirovnával žádosti, jako hadí tlamy, říkal jsem jsou žádosti, plné utrpení, plné bolesti, bída převažuje. Ale tento mnich Arittho, dřívější lovec supů, nás chce

nechápavou myslí vylepšovat a sám si kope hrob a vytváří velkou vinu. To tohoto pomýlence dlouho povede do neštěstí, k utrpení. Že by ale, mnichové, mimo těchto žádostí, mimo vnímaných žádostí, mimo toho, co žádostmi myslíme, mohl nalézt nějaké jiné, je zcela nemožné.“

„Existují, mnichové, pošetilci, kteří si osvojují učení. I když si toto učení osvojili, zkoumají bez moudrosti jeho smysl. Protože zkoumají jeho smysl bez moudrosti, nedovoluje jim žádný vhled. Učí se učení jen proto, aby mohli vést řeči, aby mohli vyjadřovat mínění. Smysl, kvůli kterému se učení učí, ten nevidí. Takovým způsobí špatně pochopené učení jen neštěstí a utrpení. A proč? Protože, mnichové, vzali učení za špatný konec. Stejně, mnichové, jako když nějaký muž, který obdivuje hady, hady vyhledává, na lov hadů chodí, nalezne velkého hada a uchopí ho uprostřed těla nebo za ocas: tu na něj had zaútočí a kousne ho do ruky, do paže nebo jinam, takže následkem toho zahyne nebo utrpí smrtelnou bolest. A proč? Protože, mnichové, uchopil hada nesprávně. Právě tak, mnichové, existují pošetilci, kterým způsobí špatně pochopené učení nadlouho neštěstí a utrpení. A proč? Protože učení, mnichové, chápali nesprávně.“

Existují ale, mnichové, také ušlechtilí synové, kteří si osvojují učení. Poté, co si učení osvojili, zkoumají s moudrostí jeho smysl. Protože zkoumají smysl s moudrostí, dopřeje jim učení vhled. Neučí se učení jen proto, aby ho uměli říkat. Smysl, kvůli kterému se učení učili, ten chápou. Jim bude správně chápané učení dlouho ku prospěchu, ke spáse. A proč? Protože to učení, mnichové, správně pochopili. Stejně, mnichové, jako když nějaký muž, který obdivuje hady, hady vyhledává, na lov hadů chodí, nalezne velkého hada a toho holí s vidlicí na konci správně přichytí, přitlačí a poté, co ho takto správně chytnul a přitlačil, ho uchopí za krkem. I když

potom, mnichové, mu had svým tělem obtáčí ruku nebo paži, nemusí se tento muž bát ani smrti ani smrtelných bolestí. A proč ne? Protože, mnichové, uchopil hada správně. Právě tak, mnichové, existují také vznešení synové, jimž slouží správně pochopené učení nadlouho k užítku, ke spáse. A proč? Protože, mnichové, učení správně pochopili.

Proto tedy, mnichové: čemu ze smyslu mé řeči rozumíte, to věrně podržte; čemu ale ze smyslu mé řeči nerozumíte, o tom musíme promlouvat, k tomu tu jsou správně poučení mnichové.

Jako vor, mnichové, vám chci učení ukázat, vhodný k záchraně, ale ne k vlastnění. To si poslechněte a dávejte pozor na mou řeč.“

„Ano, ó pane!“, odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Stejně, mnichové, jako když nějaký muž na cestě přijde k velké řece a břeh, na němž stojí, je plný nebezpečí a hrůzy, a druhý břeh je bezpečný, bez ohrožení, a není tam žádná loď k přepravě, žádný most k dosažení onoho břehu, tu si tento muž pomyslí: 'To je ohromná řeka, tento břeh je plný nebezpečí a hrůzy, tamten druhý bezpečný a bez ohrožení a žádná loď tu není k přepravě, žádný most, abych se odtud dostal. Co kdybych teď nasbíral rákos a kmeny, proutí a listy, a udělal si vor a pomocí tohoto voru, pracuje rukama, nohama, bych se ve zdraví dostal na druhou stranu?' A tento muž, mnichové, by shromáždil rákos a kmeny, proutí a listy, udělal by si vor, posadil by ho na vodu a pracuje rukama, nohama, by se ve zdraví dostal na druhou stranu. A zachráněný, po dosažení břehu, takto by přemýšlel: 'Velmi vzácný je mi vpravdě tento vor, pomocí tohoto voru jsem se, pracuje rukama, nohama, dostal ve zdraví na tento břeh. Co kdybych si teď tento vor zvedl na hlavu nebo naložil na záda a šel odtud, kam bych chtěl?' Co si o tom myslíte, mnichové? Naložil by tento muž s vorem správně?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Co by měl tedy, mnichové, tento muž udělat, aby s tím vorem správně naložil? To by, mnichové, tento muž, zachráněný, po dosažení druhého břehu, takto přemýšlel: 'Velmi vzácný je mi vpravdě tento vor, pomocí tohoto voru jsem se, pracuje rukama, nohama, dostal ve zdraví na druhou stranu. Co kdybych teď tento vor položil na břeh nebo dal do proudu a šel odtud, kam bych chtěl?' Takovým způsobem, vpravdě, mnichové, by tento muž naložil s vorem správně. Právě tak, mnichové, jsem teď také přirovnal učení k voru, vhodné k záchraně, ale ne k vlastnění.“

„Ti z vás, mnichové, kteří tomuto přirovnání k voru rozumíte zanechte všeho správného, nemluvte o nesprávném.“

Je to, mnichové, šest zvrácených učení. Jakých šest? To pozoruje, mnichové, nezkušený, obyčejný člověk, o svatém nic netuše, svatého učení neznalý, svatému učení cizí, o ušlechtilosti nic netuše, učení ušlechtilých neznalý, učení ušlechtilých zcela cizí, tělo: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já'; pozoruje pocit: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já'; pozoruje vjemy: 'Ty patří mně, to jsem já, to je mé já'; pozoruje rozlišování: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já'; a co tu vidí, slyší, myslí, pozná, dosáhne, vypátrá, v duchu prozkoumá, také o tom se domnívá: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já'; a také věrouku, kterou tu hlásá: 'To je svět, to je duše⁴, to budu po smrti, nepomíjející, trvalý, věčný, nezměnitelný, věčně stejný, ano, takový zůstanu', také o tom se domnívá: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já.'

Zkušený svatý učedník ale, mnichové, mající smysl pro svatost, znalý svatého učení, se svatým učением seznámený, mající smysl pro ušlechtilost, učení ušlechtilých znalý, s učением ušlechtilých sezná-

mený, pozoruje tělo: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'; pozoruje pocit: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'; pozoruje vjem: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'; pozoruje rozlišování: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'; a vše co vidí, slyší, myslí, pozná, dosáhne, vypátrá, v duchu prozkoumá, také o tom se domnívá: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'; a také věrouku: 'To je svět, to je duše, to budu po smrti, nepomíjející, trvalý, věčný, nezměnitelný, věčně stejný, ano, takový zůstanu', také o tom si myslí: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'. Takto věci posuzujíc, neupadá jeho mysl do žádné nerozumné úzkosti.“

Po těchto slovech se obrátil jeden z mnichů na Vznešeného: „Může, ó pane, vzniknout nerozumná úzkost z vnějších příčin?“

„Může být, mnichu“, řekl Vznešený. „Může například, mnichu, nějakému člověku být takto: 'Ztratil jsem to, ach, už to nikdy nebudu mít! Ó, kéž bych to znovu měl! Ach, už to nikdy nedostanu!' Je smutný, zlomený, naříká, bije se se sténáním do prsou a upadá do zoufalství. Tak tedy, mnichu, se dostavuje nerozumná úzkost z vnějších příčin.“

„A může, ó pane, nerozumná úzkost z vnějších příčin nenastat?“

„Může být, mnichu“, řekl Vznešený. „To nějakému člověku, mnichu, nepřijde na mysl: 'Ztratil jsem to, ach, už to nikdy nebudu mít! Ó, kéž bych to znovu měl! Ach, už to nikdy nedostanu!' Není smutný ani zlomený, nenaříká, nebije se se sténáním do prsou a neupadá do zoufalství. Tak, mnichu, nenastává nerozumná úzkost z vnějších příčin.“

„Může ale, ó pane, nastat nerozumná úzkost z vnitřních příčin?“

„Může být, mnichu“, řekl Vznešený. „To má, mnichu, například člověk víru: 'To je svět, to je duše, to budu po smrti, nepomíjející, trvalý, věčný, nezměnitelný, věčně stejný, ano, takový zůstanu.' Tu

uslyší od Dokončeného nebo od nějakého žáka Dokončeného zvěstování pravdy, která ruší od základu všechno ulpívání a spokojenost s mylným učením, s dogmaty a systémy, která vede k zaniknutí všeho rozlišování, k odmítnutí všeho ulpívání, ke zrušení žízně, k obratu, k osvobození, k uhašení. Tu mu přijde na mysl: 'Budou zničen, ach, úplně zajdu! Už nikdy nebudu!' Je smutný, zlomený, naříká, bije se se sténáním do prsou a upadá v zoufalství. Tak, mnichu, nastává nerozumná úzkost z vnitřních příčin.“

„A může, ó pane, nerozumná úzkost z vnitřních příčin nenastat?“

„Může být, mnichu“, řekl Vznešený. „To nemá, mnichu, člověk víru: 'To je svět, to je duše, to budu po smrti, nepomíjející, trvalý, věčný, nezměnitelný, věčně stejný, ano, takový zůstanu.' Tu uslyší od Dokončeného nebo od nějakého žáka Dokončeného zvěstování pravdy, která ruší od základu všechno ulpívání a spokojenost s mylným učením, s dogmaty a systémy, která vede k zaniknutí všeho rozlišování, k odmítnutí všeho ulpívání, ke zrušení žízně, k obratu, k osvobození, k uhašení. Tu mu nepřijde na mysl: 'Budou zničen, ach, úplně zajdu! Už nikdy nebudu!' Není pak smutný, není zlomený, nenaříká, nebije se s nářkem do prsou, neupadá do zoufalství. Tak tedy, mnichu, nenastává nerozumná úzkost z vnitřních příčin.“

Můžete, mnichové, získat nějaký statek, jehož vlastnění by bylo nepomíjející, trvalé, věčné, nezměnitelné, věčné jako ten statek? Znáte, mnichové, nějaký takový statek?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Opravdu, mnichové: ani já, mnichové, takový statek neznám, jehož držení by bylo nepomíjející, trvalé, věčné, nezměnitelné, věčné jako ten statek.“

Jste, mnichové, oddáni víře v nesmrtnost, podle které je věřící osvobozen od bolesti, nářku, utrpení, zármutku a zoufalství? Znáte, mnichové, nějakou víru v nesmrtnost, která by věřícímu přinesla osvobození od bolesti, trýzně, utrpení, zármutku a zoufalství?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Opravdu, mnichové: ani já, mnichové, neznám žádnou víru v nesmrtnost, která by věřícímu přinesla osvobození od bolesti, trýzně, utrpení, zármutku a zoufalství.“

Uznáváte nějakou školu, mnichové, kterou by její příslušník byl uchráněn od bolesti, trýzně, utrpení, zármutku a zoufalství? Uznáváte, mnichové, nějakou školu, která by uměla ochránit své zastánce před bolestí, trýzní, utrpením, zármutkem a zoufalstvím?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Opravdu, mnichové: ani já, mnichové, neznám žádnou takovou školu, která by uměla ochránit své zastánce před bolestí, trýzní, utrpením, zármutkem a zoufalstvím.“

Kdyby existovalo 'já', mnichové, mohlo by pak být také 'mně patří'?“

„Ano, ó pane!“

„Kdyby existovalo něco, co se dá opravdu vlastnit, mohlo by pak existovat i 'mně samému'?“

„Ovšem, ó pane!“

„Protože však, mnichové, ani 'já' ani vlastnění nemůže být opravdu a skutečně dosaženo, jak si stojí dogma, které učí: 'To je svět, to je duše, to budu po smrti, nepomíjející, trvalý, věčný, nezměnitelný, stále stejný, ano, takový zůstanu.' Není to, mnichové, zcela vyzrálé učení bláznů?“

„Co by to bylo jiného, ó pane, než zcela vyzrálé učení bláznů.“

„Co myslíte, mnichové: je tělo nepomíjivé nebo pomíjivé?“

„Pomíjivé, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, je to plné bolesti nebo blaha?“

„Plné bolesti, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, bolestné, měnlivé, může se o tom tvrdit:

'To patří mně, to jsem já, to je mé já'?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Co myslíte, mnichové: je pocit nepomíjivý nebo pomíjivý?“

„Pomíjivý, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, je to plné bolesti nebo blaha?“

„Plné bolesti, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, bolestné, měnlivé, může se o tom tvrdit:

'To patří mně, to jsem já, to je mé já'?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Co myslíte, mnichové, je vjem pomíjivý nebo nepomíjivý?“

„Pomíjivý, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, je to plné bolesti nebo blaha?“

„Plné bolesti, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, bolestné, měnlivé, může se o tom tvrdit:

'To patří mně, to jsem já, to je mé já'?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Co myslíte, mnichové, je rozlišování pomíjivé nebo nepomíjivé?“

„Pomíjivé, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, je to plné bolesti nebo blaha?“

„Plné bolesti, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, bolestné, měnlivé, může se o tom tvrdit:

'To patří mně, to jsem já, to je mé já'?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Co myslíte, mnichové: je uvědomování nepomíjivé nebo pomíjivé?“

„Pomíjivé, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, je to plné bolesti nebo blaha?“

„Plné bolesti, ó pane!“

„Co je ale pomíjivé, bolestné, měnlivé, může se o tom tvrdit:

’To patří mně, to jsem já, to je mé já?’“

„Jistě ne, ó pane!“

„Proto tedy, mnichové: co existuje tělesného, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo vznešené, vzdálené nebo blízké, všechno tělesné nahlížejme podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: ’To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já’. Co existuje jako pocit, minulý, budoucí, přítomný, vlastní nebo cizí, hrubý nebo jemný, nízký nebo vznešený, vzdálený nebo blízký, veškeré pocity nahlížejme podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: ’To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já’. Co existuje jako vjem, minulý, budoucí, přítomný, vlastní nebo cizí, hrubý nebo jemný, nízký nebo vznešený, vzdálený nebo blízký, všechno vnímání nahlížejme podle pravdy, s dokonalou moudrostí takto: ’To mně nepatří, to nejsem já, to není moje já’. Co existuje jako rozlišování, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo vznešené, vzdálené nebo blízké, všechno rozlišování nahlížejme podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: ’To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já’. Co existuje jako uvědomování⁶, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo vznešené, vzdálené nebo blízké, všechno uvědomování nahlížejme podle pravdy, s dokonalou moudrostí takto: ’To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já’.

V takovém okamžiku, mnichové, bude mít zkušený svatý učedník už těla dost, bude mít pocitu dost, bude mít vjemů dost, bude

mít rozlišování dost, bude mít uvědomování dost. Znechuceně se odvrátí. Takto odvrácený se osvobodí. ’V osvobozeném je osvobození’⁷, toto poznání mu vzejde. ’Ukončeno je zrození, završeno asketství, hotové je dílo, ničím není tento svět’, tu porozumí.

Takového mnicha, mnichové, nazvěme ’otvíračem závor’, nazvěme ho ’zasypávačem propastí’, nazvěme ho ’šípů zbaveným’, nazvěme ho ’pout zbaveným’, nazvěme ho ’svatým, pod žádnou vlajkou, břemen zbaveným, odpoutaným’.

Jak se ale, mnichové, stane mnich ’otvíračem závor’? To mnich, mnichové, zavrhne nevědění, u kořene utne, učiní z něj pařez stromu, aby už nemohlo znovu vzklíčit, dál se rozvíjet. Tak, mnichové, se mnich stane ’otvíračem závor’.

Jak ale, mnichové, se mnich stane ’zasypávačem propastí’? To mnich, mnichové, zavrhne na nové jsoucno těhotný svět nových zrození, u kořene utne, učiní z něj pařez stromu, aby už nemohl znovu vzklíčit, dál se rozvíjet. Tak se, mnichové, stane mnich ’zasypávačem propastí’.

Jak se ale, mnichové, stane mnich ’zbaveným šípů’? To zavrhne, mnichové, mnich žízeň po životě, u kořene utne, učiní z ní pařez stromu, aby už nemohla znovu vzklíčit, dál se rozvíjet. Tak se, mnichové, stane mnich ’zbaveným šípů’.

Jak se ale, mnichové, stane mnich ’zbaveným pout’? To zavrhne, mnichové, mnich pět dolů ho vláčejících pout, u kořene utne, učiní z nich pařez stromu, aby už znovu nemohly vzklíčit, dál se rozvíjet. Tak se, mnichové, stane mnich ’zbaveným pout’.

A jak se, mnichové, stane mnich ’svatým, pod žádnou vlajkou, břemen zbaveným, odpoutaným’? To zavrhne, mnichové, mnich temnotu jáství, u kořene utne, učiní z ní pařez stromu, aby už znovu nemohla vzklíčit, dál se rozvíjet. Tak tedy, mnichové, se

mnich stane 'svatým, pod žádnou vlajkou, břemen zbaveným odpoutaným'.

Tohoto takto v mysli osvobozeného mnicha se neodvází pokoušet ani číhající Indo-Bráhma-Padžapati božstva: 'Upevněné je toto dokončené vědomí.' A proč se neodvází? Už za života⁸, mnichové, nazývám Dokončeného neuchopitelným.

Že takto mluvím, takto učím, mě obviňují někteří asketové a bráhmani, bezdůvodně, nicotně, chybně, neprávem: 'Nihilista je asketa Gótamo, zvěstuje zničení živých bytostí, záhubu, zrušení'. Co já nejsem, mnichové, co neříkám, z toho mě obviňují oni milí asketové a bráhmani, bezdůvodně, nicotně, chybně a neprávem: 'Nihilista je asketa Gótamo, zvěstuje zničení živých bytostí, záhubu, zrušení'. Jen jedno, mnichové, zvěstuji stejně dnes jako dříve: utrpení a vymýcení tohoto utrpení.

Když tu, mnichové, lidé Dokončeného haní, odsuzují, pronásledují a napadají, tu není Dokončený rozhořčený, nevrlý, není stísněné myslí. Když pak, mnichové, si lidé Dokončeného váží, chválí, ctí, tu není Dokončený veselý, rozradostněný, pozdvížené myslí. Když si tu, mnichové, lidé Dokončeného váží, chválí a ctí, tu si pomyslí, mnichové, Dokončený toto: 'Protože to bylo dříve promyšleno, mně teď prokazují takovouto čest'. Proto tedy, mnichové: když také vás, mnichové, lidé haní, odsuzují, pronásledují a napadají, nebuďte rozhořčení, nevrlí, ani stísněné myslí. Proto tedy, mnichové: když také vás si lidé váží, chválí a ctí, nebuďte veselí, rozradostnění, pozdvížené myslí. Proto tedy, mnichové, když si vás lidé váží, chválí a cení, myslíte si při tom: 'Protože to bylo dříve promyšleno, nám teď prokazují takovouto čest'.

Proto tedy, mnichové: co vám nepatří, toho se vzdejte, a to, že jste se toho vzdali, vám bude dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Co ale, mnichové, vám nepatří? Tělo, mnichové, vám nepatří: vzdejte

se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Pocit, mnichové, vám nepatří: vzdejte se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Vjemy, mnichové, vám nepatří, vzdejte se jich. Že jste se jich vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Rozlišování vám, mnichové, nepatří: vzdejte se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Uvědomování, mnichové, vám nepatří: vzdejte se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse.

Co myslíte, mnichové, když si nějaký muž, odnese nebo spálí to, co tady v tomto lese leží, trávu a klestí, větve a listy nebo nějak jinak s tím naloží podle libosti, budete si myslet: 'Nás odnáší tento muž, nás pálí nebo jinak s námi nakládá podle libosti?'

„Jistě ne, ó pane!“

„A proč ne?“

„Není to, ó pane, naše já, nejsme to my!“

„Právě tak také, mnichové, se vzdejte všeho, co vám nepatří a to, že jste se toho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. A co, mnichové, vám nepatří? Tělo, mnichové, vám nepatří: vzdejte se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Pocit, mnichové, vám nepatří: vzdejte se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Vjemy, mnichové, vám nepatří, vzdejte se jich. Že jste se jich vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Rozlišování vám, mnichové, nepatří: vzdejte se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse. Uvědomování, mnichové, vám nepatří: vzdejte se ho. Že jste se ho vzdali, bude vám dlouho sloužit k blahu, ke spáse.

Tak jsem, mnichové, zvěstoval pravdu, ukázal, odkryl, vyložil, odhalil.

Taková je pravda, mnichové, mnou zvěstovaná, ukázaná, odkrytá, vyložená, odhalená, a ti mnichové, kteří jsou svatí, ukončeného

klamu, dokončení, hotového díla, s odloženým břemenem, dosáhnouše spásy, zničili pouta k bytí, v dokonalé moudrosti osvobození: měnlivost už pro ně nikdy nebude.

Tak jsem, mnichové, zvěstoval pravdu, ukázal, odkryl, vyložil, odhalil.

Taková je pravda, mnichové, mnou zvěstovaná, ukázaná, odkrytá, vyložená, odhalená. A ti mnichové, kteří zavrhli pět dolů je vláčejících pout, všichni ti se dostanou vzhůru, aby se tam osvobodili a nevrátí se zpět na tento svět.

Tak jsem, mnichové, zvěstoval pravdu, ukázal, odkryl, vyložil, odhalil.

Taková je pravda, mnichové, mnou zvěstovaná, ukázaná, odkrytá, vyložená, odhalená, a ti mnichové, kteří zavrhli tři pouta, osvobození od lačnosti, nenávisti a omylu, ti téměř očištění, všichni ti se vrátí jen jednou, jen ještě jednou přijdou na tento svět, aby učinili konec utrpení.

Tak jsem, mnichové, zvěstoval pravdu, ukázal, odkryl, vyložil, odhalil.

Taková je pravda, mnichové, mnou zvěstovaná, ukázaná, odkrytá, vyložená, odhalená, a ti mnichové, kteří zavrhli tato tři pouta, všichni ti se stali posluchači poselství, unikli zkáze a spěchají plnému probuzení vstříc.

Tak jsem, mnichové, zvěstoval pravdu, ukázal, odkryl, vyložil, odhalil.

Taková je pravda, mnichové, mnou zvěstovaná, ukázaná, vyložená, odhalená, a ti mnichové, kteří jsou té pravdě oddáni, učení oddáni, ti všichni spěchají plnému probuzení vstříc.

Tak jsem, mnichové, zvěstoval pravdu, ukázal, odkryl, vyložil, odhalil.

Taková je pravda, mnichové, mnou zvěstovaná, ukázaná, vyložená, odhalená, a ti, kteří ke mně pociťují lásku a důvěru, všichni ti stoupají k nebesům.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mniši ze slov Vznešeného.

Potrava (Nivápasuttam)

To jsem slyšel¹. Svého času pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. Tam se obrátil Vznešený k mnichům: „Mnichové!“ „Vznešený!“ , odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Nedává lovec, mnichové, divoké zvěři potravu s myšlenkou: 'Tuto potravu, kterou tu rozhazují, může zvěř požívat, aby zůstala zdravá, aby se dožila stáří a dlouhou dobu z toho mohla žít', nýbrž, mnichové, myslí při tom: 'Touto potravou, kterou tu rozhazují, přilákána, oddá se zvěř slepému požitku; přilákána, slepému požitku oddána, stane se spokojenou, uspokojena bude se chovat nevázaně a v takovém stavu je vydána mým záměrům.'"

Tu přišlo, mnichové, první stádo zvěře, přilákáno potravou, kterou lovec nastražil a oddalo se slepému požitku; nalákána, slepému požitku oddána, zmenšila zvířata ostražitost, chovala se nevázaně a byla vydána všanc záměrům lovce. A tak nemohlo, mnichové, první stádo zvěře z moci lovce uniknout.

Tu si pomyslelo, mnichové, druhé stádo: 'Ti první byli přilákáni nastraženým pokrmem lovce, oddali se slepému požitku; takto nalákána, slepému požitku oddána, zmenšila zvířata ostražitost, chovala se nevázaně a byla vydána všanc záměrům lovce, a tak nemohla z moci lovce uniknout. My ale se nechceme přiblížit k

potravě, daleko od nešťastné potrawy stáhnem se do lesa zpět.' A zdržovali se daleko od nastražené potrawy, daleko od nešťastné potrawy stáhli se do lesa zpět. Ale v posledním měsíci léta, když prameny vyschly a tráva vyprahla, pocítili kromobyčejný hlad; kromobyčejně vyhládlí ztratili sílu, vysláblí vyhledali přece jen onu potravu, kterou lovec nastražil. Přilákání potravou, kterou lovec nastražil, se oddali slepému požitku; nalákána, slepému požitku oddána, zmenšila zvířata ostražitost, chovala se nevázaně a byla vydána všanc záměrům lovce. A tak nemohlo, mnichové, ani druhé stádo zvěře z moci lovce uniknout.

Tu si pomyslelo, mnichové, třetí stádo zvěře: 'Ti první ani ti druzí nemohli tedy z moci lovce uniknout. Co kdybychom se zdržovali jen poblíž místa, kde je potrava? Tam prodlévající, nebudeme nalákáni a slepě požívat potravu, a nepřilákání potravou, kterou lovec nastražil, neoddáme se slepě požitku; nenalákáni, slepému požitku neoddáni, nezmenšíme ostražitost, nebudem se chovat nevázaně a nebudem tak vydáni všanc záměrům lovce.' A zdržovali se v blízkosti onoho místa, kde lovec nastražil potravu; tam prodlévající užívali nenalákáni, ne slepě požitku oddáni, potravu; nenalákáni, ne slepě požitku oddáni, nezmenšili ostražitost a nechovali se nevázaně; protože se nechovali nevázaně, nebyli vydáni všanc záměrům lovce. Tu si řekli, mnichové, lovec a jeho společníci: 'Chytré je opravdu tohle třetí stádo zvěře, magickou moc musí tohle třetí stádo mít, nastražená potrava je pryč a žádný z nás nemůže přijít na to, odkud přišlo a kam odešlo. A my teď toto celé místo s potravou uzavřeme ohradou ze všech stran, abychom tak vyzvěděli, kde se třetí stádo zvěře zdržuje, kde se skrývá.' A ohradili celé místo plotem ze všech stran. A lovec a jeho společníci, mnichové, teď uviděli, kde se třetí stádo zdržuje, kde se skrývá. A tak nemohlo, mnichové, ani třetí stádo zvěře z moci lovce uniknout.

Tu si pomyslelo čtvrté stádo: 'Ani první, ani druhí, ba ani třetí nemohli z moci lovce uniknout. Což, když si vyhledáme místo, které by bylo lovcem a jeho společníkům nedostupné a odtud můžeme přijít k potravě nenalákání a slepému požitku neoddaní, nezměníme ostražitost, nebudem se chovat nevázaně a nebudem tak vydáni všanc záměrům lovce.' A vyhledali si místo, které bylo lovcem a jeho společníkům nedostupné a odtud přicházeli a požívali nenalákání a ne slepě potravu; nenalákání, slepému požitku neoddaní, nezměnili ostražitost, nechovali se nevázaně a nebyli tak vydáni všanc záměrům lovce. Tu si řekli, mnichové, lovec a jeho společníci: 'Skutečně chytré, opravdu, je tohle čtvrté stádo zvířete, magickou moc musí tohle čtvrté stádo mít, nastražená potrava je všechna pryč a žádný z nás nemůže přijít na to, odkud přišlo a kam odešlo. A my teď uzavřeme celé to místo s potravou ohradou ze všech stran, abychom tak vyzvěděli, kde se toto čtvrté stádo zdržuje, kde se skrývá.' A ohradili celé to místo s potravou plotem ze všech stran. Ale lovec a jeho společníci, mnichové, nenašli žádnou stopu, kde se čtvrté stádo zdržuje, kde se skrývá. Tu si řekli, mnichové, lovec a jeho společníci: 'Kdybychom teď splášili toto čtvrté stádo, tak splášíme i další a ti další zase další, a tak by mohla být tato potrava, která je tu nastražená, odmítnuta veškerou divou zvířeti: ponechejme tedy toto čtvrté stádo bez povšimnutí.' A lovec a jeho společníci, mnichové, nechali toto čtvrté stádo divoké zvířete bez povšimnutí. A tak mohlo, mnichové, čtvrté stádo zvířete uniknout z moci lovce.

Dal jsem tu, mnichové, přirovnání, abych objasnil smysl. Tady je pak ten smysl. Potrava: to je, mnichové, označení pěti žádostí. Lovec: to je, mnichové, označení přírody, té zlé. Společníci lovce: tak jsou označeni, mnichové, společníci přírody. Stádo zvířete: to je, mnichové, označení asketů.

Tu se nalákala první skupina asketů potravou, kterou nastražila příroda, nalákání rozkoší života, slepému požitku oddání, stali se nepozorní, nepozorní chovali se nevázaně a počínající si nevázaně, byli v takovém stavu, v té chuti na svět, vydání choutkám přírody. A tak nemohli, mnichové, ti první z moci přírody uniknout. Jako to první stádo zvířete se mi jeví, mnichové, tito první asketové.

Tu si pomyslela druhá skupina asketů: 'Ti první byli nalákání pokrmem, který nabízí příroda, nalákání touto rozkoší světa oddali se slepě požitku; nalákání, slepému požitku oddání, stali se nepozorní, nepozorní počínali si nevázaně a v takovém stavu, v této chuti na svět, byli vydání choutkám přírody a tak nemohli tito první z moci přírody uniknout. Ale my se budem držet stranou veškerého požitku potravy, od vši světské rozkoše a stáhnem se daleko od této nešťastné potravy do hloubi lesa.' A zdržovali se všeho požitku potravy, vši světské rozkoše a stáhli se daleko od nešťastné potravy do hloubi lesa. A živili se bylinami a houbami, divokou rýží a obilím, semeny a jádry, rostlinnou šťávou a pryskyřicí ze stromů, travami a kravinci, živořili z kořenů a plodů lesa, jedli pouze odpadlé plody. Ale v posledním měsíci léta, když prameny vyschly a tráva vyprahla, byli kromobyčejně vyhládlí; kromobyčejně vyhládlí ztratili sílu, bez síly ztratili duševní klid, přestrašení, rozrušení, vyhledali teď potravu, kterou nabízí příroda a vrátili se k slasti světa. Nalákání, slepému požitku oddání, zmenšili svou ostražitost, počínali si nevázaně a v takovém stavu, v této chuti na svět, byli vydání choutkám přírody. A tak nemohla, mnichové, ani tato druhá skupina asketů uniknout z moci přírody. Jako to druhé stádo zvířete mi připadají, mnichové, tito asketové.

Tu si pomyslela, mnichové, třetí skupina asketů: 'Ani ti první, ani ti druhí nemohli uniknout z moci přírody. Což kdybychom se zdržovali v blízkosti potravy, kterou skýtá příroda, poblíž světských radostí? Zde prodlévající, nebudeme nalákání a neoddáme se

slepému požitku; nenalákání a slepému požitku neoddáni nepřestane být ostražití, nebudeme se chovat nevázaně a nebudem tak vydáni všanc choutkám přírody.' A zdržovali se poblíž potravy, kterou skýtá příroda, poblíž světských radostí a zde prodlévající užívali nenalákání, ne slepě požitku oddání, potravu. Ale vyznávali nyní názory jako: 'Věčný je svět' nebo 'V čase je svět', 'Konečný je svět' nebo 'Nekonečný je svět', 'Duše a tělo je jedno a totéž' nebo 'Jiné je tělo a jiná je duše', 'Dokončený přetrvává po smrti' nebo 'Dokončený nepřetrvává po smrti', 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti' nebo 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává³ po smrti'. A tak nemohli, mnichové, ani tito třetí asketové uniknout z moci přírody. Jako to třetí stádo zvěře, mnichové, mi připadají tito třetí asketové.

Tu si pomyslela, mnichové, čtvrtá skupina asketů: 'Ani první, ani druhí, ba ani třetí nemohli z moci přírody uniknout. Což kdybychom vyhledali místo, které by přírodě a jejím společníkům nebylo dosažitelné? Odtud bychom mohli přistupovat k pokrmu, který dává příroda, k světskému požitku, a nenalákání a ne slepí ho požívat; nenalákání a slepému požitku neoddáni nezmenšíme svou ostražitost, nebudem se chovat nevázaně a nebudem tak vydáni všanc choutkám přírody.' A vyhledali si místo, které bylo přírodě a jejím společníkům nepřístupné. Odtud vycházeli pro pokrm, který nabízí příroda, pro světský požitek, a požívali nenalákání a ne slepí tuto potravu. Nenalákání, slepému požitku neoddáni, nezmenšili svou ostražitost, nechovali se nevázaně a nebyli vydáni všanc choutkám přírody. Tak mohli, mnichové, tito čtvrtí asketové z moci přírody uniknout. Jako to čtvrté stádo zvěře, mnichové, mi připadají tito čtvrtí asketové.

Jak ale, mnichové, je zabráněn přístup přírody a jejích společníků? To spočívá, mnichové, mnich, zcela vzdálen žádostem, vzdálen nesvatých věcí, v klidu ponořen do myslivě zvažující, v klidu

zrozené, blažené jasnosti, v zasvěcení prvního zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, po završení přemítání a myšlení, dosáhne mnich vnitřního klidu moře, jednoty myslí, osvobozené od zvažování a myšlenek, v jednotě zrozené blažené jasnosti, zasvěcení druhého zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, zrušil její oko a unikl tak zlému.

Dále pak, mnichové, v jasném klidu spočívá mnich, vyrovnaně, s pochopením, jasně vědomý, blaho pocituje v těle, o takovém říkají světci: 'S pochopením a s vyrovnanou myslí kdo vše vnímá, žije šťastně'. Tak dojde zasvěcení třetího zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a uniknul tak zlému.

Dále pak, mnichové, po zavržení radostí i strastí, po zrušení někdejší veselé i smutné myslí, dojde mnich zasvěcení klidně chápající, dokonalé čistoty, zbavené radostí i strastí, čtvrtého zření. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a uniknul tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání vnímání forem, po zrušení vnímání nevnímání, po završení vnímání mnohosti, dosáhne mnich v myšlence 'Prostor není oddělen' říše prostoru bez hranic. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a uniknul tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání prostoru bez hranic, dosáhne mnich v myšlence 'Vědomí nezná hranic' říše vědomí bez hranic. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a uniknul tak zlému.

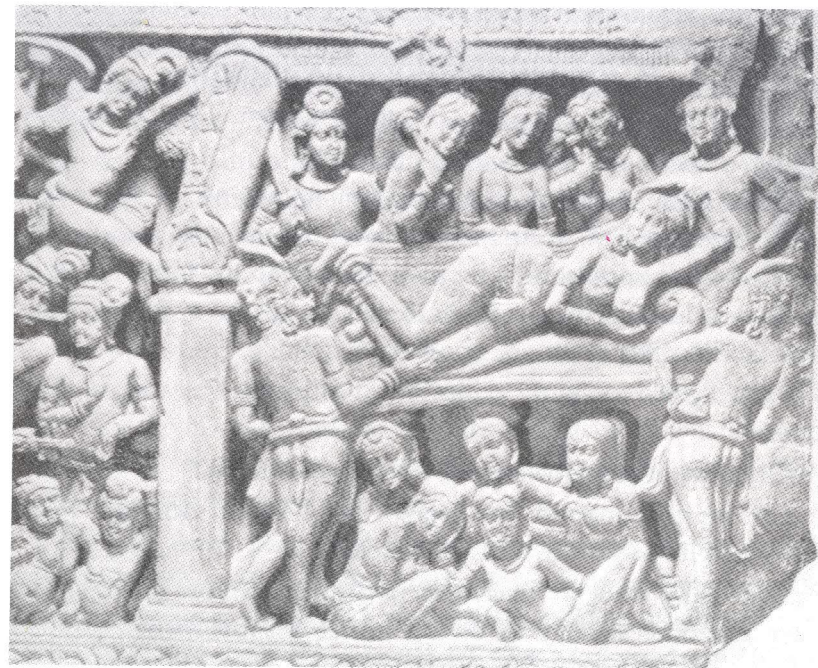
Dále pak, mnichové, po úplném překonání říše vědomí bez hranic, dosáhne mnich v myšlence 'Není tu nic' říše nebytí.

Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a uniknul tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání říše nebytí, dosáhne mnich hranice možného vnímání. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko a uniknul tak zlému.

Dále pak, mnichové, po úplném překonání hranice možného vnímání dosáhne mnich utišení schopnosti vnímat a klam moudře se dívajícího je u konce. Takový, mnichové, se nazývá mnichem: zastínil přírodu, beze stop zrušil její oko, unikl zlému, uniknul světskosti.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mnichové ze slov Vznešeného.

Sloní stopa I (Čúlahatthipadopamasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. V onom čase si vyjel jednoho odpoledne bráhman Janussoni na bílém vozíku s plachtou z města. Tu uviděl bráhman Janussoni z dále přicházet poutníka Pilotiku a poté, co se přiblížil, mu řekl:

„Odkudpak přichází ctihodný Vačhájáno za odpoledního slunce?“

„Odtamtud, milý, přicházím, od askety Gótama.“

„Co myslí ctihodný Vačhájáno: má asketa Gótamo velkou duchovní sílu? Je považován za mudrce.“

„Kdo jsem, milý, že bych měl posuzovat velikost duchovní síly askety Gótama! Takový by se mu musel alespoň rovnat, aby znal velikost duchovní síly askety Gótama.“

„Mocně, věru, oceňuje Vačhájáno asketu Gótama!“

„Kdo jsem, milý, že bych měl cenit asketu Gótama? Od oceněných je asketa Gótamo oceňován, nejvyšší z bohů i lidí.“

„Jakou vlastnost však ctihodný Vačhájáno zjistil, že je asketovi Gótamovi tak oddán?“

„Stejně jako, milý, když zkušený lovec slonů prohledává les se slony a narazí tam na ohromnou sloní stopu, velkou podél, velkou

našir a přijde k závěru: 'Jaký ohromný slon to musí být!', právě tak také, když jsem, milý, uviděl čtyři stopy askety Gótama, jsem usoudil: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.' Které čtyři?

To jsem viděl, milý, mnohé učené šlechtice, jemné, zkušené ve vedení rozhovoru, umějící takříkajíc i vlasy rozdvojovat, kteří svým ostrovtipem dokázali i nejkrásnější názory rozpitvat. Ti se doslechli: 'Sám asketa Gótamo navštíví po cestě tuto vesnici nebo město!' Tu vymysleli otázku: 'Tuto otázku předložíme asketovi Gótamovi, a když nám na tuto otázku takto odpoví, tak mu tímto způsobem zmateme slovo.' A uslyšeli: 'Sám asketa Gótamo dorazil na cestě do oné vesnice nebo města!' I odebrali se tam. A asketa Gótamo je oživil, povzbudil, vzrušil a nadchnul v poučném rozhovoru. A oni, asketou Gótamem, oživení, povzbuzení, vzrušení a nadchnuti, mu nedokázali položit ani jednu otázku, nemluvě o tom, že mu chtěli zmást slovo, spíš se stali přívrženci askety Gótama. Když jsem, milý, viděl tuto první stopu askety Gótama, tu jsem dospěl k závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.'

Dále pak, milý, jsem viděl mnohé učené kněze, jemné, zkušené ve vedení rozhovoru, umějící takříkajíc i vlasy rozdvojovat, kteří svým ostrovtipem dokázali i nejkrásnější názory rozpitvat. Ti se doslechli: 'Sám asketa Gótamo navštíví po cestě tuto vesnici nebo město!' Tu vymysleli otázku: 'Tuto otázku předložíme asketovi Gótamovi, a když nám na tuto otázku takto odpoví, tak mu tímto způsobem zmateme slovo.' A uslyšeli: 'Sám asketa Gótamo dorazil na cestě do oné vesnice nebo města!' I odebrali se tam. A asketa Gótamo je oživil, povzbudil, vzrušil a nadchnul v poučném rozhovoru. A oni, asketou Gótamem, oživení, povzbuzení, vzrušení a nadchnuti, mu nedokázali položit ani jednu otázku, nemluvě o tom, že mu chtěli zmást slovo, spíš se stali přívrženci askety

Gótama. Když jsem, milý, viděl tuto druhou stopu askety Gótama, tu jsem dospěl k závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.'

Dále pak, milý jsem viděl mnohé učené měšťany, jemné, zkušené ve vedení rozhovoru, umějící takříkajíc i vlasy rozdvojovat, kteří svým ostrovtipem dokázali i nejkrásnější názory rozpitvat. Ti se doslechli: 'Sám asketa Gótamo navštíví po cestě tuto vesnici nebo město!' Tu vymysleli otázku: 'Tuto otázku předložíme asketovi Gótamovi, a když nám na tuto otázku takto odpoví, tak mu tímto způsobem zmateme slovo.' A uslyšeli: 'Sám asketa Gótamo dorazil na cestě do oné vesnice nebo města!' I odebrali se tam. A asketa Gótamo je oživil, povzbudil, vzrušil a nadchnul v poučném rozhovoru. A oni, asketou Gótamem, oživení, povzbuzení, vzrušení a nadchnutí, mu nedokázali položit ani jednu otázku, nemluvě o tom, že mu chtěli zmást slovo, spíš se stali přívrženci askety Gótama. Když jsem, milý, viděl tuto třetí stopu askety Gótama, tu jsem dospěl k závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.'

Dále pak, milý, jsem viděl mnohé učené askety, jemné, zkušené ve vedení rozhovoru, umějící takříkajíc i vlasy rozdvojovat, kteří svým ostrovtipem dokázali i nejkrásnější názory rozpitvat. Ti se doslechli: 'Sám asketa Gótamo navštíví po cestě tuto vesnici nebo město!' Tu vymysleli otázku: 'Tuto otázku předložíme asketovi Gótamovi, a když nám na tuto otázku takto odpoví, tak mu tímto způsobem zmateme slovo.' A uslyšeli: 'Sám asketa Gótamo dorazil na cestě do oné vesnice nebo města!' I odebrali se tam. A asketa Gótamo je oživil, povzbudil, vzrušil a nadchnul v poučném rozhovoru. A oni, asketou Gótamem, oživení, povzbuzení, vzrušení a nadchnutí, mu nedokázali položit ani jednu otázku, nemluvě o tom, že mu chtěli zmást slovo, spíše prosili asketu Gótama, aby je přijal do řádu. A asketa Gótamo je přijal. A oni, přijati do řádu, žili

v osamění, odděleně, s vážnou myslí, snaživě, neúnavně. A v docela krátkém čase si ozřejmili, uskutečnili a dosáhli onoho cíle, kvůli kterému odcházejí vznešení synové z domova do bezdomoví, nejvyšší naplnění svatosti ještě za tohoto života. A říkali: 'Rozum jsme museli ztratit, rozum musíme znovu nalézt! My, kteří jsme se dříve domnívali být ne méně než askety: 'my jsme asketové'; my, kteří jsme se dříve domnívali být ne méně než svatými: 'my jsme svatí'; my, kteří jsme se dříve domnívali být ne méně než vítězi: 'my jsme vítězové', teď teprve jsme askety, teď teprve jsme svatí, teď teprve jsme vítězové!' Když jsem uviděl, milý, tuto čtvrtou stopu askety Gótama, tu jsem dospěl k závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.' A protože jsem tedy, milý, uviděl tyto čtyři stopy askety Gótama, proto jsem dospěl k závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.'"

Po těchto slovech vystoupil bráhma Janussoni ze svého bílého vozíku s plachtou, odhalil svá ramena, poklonil se uctivě tím směrem, kde pobýval Vznešený a třikrát pozdravil:

„Budiž uctěn, Vznešený,
svatě probuzený muži!

Budiž uctěn, Vznešený,
svatě probuzený muži!

Budiž uctěn, Vznešený,
svatě probuzený muži!

Ó, kéž bychom měli příležitost se setkat, aby mezi námi vznikla řeč!“

A bráhma Janussoni se odebral tam, kde pobýval Vznešený, vyměnil si se Vznešeným zdvořilý pozdrav a přátelská, pamětihodná slova a posadil se stranou. Sedě stranou, vyprávěl potom bráhma Janussoni Vznešenému o svém setkání s poutníkem Pilotikem a celý jejich rozhovor. Poté se obrátil Vznešený na bráhmata Janussoni a řekl:

„Až dosud, bráhmane, je srovnání se sloní stopou nedokonalé; jak ale, bráhmane, toto přirovnání vylepšit, to poslyš a dávej pozor na mou řeč.“

„Ano, ó pane!“ , odpověděl pozorně bráhma Janussoni Vznešenému. Vznešený tedy řekl:

„Když tu, bráhmane, prohledává lovec slonů nějaký les se slony a nalezne tam mocnou sloní stopu, velkou podél, velkou našít a je to zkušený lovec, tak nepříjde hned k závěru: 'Jaký mocný slon to musí být!' A proč ne? Existují totiž, bráhmane, ve sloním lese sloní samice s velkými chodidly, zvané trpaslice, a jejich stopa by to mohla být. Sleduje tuto stopu, a tím, že ji dále sleduje, narazí v lese na další mocnou sloní stopu s pošlapaným rákosem. Je-li ale zkušený lovec, ani teď nedojde k závěru: 'Jaký mocný slon to musí být!' A proč ne? Existují totiž v lese, bráhmane, sloní samice s velkými chodidly, zvané ničitelky rákosu, a jejich stopa by to mohla být. Sleduje tuto stopu a tím, že ji dál sleduje, nalezne v lese další mocnou sloní stopu, velkou podél, velkou našít, s pošlapaným a na to napadaným, kly roztrhaným rákosem. Je-li to zkušený lovec, tak ani teď nedojde k závěru: 'Jaký ohromný slon to musí být!' A proč ne? Existují totiž, bráhmane, ve sloním lese sloní samice s velkými chodidly, zvané trhačky rákosu, a jejich stopa by to mohla být. Sleduje tuto stopu a tím, že ji dál sleduje, narazí v lese na další

mocnou sloní stopu, velkou podél, velkou našít, s pošlapaným a na to napadaným, kly roztrhaným rákosem a na to napadaným zlámaným větvořím vysokých stromů. A spatří potom slona u úpatí stromu nebo na nějaké mýtině, jak právě jde nebo stojí nebo leží. Pak teprve dojde k závěru: 'To je on, ten ohromný slon!'

Právě tak také, bráhmane, se objeví Dokončený na světě, Svatý, dokonale Probuzený, Osvědčený ve vědění a životě, Vítaný, Znalec světa, Učitel lidí, jemuž není rovno, Mistr bohů a lidí, Probuzený, Vznešený. Ukáže tento svět se svými bohy, svými dobrými a zlými duchy, se svými houfy kněží a kajícníků, bohů a lidí, poté, co jim sám porozuměl, co do nich pronikl. Zvěstuje učení, jehož začátek pochválí, jehož střed pochválí, jehož konec pochválí, smyslu i slovu věrný, vyloží dokonale očištěné, čisté asketství.

Toto učení uslyší otec rodiny nebo syn otce rodiny nebo někdo zrozený v nějakém jiném stavu. Poté, co toto učení uslyší, získá důvěru k Dokončenému. Naplněn důvěrou, myslí a přemítá takto: 'Vězením je domácnost, špinavý kout, svobodná, nebeská je cesta poutnictví. Nejde, opravdu, uskutečnit, když člověk zůstane doma, bod za bodem úplné, čisté asketství. Což, kdybych teď s ostříhanou hlavou a vousy, v prostých šatech, odešel z domova do bezdomoví?' A tak, později, zanechá svůj malý nebo velký statek, opustí svůj malý nebo velký kruh příbuzných a odejde s ostříhanou hlavou a vousy, v prostých šatech, z domova do bezdomoví.

Stane se tak poutníkem a přijme povinnosti řádu mnichů. Zabíjení živých zavrhnul, zabíjení živých se vzdálil: bez hole, bez meče, citlivý, plný účasti, žije láskou ke každé živé bytosti, soucitem. Brát, co se mu nedává, zavrhnul, brání toho, co se mu nedává, je mu cizí; co se mu dává, přijímá, na odevzdané čeká, nezlodějsky smýšlí, s očištěným srdcem. Necudnost zavrhnul, žije cudně, páření je mu cizí, zákon obyčejných. Lež zavrhnul, pravdě je oddaný, pevný, důvěryhodný, není pokrytec a lichotník světa. Vyřizování

zavrhnul, vyřizování je mu cizí: co tady slyšel, tam zas znovu nevypráví, aby to rozdvojil; tak sjednocuje rozdvojené, upevňuje svázané, svornost mu dělá radost, svornost ho těší, svornost ho obšťastňuje, svornost slovem podporuje. Hrubá slova zavrhnul, hrubým slovům se vzdálil; slova, která jsou prostá nadávek, uchu lahodná, plná lásky, k srdci pronikající, zdvořilá, mnohé potěšující, mnohé pozvedající, taková slova volí. Tlachání a klábosení zavrhnul, od tlachání a klábosení se drží stranou: v pravou chvíli mluví, ve shodě se skutečností, na smysl dává pozor, věren učení a řádu; jeho řeč je bohatá obsahem, zdobená příležitostně přirovnáním, jasná a určitá, svému předmětu přiměřená.

Sázení a pěstování rostlin zavrhnul. Jednou denně přijímá potravu, v noci je lačný, je mu cizí pojídat v nevhodnou dobu. Tanci, zpěvu, hře a představení se vyhýbá. Věnce, libé vůně, libé masti, ozdoby a okrasy odmítá. Vysokým, nádherným lůžkem opovrhuje. Zlato a stříbro nepřijímá. Syrové zrno nepřijímá. Syrové maso nepřijímá. Ženy a dívky nepřijímá. Sluhy a služky nepřijímá. Kozy a ovce nepřijímá. Slepice a prasata nepřijímá. Slony, krávy a koně nepřijímá. Domy a pole nepřijímá. Zprávy, informace a smlouvy nepřijímá. Koupi a prodeji se vyhýbá. Falešné míry a váhy jsou mu cizí. Křivé cesty podplácení, klamání a podvody jsou mu cizí. Od rvaček, bitek, hádek, loupeží, pustošení a násilí je vzdálen.

Je spokojen s oděvem, který mu pokrývá tělo, s almužnou, která mu dopřává život. Kamkoliv putuje, putuje pouze v oděvu a s miskou na almužnu. Stejně jako pták, kamkoliv letí, letí jen s břemenem svých křídel, právě tak je mnich spokojen pouze s oděvem, který pokrývá jeho tělo a s miskou na almužnu, která mu dopřává život. Kamkoliv potom putuje, putuje pouze takto opatřený¹.

Plněním těchto svatých pravidel pociťuje vnitřní, ničím nezašpiněné štěstí.

Spatří-li pak zrakem nějakou formu, nezískává žádný sklon, nevytváří žádný úmysl. A protože se žádost a rozmrzelost, zlé a špatné myšlenky, velmi brzy zmocní toho, kdo nad nimi nebdí, je pilný v jejich střežení, opatruje pohled, bdí bedlivě u pohledu.

'Slyší-li pak sluchem nějaký tón'

'Cítí-li pak čichem nějakou vůni'

'Chutná-li pak chutí nějakou šťávu'

'Cítí-li pak hmatem nějaký dotyk'

'Pozná-li pak myslí nějakou věc',

nezískává žádný sklon, nevytváří žádný úmysl. A protože se žádost a rozmrzelost, zlé a špatné myšlenky velmi brzy zmocní toho, kdo nad nimi nebdí, je pilný v jejich střežení, opatruje mysl, bdí horlivě u myšlenek.

Plněním tohoto svatého ovládnání smyslů pociťuje vnitřní, ničím nezašpiněné štěstí.

Jasně vědomý přichází i jde, jasně vědomý se dívá sem i tam, jasně vědomý se zvedá, pohybuje, jasně vědomý nosí řádový oděv a misku na almužnu, jasně vědomý jí a pije, žvýká a chutná, jasně vědomý se vyprazdňuje, jasně vědomý chodí, stojí, sedí, usíná i probouzí se, mluví i mlčí.

Věrný těmto svatým pravidlům, věrný tomuto svatému ovládnání smyslů, věrný tomuto svatému, jasnému vhledu, hledá nějaké odlehlé, klidné místo, nějaký háj nebo patu stromu, jeskyni, proláklinu ve skále, hřbitov, nitro lesa, kupku slámy v širé rovině. Po jídle, když se navrátí z cesty za almužnou, si sedne se zkříženýma nohama, se vzpřímeným tělem a pěstuje vhled. Světské žádosti zavrhnul a spočívá s myslí prostou žádosti, od žádosti čistí své srdce. Nenávist zavrhnul, spočívá s myslí prostou nenávisti, plný lásky a soucitu ke všem živým bytostem, čistí své srdce od nenávisti. Mdlou únavu zavrhnul, od mdlé únavy je osvobozen, s láskou ke světlu,

vnímavý, jasně vědomý, čistí své srdce od mdlé únavy. Pyšnou nevrlost zavrhnul, od pýchy je osvobozen, s niternou, klidnou myslí čistí své srdce od pyšné nevrlosti. Nerozhodnost zavrhnul, unikl nejistotě, nepochybuje o dobrém, od nerozhodnosti čistí své srdce.

Když pak odstranil těchto pět zábran, seznámil se s nečistotou myslí, která ochromuje, zcela vzdálen žádostem, vzdálen nesvatých věcí, žije v myslivě zvažující, v klidu zrozené, blažené jasnosti, v zasvěcení prvního zření.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

Avšak zde ještě nedojde svatý učedník závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.' Neboť dále pak, bráhmane: po zavržení myšlení a přemítání dosáhne mnich vnitřní tichosti moře, jednoty myslí, osvobozené od myšlení i zvažování, v jednotě zrozené, blažené jasnosti, zasvěcení druhého zření.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

Avšak ani zde ještě nedojde svatý učedník k závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.' Neboť dále pak, bráhmane: v blaženém klidu spočívá mnich, vyrovnaně, s porozuměním, jasně vědomý, štěstí pociťuje v těle, o takovém říkají světci: 'Vyrovnaně, s porozuměním kdo vše vnímá, žije šťastně', tak dosáhne zasvěcení druhého zření.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

Avšak ani zde ještě nedojde svatý učedník závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.' Neboť dále pak, bráhmane: po zavržení radosti i strastí, po zrušení někdejší veselé i smutné myslí, dosáhne mnich

zasvěcení vyrovnané, chápající, dokonalé čistoty, prosté radosti i strasti, čtvrtého zření.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

Avšak ani zde ještě nedojde svatý učedník závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.'

S takovou myslí, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, zaměří svou mysl na vzpomínavé poznávání dřívějších forem bytí. Vzpomíná si na různé dřívější existence, jako na jeden život, pak na dva životy, pak na tři životy, pak na čtyři životy, pak na pět životů, pak na deset životů, pak na dvacet životů, pak na třicet životů, pak na čtyřicet životů, pak na padesát životů, pak na sto životů, pak na tisíc životů, pak na sto tisíc životů, pak na časy povstávání různých světů, pak na časy zanikání různých světů, pak na časy povstávání a zanikání různých světů. 'Tady jsem byl, ono jméno jsem měl, k oné rodině jsem patřil, to byl můj stav, to moje povolání, takové blaho a bolest jsem zažil, to byl můj konec. Potom zas jinak vstoupil jsem do bytí: tady jsem nyní byl, toto jméno jsem teď měl, k této rodině jsem patřil, to byl můj stav, to moje povolání, takové blaho a bolest jsem zažil, to byl můj konec; pak zase jinak vstoupil jsem znovu do bytí.' Tak si vzpomíná na různé dřívější existence, se svými svéráznými rysy, se svéráznými vztahy.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

Avšak ani zde ještě nedojde svatý učedník závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.'

S takovou myslí, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, obrátí svou mysl k poznávání vzniku a zániku bytostí. Nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, vidí bytosti zanikat a znovu se zjevovat, nízké i ušlechtilé, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné a poznává, jak se bytosti podle svých činů znovu navracejí: 'Tyto milé bytosti jsou ovšem v činech oddány zlému, slovy oddány zlému, v myšlenkách oddány zlému, haní svaté, cení si zkaženost, zkaženost provádějí; při zániku těla, po smrti, se dostanou na zcestí, na špatnou stopu, hluboko dolů, do spodního světa. Ony milé bytosti jsou ale v činech oddány dobrému, slovy oddány dobrému, v myšlenkách oddány dobrému, nehaní svaté, dbají toho pravého, činí to právě; při zániku těla, po smrti, se dostanou na dobrou stopu, do světa blaženosti.' Tak vidí nebeským okem, očištěným, přesahujícím lidské možnosti, bytosti zanikat a znovu se objevovat, nízké i ušlechtilé, hezké i nehezké, šťastné i nešťastné a poznává, jak se bytosti podle svých činů navracejí.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

Avšak ani zde nedojde svatý učedník závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.' S takovou myslí, zvnitřnělý, čistý, očištěný, zbavený zbytečností, pružný, ohebný, pevný, neporušitelný, zaměří mysl na poznání zániku klamu. 'To je utrpení', poznává podle pravdy. 'To je vývoj utrpení', poznává podle pravdy. 'To je zánik utrpení', poznává podle pravdy. 'To je cesta vedoucí k zániku utrpení', poznává podle pravdy. 'To je klam', poznává podle pravdy. 'To je vývoj klamu', poznává podle pravdy. 'To je zánik klamu', poznává podle pravdy. 'To je cesta vedoucí k zániku klamu', poznává podle pravdy.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

Také zde ještě nedojde svatý učedník závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci', ale přichází nyní k dokončení. Neboť takto poznává, takto se dívá, osvobodí se jeho mysl od klamu přání, osvobodí od klamu bytí, osvobodí od klamu nevědění. 'V osvobozeném je osvobození', toto poznání mu vzejde. 'Ukončeno zrození, završeno asketství, dokončeno dílo, ničím není tento svět', tu porozumí.

To se ale, bráhmane, nazývá stopou Dokončeného, značkou Dokončeného, vrypem Dokončeného.

A zde konečně, bráhmane, dojde svatý učedník k závěru: 'Dokonale probuzený je Vznešený, blahodárné je učení Vznešeného, správně zasvěcení učedníci.' A zde je pak, bráhmane, přirovnání se sloni stopou úplné.

Po těchto slovech řekl bráhman Janussoni Vznešenému:

„Výborně, ó Gótamo, výborně, ó Gótamo! Stejně, ó Gótamo, jako když se padlé znovu postaví nebo přikryté odkryje nebo zbloudilému cesta ukáže nebo rozsvítí světlo v temnotách: 'Kdo má oči, bude vidět věci!', právě tak vysvětlil Gótamo učení ze všech stran. A tak hledám u Gótama útočiště, u učení, u učedníků, nechť mě Gótamo považuje za příznivce, ode dneška až do konce života věrného.“

Saččako (Čūlasaččakasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Vesálí, ve Velkém lese, v poustevně. Ve stejnou dobu žil ve Vesálí mladý nigantha¹, džain, vyškolený dialektik, výborný řečník, mnohými velmi ceněný. Ten rozhlašoval po celém Vesálí:

„Rád bych poznal asketu nebo kněze, třeba i mistra s mnohými žáky a příznivci, považujícího se za svatého, dokonale probuzeného, který by se při slovním střetu se mnou neroztrásl, nezachvěl, nezakolísal, který by se nezapotil! Ano, i kdybych oslovil svou řečí neživoucí sloup, i ten by se zasažen mou řečí zachvěl, zakolísal, roztrásl - nemluvě o človíčku!“

Tu se odebral ctihodný Assadži, včas připravený, ve svrchním šatě a s miskou, za almužnou do Vesálí. Saččako, mladý džain, právě chodil po Vesálí nahoru a dolů, sem a tam, a uviděl ctihodného Assadžiho zdáli přicházet. Když ctihodného Assadžiho spatřil, zamířil k němu, vyměnil si s ním zdvořilý pozdrav a přátelská, paměťhodná slova a postavil se stranou. Potom řekl Saččako, mladý džain, ctihodnému Assadžimu:

„Jak poučuje, ctihodný Assadži, asketa Gótamo své žáky a jaká je poučka, která u žáků askety Gótama platí nejvíc?“

„Takto, Aggivéssano, poučuje Vznešený své žáky a taková je poučka, která u žáků Vznešeného platí nejvíc: 'Tělo, mnichové,

je pomíjivé, pocit je pomíjivý, vjem je pomíjivý, rozlišování je pomíjivé, vědomí je pomíjivé. Tělo, mnichové, je bez pravého bytí, pocit je bez pravého bytí, vjem je bez pravého bytí, rozlišování je bez pravého bytí, vědomí je bez pravého bytí. Všechno rozlišování je pomíjivé, všechny věci jsou bez pravého bytí.' Tak; Aggivéssano, poučuje Vznešený své žáky a taková je poučka, která u žáků platí nejvíc.“

„Špatné věci, opravdu, jsme slyšeli, Assadži, když jsme vyslechli tuto řeč askety Gótama. Ó, kéž bychom se příležitostně s oním ctihodným Gótamem někdy setkali, že by vzešla nějaká rozprava, abychom tento zhoubný názor vyvrátili!“

V onen čas se sešla ličchavijská šlechta se svým doprovodem, asi pět set lidí, v městském domě panstva, k jakési poradě. A Saččako, mladý džain, se odebral tam, kde šlechticové pobývali a takto je oslovil:

„Kéž by byli vznešení šlechticové přítomni, kéž by byli vznešení šlechticové přítomni! Dnes se bude konat mezi mnou a asketou Gótamem rozhovor. Jestli se asketa Gótamo se mnou utká, jak se se mnou utkal jeden z jeho nejznámějších žáků, mnich Assadži, tak podobně, jako popadne silný muž chlupatého skopce za chlupy, přitáhne ho a vláčí, popadnu, přitáhnu a povláčím také já svou řečí asketu Gótama; nebo podobně jako silný pacholek pálenkáře umí hodit obrovský rošt do bahna a tam ho uchopit, potáhnout a převracet, tak také já svou řečí asketu Gótama přitáhnu, otočím a převrátím; nebo stejně jako silný pacholek pálenkáře uchopí velké síto za držák a dokáže ho sem tam smýkáním procedit, tak také já budu svou řečí asketu Gótama sem tam smýkat, cedit; nebo stejně jako šedesátiletý slon vstoupí do hlubokého lotosového jezírka a koupe se tam k osvěžení, tak také já mám v úmyslu se takto asketou Gótamem osvěžit. Kéž by byli vznešení šlechticové přítom-

ní, kež by byli vznešení šlechticové přítomni! Dnes se bude konat mezi mnou a asketou Gótamem rozhovor.“

Tu si řekli někteří ličchavijští: „Co asi? Zruší asketa Gótamo slovo Saččaka, mladého džaina, nebo Saččako, mladý džain zruší slovo askety Gótama?“ Jiní z ličchavijských si říkali: „Co asi? Zruší tento chvástal Saččako, mladý džain, slovo Vznešeného nebo zruší Vznešený slovo Saččaka, mladého džaina?“ A Saččako Niganthaputto se potom odebral, doprovázen pěti sty ličchavijskými, k Velkému lesu, do poustevny.

V tuto dobu si vyšel houf mnichů do přírody. Tu přišel k mnichům Saččako, mladý džain, a řekl jim:

„Kdepak teď pobývá, milí, ctěný Gótamo? Rádi bychom spatřili ctěného Gótama!“

„Vznešený, Aggivéssano, se odebral do Velkého lesa a zdržuje se až do večera pod jedním velkým stromem.“

Tu se obrátil Saččako, mladý džain, s četným houfem ličchavijských do nitra Velkého lesa, vyhledal Vznešeného, vyměnil se Vznešeným zdvořilý pozdrav a přátelská, paměťihodná slova a usedl stranou. Někteří ličchavijští se uctivě sklonili před Vznešeným; jiní si se Vznešeným vyměnili pozdrav a přátelská, paměťihodná slova a usedli stranou; jiní zase sepjali ruce ke Vznešenému a usedli stranou; jiní zase oznámili Vznešenému jméno a stav a usedli stranou; a jiní jen tiše usedli. Potom řekl Saččako, mladý džain, Vznešenému:

„Smím se ctěného Gótama na něco zeptat, dopřeje-li mi ctěný Gótamo odpověď?“

„Ptej se, Aggivéssano, podle libosti.“

„Jak poučuje ctěný Gótamo své žáky a jaká je poučka, která u žáků a ctěného Gótama platí nejvíce?“

„Takto, Aggivéssano, poučuji žáky a taková je poučka, která u mých žáků platí nejvíce: 'Tělo, mnichové, je pomíjivé, pocit je pomíjivý, vjem je pomíjivý, rozlišování je pomíjivé, vědomí je pomíjivé. Tělo, mnichové, je bez pravého bytí, pocit je bez pravého bytí, vjem je bez pravého bytí, rozlišování je bez pravého bytí, vědomí je bez pravého bytí. Všechno rozlišování je pomíjivé, všechny věci jsou bez pravého bytí.' Tak, Aggivéssano, poučuji žáky, a taková je poučka, která u mých žáků platí nejvíce.“

„Přirovnání, ó Gótamo, mně vysvitlo!“

„Vysvětli ho, Aggivéssano,“ řekl Vznešený.

„Stejně jako, ó Gótamo, všechna semena i všechny rostliny, které dosahují zdaru, rozvoje a zralosti, jsou podmíněny zemí, v zemi mají oporu a tak dosahují zdaru, rozvoje a zralosti; nebo dále, stejně, ó Gótamo, jako všechna sílu vyžadující díla jsou podmíněna zemí, v zemi mají oporu a tak jsou vykonána: právě tak také, ó Gótamo, žije a tyje člověk z tělesnosti, v těle má oporu a plodí dobré nebo špatné; žije a tyje člověk z citlivosti, v citu má oporu a plodí dobré nebo špatné; žije a tyje člověk z vnímání, o vnímání se opíraje, plodí dobré nebo špatné; žije a tyje člověk z rozlišování, v rozlišování má oporu a plodí dobré nebo špatné; žije a tyje člověk z vědomí, o vědomí se opíraje, plodí dobré nebo špatné.“

„Tak je tedy, Aggivéssano, tvoje mínění: 'Tělo je mé já, pocit je mé já, vnímání je mé já, rozlišování je mé já, vědomí je mé já?'“

„Jistě, ó Gótamo! Já říkám: 'Tělo je mé já, pocit je mé já, vnímání je mé já, rozlišování je mé já, vědomí je mé já', a toto velké množství lidí to říká také!“

„Co je ti, Aggivéssano, do velkého množství? Řiď se jen, Aggivéssano, svým vlastním názorem.“

„Dobře tedy, ó Gótamo, já říkám: 'Tělo je mé já, pocit je mé já, vnímání je mé já, rozlišování je mé já, vědomí je mé já.'“

„Pak ti chci, Aggivéssano, položit pár otázek: jestli se ti bude chtít, můžeš mi je zodpovědět. Co myslíš, Aggivéssano, splní se nějakému pomazanému králi, jako je například král Pasenadi z Kóšaly nebo král Adžatasattu Vedehiputto z Magadhá, přání, ve své říši popravít odsouzence k smrti nebo dát někoho do klatby nebo někoho vyobcovat do vyhnanství?“

„Jistě, ó Gótamo, takové přání se pomazanému králi, jako je Pasenadi z Kóšaly nebo král Adžatasattu Vedehiputto z Magadhá, splní. Ano, dokonce i těmto zde shromážděným šlechticům, ó Gótamo, jako například Vadždžinům nebo Mallejům, se splní přání na vlastním území popravovat, dát do klatby, vyobcovat - tak jako pomazanému králi, jako je král Pasenadi z Kóšaly nebo král Adžatasattu Vedehiputto z Magadhá! Může se splnit, ó Gótamo, je to opravdu tak!“

„Co myslíš potom, Aggivéssano, který tedy říkáš: 'Tělo je mé já', splní se ti u tohoto těla přání: 'Takové má mé tělo být, takové nemá mé tělo být?'“

Na tato slova zůstal Saččako Nighantaputto němý. A podruhé řekl Vznešený Saččakovi:

„Co myslíš potom, Aggivéssano, který tedy říkáš: 'Tělo je mé já', splní se ti u tohoto těla přání: 'Takové má mé tělo být, takové nemá mé tělo být?'“

A podruhé zůstal Saččako němý. Tu tedy řekl Vznešený Saččakovi:

„Odpověz, Aggivéssano, teď se nesluší mlčet. Kdo potřetí, Aggivéssano, podle počtu Dokončeného na otázku nedá žádnou odpověď, toho hlava se ihned rozskočí na sedm dílů³!“

„Ať se mě ctěný Gótamo zeptá, já odpovím.“

„Co myslíš, Aggivéssano, který tedy říkáš: 'Tělo je mé já', splní se ti u tohoto těla přání: 'Takové má mé tělo být, takové nemá mé tělo být?'“

„To ne, ó Gótamo.“

„Všimni si, Aggivéssano, a jestli jsi si všiml, Aggivéssano, odpověz: neboť nespojuješ poslední s prvním, ani první s posledním. Co myslíš, Aggivéssano, který tedy říkáš: 'Pocit je mé já', splní se ti u tohoto pocitu přání: 'Takový má můj pocit být, takový nemá můj pocit být?'“

„To ne, ó Gótamo.“

„Všimni si, Aggivéssano, a jestli jsi si všiml, Aggivéssano, odpověz: neboť nespojuješ poslední s prvním, ani první s posledním. Co myslíš, Aggivéssano, který tedy říkáš: 'Vnímání je mé já', splní se ti u tohoto vnímání přání: 'Takový má můj vjem být, takový nemá můj vjem být?'“

„To ne, ó Gótamo.“

„Všimni si, Aggivéssano, a jestli jsi si všiml, Aggivéssano, odpověz: neboť nespojuješ poslední s prvním, ani první s posledním. Co myslíš, Aggivéssano, který tedy říkáš: 'Rozlišování je mé já', splní se ti u tohoto rozlišování přání: 'Takové má mé rozlišování být, takové nemá mé rozlišování být?'“

„To ne, ó Gótamo.“

„Všimni si, Aggivéssano, a jestli jsi si všiml, Aggivéssano, odpověz: neboť nespojuješ poslední s prvním, ani první s posledním. Co myslíš, Aggivéssano, který tedy říkáš: 'Vědomí je mé já', splní se ti u tohoto vědomí přání: 'Takové má mé vědomí být, takové nemá mé vědomí být?'“

„To ne, ó Gótamo.“

„Všimni si, Aggivéssano, a jestli jsi si všiml, Aggivéssano, odpověz: neboť nespojuješ poslední s prvním, ani první s posledním. Co myslíš, Aggivéssano, je tělo nepomíjivé nebo pomíjivé?“

„Pomíjivé, ó Gótamo!“

„Co je ale pomíjivé, je to bolestné nebo blahé?“

„Bolestné, ó Gótamo!“

„Co je ale pomíjivé, bolestné, měnlivé, může se o tom tvrdit: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já?'“

„Ovšemže ne, ó Gótamo!“

„Co myslíš, Aggivéssano: jsou pocity, vjemy, rozlišování, uvědomování nepomíjivé nebo pomíjivé?“

„Pomíjivé, ó Gótamo!“

„Co je ale pomíjivé, je to bolestné nebo blahé?“

„Bolestné, ó Gótamo!“

„Co je ale pomíjivé, bolestné, měnlivé, může se o tom tvrdit: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já?'“

„Jistě ne, ó Gótamo!“

„Co myslíš, Aggivéssano, kdo tu je závislý na bolestném, bolestné sleduje, s bolestným je spojený, bolestné takto zvažuje: 'To patří mně, to jsem já, to je mé já', může takový člověk bolest skutečně pochopit, může, takto bolestí obklopen, se jí zbavit?“

„Jak by to bylo možné, ó Gótamo, to ne, ó Gótamo!“

„Stejně asi, Aggivéssano, jako když člověk, který ctí kvalitní dřevo, kvalitní dřevo hledá, na kvalitní dřevo vyjde opatřenou ostrou sekyrou do lesa a tam spatří skupinu banánových palm, rovných, mladých, krásně rostlých; jednu z nich pokácí, odřízne korunu a z jejích listů vytvoří srolováním jakoby kmen; když pak tuto trubku z listů rozvine, nenalezne tam ani špatné dřevo, nemluvě o kvalitním, právě tak také, Aggivéssano, jsi se ve svém rozhovoru ukázal

dutým, prázdným, nicotným. Neboť jsi, Aggivéssano, ve Vesáli mluvil takto: 'Rád bych poznal asketu nebo kněze, třeba i mistra s mnohými žáky a příznivci, považujícího se za svatého, dokonale probuzeného, který by se při slovním střetu se mnou neroztřásl, nezachvěl, nezakolísal, který by se nezapotil! Ano, i kdybych oslovil svou řečí neživoucí sloup, i ten by se zasažen mou řečí zachvěl, zakolísal, roztřásl - nemluvě o človíčku!' Tobě však, Aggivéssano, stékají kapky potu s čela a padají na zem. Mé tělo ale, Aggivéssano, je v této chvíli dosud bez potu.“

Tak nabídnul Vznešený v tomto shromáždění pohled čistý jako zlato.

Na tato slova usedl Saččako, mladý džain, zamlkle a vyděšeně, s ohnutými zády a svěšenou hlavou, v obličejí celý červený, beze slov.

Když pak Dummukho, jeden ličchavijský princ, viděl, jak tu sedí Saččako, mladý džain, zamlkle a vyděšeně, s ohnutými zády a svěšenou hlavou, v obličejí celý červený, beze slov, řekl Vznešenému:

„Přirovnání, Vznešený, mně vysvitlo!“

„Vysvětli ho, Dummukho,“ řekl Vznešený.

„Stejně jako, ó pane, kdyby byl v blízkosti nějaké vesnice nebo města rybník a v něm žil krab a z této vesnice nebo města by přitáhl houf dětí, které by se tam koupaly a našly by toho kraba a vytáhly ho z vody na břeh, a kdykoliv by pak, ó pane, krab vystrčil klepetu, pokaždé by na něj děti hodily klacek nebo kámen a tak by byl, ó pane, tento krab na všech svých údech otlučený, pobitý, zbavený schopnosti se zase pohybovat ve vodě jako dřív: právě tak také, ó pane, má Saččako Nighantaputto od Vznešeného vylámané, zničené všechny své trny, ostny, hroty a nyní je, ó pane, Saččako

Nighantaputto zbavený schopnosti na Vznešeného znovu zaútočit v odvážném rozhovoru.“

Na tato slova řekl Saččako ličchavijskému Dummukhovi:

„Jen jdi, Dummukho, jen jdi, Dummukho! Nemluvíme s tebou, mluvíme zde se ctěným Gótamem. Zapomeňme, ó Gótamo na onu dialektiku, která se tak běžně užívá mezi mnou a ostatními, obyčejnými askety a bráhmany: je to jen ješitné klábosení. Jak je ale učedník ctěného Gótama věren řádu, přístupný poučení, zbaven pochybností, bez kolísání, jak zůstává sám v sobě jistý, nikým jiným nepodpíraný, v řádu Mistra?“

„To nazírá, Aggivéssano, zdejší učedník vše, co existuje tělesného, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno tělesné nazírá podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'. Vše, co existuje jako pocit, minulý, budoucí, přítomný, vlastní nebo cizí, hrubý nebo jemný, nízký nebo ušlechtilý, vzdálený nebo blízký: veškeré pocity nazírá podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'. Veškeré vjemy, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno vnímání nazírá podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'. Veškeré rozlišování, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno rozlišování nazírá podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'. Veškeré uvědomování, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno uvědomování nazírá podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já'.

Tak, Aggivéssano, je zdejší žák věrný řádu, přístupný poučení, zbaven pochybností, bez kolísání a zůstává sám v sobě jistý, nikým jiným nepodpíraný, v řádu Mistra.“

„A jak, ó Gótamo, je mnich světcem, utiшателеm klamu, hotového díla, dokončovatelem, který odložil břímě, dosáhl blaha, zničil pouta vážící ho ke zdejšímu bytí, jak se osvobodí v dokonalé moudrosti?“

„To poznal, Aggivéssano, zdejší učedník vše, co existuje tělesného, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno tělesné poznal podle pravdy, s dokonalou modrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já', a je beze zbytku osvobozen. Vše, co existuje jako pocit, minulý, budoucí, přítomný, vlastní nebo cizí, hrubý nebo jemný, nízký nebo ušlechtilý, vzdálený nebo blízký: veškeré pocity poznal podle pravdy, s dokonalou modrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já', a je beze zbytku osvobozen. Veškeré vjemy, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno vnímání poznal podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já', a je beze zbytku osvobozen. Veškeré rozlišování, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno rozlišování poznal podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já', a je beze zbytku osvobozen. Veškeré uvědomování, minulé, budoucí, přítomné, vlastní nebo cizí, hrubé nebo jemné, nízké nebo ušlechtilé, vzdálené nebo blízké: všechno uvědomování poznal podle pravdy, s dokonalou moudrostí, takto: 'To mně nepatří, to nejsem já, to není mé já', a je beze zbytku osvobozen.

Tak, Aggivéssano, je mnich světce, utiшателем klamu, hotového díla, dokončovatelem, který odložil břímě, dosáhl blaha, zničil pouta vážící ho ke zdejšímu bytí a osvobodil se v dokonalé moudrosti.

Takto v mysli osvobozený mnich, Aggivéssano, dosáhl tří věcí, kterým není rovno: s ničím nesrovnatelné vědění, s ničím nesrovnatelnou stezku, s ničím nesrovnatelné osvobození. Takto osvobozený mnich, Aggivéssano, si Dokončeného váží, cení si ho vysoko, poslouchá ho a uctívá: 'Probuzený je Vznešený, k probuzení směřuje jeho učení, zklidněný je Vznešený, ke zklidnění směřuje jeho učení, spokojený je Vznešený, ke spokojenosti ukazuje jeho učení, zachráněný je Vznešený, k záchraně směřuje jeho učení, dokončený je Vznešený, k dokončenosti směřuje jeho učení.'

Po těchto slovech řekl Saččako, mladý džain, Vznešenému:

„Byl jsem opravdu smělý, ó Gótamo, opovážlivý, že jsem věřil, že je možné se se ctěným Gótamem střetnout v řeči! Spíše se můžeme, ó Gótamo, bez úhony střetnout se zuřivým slonem, ale ne se ctěným Gótamem. Spíše se můžeme, ó Gótamo, bez úhony střetnout se vzteklým jedovatým hadem, ale ne se ctěným Gótamem. Spíše se můžeme, ó Gótamo, bez úhony setkat s ohnivými plameny, ale ne se ctěným Gótamem. Byl jsem opravdu smělý, ó Gótamo, opovážlivý, když jsem věřil, že je možné se střetnout se ctěným Gótamem v řeči. Nechtě mi ctěný Gótamo dovolí přání a posnídá u mě zítra s mnichy!“

Mlčky dopřál Vznešený prosbu.

Když si pak Saččako Nighantaputto byl jistý souhlasem Vznešeného, obrátil se k ličchavijským:

„Poslyšte mě, urození šlechticové! Asketa Gótamo je na zítra pozván s mnichy k hostině: opatřte mě, prosím, tím, co se k takové příležitosti zdá vhodné.“

Příštího rána pak přinesli ličchavijsí k Saččakovi pět set talířů s hotovým pokrmem. Saččako Nighantaputto nechal nanosit vybrané pokrmy a pití do svého domu a vyslal posla ke Vznešenému s oznámením: „Už je čas, ó Gótamo, pokrm je připraven.“ A Vznešený včas připravený, ve svrchním šatě a s miskou, se odebral k Saččakovu obydlí. Po příchodu usedl Vznešený s mnichy na nabídnutá místa. A Saččako Nighantaputto zásobil a obsloužil vlastníma rukama Vznešeného a jeho žáky vybranými pokrmy a nápoji.

Když se pak Vznešený najedl a hostina skončila, vzal Saččako Nighantaputto jednu z nižších židlí a sedl si ke Vznešenému stranou. Sedě stranou, řekl pak Saččako Nighantaputto Vznešenému:

„Co je tu, ó Gótamo, na tomto daru dobrého a dobře míněného, to ať slouží ku prospěchu dárcům.“

„Co se tu, Aggivéssano, stalo k poctě tobě, žádosti, nenávisti a klamu podléhajícímu, to slouží dárcům. Co se tu, Aggivéssano, stalo k poctě mně, žádosti, nenávisti a klamu nepodléhajícímu, to slouží tobě.“

Málunkjáputto (Čúlamálunkjasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě.

Tehdy přišlo na mysl ctihodnému Málunkjáputtovi, když přemýšlel o samotě, následující: „Existují různé názory, které Vznešený nesděluje, odmítá je, vylučuje, jako: 'Věčný je svět', nebo 'V čase je svět', 'Konečný je svět', 'Nekonečný je svět', 'Život a tělo je jedno a totéž', 'Něco jiného život a něco jiného je tělo', 'Dokončený přetrvává po smrti', 'Dokončený nepřetrvává po smrti', 'Dokončený ani nepřetrvává i nepřetrvává po smrti', 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti'. Nic takového mně Vznešený nesdělil. A že mně to Vznešený nesdělil, to se mi nelíbí, to mi není vhod. Proto půjdu za Vznešeným a zeptám se ho na to. Když mně to Vznešený bude umět zodpovědět, chci vést dál u Vznešeného život askety, jestliže mně ale Vznešený nebude umět odpovědět, vzdám se askeze a vrátím se k obvyklému životu.“

Když potom ctihodný Málunkjáputto večer ukončil klid myšlenek, odebral se tam, kde pobýval Vznešený. Po příchodu pozdravil Vznešeného uctivě a usedl stanou. Sedě stranou, řekl potom ctihodný Málunkjáputto Vznešenému:

„Když jsem, ó pane, o samotě přemýšlel, tu mi přišlo na mysl následující: 'Existují různé názory, které Vznešený nesděluje, odmítá je, vylučuje, jako: 'Věčný je svět', nebo 'V čase je svět',

'Konečný je svět', 'Nekonečný je svět', 'Život a tělo je jedno a totéž', 'Něco jiného život a něco jiného je tělo', 'Dokončený přetrvává po smrti', 'Dokončený nepřetrvává po smrti', 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti', 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti'. To mně Vznešený neřekl. A že mně to Vznešený nesdělil, to se mi nelíbí, to mi není vhod. Proto půjdu za Vznešeným a zeptám se ho na to. Když mně to Vznešený bude umět zodpovědět, chci vést dál u Vznešeného život askety, jestliže mně ale Vznešený nebude umět odpovědět, vzdám se askeze a vrátím se k obvyklému životu. Jestli Vznešený ví 'Věčný je svět', ať mi Vznešený sdělí 'Věčný je svět', jestli Vznešený ví 'V čase je svět', ať mi Vznešený sdělí 'V čase je svět'. Jestli ale Vznešený neví, je-li svět věčný nebo v čase, tak se sluší tomu, kdo to neví nebo nevidí, aby čestně řekl: 'Já to nevím, já to nevidím'. Jestli Vznešený ví, 'Konečný je svět', ať mi Vznešený sdělí 'Konečný je svět', jestli Vznešený ví 'Nekonečný je svět', ať mi Vznešený sdělí 'Nekonečný je svět'. Jestli ale Vznešený neví, je-li svět konečný nebo nekonečný, tak se sluší tomu, kdo to neví nebo nevidí, aby čestně řekl: 'Já to nevím, já to nevidím'. Jestli Vznešený ví 'Život a tělo je jedno a totéž', ať mi Vznešený sdělí 'Život a tělo je jedno a totéž', jestli Vznešený ví 'Něco jiného je tělo, něco jiného život', ať mi sdělí 'Něco jiného je tělo, něco jiného život'. Jestli ale Vznešený neví, je-li život a tělo totéž nebo je-li něco jiného tělo a něco jiného život, tak se sluší tomu, kdo to neví nebo nevidí, aby čestně řekl: 'Já to nevím, já to nevidím'. Jestli Vznešený ví 'Dokončený přetrvává po smrti', ať mi sdělí 'Dokončený přetrvává po smrti', jestliže ví 'Dokončený nepřetrvává po smrti', ať mi sdělí 'Dokončený nepřetrvává po smrti'. Jestliže ale Vznešený neví, přetrvává-li nebo nepřetrvává Dokončený po smrti, tak se sluší tomu, kdo to neví nebo nevidí, aby čestně řekl: 'Já to nevím, já to nevidím'. Jestliže Vznešený ví 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti', ať mi sdělí

'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti', jestliže Vznešený ví 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti', ať mi Vznešený sdělí 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti'. Jestliže ale Vznešený neví, jestli Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti, tak se sluší tomu, kdo to neví nebo nevidí, aby čestně řekl: 'Já to nevím, já to nevidím'."

„Cožpak jsem ti, Málunkjáputto, říkal: 'Pojď, Málunkjáputto, veď u mě život askety a já ti sdělím, jestli je svět věčný nebo v čase, jestli je svět konečný nebo nekonečný, jestli život a tělo je jedno a totéž, nebo jiný je život a jiné tělo, jestli Dokončený přetrvává po smrti nebo nepřetrvává, přetrvává i nepřetrvává, nebo ani nepřetrvává ani nenepřetrvává?'“

„To ne, ó pane!“

„Nebo ty jsi mi řekl: 'Chci, ó pane, u tebe vést život askety a Vznešený mně sdělí, jestli je svět věčný nebo v čase, jestli je svět konečný nebo nekonečný, jestli život a tělo je jedno a totéž nebo něco jiného život a něco jiného tělo, jestli Dokončený přetrvává po smrti nebo nepřetrvává, přetrvává i nepřetrvává, nebo ani nepřetrvává ani nenepřetrvává?'“

„To ne, ó pane!“

„Je tedy jasné, Málunkjáputto, že ani já jsem něco takového neříkal, ani ty jsi něco takového neříkal. Pak tedy, ješitný muži, kdo jsi a koho obviňuješ? Kdo by tu, Málunkjáputto, tedy říkal: 'Nechci vést dříve u Vznešeného život askety, dokud mi Vznešený nesdělí, jestli je svět věčný nebo v čase, jestli je svět konečný nebo nekonečný, jestli život a tělo je jedno a totéž, nebo něco jiného je život a něco jiného tělo, jestli Dokončený přetrvává po smrti nebo nepřetrvává, nebo přetrvává i nepřetrvává, nebo ani nepřetrvává ani nenepřetrvává', tomu by nestačil, Málunkjáputto, Vznešený dost sdělit: neboť by mezitím zemřel.

Stejně asi, Málunkjáputto, jako kdyby nějaký muž byl zasažen šípem, jehož hrot by byl namočen v jedu a jeho přátelé a příbuzní by mu přivolali zkušeného lékaře, ale on by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu vědět, kdo byl onen muž, který mě střelil, byl-li to válečník nebo bráhma, měšťan nebo rolník'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu vědět, kdo byl onen muž, který mě střelil, jak se jmenuje, odkud pochází a kam patří'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu vědět, kdo byl onen muž, který mě střelil, zda byl velký nebo malý, nebo střední postavy'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu vědět, kdo byl onen muž, který mě střelil, zda barva jeho kůže byla černá, hnědá nebo žlutá'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu vědět, kdo byl onen muž, který mě střelil, v jaké vesnici nebo hradu nebo městě bydlí'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu důkladně znát luk, kterým jsem byl zasažen, zda byl krátký nebo dlouhý'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu důkladně znát tětivu, kterou jsem byl zasažen, zda to byla struna nebo drát nebo střívko nebo provaz nebo lýko'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, kterým jsem byl střelen, dokud nebudu vědět zda tento šíp je z rákosu nebo ze dřeva'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu důkladně znát tělo šípu, kterým jsem byl střelen, jaká má pera, zda jsou to pera supí, havraní, paví či slučí'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu důkladně znát tělo šípu, kterým jsem byl střelen, jakou kůží je potažen, zda kůží hovězí nebo bůvolí, jelení nebo lví'; nebo by řekl: 'Nechci dřív vytáhnout tento šíp, dokud nebudu znát špičku, která mě zasáhla, zda je rovná nebo křivá nebo ohnutá, nebo zda vypadá jako telecí zub nebo list oleandrovníkový': nestačil by se dost dozvědět, Málunkjáputto, tento muž, neboť by mezitím zemřel.

Právě tak je to také, Málunkjáputto, když někdo říká: 'Nechci dřív vést u Vznešeného život askety, dokud mi Vznešený nesdělí, jestli je svět věčný nebo v čase, jestli je svět konečný nebo nekonečný, jestli život a tělo je jedno a totéž nebo jestli je něco jiného život a něco jiného tělo, jestli přetrvává Dokončený po smrti nebo nepřetrvává, nebo přetrvává i nepřetrvává, nebo ani nepřetrvává ani nenepřetrvává': takovému by nestačil, Málunkjáputto, Vznešený dost sdělit, neboť by mezitím zemřel.

'Jestliže trvá', Málunkjáputto, názor 'Věčný je svět', může trvat i asketství': to neplatí. 'Jestliže', Málunkjáputto, 'trvá názor 'V čase je svět' trvá i asketství': také toto neplatí. Ať trvá, Málunkjáputto, názor 'Věčný je svět' nebo názor 'V čase je svět': zcela jistě trvá zrození, trvá stáří a smrt, trvá bolest, trýzeň, utrpení a zoufalství, jejichž ukončení už za tohoto života učím znát.

'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Konečný je svět', může trvat i asketství': to neplatí. 'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Nekonečný je svět', může trvat i asketství': také toto neplatí. Ať trvá, Málunkjáputto, názor: 'Konečný je svět' nebo názor 'V čase je svět': zcela jistě trvá zrození, trvá stáří a smrt, trvá bolest, trýzeň, utrpení a zoufalství, jejichž ukončení už za tohoto života učím znát.

'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Život a tělo je jedno a totéž', může trvat i asketství': to neplatí. 'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Něco jiného je život, něco jiného tělo', může trvat i asketství': to také neplatí. Ať trvá názor 'Život a tělo je jedno a totéž' nebo názor 'Něco jiného je život, něco jiného tělo': zcela jistě trvá zrození, trvá stáří a smrt, trvá bolest, trýzeň, utrpení a zoufalství, jejichž ukončení už za tohoto života učím znát.

'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Dokončený přetrvává po smrti', může trvat i asketství': to neplatí. 'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Dokončený nepřetrvává po smrti', může trvat i

asketství': také toto neplatí. Ať trvá názor 'Dokončený přetrvává po smrti', nebo názor 'Dokončený nepřetrvává po smrti': zcela jistě trvá zrození, trvá stáří a smrt, trvá bolest, trýzeň, utrpení a zoufalství, jejichž ukončení už za tohoto života učím znát.

'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti', může trvat i asketství': to neplatí. 'Jestliže trvá', Málunkjáputto, 'názor 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti', může obstát i asketství': také toto neplatí. Ať trvá, Málunkjáputto, názor 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti' nebo názor 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti': zcela jistě trvá zrození, trvá stáří a smrt, trvá bolest, trýzeň, utrpení a zoufalství, jejichž ukončení už za tohoto života učím znát.

Proto tedy, Málunkjáputto, považujte to, co jsem nesdělil, za nesdělené, a to, co jsem sdělil, za sdělené.

Co ale, Málunkjáputto, jsem sdělil? 'Věčný je svět', Málunkjáputto, to jsem nesdělil. 'V čase je svět', to jsem nesdělil. 'Konečný je svět', to jsem nesdělil. 'Nekonečný je svět', to jsem nesdělil. 'Život a tělo je jedno a totéž', to jsem nesdělil. 'Něco jiného je život, něco jiného tělo', to jsem nesdělil. 'Dokončený přetrvává po smrti', to jsem nesdělil. 'Dokončený nepřetrvává po smrti', to jsem nesdělil. 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti', to jsem nesdělil. 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti', to jsem nesdělil. A proč jsem to, Málunkjáputto, nesdělil? Protože, Málunkjáputto, to není spásné, není to kořen asketství, nevede to k odvratu, ke změně, nevede k zrušení, ukončení, k prohlédnutí, k probuzení, k osvobození: proto jsem to nesdělil.

Co ale, Málunkjáputto, jsem sdělil? 'To je utrpení', Málunkjáputto, jsem sdělil. 'To je vývoj utrpení', Málunkjáputto, jsem sdělil. 'To je zánik utrpení', Málunkjáputto, jsem sdělil. 'To je cesta

vedoucí k zániku utrpení”, Málunkjáputto, jsem sdělil. A proč jsem to, Málunkjáputto, sdělil? Protože je to spásné, u kořene asketství, protože to vede k odvrátu, ke změně, vede ke zrušení, ukončení, k prohlédnutí, k probuzení, k osvobození: proto jsem to sdělil.

Proto tedy, Málunkjáputto, považujte to, co jsem nesdělil, za nesdělené a to, co jsem sdělil, za sdělené.“

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšil se mnich Málunkjáputto ze slov Vznešeného.

Potalijo (Potalijasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený v zemi Anguttarapú, u Ápany, hradu na území Anguttarapú. A Vznešený, včas připravený, vzal svrchní šat a misku a odebral se do Ápany za almužnou. Když Vznešený obešel dům po domu a dostal almužnu, vrátil se zpátky, pojedl a odebral se potom, na den, do blízkého lesa. Uprostřed lesa usedl Vznešený u paty jednoho stromu, aby tu pobyl až do západu slunce.

Také Potalijo, otec rodiny, odešel, zahalen do svrchního šatu, se slunečníkem a sandály, kvůli rozptýlení, do onoho lesa na procházku. Vstoupil do lesa a došel tam, kde pobýval Vznešený, vyměnil se Vznešeným zdvořilý pozdrav a přátelská, paměťhodná slova a postavil se stranou. A na Potalija, otce rodiny, který stál stranou, se obrátil Vznešený:

„Zde je možno, otče rodiny, si sednout: jestli chceš, posad se.“

Takto osloven pomyslel si Potalijo, otec rodiny:

„Otcem rodiny mě nazval asketa Gótamo!“, a rozladěně a mrzutě mlčel.

A podruhé se obrátil Vznešený na Potalija, otce rodiny:

„Zde je možno, otče rodiny, si sednout: jestli chceš, posad se.“

A podruhé si pomyslel Potalijo, otec rodiny:

„Otcem rodiny mě nazval asketa Gótamo!“, a rozladěně a mrzutě mlčel.

A potřetí se obrátil Vznešený na Potalija, otce rodiny:

„Zde je možno, otče rodiny, si sednout: jestli chceš, posad se.“

A potřetí si pomyslel Potalijo, otec rodiny:

„Otcem rodiny mě nazval asketa Gótamo!“, a rozladěně a mrzutě řekl Vznešenému:

„To není vhodné, ó Gótamo, to ti nepřísluší, abys mě oslovoval 'otče rodiny'.“

„Máš ale, otče rodiny, chování, zjev a znaky, které se hodí na otce rodiny.“

„Právě jsem se, ó Gótamo, zřekl veškeré činnosti, oddělil od dění!“

„A jakpak jsi se, otče rodiny, zřekl veškeré činnosti, oddělil od dění?“

„Co jsem tu, ó Gótamo, měl v penězích a statcích, ve zlatě a stříbře, to vše jsem dal svým dětem jako dědictví a neradím už žádnému ani tak, ani onak, sjednal jsem si jen stravu a ošacení. Tak jsem se, ó Gótamo, zřekl veškeré činnosti, oddělil od dění.“

„Jinak mluvíš, otče rodiny, o oddělení od dění a jinak se provádí v řádu Dokončeného.“

„Jak se tedy, ó pane, v řádu Dokončeného odděluje od dění? Bylo by dobré, kdyby mně Vznešený vysvětlil, jak se v řádu Dokončeného odděluje od dění.“

„Dobrá, otče rodiny, tedy poslyš a dávej pozor na mou řeč.“

„Ano, ó pane!“, odpověděl pozorně Potalijo, otec rodiny, Vznešenému. Vznešený tedy řekl:

„Osm věcí to je, otče rodiny, od kterých se v řádu Dokončeného mniši oddělují. Kterých osm? Žádnou bytost nezabíjet dovoluje stát

při zabíjení tvorů stranou, brát jen nabízené dovoluje stát při braní nenabízeného stranou, mluvit pravdu dovoluje stát při lhaní stranou, nepomlouvat dovoluje stát při pomlouvání stranou, nepodléhat žádostivě choutkám dovoluje stát při žádostivých choutkách stranou, nekárat a nehanět dovoluje stát při kárání a hanění stranou, nezuřit a nezoufat dovoluje stát při vzteku a zoufalství stranou, nebýt domýšlivý dovoluje stát při domýšlivosti stranou. To je, otče rodiny, stručně řečeno, ne podrobně rozvedeno, osm věcí, od kterých se mnichové v řádu Dokončeného oddělují.“

„Těchto osm věcí, ó pane, Vzneseným jen stručně zmíněných, ne podrobně rozvedených, bych chtěl přece jen, ó pane, od Vzneseného, pohnutého soucitem, podrobně vyložit.“

„Tak poslyš, otče rodiny, a dávej pozor na mou řeč.“

„Jistě, ó pane!“, odpověděl pozorně Potalijo, otec rodiny, Vznesenému. Vznesený tedy řekl:

„Žádnou bytost nezabíjet dovoluje stát při zabíjení tvorů stranou: to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny, svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která by mě mohla učinit vrahem, ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych se stal vrahem, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli vraždě, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli vraždě, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli vraždě. To je totiž právě to pouto, to je to omezení, totiž ta vražda. A když pak vzniká, právě skrze vraždu, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo se vraždy straní, uniknout'. 'Žádnou bytost nezabíjet umožňuje stát při zabíjení tvorů stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

'Brát jen nabízené dovoluje stát při braní nenabízeného stranou': to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny,

svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která by mě mohla učinit zlodějem, ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych se stal zlodějem, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli krádeži, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli krádeži, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli krádeži. To je totiž právě to pouto, to je to omezení, totiž ta krádež. A když pak vzniká, právě skrze krádež, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo se krádeže straní, uniknout'. 'Brát jen nabízené dovoluje stát při braní nenabízeného stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

'Mluvit pravdu dovoluje stát při lhaní stranou': to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny, svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která by mě mohla učinit lhářem, ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych se stal lhářem, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli lži, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli lži, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli lži. To je totiž právě to pouto, to omezení, totiž ta lež. A když pak vzniká, právě skrze lež, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo nelže, uniknout'. 'Mluvit pravdu dovoluje stát při lhaní stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

'Nepomlouvat dovoluje stát při pomlouvání stranou': to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny, svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která by mě mohla učinit pomlouvatelem, ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych se stal pomlouvatelem, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli pomluvě, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli pomluvě, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli pomluvě. To je totiž právě to pouto, to je to omezení, totiž ta pomluva. A když pak vzniká, právě skrze pomluvu, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo nepomlouvá, uniknout'. 'Nepo-

mlouvat dovoluje stát při pomlouvání stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

'Nepodléhat žádostivě choutkám dovoluje stát při žádostivých choutkách stranou': to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny, svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která by mě mohla učinit otrokem žádostivé choutky, ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych se stal otrokem žádostivé choutky, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli žádostivé choutce, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli žádostivé choutce, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli žádostivé choutce. To je totiž právě to pouto, to je to omezení, totiž ta žádostivá choutka. A když pak vzniká, právě skrze žádostivou choutku, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo se nestal jejím otrokem, uniknout'. 'Nepodléhat žádostivě choutkám dovoluje stát při žádostivých choutkách stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

'Nekárat a nehanět dovoluje stát při káráni a hanění stranou': to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny, svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která mě nutí kárat a hanět, ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych měl kárat a hanět, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli káráni a hanění, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli káráni a hanění, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli káráni a hanění. To je totiž právě to pouto, to je to omezení, totiž to káráni a hanění. A když pak vzniká, právě skrze káráni a hanění, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo nekárá a nehaní, uniknout'. 'Nekárat a nehanět dovoluje stát při káráni a hanění stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

'Nezuřit a nezoufat dovoluje stát při vzteku a zoufalství stranou': to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny, svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která mě nutí zuřit a zoufat,

ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych upadal do vzteku nebo zoufalství, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli vzteku a zoufalství, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli vzteku a zoufalství, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli vzteku a zoufalství. To je totiž právě to pouto, to je to omezení, totiž ten vztek a zoufalství. A když pak vzniká, právě skrze vztek a zoufalství, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo nezuří a nezoufá, uniknout'. 'Nezuřit a nezoufat dovoluje stát při vzteku a zoufalství stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

'Nebýt domýšlivý dovoluje stát při domýšlivosti stranou': to bylo řečeno. A proč to bylo řečeno? To zvažuje, otče rodiny, svatý učedník sám u sebe: 'Ona pouta, která by mě mohla učinit domýšlivcem, ta začínám uvolňovat, uřezávat; neboť kdybych se stal domýšlivcem, musel bych sám sebou pohrdat, kvůli domýšlivosti, a když to tak zvažuji, všichni vědomí by mnou museli pohrdat, kvůli domýšlivosti, a při zániku těla, po smrti, by přede mnou byla zlá cesta, kvůli domýšlivosti. To je totiž právě to pouto, to je to omezení, totiž ta domýšlivost. A když pak vzniká, právě skrze domýšlivost, ničující a šířavý neklid, může mu ten, kdo není domýšlivý, uniknout'. 'Nebýt domýšlivý dovoluje stát při domýšlivosti stranou': jestliže to bylo řečeno, tak to bylo proto řečeno.

To je, otče rodiny, stručně řečeno a podrobně rozvedeno osm věcí, od kterých se mnichové v řádu Dokončeného oddělují. Avšak nejen takto se mnichové v řádu Dokončeného zcela a úplně oddělují od dění.“

„Jak ale, ó pane, se ve svatém řádu zcela a úplně odděluje od dění? Kéž by mně, ó pane, Vznešený vyložil učení, jak se v řádu Dokončeného mniši zcela a úplně oddělují od dění!“

„Tedy poslyš, otče rodiny, a dávej pozor na mou řeč.“

„Jistě, ó pane!“, odpověděl pozorně Potalijo, otec rodiny, Vznešenému. Vznešený tedy řekl:

„Stejně jako když se, otče rodiny, nějaký pes, mučený hladem a slabostí, zastaví před stolem řezníka a šikovní řezník nebo řeznický učeň mu hodí holou kost, očištěnou, bez masa - co myslíš, otče rodiny: může pak takový pes, tím, že okusuje tuto holou kost, očištěnou, bez masa, zahnat hlad a slabost?“

„Jistě ne, ó pane!“

„A proč ne?“

„Ta kost je, ó pane, holá, očištěná, bez masa, je to málo, ať se namáhá pes jakkoliv.“

„Právě tak také, otče rodiny, zvažuje svatý učedník sám u sebe: 'K holým kostem přirovnával Vznešený žádosti, plné utrpení, plné trýzně, bída převažuje', a vidí to potom také podle pravdy, s dokonalou moudrostí. A pohled, který rozmanitě hledá mnohost, ten odmítá, pohled pak, který jednoduše hledá jednotu, který maří každou závislost na světské návnadě, ano, takový pohled uskutečňuje.“

Stejně asi, otče rodiny, jako když nějaký sup nebo havran nebo vrána uchopí cár masa a utrhne, a sesypou se na něj ostatní supi nebo havrani a vrány v houfech a perou se o něj, co myslíš, otče rodiny: kdyby tento sup nebo havran nebo vrána tento cár masa rychle nepustil, nebyl by blízky smrti nebo smrtelné bolesti?“

„Ovšem, ó pane!“

„Právě tak také zvažuje svatý učedník sám u sebe: 'Podobny cárům masa jsou žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné trýzně, bída převažuje', a vidí to potom také podle pravdy, s dokonalou moudrostí. A pohled, který rozmanitě hledá mnohost, ten odmítá, pohled pak, který jednoduše hledá jednotu, který maří každou závislost na světské návnadě, ano, takový pohled uskutečňuje.“

Stejně asi, otče rodiny, jako kdyby šel nějaký člověk s hořící otepí slámy proti větru, co myslíš, otče rodiny: kdyby tento muž rychle tu hořící otep neodhodil, spálila by mu ruku, popálila by mu paži či jiné údy těla, byl by blízky smrti nebo smrtelné bolesti?“

„Ovšem, ó pane!“

„Právě tak také, otče rodiny, zvažuje svatý učedník sám u sebe: 'Podobny hořící slámě jsou žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné trýzně, bída převažuje', a vidí to potom také podle pravdy, s dokonalou moudrostí. A pohled, který rozmanitě hledá mnohost, ten odmítá, pohled pak, který jednoduše hledá jednotu, který maří každou závislost na světské návnadě, ano, takový pohled uskutečňuje.“

Stejně asi, otče rodiny, jako kdyby tu byla jáma, hlubší nežli člověk, plná žhavého uhlí, bez plamene, bez kouře. A přišel by člověk, který chce žít, ne zemřít, který směřuje za blahem a vyhýbá se bolesti, a toho by uchopili dva silní muži v podpaží a dovedli by ho k té žhnoucí jámě, co myslíš, otče rodiny: snažil by se tento muž každým možným způsobem své tělo odtáhnout?“

„Jistě, ó pane!“

„A proč?“

„Tento muž, ó pane, by věděl: 'Spadnu-li na toto žhnoucí uhlí, musím zemřít nebo utrpět smrtelnou bolest!'“

„Právě tak také, otče rodiny, zvažuje svatý učedník sám u sebe: 'Žhavému uhlí jsou podobny žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné trýzně, bída převažuje', a vidí to potom také podle pravdy, s dokonalou moudrostí. A pohled, který rozmanitě hledá mnohost, ten odmítá, pohled pak, který jednoduše hledá jednotu, který maří každou závislost na světské návnadě, ano, takový pohled uskutečňuje.“

Stejně asi, otče rodiny, jako kdyby nějaký člověk viděl obraz ve snu, krásnou zahradu, příjemný háj, nádhernou krajinu, ozářené jezero, a zase probuzený, neviděl už nic z toho, právě tak také, otče rodiny, zvažuje svatý učedník sám u sebe: 'Obrazům ve snu jsou podobny žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné trýzně, bída převažuje', a vidí to potom také podle pravdy, s dokonalou moudrostí. A pohled, který rozmanitě hledá mnohost, ten odmítá, pohled pak, který jednoduše hledá jednotu, který maří každou závislost na světské návnadě, ano, takový pohled uskutečňuje.

Stejně asi, otče rodiny, jako kdyby si vzal nějaký člověk vypůjčené jmění, naložil vůz ozdobami, drahokamy a jel, opatřen tímto vypůjčeným pokladem, přímo přes náměstí a spatřili by ho lidé a řekli by: 'Bohatý, opravdu, je tento muž, takto mohou boháčci užívat bohatství.' Avšak všude tam, kde by ho potkali vlastníci těch věcí, tam by také musel jmění navracet. Co myslíš, otče rodiny, stačilo by to, aby byl tento muž vyděšen?"

„Ovšem, ó pane!“

„A proč?“

„Vlastníci, ó pane, si berou své jmění zpátky.“

„Právě tak také, otče rodiny, zvažuje svatý učedník sám u sebe: 'Vypůjčkám jsou podobny žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné trýzně, bída převažuje', a vidí to potom také podle pravdy, s dokonalou moudrostí. A pohled, který rozmanitě hledá mnohost, ten odmítá, pohled pak, který jednoduše hledá jednotu, který maří každou závislost na světské návnadě, ano, takový pohled uskutečňuje.

Stejně asi, otče rodiny, jako když se nedaleko nějaké vesnice nebo města nalézá hustý les a v něm stojí strom plný bohatých nespadaných plodů. A šel by kolem muž, který ctí plody, plody sbírá, po plodech slídí a dorazil by do hloubi lesa a spatřil ten

strom, který nese bohaté ovoce a pomyslel by si: 'Tento strom je ověšen bohatými plody a žádný plod nepadá dolů, ale já umím šplhat po stromech! Což kdybych tam teď vyšplhal a najedl se dosyta, i do pláště nasbíral?' A vyšplhal by na strom, dosyta se najedl a nasbíral by plný plášť. Ale kolem by šel druhý muž, který ctí plody, plody sbírá, po plodech slídí, s ostrou sekyrou a dorazil by do hloubi lesa a spatřil by ten strom, který nese bohaté ovoce a pomyslel by si: 'Tento strom je ověšen bohatými plody, žádný z nich neleží na zemi, a šplhat po stromech, to neumím. Což kdybych teď tento strom porazil, najedl se dosyta, i do pláště nasbíral? A podřal by tento strom u kořenů. Co myslíš, otče rodiny: kdyby onen první muž, který na strom vyšplhal, rychle neslezl dolů, mohl by si pádem stromu roztříštit ruku nebo nohu nebo jiné údy těla, takže by byl blízko smrti nebo smrtelné bolesti?"

„Ovšem, ó pane!“

„Právě tak také, otče rodiny, zvažuje svatý učedník sám u sebe: 'Podobny plodům stromu jsou žádosti, řekl Vznešený, plné utrpení, plné trýzně, bída převažuje', a vidí to potom také podle pravdy, s dokonalou moudrostí. A pohled, který rozmanitě hledá mnohost, ten odmítá, pohled pak, který jednoduše hledá jednotu, který maří každou závislost na světské návnadě, ano, takový pohled uskutečňuje.

Dosáhnul-li, otče rodiny, však takový svatý učedník této poslední, vyrovnané, chápající, dokonalé čistoty, tak si vzpomíná na mnohé různé dřívější formy bytí, se svými svéráznými znaky, svéráznými vztahy.

Dosáhnul-li však, otče rodiny, takový svatý učedník této poslední, vyrovnané, chápající, dokonalé čistoty, tak vidí nebeským okem, očištěným, lidské možnosti přesahujícím, bytosti zanikat a pak se znovu objevovat, nízké i vznešené, hezké i nehezké, šťastné i ne-

šťastné a poznává, jak se tyto bytosti podle svých činů zase navracejí.

Dosáhnul-li, otče rodiny, však takový svatý učedník této poslední, vyrovnané, chápající, dokonalé čistoty, tak utišil klam a ozřejmil si, uskutečnil a dosáhnul osvobození mysli od klamu ještě za tohoto života.

Takto tedy, otče rodiny, se v řádu Dokončeného odděluje zcela a úplně mnich od všeho dění. Co myslíš, otče rodiny: jak zcela a úplně je oddělen mnich v řádu Dokončeného od všeho dění? Myslíš, že právě tak jsi od všeho dění oddělen?“

„Kdo jsem já, ó pane, a co je řád Dokončeného, kde je mnich zcela a úplně oddělen od všeho dění! Daleko jsem, ó pane, od toho, abych byl podle řádu Dokončeného zcela a úplně oddělen od všeho dění. My jsme dříve, ó pane, měli ostatní askety a poutníky, kteří jsou tak obyčejní, za vznešené, předkládali jsme jim vybrané pochoutky a ty, kteří jsou tak obyčejní, uctívali vybranou úctou, avšak ty mnichy, ó pane, kteří jsou vznešení, jsme měli za obyčejné, ty, kteří jsou vznešení, jsme uctívali obyčejnou stravou, ty, kteří jsou vznešení, ctíli obyčejnou úctou. Teď ale chceme, ó pane, ty askety a poutníky, kteří jsou tak obyčejní, mít za obyčejné, ty, co jsou tak obyčejní, uctívat obyčejnou stravou, ty, co jsou tak obyčejní, ctít obyčejnou úctou, avšak ty mnichy, ó pane, kteří jsou vznešení, chceme mít za vznešené, ty, kteří jsou vznešení, uctívat vybranou stravou, ty, kteří jsou vznešení, uctívat vybranou úctou. Vznítíl ve mně, opravdu, ó pane, Vznešený asketskou lásku k asketům, asketskou radost k asketům, asketskou úctu k asketům. Skvěle, ó pane, báječně, ó pane! Stejně jako, ó pane, když se padlé znovu postaví, skryté odhalí, nebo zbloudilému cesta ukáže anebo rozsvítí světlo ve tmách: 'Kdo má oči, bude vidět věci', právě tak také osvětlil Vznešený učení ze všech stran. A proto, ó pane, hledám u Vznešeného

útočiště, u učení, u řádu: za příznivce nechť mě považuje Vznešený, ode dneška až do konce života věrného.“

Džívako (Dživakasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Rádžagáhy, v mangovém háji Dživaka, lékaře u dvora.

Tu se odebral Džívako, dvorní lékař, ke Vznešenému, pozdravil Vznešeného uctivě a usedl stranou. Sedě stranou, řekl pak Džívako, dvorní lékař, Vznešenému:

„Slyšel jsem toto, ó pane: 'Kvůli asketovi Gótamovi zabíjejí a asketa Gótamo přijímá vědomě pouze pro něj připravené maso!' Ti, kteří toto řekli, použili skutečně, ó pane, slova Vznešeného, neuváděli Vznešeného neprávem a mluvili podle učení, takže se žádná věta nemůže prokázat jako nepatřičná?“

„Ti, Džívako, kteří řekli: 'Kvůli asketovi Gótamovi zabíjejí a asketa Gótamo přijímá vědomě pouze pro něj připravené maso', nepoužili mých slov a uváděli mě tedy bez důvodu a neprávem. Jsou tři případy, Džívako, kdy říkám, aby se maso nejedlo: když to víme předem, slyšíme předem, tušíme. To jsou, Džívako, tři případy, kdy říkám, aby se maso nejedlo. Jsou tři případy, Džívako, kdy říkám, aby se maso jedlo: když to nevíme předem, neslyšíme předem, netušíme. To jsou tři případy, kdy říkám, aby se maso jedlo.“

To žije, Džívako, mnich poblíž nějaké vesnice nebo města. S láskyplnou myslí vyzařuje do jedné strany, pak do druhé, pak do

třetí, pak do čtvrté, rovněž tak nahoru i dolů: všude ve všem se poznává, prozařuje celým světem, s myslí plnou lásky, širokou, hlubokou, neomezenou, očištěnou od hněvu a nenávisti. A vyhledá ho nějaký otec rodiny nebo syn otce rodiny a poprosí ho, aby u něho příští den pojedl. Může-li to, Džívako, mnich přijmout, tak to přislíbí. A příštího dne, včas připravený, vezme svrchní šat a misku a odebere se tam, kde bydlí ten otec rodiny nebo syn otce rodiny. Po příchodu usedne na nabídnuté místo a otec rodiny nebo syn otce rodiny ho obsluhuje vybranými pokrmy. Tu pak nepřemýšlí: 'Pěkné, opravdu, je od tohoto otce rodiny nebo syna otce rodiny, že mě častuje vybranými pokrmy. Ach, kéž by mě chtěl tento otec rodiny nebo syn otce rodiny i nadále takto častovat!', takto tedy nepřemýšlí. Přijímá tuto almužnu nenalákán, nezaslepen, neoslňen, vnímaje bídu, pamětliv záchrany. Co myslíš, Džívako, má mnich při této příležitosti v úmyslu ublížit sobě samému nebo ublížit někomu jinému, nebo ublížit oběma?“

„To ne, ó pane!“

„Přijímá tedy, Džívako, tento mnich při této příležitosti potravu bezúhonně?“

„Ovšem, ó pane! Slyšel jsem, že se říká, ó pane: 'Bráhma je láskyplný!' Za to jsem, ó pane, viděl Vznešeného ručit, neboť Vznešený, ó pane, je láskyplný.“

„Ona žádostivost, Džívako, ona nenávist, onen klam, kdy záhuba přijde na mysl, takovou žádost, takovou nenávist, takový klam, Dokončený odmítá, uřezává u kořene, že se podobá pařezu stromu, vymycuje, aby se nemohl dále rozvíjet. Jestli tvá slova, Džívako, to takto míní, pak s tebou souhlasím.“

„Právě tak, ó pane, to má slova míní.“

„To žije, Džívako, mnich poblíž nějaké vesnice nebo města. Se soucituplnou myslí, radostnou myslí, se zklidněnou myslí vyzařuje

do jedné strany, pak do druhé, pak do třetí, pak do čtvrté, právě tak nahoru a dolů: všude ve všem se poznáváje, prozařuje celým světem se soucituplnou myslí, s láskyplnou myslí, se zklidněnou myslí, širokou, hlubokou, neomezenou, očištěnou od hněvu a nenávisti. A vyhledá ho nějaký otec rodiny nebo syn otce rodiny a poprosí ho, aby příští den u něho pojedl. Může-li to, Džívako, mnich přijmout, tak to přislíbí. A příštího dne, včas připravený, vezme svrchní šat a misku a odebere se tam, kde bydlí ten otec rodiny nebo syn otce rodiny. Po příchodu usedne na nabídnuté místo a otec rodiny nebo syn otce rodiny ho obsluhuje vybranými pokrmy. Tu pak nepřemýšlí: 'Pěkné, opravdu, je od tohoto otce rodiny nebo syna otce rodiny, že mě častuje vybranými pokrmy. Ach, kéž by mě chtěl tento otec rodiny nebo syn otce rodiny i nadále takto častovat!', takto tedy nepřemýšlí. Přijímá tuto almužnu nenalákán, nezaslepen, neoslňen, vnímaje bídu, pamětliv záchranu. Co myslíš, Džívako, má mnich při této příležitosti v úmyslu ublížit sobě samému nebo ublížit někomu jinému, nebo ublížit oběma?"

„To ne, ó pane!“

„Přijímá tedy, Džívako, tento mnich při této příležitosti potravu bezúhonně?"

„Ovšem, ó pane! Slyšel jsem, že se říká, ó pane: 'Bráhma je klid sám.' Za to jsem, ó pane, viděl Vznešeného ručit, neboť Vznešený, ó pane, je klid sám.“

„Ona žádostivost, Džívako, ona nenávist, onen klam, kdy vztek, kdy nechut, kdy rozpolcenost přichází na mysl, takovou žádostivost, takovou nenávist, takový klam Dokončený odmítá, uřezává u kořene, že se podobá pařezu stromu, vymyjuje, aby se dále nemohl rozvíjet. Jestli tvá slova, Džívako, to takto mínila, pak s tebou souhlasím.“

„Právě tak, ó pane, to moje slova mínila.“

„Kdo tu, Džívako, kvůli Dokončenému nebo kvůli žákům Dokončeného zabíjí, těžce se proviňuje napětkrát. Protože tu poroučí: 'Jdi tam a přiveď to zvíře!', tím se proviňuje poprvé. Protože pak to zvíře, třesoucí se, vyděšené, pociťuje bolest a trýzeň, proto se proviňuje podruhé. Protože pak říká: 'Jdi a zabij to zvíře!', proto se těžce proviňuje potřetí. Protože pak to zvíře pociťuje při zabíjení bolest a trýzeň, proto se těžce proviňuje počtvrté. Protože pak Dokončenému nebo žákům Dokončeného nevhodně takové zvíře k jídlu předkládá, proto se proviňuje popáté. Kdo tu, Džívako, kvůli Dokončenému nebo žákům Dokončeného zabíjí, ten se proviňuje pětkrát těžkou vinou.“

Po těchto slovech řekl Džívako, dvorní lékař, Vznešenému:

„Báječné, ó pane, mimořádné, ó pane! Přiměřenou stravu, opravdu, ó pane, přijímají mnichové, bezúhonnou stravu, opravdu, ó pane, přijímají mnichové! Výborně, ó pane, výborně! Za příznivce nechť mě Vznešený považuje, ode dneška až do konce života věrného.“

Vaččagotto II (Aggivaččagottasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě.

Tu se odebral poutník Vaččagotto tam, kde pobýval Vznešený, vyměnil se Vznešeným pozdrav a přátelská, pamětihodná slova a usedl stranou. Sedě stranou, řekl pak poutník Vaččagotto Vznešenému:

„Jak je to tedy, ó Gótamo: 'Věčný je svět; toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Věčný je svět; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„Jak tedy, ó Gótamo: 'V čase je svět; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

— „Nehájím, Vačcho, takový názor: 'V čase je svět; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„A jak tedy, ó Gótamo: 'Konečný je svět; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Konečný je svět; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„Jak tedy, ó Gótamo: 'Nekonečný je svět; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Nekonečný je svět; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„A jak tedy, ó Gótamo: 'Život a tělo je jedno a totéž; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Život a tělo je jedno a totéž; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„A jak tedy, ó Gótamo: 'Něco jiného život a něco jiného je tělo; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Něco jiného život a něco jiného je tělo; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„A jak tedy, ó Gótamo: 'Dokončený přetrvává po smrti; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Dokončený přetrvává po smrti; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„A jak tedy, ó Gótamo: 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„A jak tedy, ó Gótamo: 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní': hájí Gótamo takový názor?“

„Nehájím, Vačcho, takový názor: 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti; jen toto je pravda, nesmysl všechno ostatní.'“

„Jak tedy, ó Gótamo: nevyznáváš žádný z těchto názorů? Co nalézá Gótamo špatného na tom, oddávat se těmto názorům?“

„Věčný je svět': to je, Vačcho, ulička názorů, jeskyně názorů, propast názorů, trn názorů, houští názorů, past názorů, plná trýzně

a utrpení, zoufalství a běd, nevede k odvratu, ke změně, nevede k rozřešení, k ukončení, k prohlédnutí, k probuzení, nevede k osvobození. 'V čase je svět', 'Konečný je svět', 'Nekonečný je svět', 'Život a tělo je jedno a totéž', 'Něco jiného život a něco jiného je tělo', 'Dokončený přetrvává po smrti', 'Dokončený nepřetrvává po smrti', 'Dokončený přetrvává i nepřetrvává po smrti', 'Dokončený ani nepřetrvává ani nenepřetrvává po smrti': to je, Vačcho, ulička názorů, jeskyně názorů, propast názorů, trn názorů, houští názorů, past názorů, plná trýzně a utrpení, zoufalství a běd, nevede k odvratu, ke změně, nevede k rozřešení, k ukončení, k prohlédnutí, k probuzení, nevede k osvobození. To nalézám, Vačcho, špatného na tom, oddávat se zcela těmto názorům.“

„Vyznává tedy ale Gótamo vůbec nějaký názor?“

„Názor, Vačcho, ten Dokončenému nepřísluší. Neboť Dokončený uviděl: 'Toto je forma, tak vzniká, tak zase zaniká; toto je pocit, tak vníká, tak zase zaniká; toto jsou vjemy, tak vznikají, tak zase zanikají; toto je rozlišování, takto vzniká, tak zase zaniká; toto je vědomí, tak vzniká, tak zase zaniká.' Proto říkám, že je Dokončený bez ulpívání, utišení, odvratem, zrušením, vymýcením, odvrhnutím ode všech názorů a domněnek, ze všeho jáství, vlastnění a temných tužeb vysvobozen.“

„A takto v myslí osvobozený mnich, ó Gótamo, jak povstává z ničeho v něco?“

„Povstávat z ničeho v něco', Vačcho, to není správně řečeno.“

„Tak tedy, ó Gótamo, nepovstává z ničeho v něco?“

„Nepovstávat z ničeho v něco', Vačcho, to není správně řečeno.“

„Tak tedy, ó Gótamo, povstává i nepovstává z ničeho v něco?“

„Povstávat i nepovstávat z ničeho v něco', Vačcho, to není správně řečeno.“

„Pak tedy, ó Gótamo, ani nepovstává ani nenepovstává z ničeho v něco?“

„Nepovstávat jako nenepovstávat z ničeho v něco', Vačcho, to není správně řečeno.“

„Dáváš mně, ó Gótamo, na mé otázky stále stejnou odpověď: 'To není správně řečeno'. Jsem teď, ó Gótamo, v nejistotě, jsem zmatený a důvěru, kterou jsou v dřívějším hovoru s Gótamem získal, tu jsem zase ztratil.“

„Dost již, Vačcho, tvé nevědomosti, dost už zmatení! Zcela hluboké je, Vačcho, toto učení, těžké je ho odhalit, těžké postřehnout, tiché je, vybrané, nezachytitelné pouhým rozumováním, niterné, pouze moudrým dostupné: bez výkladu mu neporozumíš, bez trpělivosti, bez oddání, bez námahy, bez vedení. Proto ti chci, Vačcho, dát několik otázek: jestli budeš chtít, můžeš mi je zodpovědět. Co myslíš, Vačcho: kdyby tu před tebou hořel oheň, věděl bys: 'Zde přede mnou hoří oheň?'“

„Kdyby tu přede mnou, ó Gótamo, hořel oheň, věděl bych: 'Zde přede mnou hoří oheň.'“

„Kdyby se tě pak, Vačcho, někdo zeptal: 'Tento oheň, který tu před tebou hoří, čím hoří?'“

„Kdyby se mě, ó Gótamo, někdo zeptal: 'Tento oheň, který tu před tebou hoří, čím hoří?', tak bych mu na takovou otázku odpověděl: 'Tento oheň, který tu přede mnou hoří, hoří tím, že je udržován senem a dřevem.'“

„Kdyby tu pak, Vačcho, tento oheň před tebou dohořel, věděl bys: 'Tento oheň přede mnou dohořel?'“

„Kdyby tu, ó Gótamo, tento oheň přede mnou dohořel, věděl bych: 'Tento oheň přede mnou dohořel.'“

„Kdyby se tě pak, Vačcho, někdo zeptal: 'Tento oheň, který tu teď před tebou zhasl, kam odešel, jakým směrem, na východ nebo

na západ, na sever nebo na jih?' Takto otázaný, Vačcho, co bys odpověděl?"

„To není správně řečeno, ó Gótamo, protože ten oheň, ó Gótamo, který hořel, udržován dřevem a senem, toto obojí strávil a dál už neživený, právě bez potravy zhasl.“

„Právě tak také, Vačcho, je každá forma, kterou by se mohl Dokončený označit, Dokončeným překonána, u kořenů odříznuta, podobna pařezu stromu, takže už nemůže znovu vzklíčit, dál se rozvíjet: osvobozen od způsobu formy, Vačcho, je Dokončený, hluboký, nezměrný, těžko k prozkoumání, stejně jako oceán. Povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, povstávat i nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, ani nepovstávat ani nene-povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno. Každý pocit, kterým by se mohl Dokončený označit, je Dokončeným překonán, u kořenů odříznut, podoben pařezu stromu, takže už nemůže znovu vzklíčit, dál se rozvíjet: osvobozen od způsobu pocitu, Vačcho, je Dokončený, hluboký, nezměrný, těžko k prozkoumání, stejně jako oceán. Povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, povstávat i nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, ani nepovstávat ani nene-povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno. Každý vjem, kterým by se mohl Dokončený označit, je Dokončeným překonán, u kořenů odříznut, podoben pařezu stromu, takže už nemůže znovu vzklíčit, dál se rozvíjet: osvobozen od způsobu vjemu, Vačcho, je Dokončený, hluboký, nezměrný, těžko k prozkoumání, stejně jako oceán. Povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, povstávat i nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, ani nepovstávat ani nene-povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno. Každé rozlišování, kterým by se mohl Dokončený označit, je Dokončeným překo-

náno, u kořenů odříznuto, podobno pařezu stromu, takže už nemůže znovu vzklíčit, dál se rozvíjet: osvobozen od způsobu rozlišování, Vačcho, je Dokončený, hluboký, nezměrný, těžko k prozkoumání, stejně jako oceán. Povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, povstávat i nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, ani nepovstávat ani nene-povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno. Každé vědomí, kterým by se mohl Dokončený označit, je Dokončeným překonáno, u kořenů odříznuto, podobno pařezu stromu, takže už nemůže znovu vzklíčit, dál se rozvíjet: osvobozen od způsobu vědomí, Vačcho, je Dokončený, hluboký, nezměrný, těžko k prozkoumání, stejně jako oceán. Povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, povstávat i nepovstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno, ani nepovstávat ani nene-povstávat z ničeho v něco, to není správně řečeno.“

Po těchto slovech řekl poutník Vačchagotto Vznešenému:

„Stejně jako, ó Gótamo, když se v blízkosti nějaké vesnice nebo města nachází velký strom s korunou, ze kterého střídavě odpadávají mnohé listy a větvičky, mnohé větve a kůra a různé výhonky, takže později, zbaven listů a větviček, zbaven menších větví a kůry, zbaven různých výhonků, tu stojí jen kvalitní dřevo: právě tak také, je Gótamův výklad zbaven listů a větviček, zbaven menších větví i kůry, zbaven různých výhonků a obsahuje jen kvalitní jádro. Výborně, ó Gótamo, výborně, ó Gótamo! Stejně, ó Gótamo, jako když se padlé znovu postaví, skryté odhalí, nebo zbloudilému cesta ukáže, anebo rozsvítí světlo ve tmách: 'Kdo má oči bude vidět věci': právě tak také ukázal Gótamo učení ze všech stran. A tak hledám u Gótama útočiště, u učení a učedníků: za příznivce nechť mě Gótamo považuje, ode dneška až do konce života věrného.“

Osvobození utišením žízně II

(Mahátanhásankhajasuttam)

To jsem slyšel. Jednou pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. V té době zastával mnich jménem Sāti, syn rybáře, následující zvrácené mínění¹: „Tak tedy rozumím učení hlásanému Vznešeným, že totiž toto naše vědomí přetrvává v koloběhu životů beze změny.“

Doneslo se tehdy k uším mnoha mnichů, že mnich jménem Sāti, rybářův syn, zastává toto zvrácené mínění. Tu se odebrali mniši tam, kde přebýval mnich Sāti, rybářův syn a mluvili s ním takto:

„Je pravda, jak se říká, bratře Sāti, že jsi přijal toto zvrácené mínění: 'Tak tedy rozumím učení hlásanému Vznešeným, že totiž toto naše vědomí přetrvává v koloběhu životů beze změny?'“

„Tak je to, bratři, ovšemže chápu učení hlásané Vznešeným tak, že toto naše vědomí přetrvává v koloběhu životů beze změny.“ Tu tedy chtěli oni mniši mnicha Sātiho, rybářova syna, odvrátit od jeho chybného mínění, věnovali se mu, mluvili s ním, poučovali ho:

„Nemluv tak, bratře Sāti, nevylepšuj učení Vznešeného, není dobré Vznešeného vylepšovat, Vznešený nic takového jako ty neřekl. Nejruznějším způsobem, bratře Sāti, vysvětloval Vznešený

podmíněnou podstatu vědomí: 'Bez dostatečné příčiny nevzniká žádné vědomí.'“

Ale mnich Sāti, rybářův syn, přestože byl takto osloven a poučován, trval pevně na svém chybném mínění: „Já opravdu, bratři, rozumím učení hlásanému Vznešeným tak, že toto naše vědomí přetrvává v koloběhu životů beze změny.“

Když tedy mniši nemohli tohoto mnicha Sātiho, rybářova syna, odvrátit od jeho chybného mínění, odebrali se tam, kde přebýval Vznešený, pozdravili Vznešeného uctivě a usedli stranou. Potom řekli oni mniši Vznešenému:

„Jeden mnich jménem Sāti, ó pane, rybářův syn, zastává toto zvrácené mínění: 'Chápu tedy učení hlásané Vznešeným tak, že totiž toto naše vědomí přetrvává v koloběhu životů beze změny.'“

Slyšeli jsme o tom zprávu, ó pane, vydali jsme se k němu a ptali se ho, zda je tato pověst pravdivá. Na naši otázku, ó pane, nám odvětil mnich Sāti, rybářův syn: 'Tak je to, bratři, ovšemže chápu učení hlásané Vznešeným tak, že toto naše vědomí překonává v koloběhu životů beze změny.' Pak jsme chtěli, ó pane, mnicha Sātiho, rybářova syna, odvrátit od jeho chybného mínění, věnovali se mu, mluvili s ním, poučovali ho: 'Nemluv tak, bratře Sāti, nevylepšuj učení Vznešeného, není dobré Vznešeného vylepšovat, Vznešený nic takového jako ty neřekl. Nejruznějším způsobem, bratře Sāti, vysvětloval Vznešený podmíněnou podstatu vědomí: 'Bez dostatečné příčiny nevzniká žádné vědomí.' Ale mnich Sāti, rybářův syn, přestože byl takto osloven a poučován, trval pevně na svém zvráceném mínění. Protože jsme tedy, ó pane, nemohli mnicha Sātiho, rybářova syna, odvrátit od jeho chybného mínění, rozhodli jsme se přednést tu věc Vznešenému.“

Tedy se Vznešený obrátil k jednomu z mnichů:

„Jdi, mnichu, a řekni mým jménem mnichovi Sátimu, rybářovu synu: 'Mistr tě volá, bratře Sāti.'“

„Ano, ó pane“, řekl onen mnich a poslechnuv Vznešeného odebral se tam, kde byl mnich Sāti, rybářův syn, a tak s ním promluvil:

„Mistr tě volá, bratře Sāti.“

„Dobře, bratře, už jdu“, odpověděl mnich Sāti, rybářův syn onomu mnichovi, odebral se tam, kde přebýval Vznešený, pozdravil Vznešeného uctivě a usedl stranou.

Potom řekl Vznešený mnichovi Sátimu, rybářovu synu:

„Je pravda, co se říká, Sāti, že zastáváš toto zvrácené mínění: 'Chápu tedy učení hláсанé Vznešeným tak, že toto naše vědomí přetrvává v koloběhu životů beze změny?'“

„Tak je to: já, ó pane, opravdu chápu učení hláсанé Vznešeným tak, že toto naše vědomí přetrvává v koloběhu životů beze změny.“

„Co je to za vědomí, Sāti?“ „Co zde opět jako to samé, říkám, ó pane, tu a tam užívá výsledku dobrých a zlých činů.“

„Od koho jsi, zaslepenče, slyšel, že bych takové učení hlásal? Což jsem, pošetilče, nevysvětloval nejrůznějším způsobem podmíněnou podstatu vědomí: 'Bez dostatečné příčiny nevzniká žádné vědomí?' Ty ale nechápavou myslí, pošetilče, nás chceš vylepšovat, kopeš si sám hrob a zatěžkáš se velkou vinou. To tě nutně přivede nadlouho do neštěstí a utrpení.“

A Vznešený se obrátil k mnichům: „Co myslíte, mnichové? Nezaložil tento mnich Sāti, rybářův syn, v našem svatém řádu požár?“

„Jak by to bylo možné, ó pane, ne, opravdu ne, pane!“

Na tato slova usedl mnich Sāti, rybářův syn, zamlkle a vyděšeně, s ohnutými zády a svěšenou hlavou, v obličejí celý červený, beze slov. Když pak Vznešený viděl, jak tu mnich Sāti, rybářův syn,

zamlkle a vyděšeně sedí, s ohnutými zády a svěšenou hlavou, v obličejí celý červený, beze slov, řekl mu: „To se prokáže jako tvé vlastní zbloudilé mínění, pošetilče; budu se teď ptát mnichů.“

A Vznešený se obrátil k mnichům:

„Chápete také, moji mnichové, zvěstované učení tak, jak tento mnich Sāti, rybářův syn, který nás vylepšuje nechápavou myslí, sám si kope hrob a zatěžkává se velkou vinou?“

„Vůbec ne, ó pane! Nejrůznějším způsobem nám, ó pane, Vznešený vysvětloval podmíněnou podstatu vědomí: 'Bez dostatečné příčiny nevzniká žádné vědomí.'“

„Dobře, mnichové, dobře, moji mnichové, že takto rozumíte zvěstovanému učení. Ovšemže jsem vám, mnichové, nejrůznějším způsobem vysvětloval podmíněnou podstatu vědomí: 'Bez dostatečné příčiny vědomí nevznikne.' Ale tento mnich Sāti, rybářův syn, nás chce svou nechápavou myslí vylepšovat, kope si sám hrob a zatěžkuje se velkou vinou. To přivede tohoto pošetilého muže nadlouho do neštěstí.“

„Z jaké příčiny, mnichové, vědomí vzniká, právě z té příčiny a jen z té příčiny k němu i nadále dochází². Skrze zrak a formy vzniká vědomí: právě zrakové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze sluch a tóny vzniká vědomí: právě sluchové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze čich a vůně vzniká vědomí: právě čichové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze chuť a šťávy vzniká vědomí: právě chuťové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze hmat a dotyky vzniká vědomí: právě hmatové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze myšlení a věci vzniká vědomí: právě myšlenkové vědomí se takto i nadále uskutečňuje.“

Stejně jako oheň, mnichové, z jaké příčiny hoří, právě jen z té příčiny k němu i nadále dochází: je-li živěn dřevem, právě oheň dřeva se takto i nadále uskutečňuje, je-li živěn chrastím, právě oheň

chrastí se takto i nadále uskutečňuje, je-li živěn senem, právě oheň sena se takto i nadále uskutečňuje, je-li živěn trusem, právě oheň trusu se takto i nadále uskutečňuje, je-li živěn plevami, právě oheň plev se takto i nadále uskutečňuje, je-li živěn smetím, právě oheň smetí se takto i nadále uskutečňuje; právě tak také, mnichové, z jaké příčiny vědomí vzniká, právě z té příčiny k němu i nadále dochází. Skrze zrak a formy vzniká vědomí: právě zrakové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze sluch a tóny vzniká vědomí: právě sluchové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze čich a vůně vzniká vědomí: právě čichové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze chuť a šťávy vzniká vědomí: právě chuťové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze hmat a dotyky vzniká vědomí: právě hmatové vědomí se takto i nadále uskutečňuje. Skrze myšlení a věci vzniká vědomí: právě myšlenkové vědomí se takto i nadále uskutečňuje.

„Vznikání je toto¹: chápete to, mnichové?“

„Ano, ó pane!“

„Vytvořeno takovou potravou²: chápete to, mnichové?“

„Ano, ó pane!“

„Zrušením této potravy je potom to, co vzniklo, propadlé zákonům zrušení³: chápete to, mnichové?“

„Ovšem, ó pane!“

„Možná toto nevzniklo³: kdo takto kolísá, mnichové, začíná pochybovat.“

„Jistě, ó pane!“

„Toto vzniklo⁴: kdo toto pochopí, mnichové, podle pravdy, s dokonalou moudrostí, zmizí mu každá pochybnost?“

„Ovšem, ó pane!“

„Vytvořeno takovou potravou²: kdo toto pochopí, mnichové, podle pravdy, s dokonalou moudrostí, zmizí mu každá pochybnost?“

„Ovšem, ó pane!“

„Zrušením této potravy je potom to, co vzniklo, propadlé zákonům zrušení³: kdo toto pochopí, mnichové, podle pravdy, s dokonalou moudrostí, zmizí mu každá pochybnost?“

„Ovšem, ó pane!“

„Toto vzniklo³: vězí zde nad tím, mnichové, jakákoliv pochybnost?“

„Ne, ó pane!“

„Vytvořeno takovou potravou²: vězí zde nad tím, mnichové, jakákoliv pochybnost?“

„Ne, ó pane!“

„Zrušením této potravy je potom to, co vzniklo, propadlé zákonu zrušení³: vězí zde nad tím, mnichové, jakákoliv pochybnost?“

„Ne, ó pane!“

„Toto vzniklo³: poznali jste to, mnichové, podle pravdy, s dokonalou moudrostí, zcela jasně?“

„Ano, ó pane!“

„Vytvořeno takovou potravou²: poznali jste to, mnichové, podle pravdy, s dokonalou moudrostí, zcela jasně?“

„Ano, ó pane!“

„Zrušením této potravy je potom to, co vzniklo, propadlé zákonu zrušení³: poznali jste to, mnichové, podle pravdy, s dokonalou moudrostí, zcela jasně?“

„Ano, ó pane!“

„Když se potom, mnichové, do tohoto poznání, takto očištěného, takto vysvětleného, uzavřete, budete se jím kochat, milovat ho, považovat ho za vlastní: budete moci, mnichové, považovat toto zvěstované učení za vor, vhodný k záchraně a ne k vlastnění?“

„Jistě ne, ó pane!“

„Když se ale, mnichové, do tohoto poznání, takto očištěného, takto vysvětleného, neuzavřete, nebudete se jím kochat, milovat ho, považovat ho za vlastní: budete moci, mnichové, považovat toto zvěstované učení za vor, vhodný k záchraně a ne k vlastnění?“

„Jistě, ó pane!“

„Čtyři druhy potravy, mnichové, mají zde bytosti již vzniklé k přetrvávání, vznikající k vývoji. Které čtyři? Potravu tvořící tělo, hrubou nebo jemnou, za druhé dotyk, za třetí vnitřní vývoj, za čtvrté vědomí. A kde, mnichové, mají kořeny tyto čtyři druhy potravy, odkud pramení, z čeho vznikají, z čeho vyrůstají? Tyto čtyři druhy potravy mají kořeny v žízni, pramení ze žízně, vznikají ze žízně, ze žízně vyrůstají. A kde, mnichové, má kořeny tato žízeň, odkud pramení, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Žízeň má kořeny v pocitu, pramení z pocitu, vzniká z pocitu, z pocitu vyrůstá. A kde, mnichové, má kořeny tento pocit, odkud pramení, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Pocit má kořeny v dotyku, pramení z dotyku, z dotyku vzniká, z dotyku vyrůstá. A kde, mnichové, má kořeny tento dotyk, odkud pramení, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Dotyk má kořeny v šesteré říši⁶, pramení z šesteré říše, z šesteré říše vzniká, z šesteré říše vyrůstá. A kde, mnichové, má kořeny tato šesterá říše, odkud pramení, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Šesterá říše má kořeny v obrazu a pojmu, pramení v obrazu a pojmu, z obrazu a pojmu vzniká, z obrazu a pojmu vyrůstá. A kde, mnichové, má kořeny tento obraz a pojem, odkud pramení, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Obraz a pojem má kořeny v uvědomování, pramení z

uvědomování, z uvědomování vzniká, z uvědomování vyrůstá. A kde, mnichové, má kořeny toto uvědomování, odkud pramení, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Uvědomování má kořeny v rozlišování, pramení z rozlišování, z rozlišování vzniká, z rozlišování vyrůstá. A kde, mnichové, má kořeny toto rozlišování, odkud pramení, z čeho vzniká, z čeho vyrůstá? Rozlišování má kořeny v nevědění, pramení z nevědění, z nevědění vzniká, z nevědění vyrůstá. Tak je tedy, mnichové, rozlišování podmíněno nevěděním, uvědomování podmíněno rozlišováním, obraz a pojem podmíněny uvědomováním, šesterá říše podmíněna obrazem a pojmem, dotyk podmíněn šesterou říší, pocit podmíněn dotykem, žízeň podmíněna pocitem, ulpívání podmíněno žízni, proces stávání se podmíněn ulpíváním, zrození podmíněno procesem stávání se, stáří a smrt podmíněny zrozením, bolest, strast, utrpení, zármutek a zoufalství podmíněny zrozením. Takto tedy vzniká celý vývoj utrpení.

‘Stáří a smrt jsou podmíněny zrozením’, to bylo vpravdě řečeno; jsme tedy, mnichové, skrze zrození propadlí stárnutí a smrti, nebo jak se věci mají?“

„Zrozením, ó pane, je podmíněno stárnutí a smrt: tak se to má s námi. Stáří a smrt jsou podmíněny zrozením.“

„Zrození je podmíněno procesem stávání se’, to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, procesem stávání se propadlí zrození, nebo jak se věci mají?“

„Procesem stávání se, ó pane, je podmíněno zrození: tak se to má s námi. Zrození je podmíněno procesem stávání se.“

„Proces stávání se je podmíněn ulpíváním’, to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, ulpíváním propadlí procesu stávání se, nebo jak se věci mají?“

„Ulpíváním, ó pane, je podmíněn proces stávání se: tak se to má s námi. Proces stávání se je podmíněn ulpíváním.“

„Ulpívání je podmíněno žízni', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, žízni propadlí ulpívání, nebo jak se věci mají?“

„Žízni, ó pane, je podmíněno ulpívání: tak se to má s námi. Lpění je podmíněno žízni.“

„Žízeň je podmíněna pocitem', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, pocitem propadlí žízni, nebo jak se věci mají?“

„Skrze pocit, ó pane, je podmíněna žízeň: tak se to má s námi. Žízeň je podmíněna pocitem.“

„Pocit je podmíněn dotykem', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, skrze dotyk propadlí pocitu, nebo jak se věci mají?“

„Dotykem, ó pane, je podmíněn pocit: tak se to má s námi. Pocit je podmíněn dotykem.“

„Dotyk je podmíněn šesterou říší', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, skrze šesterou říši propadlí dotykům, nebo jak se věci mají?“

„Šesterou říší, ó pane, je podmíněn dotyk: tak se to má s námi. Dotyk je podmíněn šesterou říší.“

„Šesterá říše je podmíněna obrazem a pojmem', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, skrze obraz a pojem propadlí šesteré říši, nebo jak se věci mají?“

„Obrazem a pojmem, ó pane, je podmíněna šesterá říše: tak se to má s námi. Šesterá říše je podmíněna obrazem a pojmem.“

„Obraz a pojem jsou podmíněny uvědomováním', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, skrze uvědomování propadlí obrazu a pojmu, nebo jak se věci mají?“

„Uvědomováním, ó pane, jsou podmíněny obraz a pojem: tak se to má s námi. Obraz a pojem jsou podmíněny uvědomováním.“

„Uvědomování je podmíněno rozlišováním', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, skrze rozlišování propadlí uvědomování, nebo jak se věci mají?“

„Rozlišováním, ó pane, je podmíněno uvědomování: tak se to má s námi. Uvědomování je podmíněno rozlišováním.“

„Rozlišování je podmíněno nevěděním', to bylo vpravdě řečeno; jsme pak tedy, mnichové, skrze nevědění propadlí rozlišování, nebo jak se věci mají?“

„Nevěděním, ó pane, je podmíněno rozlišování: tak se to má s námi. Rozlišování je podmíněno nevěděním.“

„Dobře, mnichové. Tímto, mnichové, vyřkněte, co já říkám také: když je ono, stane se též toto, vznikem onoho, vznikne také toto, a sice: nevěděním vzniká rozlišování, rozlišováním vzniká uvědomování, uvědomováním vzniká obraz a pojem, obrazem a pojmem vzniká šesterá říše, šesterou říší vzniká dotyk, dotykem vzniká pocit, pocitem vzniká žízeň, žízni vzniká ulpívání, ulpíváním vzniká proces stávání se, procesem stávání se vzniká zrození, zrozením vzniká stáří a smrt, bolest a strast, utrpení, zármutek a zoufalství: takto vzniká celý vývoj utrpení. Ustane-li nevědění beze zbytku dráždivosti, ustane i rozlišování; ustane-li rozlišování, ustane i uvědomování; ustane-li uvědomování, ustane i obraz a pojem; ustane-li obraz a pojem, zruší se šesterá říše; zrušením šesteré říše ustane i dotyk; ustane-li dotyk, ustane i pocit; ustane-li pocit, ustane i žízeň; ustane-li žízeň, ustane i ulpívání; ustane-li ulpívání, ustane i proces stávání se; ustane-li proces stávání se, ustane i zrození; ustane-li zrození, ustane i stárnutí a smrt, bolest a strast, trýzeň, zármutek a zoufalství: takto tedy dojde ke zrušení celého vývoje utrpení.“

„Tím, že ustane zrození, ustane stáří a smrt’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane zrození, zrušení stáří a smrti, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane zrození, ó pane, ustane stáří a smrt: tak se to má s námi. Tím, že ustane zrození, ustane stáří a smrt.“

„Tím, že ustane proces stávání se, ustane i zrození’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane proces stávání se, zrušení zrození, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane proces stávání se, ó pane, ustane i zrození: tak se to má s námi. Zrušením procesu stávání se ustane i zrození.“

„Tím, že ustane ulpívání, ustane i proces stávání se’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane ulpívání, zrušení procesu stávání se, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane ulpívání, ó pane, ustane i proces stávání se: tak se to má s námi. Zrušením ulpívání ustane i proces stávání se.“

„Tím, že ustane žízeň, ustane i ulpívání’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane žízeň, zrušení ulpívání, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane žízeň, ó pane, ustane i ulpívání: tak se to má s námi. Zrušením žízně ustane i ulpívání.“

„Tím, že ustane pocit, ustane i žízeň’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane pocit, zrušení žízně, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane pocit, ó pane, ustane i žízeň: tak se to má s námi. Zrušením pocitu ustane i žízeň.“

„Tím, že ustane dotyk, ustane i pocit’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane dotyk, zrušení pocitu, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane dotyk, ó pane, ustane i pocit: tak se to má s námi. Zrušením dotyku ustane i pocit.“

„Tím, že ustane šesterá říše, ustane i dotyk’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane šesterá říše, zrušení dotyku, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane šesterá říše, ó pane, ustane i dotyk: tak se to má s námi. Zrušením šesteré říše ustane i dotyk.“

„Tím, že ustane obraz a pojem, ustane i šesterá říše’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane obraz a pojem, zrušení šesteré říše, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane obraz a pojem, ó pane, ustane i šesterá říše: tak se to má s námi. Zrušením obrazu a pojmu ustane i šesterá říše.“

„Tím, že ustane uvědomování, ustane i obraz a pojem’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane uvědomování, zrušení obrazu a pojmu, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane uvědomování, ó pane, ustane i obraz a pojem: tak se to má s námi. Zrušením uvědomování ustane i obraz a pojem.“

„Tím, že ustane rozlišování, ustane i uvědomování’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane rozlišování, zrušení uvědomování, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane rozlišování, ó pane, ustane i uvědomování: tak se to má s námi. Zrušením rozlišování ustane i uvědomování.“

„Tím, že ustane nevědění, ustane i rozlišování’, to bylo vpravdě řečeno. Dosáhneme, mnichové, tím, že ustane nevědění, zrušení rozlišování, nebo jak se věci mají?“

„Tím, že ustane nevědění, ó pane, ustane i rozlišování: tak se to má s námi. Zrušením nevědění ustane i rozlišování.“

„Dobře, mnichové. Tímto, mnichové, vyřkněte, co já říkám také: když není ono, nestane se ani toto, když ustane ono, ustane také toto, a sice: když ustane nevědění, ustane i rozlišování; když ustane rozlišování, ustane i uvědomování; když ustane uvědomová-

ní, ustane i obraz a pojem; když ustane obraz a pojem, zruší se šesterá říše; zrušením šesteré říše ustane i dotyk; když ustane dotyk, ustane i pocit; když ustane pocit, ustane i žízeň; když ustane žízeň, ustane i ulpívání; když ustane ulpívání, ustane i proces stávání se; když ustane proces stávání se, ustane i zrození; když ustane zrození, ustane stáří i smrt, zanikne bolest a strast, utrpení a zármutek. Takto tedy dojde k zániku celého vývoje utrpení.

Budete potom, mnichové, s takovýmto poznáním, s takovýmto porozuměním, pátrat v minulosti: 'Byli jsme v minulosti?', 'Nebyli jsme v minulosti?', 'Co jsme byli v minulosti?', 'Jací jsme byli v minulosti?', 'Čím jsme se stali v minulosti?'

„Ovšemže ne, ó pane!“

„Budete potom, mnichové, s takovýmto poznáním, s takovýmto porozuměním, pátrat v budoucnosti: 'Budeme v budoucnosti?', 'Nebudeme v budoucnosti?', 'Co budeme v budoucnosti?', 'Jací budeme v budoucnosti?', 'Čím se staneme v budoucnosti?'

„Ovšemže ne, ó pane!“

„Budete potom, mnichové, s takovýmto poznáním, s takovýmto porozuměním, si klást také o přítomnosti brzy takové, brzy zase jiné otázky: 'Jsem?', 'Nejsem?', 'Co jsem?', 'Jaký jsem?', 'Odkud tato moje bytost přišla a kam půjde?'

„Ovšemže ne, ó pane!“

„Budete potom, mnichové, s takovýmto poznáním, s takovýmto porozuměním, snad říkat: 'Mistru dlužíme úctu, z úcty k Mistrovi tak mluvíme?'

„Ovšemže ne, ó pane!“

„Budete potom, mnichové, s takovýmto poznáním, s takovýmto porozuměním snad říkat: 'Jeden světec k nám takto mluvil, nebo světci, ale my tak nemluvíme?'

„Ovšemže ne, ó pane!“

„Chtěli byste si teď, mnichové, s takovýmto poznáním, s takovýmto porozuměním, snad zvolit nějakého jiného mistra?'

„Jistě ne, ó pane!“

„Nebo byste se chtěli, mnichové, s takovýmto poznáním, s takovýmto porozuměním, vrátit ke slibům, blouznění a slavnostem obvyklých asketů a kněží jako ke spáse?'

„Jistě ne, ó pane!“

„Jak je to tedy, mnichové: říkáte pouze a jediné to, co jste sami promysleli, sami poznali, čemu jste sami porozuměli?'

„Tak je to, ó pane!“

„Dobrá, mnichové. Jste podepření, moji mnichové, tímto jasně zřetelným učením, věčným, vzpružujícím, zvoucím, samo od sebe vědoucím pochopitelným: 'Jestliže to bylo řečeno, bylo to právě proto řečeno.'"

„Když tři se spojí, mnichové, vytvoří plod těla. Spojí-li se otec s matkou, ale matka nemá svůj čas a zárodek není připraven, nevytvoří se plod těla. Spojí-li se otec s matkou a matka má svůj čas, ale zárodek není připraven, nevytvoří se plod těla. Spojí-li se ale, mnichové, otec s matkou a matka má svůj čas a zárodek je připraven, vytvoří se spojením těchto tří plod těla. Takový plod, mnichové, nosí matka devět až deset měsíců v těle, s velkou obavou, těžké břímě. Takovýto plod, mnichové, porodí matka po uplynutí devíti až desíti měsíců, ve velkých obavách, těžké břímě. A když se toto dítě narodí, živí ho svou vlastní krví. Krví se nazývá, mnichové, v řádu Dokončeného, mateřské mléko. Toto dítě pak, mnichové, se rozvíjí víc a víc, dospívá víc a víc a hraje si všechny hry svých kamarádů, jako na schovávanou, honěnou, šplhá a skáče, klouže se, tahá vozík nebo střílí z luku. Tento chlapec pak, mnichové, se postupně vyvine, postupně dospěje a žije a tyje v požitku pěti žádostí: skrze zrak do vědomí vstupujících forem, vytoužených,

milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých; skrze sluch do vědomí vstupujících tónů, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých; skrze čich do vědomí vstupujících vůní, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých; skrze chuť do vědomí vstupujících šťáv, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých; skrze hmat do vědomí vstupujících dotyků, vytoužených, milovaných, lákavých, příjemných, žádosti odpovídajících, dráždivých.

Vidí-li pak zrakem nějaký tvar, tak sleduje příjemné tvary a vyhýbá se nepříjemným, bez vhladu do podstaty tělesnosti spočívá s omezenou myslí, nevědomý, podle pravdy, jejího osvobození, osvobození moudrosti, při kterém ustanou beze zbytku všechny jeho zlé a špatné vlastnosti. Potkává ho uspokojení i neuspokojení, a ať pak cítí jakýkoliv pocit, radostný nebo strastný, nebo ani radostný ani strastný, tento pocit chová a pěstuje a uzavírá se v něm. Zatímco takto pocit chová, pěstuje a v něm se uzavírá, zvedá se v něm uspokojení: toto uspokojení z pocitů, to je ulpívání. Tímto ulpíváním je podmíněn proces stávání se, tímto procesem stávání se je podmíněno zrození, tímto zrozením je podmíněno stáří a smrt, bolest a strast, utrpení, zármutek a zoufalství: tak vzniká celý tento vývoj utrpení.

'Slyší-li pak sluchem nějaký tón'

'Cítí-li pak čichem nějakou vůni'

'Chutná-li pak chutí nějakou šťávu'

'Cítí-li pak hmatem nějaký dotyk'

'Pozná-li pak myslí nějakou věc',

tak sleduje příjemné věci a vyhýbá se nepříjemným, bez vhladu do podstaty tělesnosti, spočívá s omezenou myslí, nevědomý, podle pravdy, jejího osvobození, osvobození moudrosti, při kterém

ustanou beze zbytku všechny jeho zlé a špatné vlastnosti. Potkává ho uspokojení i neuspokojení, a ať pak cítí jakýkoliv pocit, radostný nebo strastný, nebo ani radostný ani strastný, tento pocit chová a pěstuje a uzavírá se v něm. Zatímco takto pocit chová, pěstuje a v něm se uzavírá, zvedá se v něm uspokojení: toto uspokojení z pocitů, to je ulpívání. Tímto ulpíváním je podmíněn proces stávání se, tímto procesem stávání se je podmíněno zrození, tímto zrozením je podmíněno stáří a smrt, bolest a strast, utrpení, zármutek a zoufalství: tak vzniká celý tento vývoj utrpení.

Tu se objeví, mnichové, na světě Dokončený, Svátý, dokonale Probuzený, Osvědčený v životě i ve vědění, Vítaný, Znalec světa, Učitel lidí, jemuž není rovno, Mistr bohů a lidí, Probuzený, Vznesený. Ukáže tento svět se svými bohy, svými dobrými a zlými duchy, se svými houfy kněží a kajících, bohů a lidí, poté, co jim sám porozuměl, co do nich pronikl. Zvěstuje učení, jehož začátek pochválí, jehož střed pochválí, jehož konec pochválí, smyslu i slovu věrný, vyloží dokonale očištěné, čisté asketství.

Toto učení uslyší otec rodiny¹⁰ nebo syn otce rodiny nebo někdo zrozený v nějakém jiném stavu. Poté, co toto učení uslyší, získá důvěru k Dokončenému. Naplněn důvěrou, myslí a přemítá takto: 'Vězením je domácnost, špinavý kout, svobodná, nebeská je cesta poutnictví. Nejde, opravdu, uskutečnit, když člověk zůstane doma, bod za bodem úplné, čisté asketství. Což, kdybych teď s ostříhanou hlavou a vousy, v prostých šatech, odešel z domova do bezdomoví?' A tak, později, zanechá svůj malý nebo velký statek, opustí svůj malý nebo velký kruh příbuzných a odejde s ostříhanou hlavou a vousy, v prostých šatech, z domova do bezdomoví.

Stane se tak poutníkem a přijme povinnosti řádu mnichů. Zabíjení živých zavrhnul, zabíjení živých se vzdálil: bez hole, bez meče, citlivý, plný účasti, žije láskou ke každé živé bytosti, soucitem. Brát, co se mu nedává, zavrhnul, brání toho, co se mu nedává,

je mu cizí; co se mu dává, přijímá, na odevzdané čeká, nezlodějsky smýšlí, s očištěným srdcem. Necudnost zavrhnul, žije cudně, páření je mu cizí, zákon obyčejných. Lež zavrhnul, pravdě je oddaný, pevný, důvěryhodný, není pokrytec a lichotník světa. Vyřizování zavrhnul, vyřizování je mu cizí: co tady slyšel, tam zas znovu nevypráví, aby to rozdvojit - tak sjednocuje rozdvojené, upevňuje svázané, svornost mu dělá radost, svornost ho těší, svornost ho obšťastňuje, svornost slovem podporuje. Hrubá slova zavrhnul, hrubým slovům se vzdalil - slova, která jsou prostá nadávek, uchu lahodná, plná lásky, k srdci pronikající, zdvořilá, mnohé potěšující, mnohé pozvedající, taková slova volí. Tlachání a klábosení zavrhnul, od tlachání a klábosení se drží stranou: v pravou chvíli mluví, ve shodě se skutečností, na smysl dává pozor, věren učení a řádu; jeho řeč je bohatá obsahem, zdobená příležitostně přirovnáním, jasná a určitá, svému předmětu přiměřená.

Sázení a pěstování rostlin zavrhnul. Jednou denně přijímá potravu, v noci je lačný, je mu cizí pojídat v nevhodnou dobu. Tanci, zpěvu, hře a představení se vyhýbá. Věnce, libé vůně, libé masti, ozdoby a okrasy odmítá. Vysokým, nádherným lůžkem opovrhuje. Zlato a stříbro nepřijímá. Syrové zrno nepřijímá. Syrové maso nepřijímá. Ženy a dívky nepřijímá. Sluhy a služky nepřijímá. Kozy a ovce nepřijímá. Slepice a prasata nepřijímá. Slony, krávy a koně nepřijímá. Domy a pole nepřijímá. Zprávy, informace a smlouvy nepřijímá. Koupí a prodeji se vyhýbá. Falešné míry a váhy jsou mu cizí. Křivé cesty podplácení, klamání a podvody jsou mu cizí. Od rvaček, bitek, hádek, loupeží, pustošení a násilí je vzdálen.

Je spokojen s oděvem, který mu pokrývá tělo, s almužnou, která mu dopřává život. Kamkoliv putuje, putuje pouze v oděvu a s miskou na almužnu. Stejně jako pták, kamkoliv letí, letí jen s břemenem svých křídel, právě tak je mnich spokojen pouze s oděvem, který pokrývá jeho tělo a s miskou na almužnu, která mu

dopřává život. Kamkoliv potom putuje, putuje pouze takto opatřený.

Plněním těchto svatých pravidel pociťuje vnitřní, ničím nezašpiněné štěstí.

Spatří-li pak zrakem nějakou formu, nezískává žádný sklon, nevytváří žádný úmysl. A protože se žádost a rozmrzelost, zlé a špatné myšlenky, velmi brzy zmocní toho, kdo nad nimi nebdí, je pilný v jejich střežení, opatruje pohled, bdí bedlivě u pohledu.

'Slyší-li pak sluchem nějaký tón'

'Cítí-li pak čichem nějakou vůni'

'Chutná-li pak chutí nějakou šťávu'

'Cítí-li pak hmatem nějaký dotyk'

'Pozná-li pak myslí nějakou věc',

nezískává žádný sklon, nevytváří žádný úmysl. A protože se žádost a rozmrzelost, zlé a špatné myšlenky velmi brzy zmocní toho, kdo nad nimi nebdí, je pilný v jejich střežení, opatruje mysl, bdí horlivě u myšlenek.

Plněním tohoto svatého ovládní smyslů pociťuje vnitřní, ničím nezašpiněné štěstí.

Jasně vědomý přichází i jde, jasně vědomý se dívá sem i tam, jasně vědomý se zvedá, pohybuje, jasně vědomý nosí řádový oděv a miskou na almužnu, jasně vědomý jí a pije, žvýká a chutná, jasně vědomý se vyprazdňuje, jasně vědomý chodí, stojí, sedí, usíná i probouzí se, mluví i mlčí.

Věrný těmto svatým pravidlům, věrný tomuto svatému ovládní smyslů, věrný tomuto svatému, jasnému vhledu, hledá nějaké odlehlé, klidné místo, nějaký háj nebo patu stromu, jeskyni, proláklinu ve skále, hřbitov, nitro lesa, kupku slámy v širé rovině. Po jídle, když se navrátí z cesty za almužnou, si sedne se zkříženými nohama, se vzpřímeným tělem a pěstuje vhled. Světské žádosti

zavrhnul a spočívá s myslí prostou žádosti, od žádosti čistí své srdce. Nenávisť zavrhnul, spočívá s myslí prostou nenávisti, plný lásky a soucitu ke všem živým bytostem, čistí své srdce od nenávisti. Mdlou únavu zavrhnul, od mdlé únavy je osvobozen, s láskou ke světlu, vnímavý, jasně vědomý, čistí své srdce od mdlé únavy. Pyšnou nevrlost zavrhnul, od pýchy je osvobozen, s niternou, klidnou myslí, čistí své srdce od pyšné nevrlosti. Nerozhodnost zavrhnul, unikl nejistotě, nepochybuje o dobrém, od nerozhodnosti čistí své srdce.

Když pak odstranil těchto pět zábran, seznámil se s nečistotou myslí, která ochromuje, zcela vzdálen žádostem, vzdálen nesvatých věcí, žije v myslivě zvažující, v klidu zrozené, blažené jasnosti, v zasvěcení prvního zření.

Dále pak, mnichové, po završení přemítání a zvažování, dosáhne mnich vnitřní tichosti moře, jednoty myslí, osvobozené od myšlenek a zvažování, v jednotě zrozené, blažené jasnosti, zasvěcení druhého zření.

Dále pak, mnichové, v jasném klidu pak spočívá mnich, s vyrovnanou myslí, s pochopením, jasně vědomý, blaho pocítuje v těle, o takovém říkají světcí: 'S pochopením a vyrovnanou myslí kdo vše vnímá, žije šťastně.' Tak dojde zasvěcení třetího zření.

Dále pak, mnichové, po zavržení radostí i strastí, po zrušení někdejší veselé i smutné myslí, dojde mnich zasvěcení vyrovnaně chápající, dokonalé čistoty, zbavené radostí i strastí, čtvrtého zření.

Spatří-li pak zrakem nějaký tvar, nesleduje příjemné tvary a nevyhýbá se nepříjemným, vědomý podstaty tělesnosti, spočívá s neomezenou myslí, vědomý, podle pravdy, onoho osvobození myslí, osvobození moudrosti, kdy ustanou beze zbytku jeho špatné a zlé vlastnosti. Tak se osvobodil od uspokojení i neuspokojení, a kdykoliv potom pocítí nějaký pocit, radostný nebo strastný, nebo

ani radostný ani strastný, tento pocit nechová, nepěstuje, ani se v něm neuzavírá. Když pak pocit ani nechová ani nepěstuje ani se v něm neuzavírá, ustane v něm uspokojování z pocitů. Když ustane toto uspokojování, ustane i ulpívání, ustane i proces stávání se, když ustane proces stávání se, ustane i zrození, když ustane zrození, ustane i stárnutí a smrt, zanikne bolest a strast, utrpení, zármutek a zoufalství: tak tedy dojde k zániku celého vývoje utrpení.

'Slyší-li pak sluchem nějaký tón'

'Cítí-li pak čichem nějakou vůni'

'Chutná-li pak chutí nějakou šťávu'

'Cítí-li pak hmatem nějaký dotyk'

'Pozná-li pak myslí nějakou věc',

tak nesleduje příjemné věci a nevyhýbá se nepříjemným, vědom si podstaty tělesnosti spočívá s neomezenou myslí, vědom si podle pravdy onoho osvobození myslí, osvobození moudrosti, kdy ustanou beze zbytku jeho zlé a špatné vlastnosti. Tak se osvobodil od uspokojení i neuspokojení, a kdykoliv pocítí nějaký pocit, radostný nebo strastný, nebo ani radostný ani strastný, tento pocit nechová, nepěstuje, ani se v něm neuzavírá. Když pak pocit ani nechová, ani nepěstuje, ani se v něm neuzavírá, ustane v něm uspokojování z pocitů. Když ustane toto uspokojování, ustane i ulpívání, když ustane ulpívání, ustane i proces stávání se, když ustane proces stávání se, ustane i zrození, když ustane zrození, ustane i stárnutí a smrt, zanikne bolest a strast, utrpení, zármutek a zoufalství: tak tedy dojde k zániku celého vývoje utrpení.

Toto, moji mnichové, uchovejte ve stručnosti pod jménem 'Osvobození utišením žízně'. Mnicha Sátilho ale, rybářova syna, považujte za uvízlého v mocné síti žízně, do smyčky žízně chyceného.

Tak pravil Vznešený. Spokojeně těšili se mnichové ze slov Vznešeného.

Návštěva Bráhmy (Brahmanimantanikasuttam)

To jsem slyšel¹. Svého času pobýval Vznešený u Sávatthí, v Džétově háji, v Anáthapindikově zahradě. Tam se obrátil Vznešený k mnichům: „Mnichové!“ „Vznešený!“ , odpověděli mniši Vznešenému pozorně. Vznešený tedy řekl:

„Jednoho dne, mnichové, jsem pobýval u Ukkatthá, v Lese radosti, u úpatí královského stromu. Tehdy ale, mnichové, přišel Bráhma Bako² k chybnému mínění: 'Zde je Věčné, zde je Trvalé, Stálejsoucí, zde je Nezrušitelné a Nepomíjivé: neboť zde nevládne ani zrození a stárnutí, ani smrt a zánik, ani znovuzrození. Není žádná jiná vyšší svoboda než tato.'

A já jsem poznal, mnichové, myšlenky Bráhmy Baka a stejně rychle jako silný muž upaží nebo upaženou ruku připaží, právě tak rychle jsem zmizel z Ukkatthá, z Lesa radosti, od úpatí královského stromu a zjevil se v onom světě Bráhmy. Tu mě spatřil, mnichové, Bráhma Bako už zdáli, a když mě uviděl, řekl mi: 'Bud' pozdraven, Ctěný, vítán, Ctihodný. Už dlouho chovám naději, že se Ctěný zde objeví. Neboť zde, Ctěný, je Věčné, zde je Trvalé, Stálejsoucí, zde je Nezrušitelné a Nepomíjivé: neboť zde nevládne ani zrození a stárnutí, ani smrt a zánik, ani znovuzrození a nějaká vyšší svoboda než tato neexistuje.'

Na to, mnichové, jsem řekl Bráhmovi Bako: 'Oslepen, opravdu, je milý Bráhma Bako, oslepen, opravu, je milý Bráhma Bako, protože považuje to, co není věčné, za věčné, to, co není trvalé, za trvalé, to, co není stálejsoucí, má za stálejsoucí, to, co je zrušitelné, má za nezrušitelné, to, co je pomíjející, má za nepomíjející a o tom, co se tu rodí, stárne, umírá, zaniká a znovu se zjevuje, tvrdí, že se nezrozuje, nestárne, neumírá, nezaniká a znovu se neobjevuje, a tak onu jinou, vyšší svobodu, která existuje, popírá.'

Tu vešel, mnichové, Máro, Zlý, do jednoho z bohů Bráhmova doprovodu a jeho ústy pak řekl: 'Mníšku, mníšku! Před tímto se chraň, před tímto se chraň! Toto je Bráhma, mnichu, velký Bráhma, Všemocný, Nepřemožitelný, Vševidoucí, Sám od sebe silný, Pán, Stvořitel, Tvůrce, Nejvyšší, Ploditel, Udržovatel, Otec všeho co bylo a bude. Již před tebou, ó mnichu, byli na světě asketové i kněží, nepřátelé země, pohrdali zemí, nepřátelé vody, pohrdali vodou, nepřátelé ohně, pohrdali ohněm, nepřátelé vzduchu, pohrdali vzduchem, nepřátelé přírody, pohrdali přírodou, nepřátelé bohů, pohrdali bohy, nepřátelé Pána plození, pohrdali Pánem plození, nepřátelé Bráhmy, pohrdali Bráhmou: tito dospěli při zániku těla, po spotřebování životní síly, do nízkých, zapuzených forem bytí. A byli již před tebou, ó mnichu, asketové a kněží na světě, přátelé země, zemi milující, přátelé vody, vodu milující, přátelé ohně, oheň milující, přátelé vzduchu, vzduch milující, přátelé přírody, přírodu milující, přátelé bohů, bohy milující, přátelé Pána plození, Pána plození milující, přátelé Bráhmy, Bráhmou milující: ti dospěli při zániku těla, po spotřebování životní síly, ke vznešeným formám bytí. Proto ti radím, ó mnichu: dej si pozor, ctěný! Co ti Bráhma řekl, to nech řečeno, aby jsi slovu Bráhmy neodporoval! Kdybys chtěl, ó mnichu, slovům Bráhmy odporovat, bylo by to, jako když nějaký muž vstoupí na skálu a klackem do ní tluče, nebo jako když, ó mnichu, nějaký muž, který se řítí do

propasti, se pokouší cestou zachytit hlíny nebo trávy: právě tak, ó mnichu, se ti zde povede! Dej si pozor, ctěný! Co ti Bráhma řekl, to nech řečeno, aby jsi slovům Bráhmy neodporoval.

Nevidíš, mníšku, všude kolem sebe
boží kruh Bráhmova světa?

Těmito slovy, mnichové, mě uváděl Máro, Zlý, do kruhu Bráhmova doprovodu. Já ale, mnichové, jsem řekl Márovi, Zlému: 'Dobře tě poznávám, Zlý, zanechej naděje 'On mě nezná'- jsi Máro, Zlý, a tento Bráhma zde, ty Zlý, a tento jeho doprovod: všichni jsou v tvé moci, všichni podléhají tvé svévůli.

Ty ovšem, Zlý, si teď myslíš: 'Také tohoto musím mít v hrsti, také tohoto ovládat!' Já ale nejsem v tvé moci, nejsem pod tvou svévůli.'

Na tato slova, mnichové, mně pravil Bráhma Bako: 'Já, Ctěný, mám za věčné, právě co je věčné, mám za trvalé, právě co je trvalé, mám za stálejsoucí, právě co je stálejsoucí, mám za nezrušitelné, právě co je nezrušitelné, mám za nepomíjející, právě co je nepomíjející; a kde není zrození ani stárnutí, smrt ani zánik ani znovuzrození, zde také říkám: zde, vpravdě, nevládne zrození ani stárnutí, smrt ani zánik, ani znovuzrození. A protože není žádná jiná, vyšší svoboda, proto říkám: neexistuje žádná vyšší svoboda. Již před tebou, ó mnichu, byli na světě asketové a kněží, kteří se po celý svůj život oddávali pouze askezi: ti by snad věděli, zda je možná nějaká jiná, vyšší svoboda nebo není. Proto si nech, ó mnichu, vysvětlit: ty, nějakou jinou, vyšší svobodu, jistě nenajdeš, ať by sis dal ještě mnoho práce a námahy.

Přijmeš-li pak, ó mnichu, zemi za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít

stranou; přijmeš-li pak, ó mnichu, vodu za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít stranou; přijmeš-li pak, ó mnichu, oheň za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít stranou; přijmeš-li pak, ó mnichu, vzduch za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít stranou; přijmeš-li pak, ó mnichu, přírodu za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít stranou; přijmeš-li pak, ó mnichu, bohy za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít stranou; přijmeš-li pak, ó mnichu, Pána plození za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít stranou; přijmeš-li pak, ó mnichu, Bráhma za útočiště, tak jsi za útočiště, za těžiště, přijal také mne, musíš mě pak poslouchat, musíš mně jít stranou³.'

'Opravdu, vím to i já, Bráhmo: přijmu-li zemi za útočiště, tak jsem za útočiště, za těžiště, přijal také tebe, musím tě pak poslouchat, musím ti jít stranou; přijmu-li pak vodu za útočiště, tak jsem za útočiště, za těžiště, přijal také tebe, musím tě pak poslouchat, musím ti jít stranou; přijmu-li pak oheň za útočiště, tak jsem za útočiště, za těžiště, přijal také tebe, musím tě pak poslouchat, musím ti jít stranou; přijmu-li pak vzduch za útočiště, tak jsem za útočiště, za těžiště, přijal také tebe, musím tě pak poslouchat, musím ti jít stranou; přijmu-li pak přírodu za útočiště, tak jsem za útočiště, za těžiště, přijal také tebe, musím tě pak poslouchat, musím ti jít stranou; přijmu-li pak bohy, Pána plození, přijmu-li pak Bráhma za útočiště, tak jsem za útočiště, za těžiště, přijal také tebe, musím tě pak poslouchat, musím ti jít stranou. Zním, Bráhmo, tvůj způsob, znám tvou velkolepost: mocný je Bráhma Bako, silný je Bráhma Bako, uctíváný je Bráhma Bako.'

'Jak tedy, Ctěný, znáš můj způsob, jak znáš moji velkolepost: je mocný Bráhma Bako, je silný bráhma Bako, je uctíváný Bráhma Bako?'

'Dokud Slunce září s Měsícem
v plné nádheře prostorem
je na tisíckrát celý svět
podřízen tvé vůli.

Znáš výšky, také hloubky znáš
svobodu znáš i otroctví
jak toto, tak i ono bytí
stvoření vznik, stvoření zánik.

Takto znám, Bráhmo, tvůj způsob, takto znám tvou velkolepost: mocný je Bráhma Bako, silný je Bráhma Bako, uctíváný je Bráhma Bako. Existují však, Bráhmo, tři další druhy bytí, které znám a vidím, kam tvá znalost a vidění nedosahuje. Existuje, Bráhmo, světelný druh bytí: od tohoto druhu rozdílně jsi se zde zjevil a během nesmírně dlouhého trvání jsi vzpomínku na něj zcela ztratil, proto ho neznáš a nevidíš, já ho však znám a vidím. A tím jsem ti, Bráhmo, nejen v poznání roven, nemluvě o tom, že bych stál pod tebou, tím jsem ti vysoko nadřazen. Existuje, Bráhmo, zářící druh bytí a existuje, Bráhmo, mocný druh bytí: ty neznáš a je nevidíš, já je však znám a vidím. A tím jsem ti, Bráhmo, nejen v poznání roven, nemluvě o tom, že bych stál pod tebou, tím jsem ti vysoko nadřazen.

Zemi jsem, Bráhmo, poznal jako zemi, jak neuspokojivá je zemi její podstata, to jsem poznal, země se zřekl, země odřekl, od země

odpoutal, zemi jsem v sobě popřel, zemí pohrdnul. A tím jsem ti, Bráhmo, nejen v poznání roven, nemluvě o tom, že bych stál pod tebou, tím jsem ti vysoko nadřazen. Vodu jsem, Bráhmo, poznal jako vodu, jak neuspokojivá je vodě její podstata, to jsem poznal a vody se zřekl, vodě odřekl, od vody odpoutal, vodu v sobě popřel, vodou pohrdnul. A tím jsem ti, Bráhmo, nejen v poznání roven, nemluvě o tom, že bych stál pod tebou, tím jsem ti vysoko nadřazen. Oheň jsem, Bráhmo, poznal jako oheň, jak neuspokojivá je ohni jeho podstata, to jsem poznal a ohně se zřekl, ohni odřekl, od ohně odpoutal, oheň v sobě popřel, ohněm pohrdnul. A tím jsem ti, Bráhmo, nejen v poznání roven, nemluvě o tom, že bych stál pod tebou, tím jsem ti vysoko nadřazen. Vzduch jsem, Bráhmo, poznal jako vzduch, jak neuspokojivá je vzduchu jeho podstata, to jsem poznal a vzduchu se zřekl, vzduchu odřekl, od vzduchu odpoutal, vzduch v sobě popřel, vzduchem pohrdnul. A tím jsem ti, Bráhmo, nejen v poznání roven, nemluvě o tom, že bych stál pod tebou, tím jsem ti vysoko nadřazen. Přírodu, Bráhmo, bohy, Pána plození, Bráhma, svítící bytosti, zářící bytosti, mocné bytosti, Nejmocnějšího, 'všechno co je', jsem, Bráhmo, poznal, jako 'všechno co je', jak neuspokojivá je 'všemu co je' jeho podstata, to jsem poznal a 'všeho co je' se zřekl, 'všemu co je' odřekl, od 'všeho co je' odpoutal, 'všechno co je' v sobě popřel, 'vším co je' pohrdnul. A tím jsem ti, Bráhmo, nejen v poznání roven, nemluvě o tom, že bych stál pod tebou, tím jsem ti vysoko nadřazen.'

'Jestli ti, Ctěný, podstata 'všeho co je' nedopřává uspokojení, pak je snad u tebe dutá, prázdná:

Co bylo světelnou silou vědomí
a zcela a úplně vyhaslo.

Pak zůstane člověk u země neuspokojen s její podstatou, u vody neuspokojen její podstatou, u ohně neuspokojen jeho podstatou, u

vzduchu neuspokojen jeho podstatou, u přírody, u bohů, u Pána plození, u Bráhm, u svítících bytostí, zářících bytostí, mocných bytostí, u Všemocného, zůstane člověk neuspokojen s jejich podstatou. Dobrá tedy, Ctěný, já ti teď zmizím.'

'Dobrá, Bráhm, zmiz mi tedy, jestli to dokážeš.' A potom, mnichové, řekl Bráhm Bako: 'Zmizet chci asketovi Gótamovi, zmizet chci asketovi Gótamovi', ale nemohl mně zmizet. Nato jsem řekl, mnichové Bráhmovi Bako: 'Dobrá tedy, Bráhm, teď ti zmizím já.'

'Dobrá, Ctěný, zmiz mi tedy, jestli to dokážeš.'

A vpravil jsem se, mnichové, v magické zjevení následujícím způsobem: 'Nechť Bráhm a členové jeho doprovodu a jeho zástupy slyší můj hlas, ale ať mě nevidí!' A takto neviditelný řekl jsem strofy:

'Život považuji za utrpení

dokonce i život nejvyšší

žádný život nemiluji, ať je kdekoliv

žádné uspokojení mě nemůže uspokojit.'

Tu byli, mnichové, Bráhm a jeho doprovod i jeho zástupy udiveni a ohromeni zvláštností, zázračností toho, co se stalo: 'Neobyčejná, opravdu zázračná, vpravdě, je velká moc, velká síla askety Gótama! Nikdy ještě, opravdu, jsme neviděli asketu nebo kněze, nebo o něm ani neslyšeli, který by byl tak mocný, tak silný, jako tento asketa Gótamo, sakejský syn, který se odřekl sakejského dědictví. Život milujícímu pokolení, ó zázrak, z života se těšícího pokolení vytáhl život z kořene!'

Ale Máro, Zlý, mnichové, vešel do jednoho z bohů Bráhmova doprovodu a řekl mi: 'Jsi-li, Ctěný, tedy moudrý a Probuzený, nevychovávej si žádné žáky, žádné nástupce, neukazuj učedníkům pravdu, ani nástupcům, nepřej si mít žáky ani nástupce. Již před tebou, mnichu, byli na světě asketové i kněží, kteří se vydávali za

svaté, dokonale probuzené. Vychovávali žáky, nástupce, ukazovali žákům, nástupcům, pravdu, přáli si mít žáky, nástupce. A poté, co vychovali žáky a nástupce, poté, co jim ukázali pravdu, zemřeli a dospěli po zániku těla k zapuzeným, nízkým formám bytí. A již před tebou, ó mnichu, byli na světě asketové a kněží, kteří se považovali za svaté, dokonale probuzené, kteří však nevychovávali žádné žáky, žádné nástupce, neukazovali žádnou pravdu, nepřáli si mít žáky nebo nástupce. Aniž by vychovali žáky nebo nástupce, aniž by ukázali pravdu, aniž by zanechali žáky nebo nástupce, zemřeli a dospěli potom, po zániku těla, k vznešeným formám bytí. Proto si nech, ó mnichu, poradit: poslechni, ó Ctěný! Nenamáhej se, prodlévej tak dlouho, jak budeš žít, v nezkaleném požitku své jasnosti, ponech si to právě jen pro sebe, Ctěný, nikoho jiného nepoučuj!'

Na tato slova, mnichové, jsem řekl Márovi, Zlému: 'Dobře tě poznávám, Zlý, zanechej naděje 'On mě nezná' - jsi Máro, Zlý. A nemluvíš ke mně z láskyplné účasti, Zlý, z nenávistné účasti ke mně promlouváš, neboť toto, Zlý, jsou tvoje myšlenky: 'Těm, kterým asketa Gótamo ukáže pravdu, ti budou vzdorovat mému panství.' Neúplně probuzení byli, Zlý, ti asketové a kněží, kteří ti oznamovali: 'Jsme úplně probuzení'. Já ale, Zlý, který jsem dokonale probuzený, ti oznamuji: 'Já jsem zcela probuzený'. Ukáže-li ale, Zlý, Dokončený žákům pravdu, zůstane stále týmž. Neukáže-li ale, Zlý, Dokončený žákům pravdu, zůstane stále týmž. Přivábí-li ale, Zlý, Dokončený žáky, zůstane stále týmž. Nepřivábí-li pak, Zlý, Dokončený žáky, zůstane stále týmž. Jak je to možné? Dokončený, totiž, Zlý, odmítl hrozný, pošpiňující, nové bytí sejíci, utrpení zakládající, znovu život, stárnutí a smrt plodící klam, odřízl ho u kořene, takže se podobá pařezu stromu, že nemůže znovu vzklíčit, dál se rozvíjet.'"

Tak byl Bráhma navštíven a Máro přinucen k mlčení: proto se tato zpráva nazývá 'Návštěva Bráhmy'.

POZNÁMKY

Svatý cíl

1. Anáthapindika, boháč a obdivovatel Buddhova učení zakoupil za velký peníz kus háje od prince Džéty pro Buddhu a jeho učedníky, kde Buddha údajně pobýval zvláště v období dešťů.
2. Základní, axiomatická čára: kult času, okamžiku a jeho prožitku a kult věčnosti a hledání pravosti.
3. Všichni, kdo rozšiřují názor, že Buddha „miloval přírodu“, že buddhisté mají usilovat o „harmonii s přírodou“, nechť čtou dvakrát! Srovnej též súta Potrava, Návštěva Bráhmy.

U kořene věci

1. Zde zřetelný, velmi dobrý vstup k pochopení.
2. Srovnej Descartes: „Cogito, ergo sum“, základ tzv. novověké individualistické filosofie.
3. Past předmětného myšlení: vnímat „všechno co je“ zvenčí, jako bytostně jsoucí.
4. Srovnej Genesis I.,28.
5. Zde tři odstavce staženy do jednoho.

Všechny druhy neklidu

1. Jedna z definic kultu Matky Země, kultu „života jako takového“.
2. Popis tápání, nazývaného často „duchovním hledáním“.
3. Tři sloupy evropské kultury.

Bázeň a strach

1. Rytmičtější a hudebnější súta než obvykle, obsah je významný, ale téměř zaniká z radosti z rytmu.

Zježené vlasy

1. Ličchavi, malý stát v sousedství.
2. Zde dobrý vstup k pochopení Buddhova pohledu: žijeme a jsme zjevení pouze ulpíváním a jako toto ulpívání, pádem dolů ze světa věčnosti, klidu, světla a lásky sem do času.
3. Vědomí: zármutek

Přírovnání o šatě

1. Vůči obvyklostem, vůči módě.
2. Nerozhoduje vnější, ale vnitřní.

3. Tato krásná pasáž patří do základního vybavení sbírky, objevuje se v několika sýtách.

Osvobození

1. Nikoliv tedy odchod v „nic“.

2. Nikoliv morálce

Šipy vhledu

1. Jedna z nejslavnějších sýt. Zdánlivě naprosto odporuje logice touha po bdělosti, tj. zostřené vnímání, a ideál - zbavení se vnímání. Tento zlom, obrat, způsobuje právě poznání, pochopení toho, co vnímáme.

2. Zde končí evropská reflexe, dále nepokračuje.

Lví řev

1. Mnichové jiné školy.

2. Evropské pojetí „svatosti“.

3. Jiné překlady uvádějí „tělo a jméno“.

4. Celý řetěz je tak založen na poznání.

Řetěz utrpení I

1. Důrazná protiva koncepce dnes všeobecné, že je jím magnetismus.

Dvojí zvažování

1. Psychologický zákon směřování.

2. Zde k poznání, co Buddha myslí slovem „vlastní“.

3. Máradhejjam, říše smrti

Přirovnání o hadu

1. Stejný model užitý též na začátku súty Osvobození utišením žízně II

2. Viz podrobněji v sýtě Potalijo

3. Jedno z nejkrásnějších přirovnání celé sbírky, osvětlující dějiny ideologií; modlářství techniky, ideál stroje, vše dobře znatelné.

4. K Schmidt: Buddhas Reden překládá „svět a já je jedno a totéž“.

5. Klasický, typický indický náhled, který nevychází z času, ale z věčnosti. Co je pouze v čase, je nezajímavé, podřadné. Zájem o čas a tím i o osobu směrem západním stoupá - srovnej s kultem času, se strachem o čas u amerických předkolumbovských civilizací Aztéků, Mayů, protinožců Indů.

6. „Stav vědomí zaměřený na objekt“. Základy buddhismu, N. Thera, str. 216.

7. Gnostický „salvator salvatus“, nezávislost je v nepředmětnosti, gnostický Ježíšovsky „život věčný“.

8. Doslova: „ve viditelném řádu“.

Potrava

1. Tuto sútu jsem vybral hlavně pro jednoznačné, zřetelné stanovisko Buddhovo na přírodu, „říši smrti“, kterou zde reprezentuje Máro - zlý. Je charakteristické, že všichni zastánci kultu Matky Země nechťejí nic slyšet o nepřátelství Buddha k přírodě, o jeho hlavní snaze osvobodit se, vymanit se z její moci, že rozšiřují pohádky o harmonii buddhistů s přírodou a pod. Takovýto názor povstává nutně právě tehdy, když Boha ztotožníme „s tím co je“, s manifestovaným světem. Buddha však vidí „všechno co je“ jako realizaci klamu, omylu, jako svedení do padlosti, dolů z věčnosti sem do času.

2. Říše smrti, viz pozn.č.3 v sýtě Dvojí zvažování.

3. Říše nebytí, která je stejně „pozitivní“ jako říše zdejšího bytí, je to pouze antisvět, nikoliv neskvě, „nic“, má tedy také svůj zápor.

Sloní stopa

1. Malá, ale významná vinajánovská pasáž. Charakteristická je antiměstská, antitržní orientace, rušení komunikací, rušení informatiky, nespolupracování na látkové, tj. energetické výměně. „Pokrok“ se nám tak, zdá se, šíří dvěma opačnými směry. Viz též súta Osvobození utišení žízně II.

Sáččako

1. Tj. Niganthaputto. Džainové, přívrženci ještě dnes existujícího džinismu, zakladatel Náthaputto, současník Buddhův.

2. Opět jinak podaná základní vize kultu Matky Země.

3. Zde vynechána zmínka o zjevení se ducha.

Potalijo

1. Zde podrobně rozvedeno přirovnání žádosti, viz. súta Přirovnání o hadu.

Vačchagotto

1. „Auferstehen“, vstát ze smrti do života; takto chápaný svět zde Buddha kategoricky odmítá, protože skutečně jsoucí je u něj pouze věčné. To co se stává, niká, nemá pravého bytí. Viz k tomu dále přirovnání s ohněm, který zde reprezentuje manifestovaný svět žádostí a svárů.

Osvobození utišení žízně II

1. Viz začátek súty Přirovnání o hadu.

2. Skvělá didaktická pasáž, dobře umožňující pochopení podstaty Buddhova učení.
3. Ale je ! tj. osudový omyl.
4. Pejorativ !, něco takto vzniklého je pouze samsara, nikoliv pravé bytí.
5. Viz sūta Přirovnání o hadu (přirovnání o voru).
6. Tj. smysly a myšlení
7. Nádherná antidevotizace Buddha, důkaz autentičnosti, pravosti textu, veškeré církve světa směřují vždy postupně k pravému opaku.
8. Princip „já nejsem osoba“.
9. Přitakání kultu světla poznání, zřetelná protiva koncepce víry.
10. Viz totéž sūta Sloní stopa.

Návštěva Bráhmy

1. Tuto evidentně nepůvodní sūtu jsem zařadil na závěr pro pochopení dalšího vývoje a souvislosti buddhismu s gnostickým hnutím původního, raného křesťanství. Celá tato sūta je vlastně sumarizovaným projevem absolutní vzpoury proti kultu Matky Země, jeho negací, odmítnutím.
2. Neumann interpretuje od kořene „vak“, „vank“: zickzacksein, od krajnosti do krajnosti se pohybující.
3. Zde Bráhma již nabírá podobu gnostického demiurga, vládce manifestovaného světa, podřízeného „dáblovi“.

SEZNAM VYOBRAZENÍ:

Strana 2:

Sedící Buddha, Bhúmisparšamudrá, Bengálsko
10.stol.n.l.

Strana 33:

Májin sen s bílým slonem sestupujícím do jejího lůna,
Gandhara, 2.až 3.stol.n.l.

Strana 55:

Buddha hledající, Gandhara, 2.až 3.stol.n.l.

Strana 76:

Májin sen s bílým slonem, Bhárhut, 2.stol.př.n.l.

Strana 90:

Uctívání stromu probuzení, Bhárhut, 2.až 1.stol.př.n.l.

Strana 106:

Hlava sloupu se lvy, Sarnáth, 3.stol.př.n.l. (lvi nesli
původně ještě kolo dhammy)

Strana 123:

Uctívání kola dhammy, Bhárhut, 2.až 1.stol.př.n.l.

Strana 149:

Májin sen, Amaravati, 1.stol. n.l.

Strana 181:

Fragment sloupu z Amaravati, 1.stol.n.l.

Strana 225:

Márovo vojsko, Lahore, 3.stol.n.l.

OBSAH:

Úvod	7
Svatý cíl (Arijaparijesanasuttam)	16
U kořene věci (Mulaparijásuttam)	34
Všechny druhy neklidu (Sabbásavasuttam)	40
Bázeň a strach (Bhajabheravasuttam)	46
Zježené vlasy (Mahásíhanádasuttam)	56
Přirovnání o šatě (Vatthúpamasuttam)	77
Osvobození (Sallekhasuttam)	83
Šípy vzhledu (Satipatthánasuttam)	91
Lví řev (Čúlasíhanádasuttam)	101
Řetěz utrpení I (Mahádukkhakkhandhasuttam)	107
Dvoji zvažování (Dvedhávítakkasuttam)	116
Přirovnání o hadu (Alagaddúpamasuttam)	124
Potrava (Nivápasuttam)	142
Sloní stopa I (Čúlahatthipadopamasuttam)	150
Saččako (Čúlasaččakasuttam)	162
Málunkjáputto (Čúlamálunkjasuttam)	174
Potalijo (Potalijasuttam)	182
Dživako (Dživakasuttam)	194
Vaččagotto II (Aggivaččagottasuttam)	198
Osvobození utišením žízně II (Mahátanhásankhajasuttam)	204

Návštěva Bráhmy (Brahmanimantanikasuttam)	226
Poznámky	235
Seznam vyobrazení	239

DVACET JEDNA ŘEČÍ ASKETY GÓTAMA ZVANÉHO BUDDHA
Z KNIHY K.E.NEUMANNA:

„DIE REDEN GOTAMO BUDDHOS“, MÜNCHEN 1922
PŘELOŽIL MGR. JAN KOZÁK

VYDALO NAKLADATELSTVÍ FELT TECHNIKA S.R.O.
JAKO SVOU 3.PUBLIKACI

V EDICI BIBLIOTHECA GNOSTICA.

POČET VÝTISKŮ PRVNÍHO VYDÁNÍ 3.100 KUSŮ,
Z TOHO 100 KUSŮ ČÍSLOVANÝCH

S ORIGINÁLNÍ GRAFIKOU M. JAŠKA

POČET STRAN 240

PRAHA 1993

Tento výtisk má číslo

